

4672

232-9

8-80

1 OCT 2009

232-9

Ք-80

ՀԱՐՐԻ ԷՄԸՐՍԸՆ ՓՈՍՏԻՔ

ՏԻՐՈՋԸ ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ

Թարգմանեց

ՄԻՀՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵՆՑ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԸՆԳ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՄԲ
ԶԱՐԾԱՅՐ Ա. ԻԶՆՑ. ԿԷԶԻՐԵԱՆԻ

« Եւ եղև Աստածն կասարեալ մարդ
կասարեալ, հոգւոյ եւ մտովն: »
ԺԱՄԱԳԻՐՔ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԻԹԷՄՊԵԿ
Կ. Ն. ՄՈՒԳԱՍՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1932

եւ ծիսական — դաւանական խնդիրներէ. կը ներկայացնէ Յիսուսի կեանքը, տիպար, վսեմ կեանք մը զոր մեր Տէրը վարեց իբրեւ մարդ. յստակ, դիւրահասկնալի, վճիտ ոճով մը կը պարզէ Յիսուսի չքնաղ ծիրքերը, որոնք այնքան թելադրող, բարերար ազդեցութիւն մը կոչուած են ունենալ այն ընթերցողներուն վրայ, որոնք երկիւղած սիրտով սը կը մօտենան այդ կեանքի ուսումնասիրութեան:

Եթէ ճիշտ է որ մեծ մարդոց կեանքը կոչուած է նշանակելի դեր մը կատարել նկարագիրներու կազմութեան համար, աշխարհի վրայ ապրած մեծագոյն Մարդը, որ Աստուած է միեւնոյն ատեն, իր կեանքով, իր չքնաղ ծիրքերով, իր բարութեամբ եւ վեհանձնութեամբ, իր սրբութեամբ եւ արիութեամբ, իր լաւ իմացուած ուրախութեամբ եւ տրրամութեամբ, ու մանաւանդ մարդկութեան հանդէպ իր կարեկից սիրով եւ գերագոյն զոհողութեամբ բարերար յեղաշրջութեան մը Հիմնադիրը եղած է աշխարհի վրայ:

Յիսուսի այդ մարդկային կեանքին ներկայ ուսումնասիրութիւնը մասնաւոր կարեւորութեամբ կը յանձնարարենք հայ ընթերցողներուն:

Այո՛, կը յանձնարարենք կարգալ այս գիրքը, բայց կարգալ զայն՝ ոչ թէ վէպի մը պէս, հեւ ի հեւ եւ անապարանօք, այլ կարգալ՝ բարին լաւագոյն առումով, մտադիր ուշադրութեամբ, վերլուծելով եւ ծանօթագրելով: Կը յանձնարարենք մասնաւորապէս, «Նոր Կտակարան» մը ունենալ միասին, եւ վերձանել Աւետարանի ցուցուած գլուխներն եւ համարները, լաւագոյն կերպով ըմբռնելու եւ օգտուելու համար եղած խորհրդածութիւններէն: Ասիկա մերայնոց գեղեցիկ առիթ մը պիտի ըլլայ Ս. Գրոց ուսումնասիրութեան, ինչ որ դժբախտաբար անտեսուած է մեր մէջ: Հակառակ որ Հայ. Եկեղեցւոյ Ս. Հայրերը հոգածու գտնուած են Ս. Գրական ամենօրեայ ընթերցումներ դնելու եկեղեցական պաշտամունքի ատեն, դժբախտաբար, այն ձեւով որ կը կատարուին անոնք, հետու են փափաքուած աստիճանով

խոր ազդեցութիւն գործելու բարեպաշտ հոգիներու վրայ: Օգտակար է որ Հայ-քրիստոնեան ամէն օր, իր Ս. Հայրապետներէն սորված հոգեշունչ աղօթքները կատարելէ ետքը, գոնէ հինգ վայրկեան նուիրէ այս գրքին մէկ կամ մէկ քանի էջերուն ընթերցման, եւ պահ մը խոկայ անոնց վրայ:

Գործը կը հրատարակուի մեր հսկողութեան տակ, թարգմանութիւնը մեր կողմէ եւս աչքէ անցուելէ եւ բնագրին հետ խնամով բաղդատուելէ ետքը:

Եթէ գտնուին մէկ քանի երկիւղած եւ բարեպաշտ հոգիներ, որ այս գրքի վերծանումով սովորութիւն ընեն քանի մը վայրկեան քրիստոնէական խոկումի տալ ինքզինքնին, ներշնչուին մեր Տիրոջը նկարագրի բարձր գիծերէն եւ կեանքի վսեմ դասերէն, հայ հոգեւոր կեանքի ու բարոյականի բարձրացման օժանդակած ըլլալու քաղցր վայելքը ընծայած պիտի ըլլան մեզի:

Եւ այս՝ մեր վարձատրութիւնը եւ մխիթարութիւնը պիտի ըլլայ:

ԶԱՐԽԱՅՐ Ա. ՔԷ. ԿԵԶԻՒՐԵԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՅԱՌԱՋԱԲԱՆԸ

Այս գիրքը Տիրոջը կենսագրութիւնը չէ, ո՛չ ալ Անոր ուսուցման ուսումնասիրութիւնը, այլ ճիգ մը հասկնալու եւ գնահատելու Անոր նկարագրին գիծերը: Նկատի առնուած են Անոր կեանքին նշանակալից դեպքերը, բայց միայն անոնց մեջէն տեսնելու համար ոգին այն Անձնաւորութեան որ գործուն դեր մը ունեցաւ այդ դեպքերուն մէջ: Արձանագրուած են Անոր ուսուցման գլխաւոր շեշտերը, բայց հասկնալու համար միայն որակը այն Անձին որմէ եկաւ ուսուցումը:

Այս գիրքը Յիսուսի շուրջ եկեղեցիին ասուածաբանութեանը նպատակով փորձ մըն ալ չէ, այլ ճիգ մը՝ տեսնելու նոյն ինքն Մարդ Քրիստոս Յիսուսը, այնպէս՝ ինչպէս կ'ապրի աւետարաններու էջերուն մէջ: Այդպիսի փորձ մը ունի իր առաւելութիւններն եւ աննպաստ հանգամանակները: Բազմաթիւ շփոթեցնող հարցեր որոնք կը վերաբերին Յիսուսի կեանքին ժամանակագրութեանը եւ Անոր կարգ մը ուսուցումներուն նշանակաւորութեանը, շատ չեն վրդովեցնուած նկարագիրն ուսումնասիրողը: Անոր անձնաւորութեան յայն նախագիծերը յստակ են ու չեն կրնար մթազնիլ մեկնութեան մանրամասնութիւններով: Նոյնիսկ աւելի խորունկ խնդիրներ որոնք կը վերաբերին աւետարաններու բուականներուն եւ խմբագրութեանը՝ չեն ներկայացնէ յուր ղժուարութիւն մը, որովհետեւ մեր Տիրոջը հիմնական բարեմասնութիւններն ու դիրքը կը գծուին բոլոր աւետարաններուն մէջ, եւ այս գրքին ջանքը եղած է սահմանափակուիլ այս տարրական նկարագրին մէջ:

Միւս կողմէ, Տիրոջը նկարագրին, ինչպէս ուրիշ ո եւ է նկարագրի, գնահատումը անհրաժեշտ են երթալով եւ Ան անխուսափելիօրէն գունաւորուած է այն մտքով, որ քրիստոսայայտը այդ գնահատութիւնը: Ասիկա նման է աւետարաններու

բուն մեջ, որովհետեւ դիրքն է զանազանել Տիրոջը կեանքին երեւոյթներն եւ ձիւրքերը, զորս ւաւեսարանիչներէն իւրաքանչիւր շեռած է: Այսու հանդերձ, Յիսուս Քրիստոսի ոգին եւ նկարագիրը գնահատելու անկեղծ նիգ մը արձեֆէ զուրկ չի կրնար ըլլալ անոնց համար, որոնք կը հետեւին անոր՝ անկախ մտածութեամբ եւ երկիւղած սրտով. եւ ա՛յլպիսիներուն է որ կ'ընծայուի այս գիրքը:

Իւրաքանչիւր ուսումնասիրութիւն բաժնուած է երկու հասուածք. *Առօրեայ ընթերցումներ*, եւ *Խորհրդածութիւններ շաբթուան համար*: Այս կարգադրութիւնը փորձ մըն է առօրեայ բարեպաշտական ընթերցման («Աստուան ժամ»ը) եւ մտածութիւն ուսումնասիրութեան համար, նաեւ Ս. Գրոց ուսումնասիրութեան նուիրուած խորհրդակցական ժողովներուն համար: Հեղինակը ընտրած է Ս. Գրքէն այնպիսի հասուածքներ, որոնք ամեն շաբաթ կը ներկայացնեն Նոր Կտակարանէն ցայսուն հասուածքներ, որոնք ի վեր կը հանեն Տիրոջը նկարագրին այն կողմը որ նկատի կ'առնուի: Առօրեայ ընթերցումները մասնաւոր նպատակով անհասկանալի եղած են իրենց կիրարկման մեջ. մանաւանդ քելադրական եւ բարեպաշտական քան սեղեկասուական: Շաբաթական խորհրդածութիւնները կը ներկայացնեն մեծ չափով պատշաճութիւն՝ ուսուցիչ ուսումնասիրութեանց, ու անոնց բովանդակ արժեքը պիտի զգացուի միայն անոնց կողմէ, որոնք կը կարգան եւ խոհուն կերպով նկատողութեան կ'առնեն Ս. Գրքին ակնարկուած հասուածքները, որոնց վրայ հիմնուած են հեղինակին եզրակացութիւնները: Կը յուսանք որ զբիւն այս կերպ դասաւորումը օգտակար պիտի ըլլայ սրտաւ անհասկանալի բարեպաշտական ընթերցման, նոյնչափ ալ Ս. Գրքի ուսումնասիրութեանը նուիրուած օրգանակներուն համար:

ՏԻՐՈՋԸ ՄԱՐԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. Լ. ՈՒՆՍ.

Տ Ի Ր Ո Ջ Ը Ո Ւ Ր Ա Խ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

ԱՌՕՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

Առաջին Շաբաթ, Առաջին օր

Կարգալ Մասքեոս Թ. 10—15:

Խորհած էք Տիրոջը վրայ, ինքնագոհողութեան տխուր օրերուն մէջ: Խնամով արձանագրեցէք ուրեմն այսօրուան պատկերը Անոր մասին, թէ ի՛նչպէս Ան կը նստի սեղան: Լիովին երջանիկ է Ան: Իր բարեկամներուն հետ է, և կ'օգնէ մարդոց որոնք պէտք ունին օգնութեան, ու այնքան ուրախ է Իր գործին մէջ, որ Իր աշակերտներն ու ինքզինքը կը նմանցնէ հարսանիքի և մեղրալուսինի հրաւիրեալներուն: Նոյնիսկ երբ այսպիսի տեսարանէ մը աչքերնիս դարձնենք, մտածելու համար Յիսուսի հարձանքի օրերուն վրայ, կը գտնենք անշէջ ուրախութեան շեշտը: («Ուրախացէք այդ օրը», կ'ըսէ Ան, «և ցնծացէք ուրախութեամբ»): «Հոգիին պատգմեցէք», ըստ Պօղոսի, «սէր, ուրախութիւն, խաղաղութիւն են»: Չեր կեանքը իրական բարի ուրախութեան և բարեացակամութեան իր ճառագայթումով վկայութիւն կուտա՞յ Տիրոջը հետ ձեր բարեկամութեանը մասին:

Առաջին Շաբաթ, Երկրորդ օր

Մասք. Թ. 2. Յովն. Ժ. 33. Գործք Առաքելոց Ի. 11.

Տէրը ուր որ ըլլար, Անոր շրթունքներուն վրայ ամէ-

նէն ընտանի խօսքերէն մէկն էր «Բաջարեալ»։ Նկատու-
ղութեան առէք մարդիկը երջանիկ ընելու, ազդեցութիւն
վասկելու, կեանքը ուրիշներուն օգտակար ընելու կարողու-
թիւնը որ կը գտնուի այդպիսի ընթացքի մը մէջ։ Յիշեց-
ցէք առածը. «Մանրութիւնը սրտին մէջ՝ կը տիրեցնէ,
բայց բարի խօսք մը գոյն կ'ուրախացնէ»։ Պոսթոնեան
լրագիր մը անգամ մը սա յօդուածը տպեց. «Տիրապին,
անձրեւոտ օր մըն էր, երբ իրերը կ'երեւէին մութ ու մի-
զապատ, բայց Ֆիլիբ Պոուք փողոցէն անցաւ և ամէն բան
վայլեցաւ»։ Այդպիսի կեցուածքով մը կ'ըմբռնէք ձեր քրիս-
տոնէական Աւետարանը։ Աւետարան կը նշանակէ բարի լուր։

Առաջին Ծաբաք, Երրորդ օր

Մասք. Զ. 28—29. Յովն. ԺԵ. 13—15. Յովն. Բ. 1—2.

Ո եւ է մէկուն նկարագրի գլխաւոր մէկ գիծը՝ իր հա-
ճոյքներուն ընտելի է։ Ի՞նչ բան կը կոչէք իրական ուրա-
խութիւն։ Յիսուս սիրեց բնութիւնը, բարեկամութիւնը և
ընկերական կեանքը, և մենք այլ պէտք է այսպէս ըլլանք։
Յիսուս սիրեց քաջառողջութիւնը, և իր ժամանակին մեծ
մասը վառնեց մարդոց մարմինները բժշկելով։ Յիսուս սի-
րեց լաւագոյն ընթերցումները, իր նպատակին համար, և
կատարելագլէս իր տան մէջ էր մարգարէներուն հետ։ Բո-
լոր իր ուրախութիւնները նուրբ և բարձր էին։ Առանց
խորամխուհու Յիսուսի ուրախութեան զուտ կրօնական
ազդիւրներուն մէջ, քննեցէք ձեր սեփական սիրտը և ան-
սէք թէ կրնա՞ք ենթարկուիլ այս հարցումին. — Ո՞ւր կը
փնտնեմ ես իմ երջանկութիւնս։

Առաջին Ծաբաք, Զորրորդ օր

Ղուկաս ԺԵ. 3—10.

Գրեթէ ամէն երկտասարդ կամ երկասարդուհի ուրա-
խութիւնը փնտնել կը սկսի նիւթական շահու մէջ, և փոր-
ձառութեամբ է որ պիտի սորվի թէ կեանքի ամենախոր
գոհունակութիւնը կը գտնուի ծառայելու մէջ։ Կրնա՞ք յի-

շել թէ իրական բարիք մը ըրած էք մէկու մը որ մասնա-
ւոր պատճառ մը չունէր գոյն ազնկալելու ձեզմէ։ Չեր
կեանքին մէջ կը յիշէ՞ք բան մը որ աւելի խորապէս գոհու-
նակութիւն պատճառած ըլլայ ձեզի։ Յիսուսի ուրախու-
թիւնը առաջ կուգայ կորսուած և աղքատ մարդիկ գտնելուն
և անոնց օգնութեան հասնելուն ընծայած իրական գոհու-
նակութիւնէն։ Անսպաս ուրախութեան այս աղբիւրը ամէն
մարդու ձեռքն է ամէն օր, և տակաւին քանինն էր կ'անց-
նին այդ գանձերու մօտէն, ու չին փնտնել գտնուի։

Առաջին Ծաբաք, Զինգերորդ օր

Մասք. ԺԳ. 44, ԻԵ. 21—23

Երբ կը հրաժարինք անմիջական հաճոյքէ մը՝ նկարա-
գրի սիրոյն համար, կը տպաւորուինք մեր ըրած զոհողու-
թեան չափով։ Յիսուս կը ապաւորուէր այնչափ որչափ կը
չահէր մարդ մը։ Նայեցէք թէ ինչե՞ր չահած էք ո եւ է զո-
հողութեամբ գործած էք երբեք նկարագրի համար. — Ասու-
ծոյ հաւանութիւնը խղճի միջոցաւ, ձեր բարոյական բեւա-
միին յաղթելու գոհունակութիւնը, աւելի մեծ կարողութիւնը
սիրելու յաջորդ ժամանակին վրայ, հաւանութիւնը անոնց որոնք
ամենէն աւելի հոգ կը սանին ձեզի, ուրիշներուն օգտակա-
րութեան անոյ կարողութիւնը։ Չեր գոհողութիւններէն ո՞ր-
չափ աւելի կը չահիք։ Չի՞ վայլեր որ ամէն այդպիսի զո-
հողութիւն ուրախութեամբ կատարուի։ Ոչ ոք կը գտնէ
բնաւ ո եւ է իրական, ամուր և աւելական գոհունակութիւն՝
հակառակը գործելով։

Առաջին Ծաբաք, Վեցերորդ օր

Մասք. Ե. 3—12.

Մեր քարոզներէն, հոգեւոր երգերէն և գիրքերէն չա-
տերը կը կարեկցին Յիսուսի, իր կրած տառապանքին պատ-
ճառաւ։ Ան իրօսեցաւ իր սեփական կեանքին, նոյնիսկ իր
հալածանքներով լեցուն կեանքին վրայ, իրբեւ երանելի,
այսինքն երջանիկ կեանք մը։ Նայեցէք Յիսուսի ուրախու-

թեան անսպառ աղբիւրներուն.— Իր վստահութիւնը Իր Հօրը վրայ, Իր անսահման յոյսը ապագային համար, Իր գիտակցութիւնը թէ Ինքն գտած էր եւ կ'ընէր Աստուծոյ կամքը Անոր համար, Իր զգացողութիւնը թէ Հայր Աստուած կը գնահատէր իր կեանքը, եւ Իր գիտութիւնը թէ Ինքն կ'ընէր մեծ եւ մնացուն ծառայութիւն մը մարդոց համար: Մտածեցէք ասոնցմէ իւրաքանչիւրին վրայ. զայն յարմարցնելով ձեր սեփական կեանքին: Մեզմէ ո եւ է մէկը չի՞ կրնար իր կեանքը խորագէտ երանելի ընել բոլոր այս ձամբաներով:

Առաջին Շաբաթ, Եօթերորդ օր

Յովն. Ժե. 11. ԺԳ. 22. ԺԷ. 13.

Ուշ կամ կանուխ ո եւ է կեանքի պարագաները կը ձախողին: Ոչ ոք կատարելագէտ կը խուսափի դժբախտութենէ: Ձեր բոլոր ուրախութիւնները կախեալ են թէ ոչ՞ իրեքէ որոնք կրնան պահանջիլ ձեզի: Ունի՞ք ուրախութեան ազբիւրներ զոր ո՛չ մէկ մարդ և ո՛չ մէկ դժբախտութիւն կարենայ խել ձեզմէ: Յիսուս ունէր: Նայեցէք երէկ յիշուած Իր ուրախութեանց աղբիւրներուն, և տեսէք թէ անոնք բոլորովին անկախ են մարդոց թշնամութենէն կամ պարագաներու ձախորդութենէն: Օր մը ամէն մարդ պէտք կ'ունենայ ուրախութեանց այնպիսի պահեստի աղբիւրներու, զորս Յիսուս ունէր վերնատան մէջ: Ունի՞ք այդ պահեստի աղբիւրները:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ա. ԵԱԲՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նոր Կտակարանը ամենեւնի ուրախ գիրքն է աւարտի մեջ: Ան կը բացուի ուրախութեամբ Յիսուսի Մնուսդին վրայ, և կը վերջանայ չքեղ պատկերովը բազմութեան մը զոր մարդ չի կրնար համբել, և որ ալիւուիա կ'երգէ խմբովին: Հոգ չէ թէ անոր ո եւ է մէկ էջը բանաք, բարեբաւտիկ

կամ վհտեցնող պարագաներու մէջէն, զուք միշտ կը լսէք ուրախութեան չեչար: Նոյնիսկ երբ բարեկամներու խումբ մը կը հաւաքուի հրաժեշտի ձաշի մը, իրենց Տիրոջը խառնելէն առաջ, Ան կ'ըսէ իրենց. «Այս բաները ձեզի խօսեցայ, որ իմ ուրախութիւնս ձեր մէջ մնայ, և ձեր ուրախութիւնը լման ըլլայ» (Յովն. Ժե. 11): Նոյնիսկ երբ իրենց լաւագոյն լարեկամը գացած է, սգաւորները «կ'ընէին իրենց ձաշը ուրախութեամբ և սրտի միամտութեամբ, և կ'օրհնէին զԱստուած» (Գործք Առաք. Բ. 46—47): Եթէ կը խորագանուին իրենց հաւատքին համար, աշակերտները կը հեռանան Ատեանէն, «ուրախանալով որ Անոր անուանը համար արժանի եղան անարգուելու» (Գործք Առաք. Ե. 41). երբ առաքեալ մը բանտ կը գրուի գիշեր ատեն, ան իր ժամանակը կ'անցընէ զԱստուած օրհնելով (Գործք Առաք. ԺԳ. 25), և եթէ մտիկ ընէք զայն իր հոռմէական բանտին մէջ, պիտի լսէք որ կը թելադրէ, «Ուրախ եղէք Տիրոջմով ամէն տեղ. դարձեալ կ'ըսեմ, ուրախ եղէք» (Փիլ. Դ. 4): Նոր Կտակարանին մէջ բաւական ոգրերգութիւն կայ՝ զայն ընելու համար այսպարհի ամէնէն տրամադրութ գիրքը, և փոխանակ ասոր՝ ամէնէն ուրախ գիրքն է ան:

Կրօնքը որ ինքզինքը կ'արտայայտէ այս գիրքին մեջ, եւ ինչ որ կը յայտնուի անկէ, ամենեւնի ուրախ կրօնքն է երկրի վրայ: Այսօր երեք մեծ միսիօնարական հաւատքներ գոյութիւն ունին.— Մահմետականութիւնը, Պուտտայականութիւնը, Քրիստոնէութիւնը: Առաջինը օրհներգներ չունի և բնաւ չերգեր: Երկրորդը միայն հիմա է որ կը ջանայ մրցիլ Քրիստոնէութեան հետ, ընդօրինակելով մեր հոգեւոր երգերը: Աւասիկ նմոյշ մը պուտտայական բանագործութենէն.

«Ո՛հ, հազար լեզուներով երգեցիք
Իմ բարձր Պուսայիս գովեսք,
Իմ մեծ ուսուցչիս փառքերը,
Յարթանակները իր շնորհին:

Պուսսա՛, անուն որ կը սպաննէ մեր վախերը,
Որ կը հրամայէ մեր ցաւերուն՝ դադարիլ.
Ան երաժշտութիւն է խօսողին ականջներուն մէջ.
Ան է կեանքը, առողջութիւնը եւ խաղաղութիւնը:

Լսեցե՛ք զինքը՝ դու՛ խուլեր, իր ներքոյը՝ դու՛ համբեր,
Գործածեցե՛ք ձեր փակուած լեզուները.
Գու՛ք կոյրեր, ահա ձեր Պուսսան կուգայ.
Եւ ուրախութեամբ կայստեցե՛ք դու՛ք, կայեր:»

Այսպէս, պուտտայական եկեղեցին կը ջանայ կեանքի
իր յոռետես մտածումին վրայ պատուաստել քիչ մը այն
ճառագայթարձակ օրհներգութենէն, զոր քրիստոնէայ վաթ-
սուն սերունդներ արտայայտեցին իրենց երգերուն մէջ:

Այս ուրախ գրքին և այս ուրախ կրօնքին ետին կը
կանգնի ուրախ Անձնաւորութիւն մը: Միջին դարու արուես-
տին մէջ Անոր նկատմամբ եղած տխուր պատկերացումնե-
րուն սխալ ըլլալը կ'ապացուցուի Անոր կեանքին պատմու-
թեամբը և Անոր ազդեցութեան հետեւանքներովը: Գոյու-
թիւն ունեցող ամէնէն ուրախ կրօնքը և զիրքը չէին կըր-
նար ներշնչուած ըլլալ մեյամազձոտ Մարգով մը:

Սիւնայլըն կ'երգէ Անոր մասին.

«Ինչ յաղբանակը արիւր, ո՛վ սժոյն Գալիլիացի,
Առխարն աղբեկեցաւ քու շունչովդ:»

Յիսուս «ամբոյն Գալիլիացի՞ էր: Անոր շունչէն աշ-
խարհ աղբեկեցաւ»: Նայինք Անոր և տեսնենք:

Երկու աստիճան, երբ Յիսուս նեղութիւն առաւ արդա-
րացնելու իր ընթացքը՝ իր թշնամիներուն, Ան կը բացատ-
րէր անոնց թէ ինչո՞ւ համար ինք և իր աշակերտները
այնչափ ուրախ էին: Մարկոսի Բ. գլուխ 18-19 համար-
ներուն մէջ Ան կ'արդարացնէ իր աշակերտներուն ծոմա-

պահութիւն չընելը: Փարիսեցի մը շարաթը երկու օր ծոմ
կը պահէր, երկուշարթի և հինգշարթի, ատոր համար փա-
փաք զգար թէ ոչ: Յիսուս կ'ըսէ թէ կեղծաւոր և ստիպ-
մամբ ծոմ պահելը անօգուտ է, և թէ ինք ու իր աշակերտ-
ները այնքան երջանիկ են որքան հարսնեւորները, և չեն
փափաքիր ծոմ պահել: Ասիկա հանճարեղ եղանակ մըն է
հարցը լուծելու. որովհետեւ, ըստ հրէական օրէնքին,
հարսնեւորները միշտ զերծ էին ծոմապահութենէ: Յիսուս
կը պնդէ թէ ինք և իր բարեկամները չարունակական մեղ-
քալուսնի մը մէջ են, և թէ փարիսեցիական օրէնքները
իրաւունք չունին ընդմիջելու իրենց անձնիշխանութիւնը:

Ուրիշ աստիճան մը Փարիսեցիները երբ կը տրտնջան թէ
Ան իր բարեկամութեանը մէջ կ'ընդունի մեղաւորները,
կ'ըսէ անոնց (Ղուկաս ԺԵ.) թէ այն գործը զոր ինք կը
գործէ կորսուած մարդիկը գտնելով և դանտնք իրենց ճշմա-
րիտ կեանքին վերագարձնելով, ամէնէն ուրախ գործն է
աշխարհի վրայ: Անիկա կ'ըսէ թէ ինք տոյնքան ուրախ է
ատոր համար, որքան հովիւ մը որ կոչունքի կը հրախիւ
իր գրացիները, երբ կորսուած ոչխար մը կը գտնուի. այն-
քան լի է գոհունակութեամբ որքան այն տանտիրիկնը որ
կորսնցուցած է զրամ մը և գայն գտած. այնքան երջանիկ
որքան հայր մը որուն աննոակ որդին տուն գարձած է:
Ան կ'ըսէ թէ այսպիսի գործեր զորս ինք կը կատարէ, եր-
գելու աստիճան կուտան հրէշտակներուն, և թէ այդպիսի ու-
րախութիւն մը չպիտի ուզէ փոխանակել Փարիսեցիներուն
տարամբծութեան հետ:

Յիսուս այնչափ ուրախ էր իր բարեկամութիւններուն
և իր գործերուն մէջ, որ պէտք տեսաւ ինքզինքը պաշտպա-
նել այդ մասին, իր թշնամիներուն առջեւ: Յիսուսի բերկ-
րութեան պատճառը կը համապատասխանէ սիեգերական այն
օրհնիցի քէ ամենեւ երջանիկ մարդիկը անոնք են երկրի վրայ
որոնք ամենեւ շատ բան կ'ընեն ուրիշներու համար: Մենք
կ'ըսենք թէ Յիսուսի երկրային կեանքը իր խոնարհու-

թեան և անձնագործութեան ժամանակը եղաւ. բայց երբ
Ինք կը խօսի այդ մասին, կ'ըսէ ուրախութեամբ. «Եւ կե-
րակուրս է ընել կամքը Անոր որ զրկեց զիս:» Անիկա կը
սիրէ Իր կեանքը: Տեսէք Զինքը իր ամէնէն սրտարեկ օրը,
երբ թշնամիներ կը յարձակին իր վրայ և բարեկամներ կը
լքեն, և տակաւին դուք կը զգաք թէ սչինչ կրնաք բա-
նել կամ տարճամոզել զինքը ծառայութեան գործէն գոր-
կը կատարէր: Ան կը սիրէ այդ գործը, անով կը պարծի,
թշուառ պիտի ըլլար եթէ զրկուէր անկէ: Ան կը գտնէ
կեանքը՝ զայն կորսնցնելով (Մատթ. Ժ. 39), և մեծութիւնը
կը սահմանէ օգտակարութեան բառերով (Մատթ. Ի. 25—28):
Մենք փոքրոգիներս, երբ մեծագոյն օգուտի համար կը հրա-
ժարինք պղտիկ զիւրութիւններէ, մեր մտածումները և մեր
յիշողութիւնը կը սեւեռենք այն գոհողութեան վրայ զոր
ըրած ենք: Բայց Յիսուս կ'ըսէ թէ մարդ մը գտաւ գանձ
մը ագարակի մը մէջ, և իր ուրախութեան մեջ ծախեց ինչ
որ ունեւ և գնեց այդ ագարակը (Մատթ. ԺԳ. 44): Յիսուս
կը շեշտէ ոչ թէ գոհողութեան, այլ նոզելոր կեանքը զըտ-
նելու և ամէն գնով զայն շահելու ուրախութեան վրայ:
Միայն մեծ հոգիներուն մէջ լիովին կը գտնէք այս ուրա-
խութիւնը ծառայութեան մէջ: Պօղոս ուրախ է իր զար-
հուրիի նեղութեանց մէջ. «Մենք եւս կ'ուրախանանք մեր
փորձութեանց մէջ» կ'ըսէ ան: Այդ ուրախութիւնը կը զըտ-
նենք Դաւիթ Լիվինիսթընի մէջ, որ Ափրիկէի խորերը են-
թարկուած սոսկալի տառապանքէն վերջ կ'ըսէր. «Ես բնաւ
գոհողութիւն չըրի կեանքիս մէջ:» Անոնք ուրիշներու հա-
մար իրենց կատարած աշխատութեան մասին զրպոյն ինչ
որ նելորն զգաց Ապուրիի ճակատամարտին ատեն, երբ
նաւակամուրջին վրայ իր շուրջը կը թռչէին բեկորներ ու
ուռմբեր, ըսաւ. «Ասիկա տաք աշխատութիւն է և ո եւ է
ժամանակ կրնայ մեր վախճանն ըլլալ:» . . . Աւ յետոյ,
երբ հեռացաւ, աւելցուց. «Բայց եթէ հազարներ ալ տան
ինձի՝ ես չպիտի ուզէի ուրիշ տեղ ըլլալ:»

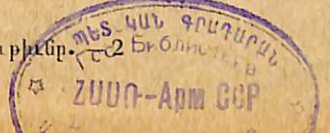
58239-67
66285

Յիսուսի մէջ այս ցնձալից օգիին ուրիշ մէկ հիմնական
պատճառը սա է: Ան ունեւ ասեկնեմ ուրախ գալիս արքա Ասու-
ծոյ մասին, գալիս արքա մը որուն վրայ երբեք մտածուած ըլ-
լաւ: Անիկա կ'ուսուցանէր իր աշակերտներուն թէ իրենք
կրնային առնել մարդկային կեանքի ամէնէն գեղեցիկ կող-
մերը, ինչպէս հայրութիւնը, և բարձրացնելով զանոնք
վեր, զէպի լաւագոյնը, կրնային երեւակայել, կրնային
ըսել թէ Աստուած ասկէ շատ աւելի լաւագոյն է: «Աստի
եթէ դուք որ չար էք, կ'ըսէ Յիսուս, և զիտէք ձեր զա-
ւակներուն լաւ պարգեւներ տալ, ս'ըջափ աւելի, ձեր Հայրը
որ երկինքն է, բարիքներ պիտի տայ անոնց որ իրմէ կը
խնդրեն:» (Մատթ. Է. 11) Ասիկա մեր գիտցած ամէնէն ու-
րախ գաղափարն է Աստուծոյ մասին: Դարեր շարունակ՝
մարդիկ երկինքի գահը բարձրացուցած էին իրենց շարերը
իրենց բարիներուն հետ, իրենց նախանձները, նոյնիսկ
իրենց ցանկութիւններն ու կիրքերը: Յիսուս սորվեցուց
մարդոց՝ ճանչնալ զԱստուած հոգեւորապէս երեւակայելի
լաւագոյն եղբերով: Ամէն ինչ որ արդար է, ճշմարիտ,
պատուարեր, մաքուր, պաշտելի և գնահատութեան ար-
ժանի, Յիսուս զանոնք կը հոչակէ Աստուծոյ գործերը:

Աստուծոյ մասին այս մտածումը յատկապէս Յիսուսի
նպատան է աշխարհի, և իր ուրախութեան մէջ սչինչ կըր-
նայ բազմատուիլ անոր: Կրնայ հաւատաւորի թէ ոչ մէկ
տխուր հոգի երբեք իրապէս որդեկրած է զայն, մանաւանդ
թէ ոչ ոք կրցած է ինքնին ունենալ այդպիսի բերկրալից
յգացում մը Աստուծոյ մասին:

Աստուծոյ մասին այս մտածումն զուրս կուգայ անխու-
սափելիօրէն՝ անսահման յոյս մը:

Որովհետեւ Աստուած աներեւակայելիօրէն բարի է,
մեր խնդրել, մեր երեւակայել կրցածէն աւելի՝ բարի, կա-
րելի է ամէն ինչ սպասել անոր բարութեանէն: Եթէ Յի-
սուսի գործին երեք քառորդը ինչայ ամուլ հոգի վրայ և կոր-
սուի Յիսուս վստահ է որ մէկ քառորդը պիտի տայ փա-

ուսուր պտղարեքու թիւն (Մասք. ԺԳ. 4—9) : Եթէ Անոր գործը շատ նիհար է իր սկզբնաւորութեան մէջ, կասկած չունի որ ի վերջոյ մեծ արդիւնք պիտի տայ, ինչպէս մանանխի հատիկ մը որ ծառ կը դառնայ, կամ ինչպէս խմոր մը որ կը խմորէ երեք գրիւ ալիւրի ամբողջ զանգուածը (Մասք. ԺԳ. 31—33) : Եթէ կը տեսնուի թէ որոմներն ու ցորենը կը մրցակցին աշխարհի դաշտին մէջ, Յիսուս բնաւ մտքէն չանցըներ թէ որոմները պիտի տանին յաղթանակը, Անիկա պիտի թէ ցորենն է որ պիտի տանի յաղթանակը (Մասք. ԺԳ. 24—30) : Երբ իր թշնամիները սպառնալից կը դառնան և աշակերտները կ'ահարեկին, Յիսուսի յոյսը բնաւ չի տկարանար. «Ամէն տունկ զոր իմ երկնաւոր Հայրս չէ անկած, պիտի խլուի» (Մասք. ԺԵ. 13—14) : Յիսուս կատարելագէտ վտան է թէ իրաւունքը պիտի յաղթէ անիրաւութեան : Այս ուղղութեամբ Անիկա խորագէտ լաւատես է : Արտաոցութիւն է ենթադրել թէ տխուր հոգի մը կրնար ունենալ այդպիսի անվհատ և ցընծալից յոյս մը, ինչպէս է այս յոյսը :

Աւետարանները յստակօրէն կը ցուցնեն որ Յիսուսի այս ուրախութիւնը կը յորդի բոլոր այն ծանօթ նամբաներուն մէջ որոնք ամեն տեղ յուսաւոր բնաւորութեան մը նշաններն են : Երբ իր թշնամիները կ'ըսեն թէ Ինք «շատակեր և արբեցող մարդ մըն է» (Մասք. ԺԱ. 9) ասիկա կոշտ զըրպարութիւն մըն է. բայց պարզ է որ այդպիսի ամբաստանութիւն մը հաւատացող չպիտի գտնէր, եթէ իր առաջին աշակերտներուն նման, Անիկա «Իր ճաշը ուրախութեամբ ըրած չըլլար» : Միայն ուրախ հոգի մը կը սիրէ մանուկները ինչպէս սիրեց Յիսուս. ու անոնց միամիտ և անհոգ ընկերութեան մէջ կը գտնէ հաճոյք և բերկրութիւն (Մարկ. Ժ. 16) : Միայն ուրախ հոգի մը կը սիրէ բնութիւնը ինչպէս սիրեց Յիսուս, զիտելով փոփոխական օդի նշանները ամառ իրիկուան ամպի մը մէջ (Մասք. ԺԶ. 2—3), կամ նախելով շուշաններուն որոնք կ'աճին, աւելի գեղեցիկ

քան Սողոմոն իր բոլոր փառքին մէջ (Մասք. Զ. 28—29) : Ուրախ հոգի մը միայն կրնար իր ուսուցման մէջ, — ամենալուրջ ուսուցումը որ կայ ցեղին պատմութեան մէջ — ցուցնել լաւագոյն տրամադրութեանց այնպիսի ինքնաբուխ շեշտ մը որպիսին ունեցաւ Յիսուս : Անիկա բնաւ չի ծագրեր ինչպէս Սոկրատ կը ծաղրէր. բայց Անիկա յաճախ կը թողու երջանիկ սիւքի մը ալեակը որ խաղայ իր ուսուցման հօր խորքին մակերեսին վրայ : Երբ աշակերտներուն կը սորվեցնէ համբերատար և յարատեւ ազօթքի անհրաժեշտութիւնը, կը նկարագրէ Աստուծոյ երեւնալը անհամբեր մարդոց, ինչպէս երեցաւ իր զաւակներուն հետ անկողին մտած դրացի մը որ զիւրաւ չ'ելլեր անկողնէն երթալ քանալու համար դուռը (Ղուկաս ԺԱ. 5—8) : Երբ Անիկա կը փափաքի պատկերացնել ստորնութիւնը աններող ոգիի մը, կը խօսի ծառայի մը մասին որուն տասը հազար քանքարի (2,400,000 անգլ. ոսկի) պարտքը ներուած էր, բայց որ դուրս ելաւ և կը խեղդէր ծառայակից մը որ հարիւր դահեկան (4 անգլ. ոսկի) պարտական էր իրեն (Մասք. ԺԸ. 23—35) : Երբ Անիկա կը փափաքի յանդիմանել անողոք դատաստանը մարդու մը որ կը մոռնայ իր մեղքերը, կը պատկերացնէ մարդ մը որ գերան մը ունի իր սեփական աչքին մէջ, և կը ջանայ տեսնել շիւղ մը իր եղբօրը աչքին մէջ (Մասք. Է. 3—5) : Ասիկա կը յիշեցնէ Կոմիտեկիոսի մէկ հետաքրքրաշարժ վճիռը. «Թող ամէն մարդ ալէ ձիւնը իր սեփական գուններուն առջեւ, և չ'նեղուի իր դրացիին տանիքին վրայ գտնուած սառոյցէն» : Երբ Յիսուս կը զրադի մեղաւոր, հիւանդ, թշուառ մարդոցմով, իր սովորական հրաւերն է «Քաջալերու է» : Նոյնիսկ Անոր երկրէս հեռանալէն վերջ, Պօղոս երազին մէջ կը լսէ Յիսուսի սովորական սրտապնդող խօսքը. «Քաջասիրտ եղիւր» (Գործք. ԻԳ. 11) Այնպիսի ժամանակներ երբ Յիսուս ծանրաբեռնուած է, նոյնիսկ երբ կը հրաժարի ուսեստէ և անձնատուր կ'ըլլայ առանձնական ազօթքի, անշուշտ հետեւած

ըլլալու է իր աշակերտներուն տուած խրատին. «Երբ դուք ծոմ կը պահէք, կեղծաւորներուն պէս *srso*ւմեքես մի ըլլաք: Բայց դուն երբ ծոմ կը պահես, գլուխդ օձէ և երեսդ լուա, որպէս զի մարդոց ծոմ պահողի պէս չերեւնաս» (Մատթ. 2. 16—18): Յիսուս Պաղեստինի մէջ իր օրով զըտնուող մարդոց ամէնէն ուրախ դուարթը եղած ըլլալու է: Անիկա իրեն հետ ունեցած ըլլալու է բարեացակամութեան միջնորդ մը: Ծովու մօտիկը գտնուած մաքուր ջուրի ակերուն նման, նոյնիսկ երբ տրամութեան ազի ալիքները իր վրայ կը խուժէին, Անիկա դարձեալ պահած ըլլալու է անսպառ քաղցրութիւն և ուրախութիւն: Ինչ որ Աւետարանները մէկ անգամ կը պատմեն, եղած ըլլալու է իր յատկանշական ներգործութիւնը բոլոր անոնց վրայ որոնք սիրեցին Ձինքը. «Այն ատեն ուրախացան աշակերտները, երբ տեսան Տէրը»:

Յիսուսի անձին այս կերպ ներկայացուիլը առաջին ակնարկով գուցէ հակասել թուի Անոր կեանքին ամենահիմնական մէկ իրողութեան քէ Անիկա *srso*ւմ մարդ մըն էր ու բնեկացած *sw*աւալանքի: Արուեստի և սովորական մտածումի մէջ Յիսուսի նկարագրին վրայ տրուած այս մեկնութիւնը գլխաւորաբար առաջ եկած է հոգեվարքի իր ճիշտութեն. «Հիմա իմ հոգիս խռոված է, և ի՞նչ ըսեմ» (Յովն. ԺԲ. 27) «Իմ հոգիս մեռնելու չափ տրտում է» Մատթ. ԺԳ. 34): Եւ սակայն, «տրամութեան մարդ» Յիսուսին և «ուրախութեան մարդ» Յիսուսին միջեւ ոչ մէկ հակասութիւն կայ: Ուրախութիւնն ու տրամութիւնը իրարու օտար և հակառակ չեն. երկուքն ալ կուգան նրբազգածութեան միեւնոյն կարողութենէն, զգայունութեան միեւնոյն մակարդակէն զոր հոգին կ'արտայայտէ Աստուծոյ և աշխարհի ներգործութեամբ:

Ովկիանոսը որ իր անհուն տարածութեան և խորութեան մէջ ունի ահաւոր փոթորիկներ, ունի նաեւ հանդարտիկ օրեր, խաղաղութեան այնպիսի սահմանի և հորի-

զոնի մը մէջ զորս ո՛չ մէկ լծակ կրնայ ունենալ: Այն վայրը ուր մեծ փոթորիկներ կը ծագին, ճիշտ այն վայրն է ուր մեծ անգործութիւններ կը տիրեն: Երկուքն ալ կը պահանջեն միեւնոյն ընդունակութիւնը: Խոր տխրութիւններով և խոր ուրախութիւններով լեցուն մարդ մը միշտ միեւնոյն մարդն ըլլալու է, զգացման բնագործակութեան և խորութեան միեւնոյն աստիճանով: Յիսուս այնչափ ուրախ է իր Հօրը հետ հաղորդակցութեան պահուն, որ լեռան մը գագաթին վրայ իր իսկական դէմքը կ'այլակերպի. և Անիկա այնչափ սրտաբեկ է Գեթսեմանի մէջ որ իր ճակատը արիւն կը քրտնի: Երբ Անիկա տխուր է, ոչ մէկ տխրութիւն Անոր տխրութեան կը հաւասարի. և երբ ուրախ է, ովկիանոսի ի՞նչ տարածութիւն և երկնքի ի՞նչ խորութիւն իր ուրախութեան մէջ:

Յիսուսի մեծագոյն ուրախութիւնը ակնբախ կը դառնայ իր Տխրութիւններուն պահանջով իսկ: Յիսուս եղաւ մարդոց իրական քաջալերողը որովհետեւ Անոր ուրախութիւնը սուկաց անգութ պարագաներու և օրհասական պայքարի ջընջումին, և յաղթական զուրս եկաւ: Անոր ուրախութիւնը յաճախ արդիւնքն է իր տխրութեան, ծիրանի պօտի մը նման որ կը կազմուի նախընթաց փոթորիկի մը ամպերուն վրայ: Երբ Անոր տագնապը իր բարձրագոյն կէտին հասած էր վերնատան մէջ, վերջին ընթրիքին, իր ուրախութիւնը անշէջ էր: «Քաջալերուեցէք, կ'ըսէր Ան, ես յաղթեցի աշխարհի»): Այն մարդիկը որոնք ամէնէն աւելի խրախուսած են իրենց ընկերները, չեն այն մարդիկը որ անվրդով կեանք մը ունին, այլ անոնք որոնց հոգիները տխրութեամբ ողորդուած ըլլալով հանգերձ ուրախ են ամենաբարձր աստիճանով. ինչպէս Բուպէրդ Լուի Սթիվէնսըն, որ Սամոա աքսորուած էր ստողջութեանը համար, և վստահ թէ հոն շուտով վրայ պիտի հասնի մահը, և կ'աղօթէր. — «Տուր մեզի արթննալ ժպիտներով, տուր մեզի աշխատիլ ժպտելով, և ինչպէս արեւը կը լուսաւորէ աշ-

խարհը, այնպէս ալ թող մեր մարդասիրութիւնը փայլեցնէ մեր բնակութեան այս տունը:» Այդպիսի մարդիկ եղած են ցեղին ուրախութիւն բերողները, և Յիսուս անոնց Վարդապետն է:

Յիսուսի ուրախութեան շուրջ ամենեւնեւ նշանակալից իրողութիւնը այն է որ անոր աղբիւրները մարդոց եւ պարագաներու ազդեցութեան ճակ չէին: Յիսուսի կեանքին մէջ կային ուրախութեան աղբիւրներ որոնք կախում ունէին մարդոց բարեացակամութենէն: Անոր գոհունակութիւնը արարածներու կեանքի հանդստաւէտութենէն, Անոր ուրախութեանը՝ ժողովրդեան ազատ և անարգել ուսուցումէն, Անոր վստահութիւնը իր աշակերտներուն վրայ — Յուդան ալ մէջն առնելով — ասոնք և ուրախութեան ուրիշ դուռներ Տիրոջը կեանքին մէջ, մարդոց ազդեցութենէն կախում ունէին: Ու անոնք գոցեցին այդ դուռները: Իր պաշտօնին վերջին ամիսներու ամբողջ ընթացքին, դուք կրնաք լսել իր կեանքին շուրջը դուռներուն գոցուելուն ձայնը, մինչև որ վերջապէս փակեցին զայն Վերնատան մէջ, դիմաւորելու համար տնարկու վազ մը: Ամէն դուռ որուն կրնար հասնիլ մարդու ձեռքը, գոցուեցաւ: Այն ատեն սա զարմանալի բանը պատահեցաւ, որ նշանն է բարձրագոյն հոգիներուն, և գերազանց աստիճանով՝ մեր Տիրոջը: Անիկա հասաւ գոհունակութեան բարձրագոյն սահմանի մը, որուն չէր կրնար հասնիլ ո եւ է մարդ: «Իմ ուրախութիւնս ես կուտամ ձեզի, բսաւ Ան, եւ ձեր ուրախութիւնը ոչ մեկ մարդ կ'առնէ ձեզմէ:» Յիսուսի երանութիւնը չէր նմանիր հալոյ ձիւնի մը մէջէն հոսող առուակի մը որ կրնայ ցնդիլ արեւէն, այլ գետի մը որ ունի անսպառ ակեր որոնցմէ ծագում կ'առնէ: Անիկա կրնար զիմադրել ո եւ է բանի զոր մարդիկ և պարազաններ կարենային ընել իրեն, և տակաւին ունենալ ուրախութեան աղբիւրներ: Անիկա անյաղթելի հոգի մըն էր: Անիկա նոյնիսկ ըսաւ իր աշակերտներուն թէ երբ իրենք հալածուէին, տակաւին կրնային «ցնծալ և ուրախանալ» (Մատթ. Ե. 12):

Ուրիշ ինչ որ ալ ճշմարիտ ըլլայ Յիսուսի մասին, Անիկա «տոգոյն Գալիլեացի» չէր: Առաջին տպաւորութիւնը զոր Անիկա կը գործէ, յորդառատ պայծառութեան և ուրախութեան տպաւորութիւնն է:

ԽՈՐՀՐԴԱՇՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

1. Հաւաքեցե՛ք օրինակներ ուր Յիսուս ցուցուց ուրախութիւն կամ սխրութիւն, եւ արձանագրեցե՛ք Անոր յուզումն պատճառը:

2. Յիսուսը «Ուրախութեան Մարդը» կոչելու այնչափ շատ պատճառ կայ որչափ «Տխրութեան Մարդը»: Համաձայն է՞ք ասոր:

3. Ի՞նչ բաներու մէջ կը կայանայ նւարիս ուրախութիւնը, ըստ Քրիստոսի կեանքին:

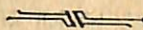
4. (Ա) «Աստուծոյ վախը իմաստութեան սկիզբն է:» Հին կտակարանը նուա՞ց սրսպնդող կը թուի քան նորը: Եւ ինչո՞ւ:

(Բ) Ի՞նչ է որ աւելի ուրախ եւ զօրացուցիչ կը դարձնէ Քրիստոնէութիւնը քան Պուսսայականութիւնը:

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎՐԻՊԱԿ ՄԸ

«Տիրոջ Մարդկութիւնը»-ին նախորդ Ա. պրակին 14րդ էջին մէջ (վարէն Տրդատի) «Աշխարհ աղբիւրկեցաւ բու շունչովդ» կարդալ «Աշխարհ մթազնեցաւ բու շունչովդ», նոյնպէս աող մը վարը՝ «Աղբիւրկեցա՞ւ»-ը կարդալ «մթազնեցա՞ւ»:

ՅԻՍՈՒՍԻ ՎԵՂԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆԻՆԸ

ԱՌՌԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒՍԾՆԵՐ

Երկրորդ Շաբաթ, Առաջին օր

Ղուկաս Զ. 27—28, 32—38:

Յիսուսի այս խօսքերուն մէջ պիտի տեսնենք ոչ թէ մեր վրայ դրուած դժուարին պատուիրաններ, այլ յայտնութիւն մը Սնոր սեփական սգիին: Հողեկան ի՛նչ վեհանձնութիւն, և ո՛րքան յեցուն բարեացակամութիւն կ'արտայայտեն անոնք: Կարգացե՛ք վերի հասուածներ որոնք յսակորե՛ն մեր աչի՛ն ուղջել կը պարզեն Յիսուսի սիրք: Յիշեցէ՛ք որ Անիկա ոչ միայն խորապէս կը զգար այս խօսքերը, այլեւ իրապէս կ'ապրէր զանոնք: Բազմաթեցէ՛ք ձեր անձնական կեանքը Անոր անասնո՛ւն վեհանձնութեանը հետ: Այսքան բարձր հոգիի մը հանդէպ, ինքզինքնիդ ակամայ համակուած չէ՞ք զգար ամօթով:

Երկրորդ Շաբաթ, Երկրորդ օր

Մատթ. ԺԸ. 21—24, 27—30:

Յիսուս կ'ուզէ ցուցնել թէ անողսք և ռիսակալ սիրտ մը խորապէս արհամարհելի է: Խորհեցէ՛ք թէ մարդիկ ձեզմէ ո՛րքան նեղութիւններ կրած են. յիշեցէ՛ք ձեր ծնողաց ներողամտութիւնն ու համբերութիւնը, և բարեացակամ նե-

րողամտութիւնը որով ձեր բարեկամները աչքերնին կը գոցեն ձեր սխալներուն և անբարեացակամութեան վրայ: Խորհեցէ՛ք որ բարոյական կեանքի մէջ անցեալ սխալները դարմանելու ձեր միակ յոյսը կրնա՞ք դնել Աստուծոյ գթութեան և ներումին վրայ: Եւ այն ատեն պիտի զգաք թէ ո՛րքան անարգ բան է ռիսակալ ըլլալ մեզի անիրաւութիւններ ընողներուն դէմ. ողջամիտ ոգիով գիտեցէ՛ք ձեր զրացիին հանդէպ ունեցած ձեր քինախնդրութիւնը, և չափեցէ՛ք թէ ո՛րքան դձուձ, անարգ է այդ զգացումը:

Երկրորդ Շաբաթ, Երրորդ օր

Մարկոս, ԺԱ. 25. Մատթ. Զ. 12—15:

Երբեք յաջողած էք աղօթել երբ ձեր սրտին մէջ ունիք դառնութիւն մը ձեզի հակակիր մարդու մը նկատմամբ: Աղօթքի փափաքը ցամքած չէ՞ ձեր մէջ: Մաքսէթի համար ըսուած է թէ երբ Տընքանը սպաննելէն վերջ փորձեց աղօթել, աղօթքը «մնաց իր կոկորդին մէջ»: Այսօր ջանացէ՛ք աղօթել ձեզի ատելի մէկու մը համար, ձեր սրտին խորէն բարիք ուղելով անոր համար: Աղօթեցե՛ք անոր համար այնչափ անկեղծօրե՛ն որ, եթէ դուք առիթ ունենաք անոր օգնելու յաջորդ վայրկեանին, կարենաք այդ օգնութիւնը բնել արսագին: Դուք ձեզ պարտաւոր նկատեցէ՛ք լիովին ներելու անոր, երբ պատեհութիւնը կը ներկայանայ. ստեղծեցէ՛ք պատեհութիւնը հիմա եթէ կրնաք. և մի թողուք որ սրտի ու եւ է դառնութիւն արդելք ըլլայ ձեր հաղորդակցութեան Աստուծոյ հետ:

Երկրորդ Շաբաթ, Չորրորդ օր

Մատթ. Ե. 21—24:

Ի՛նչ նշանակութիւն ունի ձեզի համար «կրօնք» բառը: Ձեր կեանքին մէջ պարզ ձեւականութիւն մըն է ան, կամ անփորձութիւն մը միայն պաշտամոնքի ներկայ գտնուելու:

Մտիկ ըրէք ուրեմն թէ ինչ կ'ըսէ Յիսուս. «Ճճարիս կրօն-
փն պայմանն է եղբայրական սէր, խոր՝ իրական սէր մը,
եւ առանց անոր ոչ մէկ պաշտամունք նշանակութիւն չունի:
Եղբայրութեան ամէնէն սովորական արտայայտութիւնն է
գործօն, գործնական ծառայութիւնն իր ընկերին: Նուազ
յաճախողէս է նախատինքներու հանդուրժելու կարողու-
թիւնը՝ առանց վրէժխնդրական զգացումի, առանց փոխա-
դարձ նախատինքի, և ընդհակառակն բարիքով փոխարի-
նել չարիքը: Անա՛ եղբայրական սէրը, իր ամէնէն աղնուա-
կան և դժուարին ձեւին մէջ: Այս իմաստով կրօնասէ՞ր
մըն էք:

Երկրորդ Շաբաթ, Հինգերորդ օր

Ա. Պետրոս Բ. 21—24: Ղուկ. ԻԳ. 32—34:

Երբ կը խօսինք ինքնամոռացումի վրայ կ'ակնարկենք
ծառայական վեհանձն ոգիի մը որ գիտէ գոհաբերել: Բայց
միայն մենք չէ որ կ'ազդենք ուրիշներու վրայ. մեր ըն-
կերն ալ կ'ազդէ մեր վրայ: Անձնասիրութիւնը որ ուրիշ-
ներու գործերուն գէշ ընդունելութիւն ընելն է, աւելի յա-
ճախողէս է քան մերժումը անոնց ծառայելու: Դիւրա-
գրգուռքիւն, անհամբերութիւն, գերզգայութիւն, չնչին բանէ
մը իր հպարտութիւնը վիրաւորուած կամ ինկզիմէր նախաս-
ուած զգալու արագութիւն, բոլոր ասոնք անձնասիրութեան
ձեւեր են: Ասոնք կը մատնեն սնափառութիւն, ամբարտա-
ւանութիւն, երեւալու փափաք մը, և արձամարտելու,
մէկզի թողուած ըլլալու դաժան վախ մը: Դիտեցէք թէ
ինչ հիանալի ընթացք մը ունի Յիսուս, ինչպէս կը յայտ-
նուի վերոգրեալ հատուածներուն մէջ, և բաղլատութեան
դրէք ձեր անձնական վարմունքը:

Երկրորդ Շաբաթ, Վեցերորդ օր

Մարկոս Բ. 15—17:

Չէ՞ք փորձուած սահմանափակել ձեր բարեացակամու-

թիւնն ու եղբայրութիւնը մասնաւոր խմբակի մը հանդէպ:
Դիտեցէք որ Յիսուսի բարեացակամութիւնն ու վեհանձ-
նութիւնը չէ ճանչցած բնաւ ընդհանրապէս ընդունուած
նեղ սահմանները: Ան պատրաստ էր բարեկամը ըլլալու ամեն
դասակարգի մարդոց: Խորհեցէք ասոր վրայ, և անոր այս
ընթացքը բաղլատեցէք այն եղբայրութեան հետ, զոր
կը գործադրէք ձեր ընտանեկան շրջանակին, կամ ընկե-
րային միջավայրին, կամ ձեր Եկեղեցիին մէջ: Սահմանա-
գիծեր գծեցէք, որոնց մէջ վեհանձն և հիւրընկալ էք, բայց
որոնցմէ դուրս մարդկային ոչ մէկ պարտաւորութիւն կը
զգաք: Ասիկա քրիստոնէական վարմունք մըն է: Մէկը
կրնա՞յ ըլլալ Քրիստոսի հարազատ աշակերտը, երբ գիտակ-
ցարար անձնատուր կ'ըլլայ այդպիսի ընկերային տարա-
մերժութեան մը:

Երկրորդ Շաբաթ, Եօթներորդ օր

Սփես. Դ. 25—32:

Համակ սրտազին բարեացակամութիւնը, այնպէս ինչ-
պէս բացատրուած է այս հատուածին մէջ, նկարագրի որոշ
գիծն է ճշմարիտ քրիստոնէային: Ով որ իրապէս ունի
գայգ, նշանաւոր անձնաւորութիւն մըն է ո եւ է ընկերու-
թեան մեջ: Ինչպէս ձօրն էլ իբր ըսած է, ան սպաւորութիւնը
կը գործէ Ս. Գիբեկն գեղեցիկ յիշատակութեան մը՝ լրագրա-
կան պարզ հասուածի մը մեջտեղը: Ան իրեն հետ կը բերէ
երկրի վրայ լաւագոյն փաստը ի նպաստ Քրիստոնէութեան,
չատ աւելի զօրաւոր քան ո եւ է իմաստասիրական խորհրդ-
գաժութիւն: Անկասկած ա՛յս ըսել կ'ուզէր Տանիէլ Ուէպս-
զըր. երբ կը յայտարարէր թէ կրօնքի ի նպաստ իրեն ծա-
նօթ ամէնէն զօրաւոր փաստը իր ձեռունի մօրաքոյրն էր
որ ապրեցաւ Նիւ-Հէմքայրի բլուրներուն վրայ: Չէր կեան-
քի օրինակը ո եւ է մէկուն համար կրցա՞ծ է ըլլալ զօրա-
ւոր ազդակ մը Քրիստոսի հաւատալու:

Ներքին ուրախութիւնը չի կրնար գոյութիւն ունենալ առանց հողի վեհանձնութեան: Անոնք բնականօրէն միասին կ'ընթանան, ինչպէս կը թելադրէ Մարթէն Լուտերի գեղեցիկ ասացումը. «Իմ հողիս ո եւ է մարդու թեմամբն ըլլալէ շատ աւելի ուրախ եւ մեծ է:» Ինչ որ Լուտեր կը զգար իր վսեմ պահերուն, յարատեւ յատկութիւնն էր Յիսուսի կեանքին և վարդապետութեան: Ո եւ է հակակրօական զգացում չէր կրնար վհատեցնել անոր անապառ բարութիւնը:

Յիսուսի վեհանձնութիւնը ամենեւն առաջ կը յայտնուի այն իրողութեան մէջ որ ներեց իր թեմամբներուն: Անբարեացակամ մարդոց հանդէպ լայնասիրտ կեցումը մը հիացումի առարկայ էր, բնականաբար, Յիսուսի գալէն շատ առաջ: Լուսամբի մարդիկ վեհանձնութեան միշտ նայած են իբրև նշան մը բարոյական մեծութեան: Ելից Գրքին մէջ կը կարդանք, «Եթէ պատահիս թշնամիից մտորած եղին կամ իշուն, պէտք է զայն անոր վերադարձնես:» Պողոս բառ առ բառ կը յիշատակէ Առակաց գիրքը, երբ առ Հոռմայեցիս իր թուղթին մէջ կ'ըսէ. «Եթէ թշնամից անօթի է, կերակրէ զայն. եթէ ծարաւ է, խմելիք տուր անոր. որովհետեւ այդպէս ընելով դուն կրակի անուխներ պիտի դիզես անոր գլխուն վրայ:» Ծննդոց գրքին քառասունը հինգերորդ գլխուն մէջ պարզուած վսեմ տեսարանը, որուն մէջ Յովսէփ կը ներէ իր եղբայրներուն, կը հաստատէ թէ հիները ո՛րքան խոր յարգանք ունէին վեհանձն սրտի մը հանդէպ: Բայց Յիսուս այս վսեմ առաքինութիւնը ամենօրեայ պարապկանութիւն մը դարձուց, և ոչ թէ պատահական իտէալ մը: Անիկա պարապկանութիւն մը նկատեց

զայն, որովհետեւ մենք բնաւ չենք կրնար ներել այնչափ շատ որչափ ներուած է մեզի: Անոր քով այս աղնիւ զգացումները կրաւորական չէին միայն, վրէժխնդրութենէ պարզ հրաժարում մը. իր ներումի գործը զրական է. աղօթել թշնամիներուն համար, օրհնել զանոնք, և անոնց բարիքին աշխատել, յառաջ երթալով մինչեւ անձնագոհութիւն (Ղուկ. Զ. 27—28):

Այս բարեացակամութիւնը՝ հանդէպ մարդկային շարակումութեանց, Յիսուսի եզակի մեկ սուրբն է մեր բարոյական կեանքին, եւ Ան գիտակից եւ այս իրողութեան: Երբ Անիկա կ'ըսէր. — «Լսեր էք որ ըսուեցաւ. աչքի տեղ աչք, ու ակոյսի տեղ ակոյս. լսեր էք որ ըսուեցաւ. քու բնկերդ սիրես ու թշնամիդ ատես: Բայց ես ձեզի կ'ըսեմ, սիրեցէք ձեր թշնամիները» (Մատթ. Ե. 38 43), Անիկա գիտակցաբար կը հակադրէր հրէական ասացումները իր նոր պատուիրանին: Երբ Անիկա կ'ըսէր «Եթէ միայն ձեր եղբայրներուն բարեւ տաք ու ըրիչներէն ի՞նչ աւելի կ'ընէք: Հեթանոսներն ալ միեւնոյն բանը չեն ընէր» Անիկա որոշակի կը հակադրէր յունա-հոմէական բարոյականը իրեն յատուկ բարոյականին հետ: Անա՛ մարդրին հեղինակը մեզի կը յիշեցնէ որ Քսենոփոն, մին Սոկրատի սիրական աշակերտներէն և բարեկամ Պլատոնի. իր հերոսը կրտսերն Կիւրոսը ներբողելու ժամանակ կը խորհի թէ ամէնէն բարձր գովեստը կուտայ անոր՝ ըսելով. «Ոչ մէկը աւելի բարիք ըրաւ իր բարեկամներուն և աւելի չարիք՝ իր թշնամիներուն» Նոյնիսկ Կիկերոն այնչափ կ'ատէր Քլոտիոսը իր թշնամին և այնչափ քիչ կ'ամչնար այս մասին, որ Պովիլիսայի ձախտամարտին մէջ իր թշնամիին սպաննուելէն երկու տարի վերջ. իր նամակները կը թուագրէր սապէս. «Պովիլիսայէ վերջ 560րդ օր:» Հետեւապէս Յիսուսի կեանքը այս կէտին մէջ անհաշուելի փոփոխութիւն մը մտցուց մարդկային մտածումին մէջ: Քրիստոսէ առաջ թշնամիին ներկը բացառիկ, հագուարկէպ բան մըն էր և

այնքան ալ առարկայ չէր հիացումի: Այսօր ոչ միայն Բսե-
նոփոնի և Կիլիկերոնի համարժէք մարդիկ, այլ ամէնէն պարզ
միաբերն ալ ըմբռնած են թէ թշնամիին չներկը. որ պա-
հելը անազնիւ բան մըն է, գծուծ ոգիի մը յայտարար
նշանը:

Այս առթիւ նկատի ունեցե՛ք որ չեմք կրնար երեւակայել
իսեալ նկարագիր մը առանց ներդամնութեան քրիստոնեա-
կան առաքինութեան: Երբ Պրատունինկ «Մանեակը և Գիր-
քը»-ին մէջ կը գծէ գեղեցիկ նկարագիրը Պոմպիլիայի, պատ-
կերը կատարեալ չէ մինչեւ այն ատեն որ Կուխաս անխնա-
յօրէն անիրաւութիւն կ'ընէ անոր. ու ան իրեն եղած դառն
անիրաւութեանց խորապէս զիտակցելով հանդերձ, տակա-
ւին անխախտ կը մնայ իր անայլայլ բարեացակամութեան
և ներելու պատրաստակամութեան մէջ: Երբ Թէննիսըն
կ'երեւակայէ Արքիւր Թագաւոր՝ կտտարեալ ասպետը, պատ-
կերը մեղի կ'երեւայ իր բովանդակ գեղեցիկութեան մէջ այն
ատեն միայն. երբ իր թագուհի Կուխիէվէրէյի ընթացքէն
խորապէս վիրաւորուած ըլլալով հանդերձ, սա խօսքերը
կ'ուղղէ նոյն զղջացող թագուհիին, որ վանքին սալաշա-
տակին վրայ ծունկի եկած էր. ստքերուն առջեւ.

«Ինչ իմ կեանքս այնչափ չհաղցրացուցիր

Որ ես՝ քաղաւորս՝ Ես հոգածու ըլլայի ապրելու,
Որովհետեւ դուն խորակեցիր գոյութեանս նպասակը:
Բայց չկարծես թէ կուգամ յանդիմանելու Բու ոմիրներդ.
Ես չեկայ քեզ անիծելու, Կուխիէվերէ.

Սիրս կը սկարանայ անհուն գթութեամբ.

Երբ կը սեսնեմ ուկեգոյն խարսեաւ գլուխդ հանգչած
գետնի վրայ,

Երբ կը սեսնեմ ոսկերուս քակ քեզ որ հպարտութիւնն էիր
իմ հեռաւոր գարունիս:

Անցաւ այն ցասումը որ մղեց զիս Բու մասիդ արսասա-
նելու մասնութեան վնիռը եւ մահու դասապարտութիւնը,
Երբ գիտցայ թէ պահուած ես այս պատերուս ետին: Այո՛, ան-
ցաւ այդ ցասումը:

Ամէն ինչ անցաւ... մեղք ոչնչացաւ եւ ես, անաւա-
սիկ, կը ներեմ, ինչպէս յաւիտեանական Աստուծոյ ներած է
քեզի:»

Յիսուս իր կեանքով և վեհանձնութեան վարդապե-
տութեամբ այնքան տպաւորած է աշխարհը, որ այժմ կա-
րելի չէ երեւակայել բարձր նկարագիր մը՝ առանց այդ
յատկութեան:

Թեւամիին հանդէպ այս ներդամի կեցումով, որ
ամենօրեայ կեանքի մէջ անգործադրելի կը թուի, հետզհետեւ
կը դառնայ կ'ըլլայ այն քնքարը զոր պետութիւնը կ'ունե-
նայ ոճագործներուն հանդէպ: Բոլոր արդի ոճագէտները
կը մերժեն այն դադարաբար թէ պետութիւնը իրաւունք
ունի վրէժ լուծելու ոճագործէն: «Այժմ տեղ աչք»-ի հին
տեսութեան յաշորդած է նոր մը. թէ ընկերութիւնը պէտք
է պաշտպանուի իրեն համար վտանգաւոր անհատներու դէմ,
բայց առանց արգելափակման ատեն պէտք է գործածուին
այն ամէն միջոցները որոնք կ'օժանդակեն ոճագործին ըզ-
գաստացմանը: Արդիական սկզբունքը, որուն ի նպաստ
չարժումը դեռ վերջերս է որ սկսած է լիովին՝ մեր հիմնար-
կութիւններուն մէջ, ոչ թէ չարագործին պատժուին է այլ
անոր նկարագրի բարեփոխումը: Եւ սակայն բոլոր ման-
կական դատարանները, բոլոր բարենորոգչական մէթոտ-
ները բանտերուն մէջ, կը ցուցնեն թէ պետութիւնը կ'ըն-
դունի Յիսուսի սկզբունքը և վեհանձն կը դառնայ իր
թշնամիներուն հանդէպ: Նշանաւոր ոճագէտ մը՝ Տօքոյ,
Սամուէլ ձ. Պարրուս ըսած է. «Մենք կը խօսինք Հասար-
տի, Լիվընիլըսթընի Պեքարիայի և ուրիշներու վրայ՝ իրրե-
մեծ պատժագէտներ որոնք խորապէս ազդած են արդի
կեանքին վրայ. բայց Յիսուսի տարածած սկզբունքներն և
ներկայացուցած մեթոտները կը մղեն զիս նկատել Չայն
որպէս մեծագոյն պատժագէտը բոլոր դարերուն մէջ: Եւ
սակայն պէտք եղաւ սպասել մօտաւորապէս քսան դար,
տեսնելու համար թէ Անոր սկզբունքներն և մեթոտները

ընդունուած են արդի օրէնքին և պատմաստութեան մէջ:»

Հի Հունի Չանկ անգամ մը կ'ըսէր թէ Յիսուսի իտէալներուն նկատմամբ իր միակ առարկութիւնը սա է որ անոնք շատ բարձր են և անիրազորելի: Այս խօսքով ան կ'ակնարկէր մասնաւորաբար Յիսուսի անյիշատար ներողամտութեանը՝ թշնամիներուն հանդէպ: Արդ նոյնինքն Յիսուս ոչ միայն լիովին ապրեցաւ այդ իտէալ կեանքը, այլև այսօր չեմ կրնաւ երեւակայել ազնիւ նկտրազիր մը առանց հաշուի առնելու այդ իտէալը, ոչ ալ բարեկարգել բանտային դուրքիւն մը՝ առանց այդ իտէալին:

Վեհանձնութիւնը զոր ցուցուց Յիսուս իր անձնական կեանքով իր ոգիին ամէնէն հրաշալի մէկ յայտնութիւնն է: Յիսուսի շուրջ հին անվաւեր պատմութիւններու մէջ կը հանդիպինք հետեւեալին նման պատմութիւններու. «Արիշ ժամանակ մը երբ Յիսուս տուն կը վերադառնար Յովսէփի հետ, իրիկունը, հանդիպեցաւ մանչու մը որ կը վազէր իրեն դէմ այնչափ ուժով որ Ինքը ինկաւ: Ու Յիսուս ըսաւ անոր. «Ինչպէս որ զու գիտ վար ձգեցիր, այնպէս ալ զուն իյնաս և մէյ մըն ալ ոտքի չկանգնիս: Եւ նոյն ժամուն մանչը ինկաւ վար և հոգին աւանդեց:» Պէտք է զգանք այդպիսի պատմութիւններու ստույգութիւնը, նոյնիսկ եթէ չգիտնայինք թէ անոնք անվաւեր էին որովհետեւ անոնք կը հերքեն ամէն ինչ որ գիտենք Յիսուսի մասին: Երբ սամարացի գիւղացիները այնչափ կոշտ կերպով անհիւրասէր գտնուեցան որ բարկացած աշակերտները կ'ուզէին վրէժ լուծել, Անիկա յանդիմանեց իր հետեւորդներուն ոգին (Ղուկաս Թ. 51—56): Անիկա ո եւ է մէկէ աւելի կրեց անբարեացակամ մարդոց բրտութիւնը: Չայն անուանեցին ստախօս սատանայի ծառայ, խելագար մը, և անյագօրէն փառասէր մը որ կը հետամտի աշխարհային թագի. ու բոլոր այս անիրաւութեանց և գրգարտութեանց մէջ, Անիկա կը պատուիրէր իր աշակերտներուն՝ ընել ինչ որ Ինք կ'ընէր, — սիրել իր թշնամիները, բարի ընել անոնց որոնք կ'ատէին

Ձինքը, օրհնել անոնք որ կ'անիծէին, աղօթել անոնց համար որ Ձինք կը հալածէին: Նոյնիսկ երբ Իր հին բարեկամներէն մին մատնեց Ձինքը, և մատնիչի համբոյր մը Անոր տալու վրայ էր, Անիկա ըսաւ. «Բարեկամ, ինչո՞ւ համար եկար հոս» (Մատթ. ԻԶ. 50): Իրաւ է որ ան չի գործածեր յունարէն Ֆիլոս (Philos) բառը որ մասնաւոր աղապատանք մը կը ցուցնէ և զոր կ'ուզէր Իր հաւատարիմ աշակերտներուն, բայց գործածեց ըստ մը հետախոյն (hetairo) որ յայտարար նշանն էր իր անսպառ բարութեան: Անոր ներողամտութեան խօսքերը ամէնէն աւելի ճոխ և իմաստալից կը թուին մեզի, երբ անոնց մէջ կը տեսնենք ակամայ յայտնութիւնը իր հոգիին: Այսպէս, մենք կը տեսնենք որ երբ Անիկա կ'ինքնամոլութեամբ աղօթքի համար, Իր սրտէն կը ներէր բոլոր Իր թշնամիներուն (Մարկոս ԺԱ. 25), և անանձին խոկումի պահուն յաճախ կ'աղօթէր Իր թշնամիներուն համար: Այսպէս կ'ընէր ան Իր կեանքի բովանդակ տեւողութեանը, կը յայտնէր Իր հոգիին չքնաղ յատկութիւնը: Գողգոթայի վրայ երբ կը խորհէր բոլոր անբարեացակամ մարդոց վրայ որոնք միշտ անիրաւութիւն գործած էին Իրեն, կ'ըսէր սրտագին. «Հա՛յր, ներէ՛ ասոնց, չեն գիտեր ի՛նչ կ'ընեն» (Ղուկաս ԻԳ. 33—34): Անիկա անբաղդատելիօրէն ամէնէն վեհանձն հոգին է որ երբեք ապրած ըլլայ:

Այս յատկութիւնը Տիրոջը մէջ կը դառնայ ամէնէն հրաշալին, և այս՝ այն իրողութեամբ որ երբ ո եւ է մեկը յսակ եւ բարձր գիտակցութիւն մը ունի իր եւ իր աշխատութեան վրայ, բնականաբար համեմատական չափով դառնութիւն կը զգայ երբ կ'անհետուի իր իրաւունքները կամ կը խանգարուի իր ծրագիրները: Օր. համար, Մուհամմէտ որ ինքզինքը Աստուծոյ ներկայացուցիչը կը նկատէր, սըրտամեցաւ իր թշնամիներուն դէմ, երբ ասոնք զրպարտեցին զինքը և հակառակեցան իր ծրագիրներուն. նոյնպէս Տօփ բարկութեանէն կարծես հատաւ, սպառեցաւ, երբ իր կոչերը կը

հեղնուէին, իսկ ինքն ալ կը նախատուէր: Ուրեմն, ի՞նչ պիտի սպասենք մէկէ մը որ, Իր ուսուցած ճշմարտութեան վրայ խորհելով, կ'ըսէր, «Երկինք և երկիր պիտի անցնին, բայց Իմ խօսքերս պիտի չանցնին բնաւ»: խորհելով Իր գործերուն վրայ, կ'ըսէր, «Հայրը, որ կը բնակի Իմ մէջս, ան կ'ընէ այս գործերը»: մտածելով Ինքզինքին վրայ, կ'ըսէ, «Ան որ Զիս տեսաւ, տեսաւ Հայրը»: Ի՞նչ պիտի ըլլայ իր ընթացքը, երբ կ'արհամարհուի և կը մերժուի մարդոցմէ. կը տարուի լեքան մը արտււանը Իր հին ընկերներուն կողմէ սպաննուելու համար (Ղուկաս Գ, 27-30). կը կոչուի յիմար, նենդաւոր, դիւանար, կը մատնուի, կը ծեծուի, կը թշնամանուի, փուշերով կը պսակուի, ու վերջապէս կը խաչուի, մինչ Բարաբբա կ'արձակուի: Մէկը որ բարձր գնահատանք մը ունի Իր անձին և Իր պաշտօնին վրայ, և որ սակայն արհամարհանքի և չարչարանքի ենթարկուած է, այսպիսի մէկը երբ կ'ապրի մարդոց հանդէպ անսպառ բարեացակամութեամբ և սիրով, և կը մեռնի՝ իր թշնամիներուն ներումին համար աղօթելով, ասիկա աննման օրինակ մըն է վեհանձնութեան զոր ընծայեց Յիսուս, օրինակ մը որ կը գլխէ կ'անցնի մարդկային բնութեան ամենաբարձր սահմանները:

Մարդոց հակակրօնութեան հանդէպ Յիսուսի կեցուածքը մասամբ կը բացատրուի սա կերպով.— Ամէն անգամ որ մեկը Իրեն անիրաւութիւն կ'ընէր, Անիկա այդ անհասիւն ընթացքին մէջ կը տեսնէր անոր բարոյական կեանքի խորունկ մեկ պահանջին արտայայտութիւնը: Թշնամանք մը կամ հարուած մը՝ թշնամիին սրտէն բխած յուսահատութեան ճիչի մը տպաւորութիւնը կ'ընէր Իրեն վրայ: Յիսուս այն ատեն կ'անտեսէր Իրեն եղած անիրաւութիւնը, կը խորհէր միայն ներքին խղճայի վիճակին վրայ մէկու մը որ այսօր քան գէշ վարմունք մը ունենալու չափ տգէտ և ասպականած էր: Եթէ Սամարիոյ բնակիչները բիրտ ընթացք մը միայն կը ցուցնէին իրեն, այդ ընթացքին համար անոնց

վրայ կը վշտակրէ՝ ր աւելի քան զայրոյթ կը զգար իրեն անձին համար: Երբ Յուզա կը մասնէ զինքը, փոխանակ խորհելու այդ մատնութեան իրեն պատճառած անհուն անիրաւութեան վրայ, Ան յուզուած է խղճայի անկումին համար անոր որ կրնար առայեալ մը ըլլալ և ուրացող մը եղած է: Իր վեհանձնութիւնը մէկ մասն է միայն բոլոր մարդոց հանդէպ Անոր ունեցած անշահախնդիր սիրոյն:

Մարդիկ շատ կերպեր ունին ի յայտ բերելու իրենց բարոյական խեղճութիւնները, կամ այն է որ օգնութիւն կը խնդրեն, կամ իրենց ներքին վնասութեան նշանը ու էէ կերպով կը ցուցնեն ակամայ, բայց երբեք աւելի բացայայտօրէն կրեւան չեն բերեր այդ խոր վնասութիւնը, քան այն ատեն երբ դառնացած են, թշնամալից, ապերախտ: Մարդոց բուռնութեանց վրայ մտածեմք միտք, եւ ոչ թէ անոնց անիրաւութեանց վրայ: Այս է վեհանձնութիւնը: Հէնրի Ուարա Պիչըրի համար ըսուած է թէ իր բարութեան ամբողջ տարածութիւնը ճանչնալու համար պէտք էր թշնամանած ըլլալ գոյն: «Մէրը չարութիւն չի խորհիր», ըսած է Ս. Պօղոս (Ա. Կորնթ. ԺԳ. 5), այսինքն չարձանագրեր եղած իւրաքանչիւր թշնամանք, այլ կը մոռնայ, կը ներէ և կը ջանայ օգնել:

Իր թշնամիներուն հանդէպ Յիսուսի վարմունքին մէջ պէտք է ի վեր հանել ուրիշ տարր մը: Ան ինքնիրեն չի բոյլարեւր ներքնապես սնուցանել ռիսակալութիւններ, որ պիտի կարենային վրդովել իր ներքին խաղաղութիւնը կամ իր հաղորդակցութիւնը Ասուծոյ հետ: Արբահամ Լէնքըն ըսած է. «Իր կեանքը կրցածին չափ լաւագոյն կերպով գործածել մտադրող ոչ մէկ մարդ՝ ժամանակ չի կրնար գտնել վատնելու, անհատական վէճերու համար: Չպիտի ուզէ մանաւանդ ենթարկուիլ ատկէ առաջ գալիք հետեւանքներուն, որոնց առաջին գծին վրայ կը գտնուին նկարագրի այլասերումը, և իր անձը հակակշտելու կորուստը:» Լինքընի նկարագրին մէջ իր հայրենակիցներուն ամենէն աւելի

հիացումը հրաւիրող կէտն էր անոր անկարող ըլլալը սխա-
կալութեան. «Գուք ինձմէ աւելի ձգտում ունիք անձնական
քինասնդրութեան», կ'ըսէր անգամ մը մէկու մը. «Գուցէ
ես ալ քիչ մը ունենամ ատկէ, բայց երբեք չեմ կրցած
մտածել որ ատիկա ունենալ կ'արժէ»: Ուրիշ անգամ մը
կ'ըսէր. «Ոչինչ ըրած եմ չարակամութեամբ. զիս զրաղեցնող
բաները այնքան մեծ են որ տեղ չեն ձգեր սխալալու-
թեան»:

Բացառապէս է թէ երբ թոյլ կուտանք որ այլոց չարա-
կամութիւնը մեր մէջ արթնցնէ համապատասխան դառ-
նութիւն մը, այն աստիճան որ մեր գիշերներն ու ցորեկ-
ները վրդովին մեր սխալալութեանց առթած ցասումով և
յուզումով, այդ վայրկեանին իսկ թոյլատրած ենք մեր
թշնամիին՝ գալ հաստատուիլ մեր կեանքի միջնաբերդին
մէջ: Յիսուս երբեք իր սիրտը յանձնած չէ թշնամիին. եր-
բեք չէ հանգուրժած որ իր հոգին արատաւորուի և սրբա-
պղծուի վրէժխնդրութեան ծարաւով: Ինչ որ ալ ըլլային այն
ծրագիրները զորս ոչնչացուցած էին իր թշնամիները չէին
կրնար ոչնչացնել կամ խանդարել զինքը:

Յիսուս հօգուպէս զգաց որ ներելու անկարող վարդ մը
չի կրնար ապրիլ հաղորդակցութեան մեջ ներողութեան Աս-
տուծոյն հետ: (Մատթ. ԺԸ. 21-35): Ինչպէս որ հոգէն բացար-
ձակապէս մեկուսացուած մէկը կրնայ ապահով կերպով բու-
նել ելեկտրական թել մը (հոսանքը չի կրնար անոր մէջ
մտնել, որովհետեւ չպիտի կրնար դուրս ելլել), այնպէս ալ
աստուածային սիրոյ ճառագայթը չպիտի մտնէ մարդու մը
մէջ, եթէ չկարենայ ճառագայթել դուրսը և հաղորդակցիլ
ուրիշ կեանքերու: Այս պատճառով՝ այն որ չուզեր նե-
րել, ինք ալ ներում չի կրնար գտնել (Մատթ. Զ. 15): Պէտք
է, ուրեմն, կ'ըսէ մեզի Յիսուս, որ ազօթքի սկսելէ առաջ
հոգ տանինք որ սխալալութեան ու է զզացում զմեզ ան-
ներդաշնակութեան մէջ չդնէ Աստուծոյ հետ: (Մարկ. ԺԱ. 25):
Վեհանձն ըլլալ իր թշնամիներուն հանդէպ, Յիսուսի համար

ապահովութիւն մըն էր իր հոգիի պահպանութեան.
որովհետեւ վրէժխնդրութեան ոգին կը խզէ մեզ Աստուծոյ
միացնող կապը, և կը քանդէ մեր հոգեւոր կեանքը: Այս-
պէս, երբ Պուքըր Ուաշինկըըն կ'ըսէր. «Ոչ մէկուն պիտի
թոյլատրեմ որ իմ հոգիս իջեցնէ ատելութեան մակարդա-
կին», Յիսուսի ոգին էր որ կը ցուացնէր իր մէջ: Իր հոգիին
յարատեւ քաղցրութեամբ և իր ներքին հաղորդակցութեամբ
Աստուծոյ հետ, Յիսուս իր կեանքը բարձր բռնեց մարդ-
կային չարութեան հարուածներէն:

Իր հոգիին մեծուքիւնը կը յայնուի նաեւ եղբայրական
սիրոյն մէջ զոր զգաց լուսւած եւ արհամարհուած բոլոր արարած-
ներուն համար: Յիսուսի ժամանակ Հրեաները այնքան անձ-
կամիտ էին իրենց համակրութիւններուն մէջ, և այնքան
սահմանափակ՝ իրենց ընկերային յարաբերութիւններուն
մէջ որ իրենց նկարագրի այս գիծը ծանօթ էր ամբողջ
Հռոմէական կայսրութեան մէջ, և Տոկիտոս և Յորնազ ծաղ-
րեցին զանոնք իբրեւ «մարդկային ցեղին անողոք հակա-
ռակորդներ»: Մասնաւորապէս Պաղեստինի մէջ Հրեաները՝
բոլոր նեթանոսները կը նկատէին անմաքուր, անարժան մաս-
նակցելու իրենց ծէսերուն, և զրկուած Աստուծոյ շնորհքնե-
րէն: Ոչ մէկ Հրեայ չէր կրնար մտնել նեթանոսի մը տունը և
ճաշել անոր հետ: Երբ Գամաղիէլ համարձակեցաւ ուսուցանել
թէ Հրեաները պարտաւոր էին, նոյնիսկ նեթանոսական տո-
ներու միջոցին, ողջունել նեթանոսները «խաղաղութիւն ընդ
ձեզ» նուիրագործուած բառերով, և թէ հուսնձքի ատեն նե-
թանոս աղքատներն ալ պէտք է Հրեայ աղքատներու վայելած
իրաւունքներուն տէր ըլլան ան վտանգաւոր կերպով ազա-
տամիտ մէկը նկատուեցաւ: Բայց Գամաղիէլի ազատականու-
թիւնը սահմանափակուեցաւ մարդասիրական այս փոքրիկ
զիջումներուն մէջ. և ամէնէն անհաճոյ տարամերժութիւնը
կը յայտնուի իր բերնին մէջ՝ հետեւելին նման ազօթքնե-
րու միջոցին. — «Ո՛վ Տէր, դուն ըսիր որ այս աշխարհը մեզի
համար ստեղծուած է: Գալով Ազամէն սերած միւս ազգե-

րուն, գուն յայտարարեցիր թէ ոչինչ էին անոնք, թէ տիգմին կը նմանէին, և անոնց բարգաւաճումը բաղդատեցիր անօթէ մը ինկած ջուրի կաթիլի մը:» (Բ. Եզրաս, 2. 56):

Ճիշտ է որ հիացումի արժանի պատմութեան մը հիմը կը կազմէ հրեայ աններդութիւնը: Ատոր շնորհիւ Հրեաները պահպանած են իրենց ազգային գոյութիւնը: Լաւագոյն լոյսով մը դիտուելով՝ այս տարամերժութիւնը դձուձ ուզիէ մը առաջ չի գար, այլ Օրէնքին սերտ յարումէ մը և ամէն գնով ինքզինքնին պահպանելու բաղձանքէն անմաքուր հպումէն անոնց որ այդ Օրէնքը չեն ճանչնար ու չեն գործադրեր: Շատ տաղնապններու միջոցին, ինչպէս այն տաղնապը որ նշանակելի եղաւ Մակարայեցոց պատերազմով, Հրեաները ցուցուցին իրենց համոզումին լրջութիւնը, բուռն եռանդով պաշտպանելով իրենց կրօնական կեանքը՝ հեթանոսներու պիղծ հարուածներուն դէմ:

Հակառակ այս նեղմտութեան պատուարեր շարժառիթներուն, Յիսուս չկրցաւ սահմանափակուիլ անոր մէջ իր գթութեան և սիրոյ զեղումներու ընթացքին: Իր եղբայրական սէրը դուրս կը պոսթկար պարտադրուած պայմանադրականութիւններէ. նախ մաքսաւորներուն համար, որ առեւի էին Հրեաներուն, իբր դաւաճան իրենց ցեղին: Անոնց դրամը չէր ընդունուիր սինակոկաներուն մէջ իբրեւ արատաւորուած. անոնց երզումները անարժէք էին, անոնք չէին կրնար իրրեւ վկայ ներկայանալ ուրէ դատարանի առջեւ: Եթէ մէկը երզումը ըրած էր բան մը ընելու մաքսաւորի մը, պարտաւորուած չէր հետեւանք տալու իր խոստումին: Յիսուս իր կարեկցութեամբ, կ'անցնի պատուարները, և մաքսաւորները կ'ընդունի իբրեւ աշակերտ: (Մատթ. 10, 10-13): Սամարացիներն ալ Հրիաներուն համար առարկայ էին ժառանգական ատելութեան մը, և խոտակրօն փարիսեցի մը երբէք չպիտի հաւանէր ոտք կոխել Սամարացիներու հողին վրայ, որպէս զի մի' գուցէ ազատուի: Բայց Յիսուս հիացաւ Սամարացիներուն վրայ, (Ղուկ. Ժ. 33-37) և կարեկի

բարիքը ըրաւ անոնց: Հեթանոսներն ալ շրջապատեց շահագրգռութեամբ և հոգածութեամբ, թէեւ կը նկատէր ինքզինքը մասնաւորապէս զրկուած Իսրայէլացիներուն համար, (Մատթ. Ժ. 5-6, Ժէ 22 և շար.), և ծանոյց թէ ազգերը պիտի գան արեւելքէն և արեւմուտքէն, հիւսիսէն և հարաւէն, և Երկիրքի Արքայութեան մէջ սեղան պիտի նստին Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի հետ, (Մատթ. Է. 11): Յիսուս խիստ մեծ էր և չէր կրնար կապուիլ իր ժողովրդեան տարամերժութեամբ. իր սէրը կ'երթար այն ամէն բանի որ մարդկային են: Բարի Սամարացիին առակին մէջ մեզի կը ծանօթացնէ բարոյական կամ կրօնական կացութիւնը իւրաքանչիւր անձի, բացի մէկէն: Գողերը գէշ մարդիկ էին. քահանան և Ղեւտացի Հրեայ էին, և Սամարացին՝ հերետիկոս մը: Բայց ճամբուն վրայ ինկած զո՞հը: Ո՞վ և ի՞նչ էր այս մարդը, Հրեա՞յ, Հեթանո՞ս, թէ Սամարացի. բարի՞ թէ չար, երախտազէ՞տ թէ դաժանաբարոյ, ոչ ոք չի գիտեր: մարդկային եակ մըն էր ան, որ օգնութեան պէտք ունէր: Յիսուս անկէ ուրիշ բան չուզեր:

Ուր որ մարդկութիւնը կը տառապի, իր սէրն և գթութիւնը առիթ կը գտնեն ծառայելու՝ առանց դաւանանքի, ցեղի և նկարագրի խտրութեան: Այսպէ՛ս եղաւ այն վեհանձնութիւնը, որ նոր զարագուիս մը բացաւ մարդկային եղբայրակցութեան պատմութեան մէջ:

Հողի մը՝ այնքան ճառագայթարձակ ուրախութեամբ որ պարգաներէ չ'ընկճուիր, և այնքան զեղուն վեհանձնութեամբ որ չի դառնանար ուրէ անիրաւութենէ, չի պղտիկնար ուրէ հակակրութենէ, ահա՛ այն տպաւորութիւնը զոր մեր վրայ կը թողու Յիսուսի մարդկութիւնը:

1.— Օրինակներ փնտնեցե՛ք հոգիի մեծութեան գոր կ'ըն-
ծայէ Յիսուսի կեանքը, յսակ սպաւորութիւն մը ունենալու
համար անոր անձնաւորութեան վրայ:

2.— Ի՞նչ է որ կը զատուի Յիսուսի վեհանձութիւնը
պարզ բարեացակամութենէ:

3.— Այդ վեհանձութիւնը նկատի առե՛ք իր կեանքին եւ
իր ուսուցման մեջ, եւ բաղդատեցե՛ք զայն մարդկային հետե-
ւեալ արտայայտութեանց հետ.

Ա. Պատերազմը.

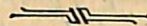
Բ. Դասակարգերու խտրութիւններ,

Գ. Անհասական վեհեր.

Դ. Յանցապատճառներու զսպումը:

Ներկայ երբորդ պրահէն սկսեալ,
սոյն գործին (Յիսուսի Մարդկութիւնը)
Թարգմանութիւնը կը կատարուի ուղղակի
Տ. ԶԱՐՄԱՅՐ Ա. ՔՀՆ. ԿԷԶԻՐԵԱՆԷ

Յ Ի Ս Ո Ւ Ս Ի Յ Ա Ս Ո Ւ Մ Ը

Երբորդ տարաք, առաջիկ օր

Մարկոս Գ. 1-6

Նկարները որ կը ներկայացնեն Յիսուսը տժգոյն և
ախուր դէմքով, քարոզները որ կը ծանրանան անոր քաղց-
րութեան և խոնարհութեան վրայ, այն սպաւորութիւնը
տարածած են թէ իր բնաւորութեան տիրող գիծը խաղաղ
անդորութիւն մըն էր: Կարդացե՛ք ուրեմն վերի հասուածք,
եւ տեսե՛ք թէ ո՛րքան ուժգին կրնար ըլլալ իր զայրոյթը, եւ
ի՛նչպէս իր ցասումը կրնար յառաջ սանիլ՝ կուրծք տալու ա-
սիական քրեանքեանք անոնց, որ իշխանութիւն ունէին զինքը
մահուան մասնելու: Արդէն ցասումը մաս չի՞ կազմեր մեծ
նկարագրի մը յատկանիշներուն: Մտիկ ըրէ՛ք Սաղմոսեր-
գութիւն խօսքերը. — «Զայրոյթը կը պատէ զիս չարերուն
պատճառով, որոնք թողուցին քու օրէնքդ: . . . Անօրէնները
ատեցի և քու օրէնքդ սիրեցի: . . . Հեռու կեցէ՛ք ինձմէ,
չարե՛ր, և քննե՛մ իմ Աստուծոյս պատուիրանները: . . . Յան-
ցաւոր համարեցայ երկրի բոլոր մեղաւորները»:

Յիշեցէ՛ք ձեր կեանքի առիթները, երբ զայրոյթ զգա-
ցած էք: Ձեր բարկութիւնը սոյն բնօճիթն ունէր ինչ որ
էր Յիսուսի ցասումը:

Երրորդ շաբաթ, երկրորդ օր

Ղուկ. ԺԷ. 2, Ի. 45-47

Ինչո՞ւ յաճախ կ'ամչնանք մեր բարկութեան նուպաներէն: Քրիստոս պէտք ունեցա՞ւ ինքզինքը յանդիմանելու, այն գայտոյթին համար զոր Իր մէջ կ'արթնցնէր մանուկներու խոշտանգումը, կամ այրիներու իրենց ունեցածներէն կողպտուիլը քաղցրալեզու կեղծաւորներու կողմէ: Փրկաւորիք Բոպէրզըսնի մէկ բարեկամը կ'ըսէր անոր մասին. — «Տեսայ որ ակոսները կը կծրտէր և կոռւփները կը սեղմէր՝ երբ կ'անցնէր մէկը որ գիտէր թէ որոշած է անմեղ աղջիկ մը կորուստի մասները»: Այս տեսակ բարկութիւն մը խղճի խայթ առաջ կը բերէ՞ բնաւ: Մեր բարկութիւնը յաճախ առաջ չի՞գար մեզի եղսւծ անիրաւութեան մը հանդէպ մեր զգացած յիսակալութեան, եւ եթէ յաճախ ամօք կը զգանք մեր բուռն շարժումներէն, պատահաւ այն չի՞ որ շարժումը հապտէ անձնասիրական է: Յիսուս երբեք ընդլզումի շարժում մը չունեցաւ երբ ինքը անգթօրէն թշնամանուեցաւ: Միայն ուրիշներուն հղած անիրաւութիւնը իր ցատումը կը գրգռէր: Ասով չի՞ բացատրուիր Պօղոսի խօսքը. — «Երբ բարկացած էք, մի մեղանչէք»:

Երրորդ շաբաթ, երրորդ օր

Մատթ. ԻԳ. 25—28

Բացայայտ է որ Քրիստոս խորապէս զայրացած էր այս խօսքերը ըսելու ատեն: Ենթադրենք որ անիկա երեւար մեր եկեղեցիներուն կամ սովորական միջավայրին մէջ: Այնտեղ պիտի չգտնուէին բաներ որ անոր ցատումին առարկայ դառնային: Համարձակօրէն եւ քաջութեամբ խորհեցեք մեզ օրհասնող ընկերութեան մոլորութիւններուն, զձնութիւններուն, ապօրինորթիւններուն եւ կեղծաւորութիւններուն, եւ այն ամէն բաներուն վրայ, որոնք Յիսուսի ցատում պիտի պատ-

հառ եին: Դուք ալ անձնապէս յանցաւոր էք այս զանազան կէտերուն մէջ կամ թէ ներողամիտ էք այսպիսի տգեղութիւններու մասին: Եւ կամ, ընդհակառակն ձեր արհամարհանքը կը յայտնէ՞ք ամէն անգամ որ այսպիսի առիթ մը ներկայանայ: Եւ եթէ անիկա կ'ընէք, ձեր խօսքերուն համաձայն են ձեր գործերն ալ:

Երրորդ շաբաթ, Չորրորդ օր

Ղուկ. ԺԶ. 19-23

Այստեղ ալ Յիսուս յայտնապէս զայրացած էր չար մեծատունին անձնասիրութենէն: Այս վերջինը ի՞նչ չքմեղանք կրնար ներկայացնել. թերեւս սա թէ ինք չըլլալով պատահաւոր Ղազարոսի աղքատութեան, պատասխանատու չէ անոր ենթարկուած տառապանքին: Շատ խախտու էր չքմեղանք մըն է այդ: Եթէ մաւրդ հրձիգ մը տեսնէ, բայց չուզէ վստահ ընդունել, երբ հարի Սամարացիի առակին մէջ Քահանան և Ղեւտացին ճամբուն անդիլ կողմէն անցան՝ վերադարձին օգնելու չարատաւորուելու համար, Յիսուս իր դատումին մէջ զանոնք կը նոյնացնէ ոճիրը գործող աւազակներուն հետ:

Ձեր բոլոր կրցածը կ'ընէ՞ք բարձրացնելու համար ձեր ապրած ընկերային շրջանակին բարոյական մակարդակը: Եւ կրնա՞ք ձեր վրայէն նետել ուրիշ պատասխանատուութիւն գործուած չարիքէ մը, այդ չարիքին մէջ գործօն մասնակցութիւն մը ունեցած չըլլալնուդ համար: Խորհեցէք այն բարոյական օժանդակութեան վրայ զոր կրնայիք ընծալել:

Երրորդ շաբաթ, հինգերորդ օր

Յովն. Բ. 13-17

Այստեղ հանդիսատես վկան ենք այն ցատումին զոր ունեցաւ Յիսուս, ընկերային մեծ չարիք մը տեսնելով,

այն է ընչաքաղցութիւնը օրինապէս հաստատուած Աստուծոյ տանը մէջ: Ի՞նչ պիտի ըլլար այսօր իր ընթացքը՝ վառափարութեանց ապականութեանց՝ հանդէպ: Ամէն գործ որ անկեղծօրէն կը ձգտի մաքրագործել մեր քաղաքային կեանքը, ուղղակի չի՞ նպաստեր Աստուծոյ դատին: Նկատի առէք ձեր կեանքի վարիչ շարժառիթները, և ինքզինքնուղ հարցուցէք թէ ձեր ընտրութիւնները իրենց ազդակ ունեցած են մարդկութիւնը կործանող չարիքներու հանդէպ զգացուած վիշտը, և այդ չարիքներու բարձման օժանդակելու հաստատուն որոշումը:

Կարելի չէ՞ այս ազնիւ դատին նուիրուիլ սեւէ ասպարէզի մէջ, գործի կեանքին թէ ընտանեկան ներքին կեանքին մէջ:

Երրորդ շաբաթ, վեցերորդ օր.

Մասք. է. 1-5:

Ի՞նչպէս կարելի է Յիսուսի արտասանած խիստ դատապարտութիւնները հաշտեցնել ընկերին հանդէպ ներողամտութեան հրաւերին հետ: Խորհի՛նք թէ ո՛րքան դիւրաւ կը դասապարտենք ուրիշները, շատ անգամ խիստ դիւրութեամբ չե՞նք բարբոսի գայրոյթով մը, որ երբեմն իրաւացի կ'ըլլայ արդարեւ: Յիսուսի ցասումը ինչո՞ւ այնքան խոր տպաւորութիւն կը գործէ. պատճառն այն չէ՞ որ մարդիկը կը սիրէր, և կը ջանար անոնց մէջ երեւան հանել իրենց ունեցած բոլոր բարիքը, դատապարտելէ առաջ անոնց սխալները: Կծո՞ւ, խի՞ստ դաժա՞ն էք ձեր քննադատութեանց մէջ: Վստահ եղէք որ չարիքին արհամարհանքը սեւէ բարիք առաջ չպիտի բերէ, ուրիշ բան եթէ ձեր զրացին կարենայ հաստատել թէ դուք ինքզինքնիդ ալ նոյնքան խրատօրէն կը դատէք որքան ուրիշները, և թէ կը գնահատէք անոնց մէջ գտնուած բարիքը որքան կ'ատէք անոնց սխալները:

Երրորդ շաբաթ, եօթներորդ օր

Մասք. Գ. 8-11, Մարկ. Ը. 31-33

Դիտեցէք որ Յիսուս երբեք հաշտ ընթացք մը չէր բռնել զինքը փորձելու համար եղած գէշ թելադրութիւններուն դէմ: Ատելի կը գտնէր զանոնք, կը գարչէր չարիքէն: Ոչ ոք կրնայ ինքզինքն ապահով զգալ, եթէ չէ ստոված համաձայնութեան չգալ փորձութեան հետ, այլ մերժել գայն վայրկեանաբար, բնագրաբար՝ խորհումի ուժգին մղումով մը:

Սորհեցէք ձեր սովորական փորձութիւններուն, վատ թելադրութիւններուն վրայ, որ կը զգաք թէ վտանգներ են ձեզի համար: Սովորութիւն ըրած էք ձեզի՝ մերժել զանոնք այն վճռական գարչանքով որ կը յայտնուի Յիսուսի խօսքին մէջ. — «Ե՛սիս զնա՛, սասանայ»:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Գ. ԵԱԲՅՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Առաջին ակնարկով բարկութիւնը հակառակն ըլլալ կը թուի կատարեալ բարեացակամութեան: Եթէ այսպէս ըլլար, ի՞նչ պէտք էր խորհիլ Քրիստոսի բարկութեանը վրայ: Սինակոկային մէջ, ժողովի մը միջոցին, Յիսուս տեսնելով որ «ծերերը» աւելի՛ փափաքող են իրենց օրէնքին խստիւ, կէտ առ կէտ կատարման, քան թէ հիւանդ մը բժշկուած տեսնելու, զայրալից նայուածք մը կը պատցնէ անոնց վրայ (Մարկ. Գ. 5): Տեսնելով որ Տաճարին Գաւիթը կը պղծեն ամօթալից առուտուրով մը, չի վախնար չուանէ խարաղան մը գործածելու, զայրոյթով վռնտելու համար լուծայափոխները (Յովն. Բ. 13-17): Վերջապէս փարիսեցիներուն կեղծաւորութիւնը այնքան բուռն ըմբոստացում մը եւ գարչանք մը կը ներշնչէ իրեն, որ բռնորդ չեն բաւեր բացատրելու իր զայրոյթը: Ի՞նչպէս հաշտեցնել Յիսուսը համա-

կող ցատումը՝ անոր անհուն բարութեան վրայ մեր ըսած-
ներուն հետ :

Ընդհանուր կերպով կարելի է ըսել թէ Բոյոր մեծ առա-
քինութիւնները արդիւնքն են բարոյական երկու հակընդդէմ
ձև-ուճման, ճիշտ ինչպէս որ երկրին հաւասարակշռու-
թիւնը կախում ունի ծանրութեան երկու հակընդդէմ ու-
ժերէ, այն է կեդրոնաձիգ և կեդրոնախոյս ուժերը: Փազա-
փարներու թոյլատու ներողամտութիւնը՝ կը դանդաղ կ'ըլ-
լայ տկարութիւն և անիմաստ հաճոյակատարութիւն, եթէ
միտքը՝ լայն համակրութիւններու չի միացներ ճշմարտու-
թեան հաստատուն և անձնական ըմբռնում մը: Ընկալիալ
հաւատալիքները՝ առանց լայն հասկացողութեան՝ անպաշ-
տութեան կ'առաջնորդեն. լայն հասկացողութիւնը՝ առանց
զրական համոզումի՝ կը տանի զգացականութեան. այս
երկու տարրերը միացած կը կազմեն ճշմարտապէս ազատա-
կան միտք մը: Նմանապէս, սիրելու կարողութիւնը կ'այ-
լասերի կ'ըլլայ տարտամ զեղում մը համակիր զգացումնե-
րու, եթէ հակակշռուած չէ արդար զայրոյթի ընդունակու-
թեամբ մը: Առանց չարիքի երկիւղին, բարութիւնը մեղկ
է և դատողութիւնէ զուրկ. բայց չարիքի սարսափը՝ որ չէ
մեղմացած ներողամտութեամբ, կը դանդաղ կ'ըլլայ անողոք
և ատելալատ զգացում մը: Այս երկու տարրերը միանալով
կը կազմեն վեհանձն մարդը, որ այն համեմատութեամբ իսկ
որ կը սիրէ իր եղբայրները, կ'արհամարհէ չարիքը որ կը
քանդէ անոնց հոգին:

Հնդկաստանը այսօր կը ցուցնէ մեղի թէ բարի կա-
մեցողութիւն մը ո՛ր աստիճան տկարութեան կ'ենթարկ-
ուի, եթէ առիթը եկած պարագային զայն չուժաւորեր
զայրոյթի ուժգնութիւնը: Հնդիկ մեծ կրօնքները սէր և
բարեացակամութիւն կը քարոզեն: Պուտտայական վաւե-
րական սուրբ մը ինքզինքը արգելափակած է Պենարէս
նուիրական քաղաքի պատերուն մէջ: Այնտեղ կ'ապրի իբր
խցարգել մենակեաց մը, զխանդով Անհունը և երանելի

բարեացակամութեամբ մը զեղուն՝ ամբողջ ստեղծագործու-
թեան հանդէպ: Ոչ մէկ յուզում չի գար խանգարել իր
քաղցր անգորրութիւնը: Կը սիրէ բոլոր մարդիկը, բարի
թէ չար, գիտնական թէ տգէտ. և բնաւ ո և է ատելու-
թիւն չի վրդովեր իր խոկումներուն խաղաղ ընթացքը:
Բայց ճկոյթ մասն իսկ վեր չպիտի առնէր օգնութեան
հասնելու համար ո և է մէկուն: Իր հայրենիքին ենթար-
կուած չարիքները զայրոյթի փոքր շարժում մը իսկ առաջ
բերած չեն իր մէջ: Թող ճշմարիտ քրիստոնեայ մը այդ
միեւնոյն երկիրը գայ. ո՛րքան տարբեր պիտի ըլլայ իր
ըմբռնումը սիրոյ և բարեացակամութեան, որ իրեն պիտի
ներշնչէ լուրջ ատելութիւն կարգ մը բաներու: Քրիստոնե-
եան պիտի առէ այն դրութիւնը որ շուայտութիւնը կրօ-
նական պաշտամունք մը կը դարձնէ, պիտի կանգնի այն
անհոգութեան թմբիրին դէմ, որ կը թոյլատրէ միլիոնա-
ւոր արարածներու լճացած մնալը տգիտութեան մէջ, չպի-
տի թոյլատրէ այն աւանդութիւնը որով մանկամարդ այ-
րին գերի կը դարձնէ. զայրոյթէն պիտի բոբբօքի՝ սովա-
ման ըլլալու մատնուած տեսնելով խեղճ մարդիկ, իրենց
փարթամ զրացիներուն քովիկը: Ճեմարիս քրիստոնեայ մը,
Հնդկաստան պարի քե ուրիշ երկրի մեջ. բարկանալու կա-
րողութիւնն ունեցող մարդ մըն է: Ան հասկցած է Պոլոսի
պատուէրը, որ կորնթացուց Ա. Թուղթին ժԳ. զլուխին
մէջ սէրը փառաբանելով հանդերձ, ուրիշ տեղ կ'աւելցնէ.
«Իուք որ կը սիրէք Աստուած, վախցէք չարէն»:

Քրիստոնեային այս դիրքը Յիսուսի մէկ ժառանգու-
թիւնն է: Յիսուսի մեջ բարկութիւնը կրնայ բաղդասուիլ
ժխտական ելեկտրականութեան մը որ առաջ եկած է իր հու-
րեան բեւեռներէն մեկուն վրայ՝ իր սիրոյն դրական ելեկ-
տրականութեան միւս բեւեռէն, եւ յալիսեմական անհրաժե-
տութեան մը օրեմով, այս երկու ուժերը հաւասար են: Ազ-
քասներուն վրայ խորունկ զուժ մը ունենալուն համար է
որ իր զայրոյթն ալ նոյնքան խորունկ է, տեսնելով փա-

քիսեցի մը որ կը կողոպտէ այրիներու ունեցածը և երկար ազօթքներ կ'ընէ մարդոց երեւալու համար (Մարկ. ԺԲ. 40): Անկեղծութեան պակասին չհանդուրժելուն համար է որ համբ դայրոյթով մը կը զիտէ այն մարդիկը, որ իրենք ալ յանցաւոր են շնական գործերով, և որ երկերես բարոյական մը կը ցուցադրեն, դատապարտելու համար կին մը որ խղճալի դո՛ս մը եղած է այր մարդոց ցանկութեանց (Յովն. Ը. 3-11): Եւ դարձեալ, ամբողջ մարդկութիւնը սիրելուն համար է որ իր բարկութիւնը կը բորբոքի ի տես անձնասէր մեծատունին որ իր պերճանքը կը վայելէ շոայլօրէն, մինչ թշուառութեան մէջ ինկած Ղազարոսը պառկած է նոյն իսկ իր տանը սեմին վրայ (Ղուկ. ԺԶ. 19-31): Ի ներկայութեան փարիսեցիներու և դպիրներու, որոնց աչքին Օրէնքին պատուիրած ամենափոքր ծէսը աւելի՛ կարեւորութիւն ունի քան արդարութիւնը, գութը, հաւատքը, Յիսուս կ'ըմբոստանայ մինչեւ իր հոգիին խորքը: Եւ ինչպէս ըսած է Տօքթ. Սիլի, «Թէեւ հին քարոզչիներուն մէջ, որոնց խօսքերը պահպանուած են, Մուհամմէտ նկատուած է իբրեւ տիպարը անողոք խստութեան, կրնանք Գուրանը ուսումնասիրել մէկ ծայրէն միւսը, առանց գտնելու դատապարտութեան այնքան ուժգին խօսքեր որքան Քրիստոսի խօսքերը (Տես Մատթ. ԻԳ. Գլուխը):

Ըսենք համարձակօրէն. Քրիստոսի սիրոյն նման սէր մը իր սոսկալի հակադիրն ունի: Եթէ կարեկցութեամբ լեցուն իր նայուածքը կը յառէ Ղազարոսի վայ, յետոյ խրատօրէն կը դարձնէ անսիրտ մեծատունին վրայ: Եթէ գթութեամբ կանգ կ'առնէ իրենց մանուկ հասակէն շահագործուող տղոց վրայ, անողոքաբար կը զիտէ այն մարդիկը որ կ'օգտուին անոնց աշխատանքէն, և այն ընկերութիւնը որ կը թոյլատրէ այս դայթակղութիւնը: Իր յստակատես նայուածքը կանգ կ'առնէ խեղճին վրայ որ կը պայքարի իր ամէն օրուան հացին համար, բայց նաեւ այն մարդոց վրայ որ արուեստական կերպով կը բարձրացնեն ապրուստի գինը,

լքուած աղջկան վրայ, բայց նաեւ զայն խաբողին վրայ, և այն մարդոց վրայ որ իրենց հաճոյքը կը փնտռեն ի հեճուկս անոր ամօթահարութեան: Ան կը խոնարհի կեանքի անժառանգուածներուն վրայ որոնք ինչպէս կ'ըսէ Սիւանէյ Սմիթ, իրենց կեանքի վախճանին կը հասնին «հոգիով մը՝ այնքան ծակծկուած վէրքերով որքան զինուոր մը»: յետոյ կը գտնայ առանձնաշնորհեալներուն որոնք ճիս համադամներ վայելած են այս սովահարներուն աչքին առջեւ, առանց խորհելու անոնց օգնել: Կրաւորական և մեղկ բարեացակամութիւն մը կրնայ ներկայ գտնուիլ այսքան անիրաւութեան, առանց անկէ յուզուելու. բայց բուն և դրական սէր մը, ինչպէս է Քրիստոսի սէրը, կը զզրդի մինչեւ իր սրտին խորքը: Այն ատեն իր խօսքը կը պոթկայ կիզիչ կերպով, սուր՝ հատու ուժով մը զոր կիրքը միայն կրնայ հաղորդել: Անշուշտ Յիսուսի մէջ կը գովենք սիրոյ ոգին, բայց յիշենք որ մարդիկ այս սիրոյն ներշնչած զայրոյթի արտայայտութեանց ենթարկուելէ աւելի՛ լաւագոյն պիտի համարէին որ լեռները զան թաղեն զիրենք:

Գիտելի է թէ այս ցատումը յաւկանուող գիծը այն է որ բնաւ առաջ եկած չէ անհասարկ Յիսուսի եղած անիրաւութեան մը: Կատարելապէս գերծ է Ան անձնասիրութենէ: Բայց, ինչպէս որ ծովը ենթակայ է հզօր ծովախաղացներու զորս չունին լիճերը, նոյնպէս Յիսուս ունէր ընդունակութիւնը մեզմէ անհունօրէն մեծ զայրոյթի մը: Սղէֆըն Հ. Թինկ, պատասխանելով երիտասարդ պաշտօնատարի մը որ զինքը կը քննադատէր բարկացած ըլլալուն համար, ըսաւ. «Երիտասարդ, իմ մէջս, տասնուհինգ վայրկեանի մէջ կը զսպեմ աւելի՛ ցասում քան դուք ձեր ամբողջ կեանքին մէջ»:

Այսպէս, օժտուած ըլլալով հանդերձ ցասումի ուժգնութեամբ մը որուն վրայ գաղափար իսկ չունինք, երբ կը թքեն երեսին, երբ կը ծաղրեն, կը գանակոծեն ու կը խաչեն, Յիսուս զայրոյթի ոչ իսկ մէկ բառ կը հանէ բեր-

նէն՝ պատասխանելու համար բիրտ արարքներուն, որոնց ենթարկուած է: «Կը նախատուէր և բնաւ նախատինքով չէր պատասխաներ, կը թշնամանուէր և երբեք ո եւ է սպառնալիք չէր ըներ»: Անհատական ո եւ է թշնամանք չէր ազդեր իրեն վրայ: «Ով որ կը խօսի Մարդու Որդիին դէմ պիտի ներուի անոր», ըսաւ Ան (Մատթ. ԺԲ. 32): Անհատական զայրոյթի բացակայութիւնը, մէկու մը քով որ այնքան մօտ էր բարկանալու, կը գլէ կ'անցնի մարդկային ո եւ է բնաւորութեան ակնկալուած սահմանէն: Մտքի այս աննըման բարձրութեան հանդէպ մարդ գիւրաւ կ'ըմբռնէ ձօրձ Մաթէսընի հետեւեալ խոստովանութիւնը. «Առիթներ կան որ լաւ պիտի ընէի բարկանալով, բայց յաճախ կը սխալիմ այդ առիթներուն մասին»:

Ընդհակառակն, երբ Յիսուս կը տեսնէ մարդկային ուեւտանալի թշնամանու իրը, անմիջապէս կը յուզուի խորապէս: Իր ժամանակը կ'անցընէր ոճրապարտները պատժելով, անոնց վիզը քար մը կապած խեղդելով: Յիսուս կ'ըսէր որ լաւագոյն պիտի ըլլար որ մարդ ենթարկուի այդ տխուր բախտին, քան թէ գայթակղեցնէ «այս փոքրիկներէն մէկը» (Ղուկ. ԺԷ. 2): Աննա քահանայապետ Երուսաղէմ մտցուցած էր խարդախ, շահամոյ վարչութիւն մը՝ լաւագոյն կազմակերպութեամբ: Այսպէս, Հրեաները պարտաւորուած էին իրենց դրամը փոխելու մասնաւոր դրամի մը հետ, — որ տաճարի շրջափակին մէջ կ'անցնէր միայն —, վճարելէ առաջ իրենց տասանորդը, կամ գնելէ առաջ զոհի կենդանիները: Այս փոխանակութեան վրայ ապօրէն շահ մը կ'առնուէր, և այդ շահը կ'երթար պաշտօնի վրայ գտնուող լուծայափոխներուն և անոնց պաշտօնեաներուն: Ասկէ զատ ո եւ է կենդանի չէր կրնար զօնուիլ, առանց նախապէս անցնելու պաշտօնական քննիչներու առջեւէն, որոնք իրաւունք ունէին մերժելու անոնք որ Տաճարին գաւթէն դուրս տեղէ մը գնուած էին: Ճարպիկ ընչաքաղցութեամբ մը, հետեւապէս, իշխանութիւնները կը շահագործէին ժողովրդային

բարեպաշտութիւնը: Տաճարը տառապէս «աւազակաց այր» մըն էր: Այս տեսարանին վրայ Յիսուսի զայրոյթը կը պայթի, աղղուօրէն կը բողոքէ գայթակղութեան դէմ, ասպարէզ կը կարգայ այս «ճարպիկ» դրութեան հեղինակներուն, և վաճառորդները դուրս կը վաճառէ Տաճարէն (Յովն. Բ. 13—16):

Երբ անգամ մը Յիսուսի առջեւ անունը տուին Հերովդէսի, որ արհամարհելի մէկն էր անհատական կեանքին մէջ և բռնակալ մը՝ իր կառավարութեամբ, այն ատեն մեր Տէրը համարձակօրէն յայտնեց իր արհամարհանքը՝ գոչելով. «Փայցէ՛ք, ըսէ՛ք այն աղուէսին» (Ղուկ. Բ. 32): Յիսուսի զայրոյթը առաջ բերելու կարող միակ բաներն էին ուրիշին եղած անիրաւութիւնը, և ընկերային կարգ մը զեղծումներ որ պէտք է ուղղուին: Բոպէր Լ, Սդիվէնսըն շատ լաւ կ'ամփոփէ այս նիւթը՝ ըսելով, «Յիսուսի ուսուցման առաջին ճշմարտութիւնը այն է որ մենք պէտք է պատրաստ ըլլանք ընդունելու և ներելու ամէն ինչ որ կը վերաբերի մեր անձին և մեր շահերուն, մեր երեսն է որ պէտք է դարձնենք մեզ ապտակողին, մեր հագուստը պէտք է տանք մեր քաճկոնը առնողին: Բայց երբ եղած թշնամանքը ուրիշին կը դպի, լաւ պիտի ընենք անշուշտ առիւծի փոխուելով: Անըմբռնելի և անբաղձալի է անտարբեր և անկարեկիր հանդիսատես ըլլալ մեր ընկերին ցուցուած գէշ վարմունքներուն»:

Հասկնալու համար Յիսուսի ցասումներուն ամբողջ տարողութիւնը, և հիանալի անձնագոյումը որուն գիտէր ինքզինքը ենթարկել մեր Տէրը, գայրաւայու այս կարողութեան դէմ յանդիման պէտք է դնել յսակաւեսու ներողամտութիւնը զոր կը ցուցնէր՝ երեսան նանելու համար իւրաքանչիւրին բարիքը: Ուրիշ մը դատապարտելը ժխտական գործ մըն է և իր մէջ չունի բարի բան մը: Բացայայտ է ասիկա անհատական յարաբերութեանց մէջ: Ենթադրեցէք որ կձու գատողութեամբ և հատու խօսքերով դատապարտած էք ձեր ընկերին մեղքը, վարուելով անոր հետ դժբախտ դպրո-

ցականի մը նման, որուն քննութեան թուղթերը կ'արատա-
ւորեն կապոյտ մատիտով եղած դիտողութիւններ: Եթէ այս
է միայն ձեռքդ ըրածը, դուք անոր օգնած չէք: Անիկա թե-
րեւս ձեզմէ աղէկ գիտէ իր թերացումները. թերեւս կրնայ ձեր
ձեռքէն առնել մատիտը, և աւարտել քննադատութիւնը,
զրելով՝ գե, լուսանցքին վրայ այն մտերիմ հարցումներուն
որոնց չէիք կրցած թափանցել: Շատ հաւանական է որ
դիտելով իր կեանքի պատկերը, յաճախ պօռացած է Սիէն
նկարիչին նման որ իր պատկերին առջեւ կը գոչէր. «Աստ-
ուած թո՛ղ գթայ ինձի, եթէ չյաջողիմ լաւագոյնը գծել»:
Ուրեմն դատապարտութիւնը ինքնին անիրաւ և չար բան
մըն է. ան յաճախ կը հաստատէ միայն վհատած մէկու մը
իր անձին վրայ ունեցած կարծիքը, և կը կարծրացնէ անոր
սիրտը՝ իր անողոք դատաւորին յաջորդ կոչերուն հանդէպ:
Պէտք չէ մոռնանք որ արդար զայրոյթը զոր կ'արտա-
յայտէր Յիսուս, կը հակակշռուէր իր ջերմ իղձով՝ երեւան
հանելու և քաջալերելու բարեգործութեան ամենատկար
կամեցողութիւնը բոլոր իր տեսածներուն մօտ: Յիսուս գիտ-
ցաւ ոեւէ մէկէ աւելի գնանասել բարիք ուրիշներու մօտ:
Իսկ նկարագրի տէր և փոփոխամիտ Պետրոսի վրայ գիտ-
ցաւ նշմարել կարելիութիւններ, զորս նոյն ինքն Պետրոս
միտքէ չպիտի անցընէր: Տաճարին մէջ, գանձանակներուն
դէմ նստած, կը դիտէր հարուստ Հրեաները, որոնք ցու-
ցամով ձեւերով կուտային իրենց աւելորդը, երբ կը տեսնէ
խեղճ այրի մը որ կէս մը ամփոփ և կէս մը հպարտ իր ան-
նշան ընծային համար՝—որ սակայն իր անհրաժեշտը կը կազ-
մէր—կ'անցնի անոնց մէջէն և կուգայ գանձանակ ձգել իր
երկու լուման. այն ատեն Յիսուս, զգածուած անոր զոհողու-
թենէն, գովեստներ կը հիւսէ անոր. «Այս խեղճ այրին՝ գան-
ձանակը ստակ ձգողներուն ամենէն աւելին ձգեց» (Մարկ. ԺԲ.
41—44): Երբ Մարիամ «կը վատնէ»—գործնական մտքի տէր
մարդոց բառերով—խոշոր գումար մը, գնելով անուշահոտու-
թիւն մը՝ Յիսուսի յայտնելու համար իր անհուն երախտա-

գիտութիւնը, Յիսուս այնքան լաւ կը գնահատէ շարժափ-
թը այս գործին, որ կ'արգիլէ զայն քննադատել. «Թողու-
ցէք, կ'ըսէ, ան ըրաւ ինչ որ կրնար» (Մարկ. ԺԲ. 3—9):
Ան այնքան լաւ կը ձանձնայ անձնուիրական ամենափոքր
շարժումները, որ յառաջ կ'երթայ հաստատելու չափ թէ
«գաւաթ մը պաղ ջուրն անգամ չպիտի կորսնցնէ իր վարձ-
քը» (Մարկ. Ժ. 42): Ան կը յայտարարէ թէ երկու քանքար
միայն ունեցող մէկը երբ գանոնք լաւ կը գործածէ, պիտի
իմանայ նոյնքան գովեստ, որքան այն որ արդիւնաւորած է
հինգ քանքար (Մատթ. ԻԵ. 14—23). Թէ անոնք որ բարու-
թիւն ցուցուցած են հիւանդներուն, աղքատներուն և բան-
տարկեալներուն, դատաստանի օրը պիտի վարձատրուին
իրենց այդ գործերուն համար, նոյնիսկ եթէ իրենք մոռցած
ըլլան (Մատթ. ԻԵ. 37—40): Ան գնահատեց բարի գիտումը
հարուստ երիտասարդին, որ քաջութիւն չունէր իրեն հե-
տեւելու (Մարկ. Ժ. 17—22): Ան արդարացուց իր աշա-
կերտները երբ ինքզինքնին անկարող կը զգային գիշերը
հսկելու իրեն հետ (Մատթ. ԻԶ. 36—41), և զինքը խաչող-
ներուն անգթութիւնը տգիտութեան վերագրեց (Ղուկ. ԻԳ.
34): Յիսուս բնաւ չէր յուսահատիր ուղիղ ճամբէն ամէնէն
աւելի շեղած մարդոցմէն. իր ներքողներով և քաջալերանք-
ներով ուժ կուտար զղջումի ամէնէն թեթեւ նշաններուն
կամ դէպի բարին ձկտումներուն: Ինչպէս ինքն իսկ կը բա-
ցատրէ առակին մէջ, երբ տակաւին անառակ որդին հեռուն
է, «կը վազէ անոր առջին, վիզը կը պլլուի և կը համբու-
րէ զայն» (Ղուկ. ԺԵ. 20):

Տըք. Րոպինսըն կը պատմէ պարսկական հին աւանդու-
թիւն մը որ շատ գեղեցիկ կերպով կը բնորոյէ Յիսուսի
նկարագրին այս երեւոյթը.—Տէրը իրիկուն մը կը հասնի
քաղաքի մը դրան առջեւ, և իր աշակերտները առաջուրնէ
կը զրկէ ձաշը պատրաստելու համար, մինչ ինքը՝ բարե-
գործութիւն մը ընելու փափաքով՝ փողոցները կը պտտէր.
այսպէս կը հասնի շուկային հրապարակը: Այնտեղ խուճը մը

մարդիկ հաւաքուած են առարկայի մը շուրջ որ գետնին վրայ տորածուած է: Կը մօտենայ և կը տեսնէ մեռած շուն մը՝ և վիզէն կապ մը, որով կը թռի թէ քաջքուած էր ցեխին և փոշիին մէջ: անկարելի էր երեւակայել աւելի աղտոտ, աւելի գձուձ, աւելի դարչելի առարկայ մը. «Բու՛հ, հրապարակը կ'ապականէ իր գարչահոտութեամբ» և կը գոչէ գատարկապորտներէն մէկը: «Ո՞րչափ ատեն այս անարգ կենդանին պիտի վիրաւորէ մեր նայուածքները», կը գոչէ ուրիշ մը: «Իր մորթէն կօշիկ մըն ալ չպիտի ելլէ, այնքան ծակծկուած է», կը դիտէ երրորդ մը: «Ականջները նայեցէք, աղտոտ և արիւնոտ», կ'ըսէ չորրորդ մը: «Անշուշտ զինքը սատկեցուցած են, դողութիւն ըրած ըլլալուն համար», կ'եզրակացնէ հինգերորդ մը: Յիսուս մտիկ կ'ընէ ասոնց, կարեկցութեամբ դիտելով անշնչացած խեղճ կենդանին: Յետոյ կ'ըսէ իր կարգին. «Մարգարիտները իր ակռաներէն աւելի ձերմակ չեն»: Ներկաները դարմանքով անոր կողմը կը դառնան և կը փսփսան իրարու. «Ո՞վ կրնայ ըլլալ այս մարդը. Յիսուս Նազովրեցին է ապահովաբար իրմէ ուրիշ ո՞վ պիտի գտնէր գութի կամ հիացումի արժանի բան մը սատկած շան մը վրայ»: Եւ ամօթահար, գլուխսնին կը խոնարհեցնեն Յիսուսի առջեւ ու կը ցրուին:

Բարիքը նմարեցիւ եւ գնահատեցիւ մասին Յիսուսի ունեցած ձիւրքն է որ կը բացարե մեզի քե ինչո՞ւ մարդոց մեծ մտաւոր մը եղաւ: Առանց իր այս ձիւրքին, Յիսուս պատմութեան բոլոր հերոսներուն մէջէն մեզ ամէնէն աւելի վհատութեան մատնողը պիտի ըլլար. Անիկա այնքան անարատ է իր կատարելութեան մէջ, այնքան բարձր իր պահանջումներուն մէջ, որ կը վերաբերին ոչ միայն գործերուն, այլ և մտածումներուն, այնքան կորովի և ուժգին է անձնասիրութեան, հպարտութեան, կեղծիքի իր դատապարտութեանց մէջ, որ կրնար չատ գլուրաւ ընկճել մեզ: Բայց իր խոր յարգանքը մարդու մը մէջ ծածկուած բարիք ամենամանջան սերմին հանգէպ, վստահութիւնն և յարգը

զոր կ'ընծայէ միմիայն դիտումին՝ եթէ այդ դիտումը հաստատուն է և անկեղծ, խորաթափանց յստակատեսութիւնը որով կը գուշակէ նոր կեանքի կարելիութիւններ՝ հոն ուր կը յուսահատին ուրիշները, այս բոլոր յատկութիւնները զինքը կը դարձնեն հոգիները ուղղող մեծ մտրակիչ մը: Անիկա կը գատէ մարդիկը ոչ թէ պարզապէս իրենց ունեցածին, ոչ թէ իրենց բրածին, ոչ իսկ իրենց եղածին վրայ, այլ անոր վրայ զոր կոնային ըլլալ: Ան կը ջանայ բարին արթնցնել մարդուն մէջ՝ յարգանքի միջոցաւ, նախապէս գովելով անոր մէջ այն առաքինութիւնները որոնք տակաւին զարգանալու պէտք ունին:

Բարիքն այս ներդրումիս եւ յստակատես գնահատումը այն ձիւրքն է որ Եւս գործնական կը դարձնէ Յիսուսի գայրոյքները: Մարդ կը զգայ թէ ան փութաշանութեամբ փրկուած է բարի բան մը ո եւ է անձի վրայ՝ զայն դատապարտելէ առաջ: Ան խստիւ կը յանդիմանէ Պետրոսը (Մարկ. Ը. 31—33), և Պետրոս աւելի՛ կը սիրէ զայն, որովհետեւ գիտէ թէ Տէրը հասկցած և սիրած է իր գեղեցիկ կողմերը, իր տկարութիւնները ցուցնելէ առաջ: Յիսուսի ցասումը կը պայթի հպարտ, անողոք և անզիղջ չարութեան վրայ միայն: Կը խարազանէ այն մարդը որ այրիները կը կողոպտէ և ազկէ ձեռք ձգած չահէն կ'օգտուի, կը կշտամբէ կեղծաւորները որ բարեպաշտական ձեւակերպութիւններ կ'ընեն՝ լաւագոյն կերպով ծածկելու համար իրենց ցանկութիւնները, կը ձաղկէ այն հպարտները որ Աստուծոյ չնորհակալ կ'ըլլան ուրիշներու նման չըլլալուն համար, կը դատապարտէ այն ապականեալ մարդիկը որ ապօրէն չահ մը հանեն ծխակատարութիւններէ: Եւ սակայն մարդ կը զգայ թէ զըլումի ամենաթեթեւ արտայայտութեան մը վրայ, Յիսուսի բարկութիւնը կը մեղմանայ, կը փոխուի խանդադատանքի և յանցաւորին օգնելու բաղձանքի: Եւ յիբաւի, Մատթէոսի ԻԳ. գլուխը որ կը պարունակէ Յիսուսի ցասումին ամէնէն բուռն արտայայտութիւնը, կը վերջանայ

սիրոյ ամէնէն հրաշալի զեղումով մը, զոր կարելի ըլլայ
գտնել Աւետարաններուն մէջ. «Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէ՛մ,
որ կը կոտորէիր մարգարէները և կը քարկոծէիր քեզի
զրկուածները, քանի՛ անգամներ ուզեցի ժողովել քու զա-
ւակներդ, ինչպէս հաւը իր ձագերը կը ժողովէ թեւերուն
տակ, բայց դուն չուզեցիր»։ Ինչպէս փոթորկին կը յաջոր-
գէ ծիրանի գօտին, այսպէս Յիսուսի ցասումը կը վերջա-
նայի սիրոյ մէջ։ Եթէ միեւնոյն խօսքերը առնենք Ղուկա-
սի Աւետարանէն, կը տեսնենք որ հոն ալ Յիսուսի կարեկ-
ցութեան ազդակէն առաջ կայ ամենախիստ կշտամբանք։
(Ղուկ. ԺԳ. 31—34)։ Յիսուսի վեհանձնութիւնը այնքան
աւելի արժէք ունի, որքան աւելի խորապէս կրնար զայ-
րանալ, և իր ցասումը այնքան աւելի տպաւորիչ է, որքան
կուգայ սիրող և բարիքը տեսնել ցանկացող սիրտէ մը։

Ահա՛ ուրեմն ինչ որ կը բնորոշէ Յիսուսի մէջ զայրա-
նալու յատկութիւնը։ Յիսուս կ'ատէր չարիքը, որովհետեւ
կը սիրէր ժողովուրդը, զոր կը մաշեցնէր նոյն չարիքը։ Իր
ցասումը անշահախնդիր էր բացարձակապէս, և ան երբեք
չէր ճանչցած անձնական ատելութիւն։ Երբեք ենթարկուած
չէր ցասումի՝ փորձելէ առաջ գտնելու զովեստի արժանի
բան մը իր դատաստանին ենթարկուած անձին կեանքին
մէջ։ Իր զայրոյթը միշտ պատրաստ էր տեղի տալու, յան-
ցաւորին զղջումի առաջին նշանին վրայ։

Այսպիսի բնոյթ ունեցող ցասում մը կ'արզարացնէ ող-
ջամիտ Անգլիացիի մը սա խորհրդածութիւնը. «Բարկութիւ-
նը հոգիի ջիղերէն մէկն է. ով որ ատիկա չունի, հաշման-
դամ միտք մըն է»։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

- 1.— Կարդացե՛ք Մարկոսի Գլ. Գ. Եւ 5 համարը, եւ
բաղգասեցե՛ք Յիսուսի ընթացքը՝ այն վարձուցիին հետ զոր
կը նկարագրէ Յովհաննու Աւետարանը, Ը. Գլ. 1—11 համար։
- 2.— Ներելի՞ է դասաւարտել իր ընկերը, երբ մարդ կը
գիտակցի թէ ի՛նք ալ ենթակայ է շատ մը սկաւառփունեւո՛ւ։
- 3.— Ինչի՞ մէջ կը կայանայ արգար գայրոյթը։
- 4.— Ուր՞մ էն Աւետարանի ոգւոյն հակառակ այն բա-
ցերը, որոնք Յիսուսի ցասումը գրգռեցին։
- Ա.— Մեր ընկերային կեանքին մէջ։
- Բ.— Մեր քաղաքական կեանքին մէջ։
- Գ.— Մեր կրօնական կեանքին մէջ։

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԱՒԱՏԱՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ԴԱՏԻՆ

Չորրորդ Եւրաք, առաջին օր

Մատթ. Ը. 21—25

Խորհած էք երբեք որ Յիսուս ո եւ է հաճոյք չզգաց լսելով ժողովուրդին զինքը «Տէր» կոչելը: Մտածեցէք թէ ո եւ է մէկուն համար անարժան այս տկարութիւնը անկարելի է երեւակայել Յիսուսի համար: Համարաբանի ուսուցիչ մը արժանի պիտի ըլլա՞ր այդ անունին, երբ իր անհասկան յաջողութեամբ մտահոգուէր, փոխանակ բոլորովին նուիրուելու իր ուսուցումին: Ինքզինքնուզ կը հարցնէ՞ք թէ ի՞նչ է ձեր քրիստոնեայի անձնական կեանքը՝ համեմատելով այսօր յիշուած հատուածին. ըսուած է թէ Յիսուսը «Տէր» կոչելը ուղղափառութեան նշան մըն էր, թէ զայն «Տէր, տէր» կոչելը ջերմեռանդութեան նշան մըն էր, բայց այս երկու կերպերն ալ զինքը չէին գոհացներ, եթէ ատոնց չմիանար ճշմարիտ հաւատարմութիւն մը իր դատին:

Չորրորդ Եւրաք, երկրորդ օր

Մատթ. է. 47—50

Յիսուս կը յայտարարէ թէ Աստուծոյ կամքը կատարողները միայն մաս կը կազմեն անոր ընտանիքին: Կը հա-

ւատաք անշուշտ թէ Աստուած իր կամքը կը յայտնէ աշխարհի ընդհանուր կարգաւորման մէջ: Բայց ինքզինքնուզ երբեք հարցուցած չէ՞ք լրջօրէն թէ ան մասնաւոր դիտաւորութիւն մը ունեցած չէ՞ ձեր կեանքին համար: Չի կրնար գոյութիւն ունենալ ամբողջական նեւարիտ յասակագիծ մը, որ տեղ մը չյատկացնէ իւրաքանչիւր մասի համար: Ասուած չի կրնար կամ մը ունենալ ընդհանուր աշխարհին համար, առանց կամ մը ունենալու մեր առանձնայանուկ կեանքին համար: Կարգ մը մարդիկ, նման մեծ մարտանաւերու նաւապետներուն, գիտեն թէ որոշեալ ճամբայ մը նշանակուած է իրենց, և կը ճգնին չնշեղել այդ շաւիղէն. ուրիշներ՝ հաճոյքի համար նաւարկող պարզ նաւազներ՝ իբրեւ զրօսաշրջիկ կը նաւարկեն, թոյլ տալով որ զանազան հովեր և իրենց քմահաճոյքը տանի զիրենք ուր որ ուզեն:

Ապրելու այս երկու կերպերէն ո՞րն է ձերինը:

Չորրորդ Եւրաք, երրորդ օր

Յովն. Գ. 31—34, է. 27

Փորձած էք երբեք ինքզինքնիդ դնել Յիսուսի ներքին դիրքին մէջ, որ շարունակ կը ջանար ճանչնալ Աստուծոյ կամքը և կատարել զայն: Հետամուտ եղէք գիտակցելու թէ ի՞նչպէս մարդ կը յաջողի գիտնալ թէ Աստուած ի՞նչ ընել կ'ուզէ իր կեանքը: Առ այս պիտի ե պատրաստ ըլլայ հետեւելու այն համբուն գոր Ասուած պիտի յայնե իրեն, հաւատարիմ ըլլայ ասուածային կամքին՝ այն բոլոր ձեւերուն մէջ, ուր կը նեւարե գայն, եւ ոչ քե միայն հազուադէպ առիթներու մէջ, այլ ամեն օր կարենալ ըսել. «Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ, Ասուա՛՞ծ իմ:» Իր բոլոր որոշումները պիտի տայ համաձայն Յիսուսի օրինակին եւ սկզբունքներուն. եւ յաճախադէպ աղօթքներով. իր իմացականութիւնն եւ խիղճը պիտի մղէ հետզհետեւ աւելի յսակօրէն ըմբռնելու Աստուծոյ լեզուն:

Ա՛յս է նկարագրութիւնը ձեր ներքին կեանքին:

Չորրորդ Եւրաք, չորրորդ օր

Մասք. Դ. 17, Դ. 33, Զ. 9—10

Պէտք է բաղդատենք Յիսուսը մեծ հայրենասէրի մը, որ սուրբ դատի մը նուիրուած է: Այս տեսակ ուղղամտութիւն մը առանձնայատուկ չէ՞ բոլոր ազնիւ բնաւորութեանց: Յիշենք Լիվինկաղընը, Ֆլորէնս Նայթինկէլը, Լինքընը: Բնաւ չէ եղած մեծ նկարագիր մը որ յառած չըլլայ գաղափարի մը, և իր անձէն դուրս ապրելու պատճառ մը չունենայ: Ասուծոյ քաղաւորութիւնը երկրի վրայ, արդարութեան սիրապետութիւնը անհասական կեանքի մէջ եւ ընդհանուր մարդկութեան կեանքին մէջ, ահա՛ այն դասը որուն կը ծառայէր Յիսուս. խորհիմք որ Անիկա ապրեցաւ, սառապեցաւ, աղօթեց, եւ վերջապէս մեռաւ. այս դասին համար:

Դուք ալ անձնապէս ուղղամտ կուսակից մըն էք Յիսուսի ընդգրկած դատին. Ան կրնայ վստահիլ ձեր ջերմ և անպայման հաւատարմութեան վրայ:

Չորրորդ Եւրաք, հինգերորդ օր

Մասք. Ե. 13—16

Յիսուս կը յայտարարէ թէ իր աշակերտները պարզ անհատներէ աւելի բան մըն են. կ'անձնաւորեն իր դատը, և զայն կը ներկայացնեն աշխարհի մէջ: Իր պատիւը, իր համբաւը, իր փառքը անոնց ձեռքն է:

Խորհեցէք. ո՛րքան ճշմարիտ է որ ամէն մարդ կը ներկայացնէ իր անձէն աւելի ընդարձակ բան մը զինք չըջապատողներու մտքին մէջ. և վերջապէս կ'անձնաւորէ անոնց աչքին՝ մարդկային մասնաւոր նկարագրի մը կամ շահու մը տիպարը: Կրնա՞ք խորհիլ Պէթովէնի վրայ՝ առանց խորհելու երաժշտութեան վրայ, Վ. Լոյս Կէրրիսընի վրայ, առանց յիշելու գերեզմանութեան ջնջումը. կրնա՞ք խոր-

հիլ Յիսուսի վրայ, առանց վերյիշելու Աստուծոյ և արդարութեան դատը աշխարհի վրայ.

Ձեր անունը ի՞նչ գաղափար պիտի արթնցնէ ձեր ծագօրներու մտքին մէջ: Ի՞նչ պիտակի սակ կը դասաւորեն ձեր կեանքը. ի՞նչ կը ներկայացնէ ձեր ընկերային միջավայրին եւ ձեր եկեղեցիին մէջ:

Չորրորդ Եւրաք, վեցերորդ օր

Մասք. Զ. 24, Զ. 33, ԺԲ. 30

Լաւ թափանցեցէք սա իրողութեան: Դուք կը ներկայացնէք Աստուծոյ դատը, կամ ատոր հակառակը. որովհետեւ ինչ որ ալ ըլլայ, մարդ չի կրնար ներկայացնել երկուքն ալ միասին: Ով որ կը մեղանչէ, ներկայացուցիչը, ղեսպանը, ղաշնակիցը կ'ըլլայ մարդկային կեանքի քանդիչ ուժերուն: Տեսէք սոսկալի հետեւանքները զոր ցեղին առողջութեան վրայ ունի զգայասիրութեան մեղքը: Ծանր և դժնդակ է խորհիլ թէ ան որ կը նետուի ատոր մէջ, ներկայացուցիչն է մոլութեան դատին. նոյնը չէ՞ ուղղամտութեան պակասին, ստախոսութեան, խաղամոլութեան համար: Մեղանչելը՝ դաւադրել է մարդկութեան օգուտի դասին, այսինքն (Պենեսիֆ Արնոյի կարծեօք) անցնիլ է իր ցեղին թրեւումներուն կողմը: Ընել ինչ որ արդար է, նուիրուիլ է մարդոց փրկութեան մեծ դասին:

Ձեզ կրնար պաշտպանել երկու դասերը միանգամայն: Ուրեմն ասոնցմէ ո՞րը կը ներկայացնէ:

Չորրորդ Եւրաք, եօթներորդ օր

Մասք. ԻԶ. 36—46

Դատի մը նուիրումը միշտ զոհողութիւններ կ'ենթադրէ. իրաւ է թէ վերջի վերջոյ աւելի սուղի կը նստի ծառայել Չարին դատին քան բարութեան. բայց երբեմն ալ

ժանր յանձնառութիւն մըն է հաւատարիմ գտնուիլ Աստուծոյ դասին: Պատրաստ է, ձեռ կեանքին մեջ, վնասել գինը որ ձեզի պիտի արժէ Աստուծոյ դասին ձեռ նուիրումը: Եթէ պատրաստ չէք, կը խորհի՞ք որ Յիսուսը «Վարդապետ» և «Տէր» կոչելը ո եւ է նշանակութիւն ունենայ: Անկեղծօրէն խոստովանեցէք այսօր թէ ո՞րքան առիթներու մէջ խուսափած էք ընելէ այն զոհողութիւնը զոր ձեզմէ պիտի պահանջէր Աստուծոյ կամքին ուղղամիտ հնազանդութիւն մը:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Դ. ՇԱԲՈՒԱՆ ՀԱՍԱՐ

Յիսուսի վրայ տեսական վիճաբանութիւններ ընել, կամ ճանչնալ զայն անձնապէս, ասոնք իրարմէ խիստ տարբեր փորձառութիւններ են, և իրարմէ այնքան հեռու՝ որքան ծովային հոսանքներու, և կանոնաւորապէս փչող հովերու խնդիրը կը տարբերի ովկիանոսը իրապէս անցնելու փորձէն: Խնդիրներէն մէկը մտաւորական կարգէն է, իսկ միւսը՝ գործնական կարգէն. մէկը կը պահանջէ հանճարեղ մտածում մը, իսկ միւսը՝ անմիջական և արագ գործողութիւն մը: Մարդ նմանօրինակ հակադրութիւն մը կը զգայ երբ, աստուածաբանական ամէն խնդիրներէ և վէճերէ զերծ, կը բանայ Աւետարանը, և դէմ առ դէմ կը գտնուի նոյն ինքն Յիսուսի հետ: Այնտեղ կը գտնենք մարդ մը, որ չի հանդուրժեր իր վրայ ամենաբարձր գաղափար մը ունեցողներուն իսկ, եթէ գործնականապէս ուժ չեն տար իր ներկայացուցած գաղափարներուն. «Ինծի Տէր, Տէր ըսողը չէ» կը գոչէ, «այլ իմ Հօրս կամքը կատարողն է որ պիտի մտնէ երկինքի արքայութիւնը» (Մատթ. է. 21): Երբեք չէր ընդունիր ո եւ է գովեստ, եթէ ատոր ընկերացած չըլլար իրական նուիրում մը իր դատին: «Բարի Տէրը, Աստուծմէ զրկուած հովիւ, Եզիա, ուրիշ մարգարէ, Յովհաննէս Մկրտիչ մեռելներէն յարութիւն առած» մակդիր-

ները գործածուած են հետզհետէ իրեն համար. իր աշակերտները զինքը «Տէր, Մեսիա» կը կոչէին. բայց ամէնուն ալ հասկցուց թէ, ճիշտ կամ անճիշտ, իր վրայ կազմուած կարծիքները բացարձակապէս անբաւական էին, եթէ զանոնք յայտնողները հոգիով և մարմնով չնուիրուէին իր պաշտպանած գաղափարին:

Սըր Րոպէրդ Բիլ, որ պաշտօն ստանձնած էր Թէննիսընի ընծայելու պսակաւոր բանաստեղծի տիտղոսը, խոստովանեցաւ այդ առիթիւ թէ տող մը իսկ չէ կարդացած անոր քերթուածներէն: Հետեւապէս իր ներքողը զուտ պաշտօնական էր և արդիւնքը չէր յարգելի բանաստեղծին մասին զգացուած անհատական հիացումի մը, կամ անոր ներկայացուցած գեղեցկութեան:

Յիսուսի ընծայուած ո՞րքան գովեստներ այս ձեւական նկարագիրը միայն ունին: Այս կարգի յարգանք մը այնքան քիչ բաղձալի էր Իր աչքին, որքան «Թագաւոր» մակդիրը զոր կը գործածէր Պիլատոս՝ խօսքը իրեն ուղղելու առիթ: «Ասիկա քու անձնական համոզումովդ կ'ըսես թէ ուրիշներ ըսած են ինծի համար», կը հարցնէ անոր Յիսուս (Յովհ. ԺԼ. 34): Երբեք ան չէ ընդունած հիացումի ո եւ է արտայայտութիւն որ ուրիշներու կարծիքին արձագանգն ըլլար միայն. կը պահանջէր որ զինքը գովողները անհատապէս նուիրուած ըլլային իր դատին:

Յիսուսի այս ընթացքին բացատրութիւնը պէտք է փնտռուի անոր էութեան խորքին մէջ: Ինքն իսկ բացարձակապէս եւ միակը նուիրում եր այս դասին յառաջացման: Ինչպէս երկրի մը մէջէն անցնող մեծ գետ մը ալէն ձախէն գետակներու և առուակներու ջուրերով աւելի կը մեծնայ, Յիսուս-Քրիստոսի նուիրումը կը կազմէ կեդրոնական և վարիչ դիմը իր կեանքին, և բոլոր ուրիշ մտածումները հարկատուներ են այս հիմնական մտածումին: Աննիբազ հազիւ ինը տարեկան էր, երբ աստուածներու խորաններուն առջեւ յաւիտենական հակառակութիւն մը ուխտեց

Հոռմի դէմ: Այս որոշումը այնուհետեւ տիրապետող դարձաւ իր մէջ՝ մինչեւ իր մահը, և ո՛չ վիշտ, ո՛չ տառապանք և ոչ ալ ձախողումներ չկրցան զինքը չեղեցնել անկէ: Յիսուս, աւելի բարձր սահմանի մը մէջ և աւելի ազնիւ շահերու ծառայելու համար, ապացոյցը տուաւ նոյնպիսի վճռական և անխոնջ անձնուիրութեան մը: Տասներկու տարեկանին արդէն նուիրուած է «իր հօրը գործերուն» (Ղուկ. Բ. 49), և ամբողջ իր գործունէութեան միջոցին բացառապէս եղած է իր սրտին տեւական նպատակը: «Մինչ ցորեկ է, պէտք է որ կատարեմ զիս զրկողին գործերը», (Յովն. Թ. 4): «Պէտք է նաեւ որ ուրիշ քաղաքներ ալ քարոզեմ երկինքի արքայութեան աւետարանը» (Ղուկ. Դ. 43): «Իմ սնունդս է կատարել կամքը անոր որ զիս զրկած է» (Յովն. Դ. 34): Վերջապէս «որոշեց Երուսաղէմ երթալ», լաւ գիտնալով ինչ որ իրեն կ'սպասէր այնտեղ, և Գեթսեմանիի մէջ ամենալուսեմ ապացոյցը տուաւ անձնուրացութեան. «Թող քու կամքդ ըլլայ, և ոչ իմս»: Կը հիանանք Յիսուսի սրտի և մտքի բարձրութեան, իր յայտնած ճշմարտութեան և իր անհուն սիրոյն վրայ. բայց միակ կեդրոնական կէտը որ թոյլ կուտայ հասկնալ զինքը ամբողջովին, իր կամքին բացարձակ զոհարեցումն էր իր ծառայած դատին համար: Այս զիւցազնական հրաժարումը տիրապետող զիծն է իր կեանքին ամբողջ համանուագին, որ կ'ընծայէ հետզհետէ իր ուրախութեան հրաշալի շեշտերը, իր յուզումնալից կեանքին ողբերգական արտայայտութիւնները, իր ուսուցումին անբաղդատելի խօսքերը, իր սիրոյն յուզիչ ներգաշնակութիւնները՝ որոնք մնացեալ մասին մէջ հնչելով ուժ կուտան ամբողջական գործին, զոհողութեան մեծ գաղափարականին:

Այն ըմբռնումը թէ Քրիստոս անվերապահ կերպով նուիրուած է Աստուածային Դատին և ուրիշներ ալ կը հրաւիրէ նոյն նուիրման, անհրաժեշտ է՝ սրբազրկելու համար կարգ մը թիւրիմացութիւններ իր անձնաւորութեան մասին:

Յիսուսը ձգնաւոր մը կոչած են, օրինակի համար, իբր թէ արհամարհած ըլլայ ընտանեկան պարզ երջանկութիւնը, և փորձած՝ մարդիկը դուրս քաշելու իրենց ընտանիքներէն և իրենց սովորական յարաբերութիւններէն, որպէսզի աւնոնց հողին ապրեցնէ: Յանձնարարած չէ՞ ատել իր հայրն ու մայրը (Ղուկ. Ժ. 26), աչքերը հանել և ձեռքը կտրել քան թէ իր հողին վտանգի ենթարկել (Մատթ. Ե. 29—30): Խորհուրդ չտուա՞ւ հարուստ երիտասարդին՝ վաճառել իր բոլոր ունեցածը և աղքատներուն տալ (Մատթ. Ժ. 21): Այս գիծերը ապացոյցներ չե՞ն, կ'ըսուի, անոր ձգնաւորական ձգտումներուն:

Ասոր կարելի էր պատասխանել կարգ մը ուրիշ իրողութիւններով.— Յիսուս յօժարակամ ներկայ կը գտնուէր հարստանեկան խնջոյքի մը (Յովն. Բ. 11): Իր թշնամիները զինքը կ'անուանէին «ուսող և խմող» (Մատթ. Ժ. 19): Իր լաւագոյն ուսուցման մէկ մեծ մասը տրուած է իր բարեկամներու սեղանին վրայ: Ան սիրած է ծաղիկները, աղաքները, ընտանեկան կեանքը իրեն հետեւողներուն և բարեկամներուն: Ինչ որ ըսած ենք իր ուրախութեան ընդունակութեան վրայ, կը հերքէ ձգնաւորութեան ամբաստանութիւնը, բայց լաւագոյն պատասխանն է սա հաստատումը.— Երբ Յիսուս իր աշակերտներուն ընդնշմարել կուտայ անձնուրացութեան խստամբեր կեանքը, ուր ոչ հայր, ոչ մայր, ոչ զաւակ, ոչ հող, ոչ ինչք պէտք է մրտնէին իրենց և իրենց գործին բացարձակ նուիրման միջեւ, երբեք չի խորհիր անոնց հարկադրել վանքերու մէջ փակուիլ: Լաւագոյն պիտի ըլլար Յիսուսը բազմատեղ հոգեւոր կարիպալտիի մը, որ կ'ըսէ հայրենասէրներու իր փոքրիկ խումբին. «Ձեզի կը խոստանամ բռնադատեալ վազք, նիհար օրապահիկ, արիւնալից ձակատամարտներ, վէրքեր, գերութիւն և մահ. որո՞նք որ իրենց երկիրը կը սիրեն թո՛ղ ինձի հետեւին»: Վտանգաւոր կոիւի մըն է որ կը հրաւիրէ զանոնք, և իր կոչը՝ աւելի՛ կը նմանի մեծ առաջնորդի մը

քան թէ ճգնաւորի մը կոչին երբ կը գոչէ. «Ի հեճուկս անոնց որ զիս սինակօկաներէ դուրս կը վաճակեն, հակառակ ժողովներու վճիռներուն, ինչքի և ընտանիքի կորուսաներուն, արիւնի մկրտութեան մէջէն որով պիտի մկրտուիմ, ինծի՛ հետեւեցէք»:

Յիսուսը ճգնաւոր մը կոչողներուն առնթեր, կան անոնք որ Յիսուսի անձին մէջ բանաստեղծ մը տեսնեն. «Իր բարեհամբոյր նկարագիրը, կը գոչէ Ռընան, և անշուշտ իր գրաւիչ զիմազծութիւնը, որուն նմաններուն կը հանդիպինք երբեմն հրէական ցեղին մէջ, իրեն կ'ընծայէին կախարդիչ հրապոյր մը: Սրտի խանդաղատանքը իր մէջ կը յայտնուի արտաքին քաղցրութեամբ մը, անսահմանելի բանաստեղծութեամբ մը, տիեզերական հրապոյրով մը»: Յիսուսի այսպիսի դէմք մը ընծայելու դժուարութիւնը անոր մէջ կը գտնենք որ առաջի՛ն անգամ թելադրուած է մեզի՛ իր երեւումէն տասնեւինը դար ետքը: Զինքը մօտէն ճանչցողներէն ոչ մէկը նշանակած չի թուիր իր անձնաւորութեան այս երեւոյթը: Ո՛չ լուծայափոխները զորս կը ցրուէր իր մտրակող խարազանով, ո՛չ Փարիսեցիները զորս կը պատժէր իր հատու խօսքերովը, տպաւորուելի չեն թուիր այս «ծայր աստիճան քաղցրութեամբ» և այս «անսահմանելի բանաստեղծութեամբ»: Երբ Փարիսեցիներ զինուորներ կը զրկեն ձերբակալելու Յիսուսը, և այս կարծրասիրտ և չտպաւորուող մարդիկը փոխանակ անոնց հրամանը գործադրելու, կը միանան անոր ուկնդիրներու շրջանակին և կը վերադառնան յայտարարելով թէ «երբեք մարդ մը չէ խօսած այս մարդուն նման» (Յովն. է. 46), երբ Նազարէթի ընակիչները սինակօկաներու մէջ անոր քարոզութեանէն զայրացած, անոր վրայ կուգան մեռցնելու համար և ան «կ'անցնի անոնց մէջէն շարունակելով իր ճամբան» առանց որ ոեւէ մէկը համարձակի անոր դպչիլ (Ղուկ. Գ. 14—30), երբ երբայցի ձկնորսներ անոր «ինծի հետեւէ» միակ բառերուն վրայ ամէն բան կը թողուն անոր ընկե-

րանալու, և երբ նոյն իսկ թերահաւատ Թովմասը կը գոչէ «Մենք ալ երթանք անոր հետ մեռնելու» (Յովն. Ժ. 16), երբ հզօր մարդը՝ խստամբեր Յովհաննէս Մկրտիչը՝ անոր մօտենալու պահուն կը գոչէ. «Ահա մէկը որ ինձմէ աւելի հզօր է և ես արժանի չեմ անոր կօշիկին կապերը քակելու», այս բոլոր արտայայտութիւնները ի՞նչպէս կրնային ներշնչուած ըլլալ «անսահմանելի բանաստեղծութեան» մը հրապոյրէն:

Ազգի մը պետերը չեն կրնար ատելութենէն այնքան մոլորիլ որ սուտ վկաներ գտնեն և խուժանը գրգռեն պօռալու՝ «Ի խաչ հան զդա», պարզապէս աղատուելու համար մարդէ մը որ «բարեհամբոյր նկարագիր մը և գրաւիչ զիմագիծ մը ունէր»: Բանաստեղծներու ճակատագիրն էր ժամանակաւ՝ լքուիլ, անօթի մնալ, ծաղրուիլ: Բայց ատելութեան առարկայ ըլլալ իբրեւ խողարար, ամբաստանուելի թէ աշխարհը տակն ու վրայ պիտի ընէ, խաչուիլ «Հրեաներու թագաւորը» մակդիրով, ասիկա սովորական ճակատագիրը չէ անոնց որ կը բաւականանան պղատոնական երազանքներով, առանց յաջողելու զանոնք գործադրել: Փարիսեցիներու թշնամին երազող մը չէր, այլ հրաշալիօրէն հզօր հոգի մը. չըջապատուած էր տասներկու երիտասարդ մարդոցմէ, որոնց կը ծանուցանէր թէ իրենց դարաշրջանը տեղի պիտի տար իրաց նոր կարգի մը, թէ Երուսաղէմը պիտի կործանուէր, թէ իրենք հալածանքներու պիտի ենթարկուէին, բայց երկինքի արքայութիւնը պիտի հաստատուէր, և թէ ամէն գնով իրենք պարտաւոր էին հաւատարիմ մնալ Աստուածային Դատին: Յիսուս Հէկէլ մը չէր բնաւ որ Իէնայի թնդանօթներուն տակ կը փիլիսոփայէր անզգած. անիկա Պետ մըն էր որ կը ծրագրէր աշխարհը վերանորոգել, և ամէն մարդ կը հրաւիրէր խանդավառ կուսակիցը ըլլալ իր թագաւորութեան: «Աշխարհի վրայ կրակ ձգելու եկայ, կ'ըսէր ան, և ա՛լ ի՞նչ կը բաղձամ եթէ արդէն իսկ բորբոքած ըլլար» (Ղուկ. Ժ. 49),

«Մի խորհիք որ խաղաղութիւն բերելու եկայ աշխարհի վը-
րայ. ես եկայ բերելու ոչ թէ խաղաղութիւն, այլ սուր»
Մատթ. Ժ. 34): Իր գլխաւոր սպանիչներուն ըրած ամբաս-
տանութիւնը՝ «ժողովուրդը ոտքի կը հանէ» (Ղուկ. ԻԳ. 5),
երազողի մը վրայ եղած ամբաստանութիւն չէ:

Յիսուսի նկարագրին այս կողմը անհրաժեշտօրէն պէտք
է տպաւորէր Նաբոլէոնի նման ժողովրդավար մէկը: Եթէ
տղաք յօժարակամ Յիսուսի վրայ կը խորհին իբրեւ մանուկ-
ներու բարեկամը, եթէ ընտանեկան յարկի հրապոյրովը լե-
ցուն մարդիկ կը տեսնեն զինքը նստած Մարթայի և Մա-
րիամի տան մէջ, և տակաւին ուրիշներ եթէ կը սիրեն
ուսումնասիրել իր բարեկամական յարաբերութիւնները,
Նաբոլէոն Յիսուսի անձին վրայ տեսաւ մեծ Առաջնորդը,
հօր դատի մը պաշտպանը՝ որուն վերջնական յաղթանակը կը
հաստատուի անդիմադրելի խոչընդոտներու մէջէն: Ս. Հեղի-
նէ կղզիին մէջ Նաբոլէոն կ'ըսէ. «Ես ոգեւորեցի ահագին
բազմութիւններ որոնք ինձի համար կը մեռնէին, բայց
անհրաժեշտ էր իմ ներկայութիւնս, իմ նայուածքիս ելեք-
տրականութիւնը, իմ շեշտս, իմ մէկ խօսքս: Յիսուս միայն
յաջողած է մարդոց սիրտը բարձրացնել մինչեւ անտե-
սանելին, մինչեւ զոհողութիւնը ժամանակի, ինքը միայն,
ստեղծելով այս անձնուրացութիւնը, կապ մը հաստատած
է երկինքի և երկրի միջեւ: Տասնեութ դարերու անդունդի
մը մէջէն Յիսուս կոչ կ'ուղղէ հազուադէպ այն իրողութեան,
որուն ի զուր կը սպասէ փիլիսոփայութիւնը իր բա-
րեկամներէն, հայրը իր զակէն, ամուսինը իր կնոջմէն,
եղբայրը եղբորմէն, այն է սրտին ամբողջական նուիրումը:
Ան կը պահանջէ մարդուն սի'րտը առանց վերապահութեան
և առանց ո եւ է պայմանի. ան կը խօսի և սերունդներ
իրեն կը պատկանին: Ժամանակներու և միջոցներու ըն-
թացքին մարդկային հոգին իր բոլոր ձիրքերովը միացած է
Յիսուսի թագաւորութեան: Բոլոր անոնք որ անկեղծօրէն
կը հաւատան իրեն, կը զգան այս հիանալի, գերմարդկային

բարձրագոյն սէրը: Անբացատրելի երեւոյթ մը, մարդկային
բանականութենէն և ուժերէն վեր նուիրական կրակ մը, որ
երկրին տրուած է այս նոր Պրոմէթէոսէն(*), և որուն ուժը
սպառել անկարող է ժամանակը՝ այս մեծ քանդիչը, ոչ ալ
սահմանափակել անոր տեւողութիւնը: Ես, Նաբոլէոն, ամէ-
նէն աւելի ասո'ր վրայ կը հիանամ, ասո'ր վրայ խորհած
եմ յաճախ, և ա'յս է որ զիս կը համոզէ բացարձակապէս
Յիսուս Գրիստոսի աստուածութեան վրայ»:

Յիսուսի կասաբեալ նուիրումը գործի մը, որուն կ'առ-
խասի զգնել իր անձնուիրութեանը մասնակցող հետեւորդներ,
կը նառագայրէ Աստուծոյ նկատմամբ ունեցած ըմբռնումին
մէջ: Մենք միշտ կը պնդենք Աստուծոյ կատարեալ իմաս-
տութեան և անսահման բարութեան վրայ: Աստուած իմաս-
տութիւն է, Աստուած Սէր է: Յիսուս մեզի կը յայտնաբե-
րէ աստուածային բնութեան ուրիշ մէկ երեսը իբրեւ էա-
կան. — Կա'մքը: Ան կը խօսի շարունակ Աստուծոյ վրայ,
իբրեւ մէկու մը վրայ որ նպատակ մը ունի, որոշ ծրագիր
մը աշխարհի համար, և մասնաւորապէս իւրաքանչիւր
մարդկային կեանքի համար: «Իմ մայրս, եղբայրս և քոյրս
ան է, որ Աստուծոյ կամքը կը կատարէ» (Մատթ. Գ. 35):
«Իմ կերակուրս այն է որ ընեմ զիս զրկողին կամքը, և
կատարեմ անոր դործերը» (Յովն. Գ. 34): «Ես իմ կամքս
չեմ փնտոեր, այլ անո'ր կամքը որ զիս զրկեց» (Յովն. Ե.
30, և Զ. 38): Երբ աշակերտները կը խնդրեն որ աղօթք
մը սորվեցնէ իրենց, այդ աղօթքին մէջ կը մտցնէ իր սրբ-
տին ներքին խնդրանքը. «Եկեաց արքայութիւն քո, եղի-

(*) Պրոմէթէոս, ըստ հելլէն դիցաբանութեան՝ կրակի չաստուածը, որ
հողէն մարդը կաղմելէն ետքը, անոր կենդանութիւն տալու համար, երկինքի
կրակէն գողցաւ: Արամազդ զայն պատժելու համար Կովկասի ժայռերուն վրայ
շղթայել տուաւ, ուր անգղ մը կը զիշատէ անոր լեարդը: Հերակլէս ազատեց
զինքը: Դասական դիցաբանութիւնը՝ մարդկային առաջին քաղաքակրթութեան
մղիչ ուժը կը նկատէ Պրոմէթէոսը:

ցին կամք քո, որպէս յերկինս և յերկրի» (Մատթ. 9. 10)։
Վերջապէս, երբ իր հաւատարմութիւնը գերագոյն զոհողու-
թիւնը պարտադրելու կէտին կը հասնի, կ'ըսէ. «Ոչ թէ իմ
կամքս, այլ քու կամքդ ըլլայ»։ Յիսուսի մտածումին մէջ
«իմաստութիւնն» և «սէրը» յաւելուածական և ոչ թէ
էական ձիրքեր են աստուածային անձնաւորութեան։
Աստուածային կամքը սէր է։ «Իմ երկնաւոր հայրս չի կա-
միր որ այս փոքրիկներէն մէկն իսկ կորսուի» (Մատթ. 10. 14)։
Եւ աստուածային կամքը իմաստուն է. «Ձեր երկնաւոր
հայրը զիտէ թէ ինչի՞ պէտք ունիք, ձեր խնդրելէն առաջ»։
— Բայց Յիսուսի համար Աստուած ամէն բանէ առաջ գոր-
ծօն Աստուած մըն է։ «Հայրս մինչեւ հիմա կը գործէ, և
ես ալ կը գործեմ» (Յովհ. Ե. 17)։ Որոշ ծրագիր մը կայ որ
իր իմաստն և իր նպատակը կ'ընծայէ Յիսուսի պատմու-
թեան և փառքին, ա՛յն է ճանչնալ այդ նպատակը և անոր
նուիրուիլ անվերապահ։ Կը հաւատար թէ ինք և իր աշա-
կերտները կոչուած են գծելու այն շաւիղները որոնց վրա-
յէն պիտի յառաջանան Յաւիտենականին բանակները յաղ-
թական։ Ան կը հաւատայ թէ ինք ներկայացուցիչն է Աս-
տուծոյ յաւիտենական զիտումներուն, — միակ բանը աշ-
խարհի վրայ, որուն համար կ'արժէ նեղութիւնն յանձն
առնել ապրելու կամ մեռնելու —, և խանդավառ զոհարե-
րումը տիրապետող գիծն է իր անձին, սկսելով այն վայր-
կեանէն երբ Գալիլիոյ մէջ կը հռչակէ թէ «մօտեցած է Աս-
տուծոյ թագաւորութիւնը», մինչեւ այն վայրկեանը երբ
Խաչին վրայ կը մեռնի իր ընդգրկած դատին համար։ Մի-
սինարներ կը տեղեկացնեն թէ ճարտնի մէջ ուր կեանքի
զոհարեութիւնը գերագոյն առաքինութիւնը նկատուած է,
Յիսուսի հոգիին այս երեւոյթն է որ իր կրօնքին դարձուց
հետեւորդներու ամենամեծ թիւ մը։

Թե որքան եզակիան եւ աննախընթաց եւ Աստուծոյ վրայ
ըմբռնուի՞ր գոր բերաւ Յիսուս, կը հասկցուի՞ հիմներուն
կարծիք հարցնելով ի մասին աշխարհի ապագային. — Հին

փիլիսոփայութեան կարծիքն ուղեցէք ամէն իրաց վերջնա-
կան ելքին մասին. մէկ պատասխան մը ունի ձեզի տալիք.
— Իրաց յաւիտենական վերադարձ մը, չըջանակի պէս
դարձող կեանք մը՝ լուծելու համար արդէն իսկ միլիոն ան-
գամ լուծուած հին խնդիրներ. ոչ մէկ յառաջդիմութիւն,
ոչ մէկ ելք, ոչ մէկ ընդարձակում մարդկային եղերերգու-
թեան հուսկ վախճան մը տալու ուղղութեամբ. այլ տա-
կաւին, ու միշտ, չըջանակներ որոնց բոլորտիքը կը դառ-
նայ կեանքը, ճիշտ անտառին մէջ կորսուած մարդու մը
նման որ կը քալէ, կը քալէ... տղու մը պէս երեւակայե-
լով թէ չուտով պիտի գտնէ ելքի ճամբայ մը, և հուսկ
վերջը ինքզինքը կը գտնէ դարձեալ իր մեկնակէտին վրայ։
— Եւ եթէ ի վերջոյ մարդկային կեանքի խնդիրը
ձեռք առնելով հարցնէք. — Այսպիսի տիեզերքի մը մէջ
ի՞նչպէս պէտք է ուրեմն գործէ մարդ, պիտի զարմանաք
որ քրիստոնէութենէն ետքը գոյութիւն ունեցող ամէնէն
ազնիւ բարոյականը, ստոյկեան բարոյականը սա՛ կերպով
կը խօսի իր լաւագոյն ներկայացուցիչներուն բերնով. —
«Ան որ տեսած է ներկայ վիճակը, տեսած է ինչ որ եղած
է և ինչ որ պիտի ըլլայ յաւիտենականութիւններու մէջ»։
— «Քիչ մը խելք և մտացիութիւն ունեցող ո եւ է մարդ որ
քառասուն տարեկան եղած է, կերպով մը զիտէ ամբողջ
անցեալը և ամբողջ ապագան»։ — «Աշխարհ յաւիտենական
փոփոխութիւն մըն է միայն, կեանքը՝ պարզ կարծիք մը,
և մարդկային ամէն ինչ ծուխ մըն է միայն»։

Մէկ խօսքով, Յունաստանի և Հռոմի նախաքրիստոնէա-
կան մտածումին մէջ, յոյսի նշոյլ մը չենք գտներ աշխարհի
ապագային նկատմամբ։ Տիեզերքը չունի ո եւ է պատճառ
կամ ո եւ է նպատակ. ո՛ւր որ երթայ, կամ ո՛ւրկէ որ գայ,
իր անդադրում վազքին ոլորտները որոշուած են ճակա-
տագրին կողմէ. անդիմադրելի ճակատագիր մը որուն առջեւ
գլուխ ձուլ միայն կը մնայ։ Երբ մեր մտքին առջեւ կը
դրուին մեր կեանքի իմաստին և գոյութեան պատճառնե-

րուն գերագոյն հարցումները, պարտաւոր ենք բաւականա-
նալ՝ կրկնենով անջրդի ժայռի մը շղթայուած Պրոմեթէոսի(*)
հետ:

— Պարտաւոր եմ համբերութեամբ կրել ինծի վերա-
պահուած ճակատագիրը, գիտնալով որ անհրաժեշտութիւնը
կը ջախջախէ տիեզերքը՝ իր անպարտելի շարժումով:

Յիսուսի միջոցով, սակայն, նոր արտայայտութիւն մը
կը տրուի մարդկային կեանքին, և այդ շեշտը կը հնչէ ա-
մէն օր ուր հանդիպինք ճշմարիտ Գրիստոնէութեան: Մարդ-
կային տարեգրութեանց մէջ յաւէտ յիշատակելի օր մըն է
այն օրը, երբ Յիսուս երեւցաւ Գալիլիոյ մէջ՝ Աստուծոյ
թագաւորութեան Աւետարանը քարոզելով: Յիսուսի վար-
դապետութեամբ, աշխարհ կ'ընթանայ դէպ ի ելք մը: Անե-
ղիսալի պայքար չի կրնար սեւել յաւիտեանայեւ. այս երկու
անհատ բաները, Բարին ու Չարը, Ասուած եւ Սասանայ,
կեանքը եւ Մահը չեն կրնար մեզնջեցնապէս գոյութիւն ու-
նենալ միեւնոյն սիեզերքին մէջ: Աշխարհ, ըստ Յիսուսի,
պատմութիւն մըն է որ կը ներկայացնէ, ծրագիր մը, աս-
տիճանական բարգաւաճում մը, բարձրագոյն կէտ մը: Փի-
լիսոփայական շրջանակները պարօյրներ կ'ըլլան Անոր հա-
մար, որ փոխանակ անսահմանօրէն դառնալու իրենք իրենց
վրայ, իրապէս կ'ելլեն հետզհետէ աւելի եւս դէպի բար-
ձունք մը: Այս է Յիսուսի ուսուցման խոր իմաստը: Աստ-
ուած որոշած է իր թագաւորութիւնը հաստատել այս աշ-
խարհի վրայ: Մենք զինուորներ ենք որ կը կոուրնք մեծ
Զօրավարի մը հրամանին տակ, և՛ առանց ծանօթ ըլլալու
անոր բոլոր ծրագիրներուն՝ կը վստահինք Անոր: Մենք
չենք հասկնար բարձրագոյն գիւտնագիտութիւնը որ անհրա-

ժեշտ կը դարձնէ այս պատերազմը մեր մէջ, բայց ատիկա
մեր Պետին գործն է և ոչ թէ մեր: Մեր դերն է պատերազ-
միլ իր հրամաններուն տակ, եւ աշխարհի որ իւրաքանչիւր
սերունդի կողմէ մղուած պայքարը նոր յաղթանակ մը ըլ-
լայ Ասուծոյ մղած մեծ պատերազմին մէջ: Մենք չէ որ
պիտի տանինք վերջնական յաղթանակը, Աստուած է որ
պիտի ընէ ատիկա, և պիտի ընէ՛: Պիտի գայ օր մը, որ
բոլոր դարերու այս պայքարին վերջակէտը պիտի գնէ վրձ-
ուական հարուածով մը, որ պիտի գողացնէ երկինքն ու երկի-
րը միանգամայն. «Արթուն կեցէք», կ'ըսէ Յիսուս, «դարձ-
եալ կ'ըսեմ, արթուն կեցէք, Աստուծոյ թագաւորութիւնը
մօտ է»: Այս եղած է Յիսուսի կեանքին կեդրոնական և
միակ իղձը:

Եթէ Վալէյ-Պօրժի մէջ ո եւ է մէկը փորձէր փաղաքել
Վաշինկընը, ի՞նչ պիտի ընէր մեծ զօրավարը: Ապահովա-
բար պիտի հարցնէր.— Ի՞նչ կ'ընէք այն դատին համար զոր
կը պաշտպանեմ: Նմանապէս, ամէն անգամ որ մարդիկ ու-
ղեցին փաղաքել Յիսուսը, զանոնք հրաւիրեց մտնել Աս-
տուծոյ թագաւորութեան ծառայութեան մէջ: Օր մը զգա-
յուն կին մը որ գուցէ մակերեւութապէս զգածուած էր,
գոչեց Յիսուսին. «Երանի արգանդին որ կրեց քեզ,
և ստինքին որ գիեցուց քեզ»: Եւ Յիսուս փայլակի արա-
գութեամբ կը գոչէր. «Երանի մանաւանդ անոնց որ կը լսեն
Աստուծոյ խօսքը և կը գործադրեն զայն» (Ղուկ. ԺԱ. 28):

Յիսուս գաղափարականի մը ներկայացուցիչ անձն էր,
բառին ամենախոր իմաստով: Ան նոյնացաւ դատի մը հետ,
և աշխարհի մէջ ոչինչ կրնայ զինք գոհացնել, եթէ ոչ հո-
գիի մը ամբողջական նուիրումը աստուածային այն ծրա-
գրին, որուն ծառայել փառքը ըրաւ իր կեանքին:

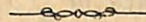
(*) «Պրոմեթէոս Եղբայուած», յոյն հոշակաւոր բանաստեղծ և
ողբերգակ Եսքիլէսի հոյակապ և հզօր մէկ գործն է, որ վերջերս հայերէնի
թարգմանուեցաւ ծանօթ գրագէտ Արշակ Զօպանեանի կողմէ, և հրատարակուե-
ցաւ Բարիզ, Անտիպիսին մէջ:

1.— Ո՞րն է ամենէն փայլուն ապացոյցը Յիսուսի հաւասարմութեան իր դասին:

2.— Կրնա՞նք, առանց մեր խղճին հետ իրաւախոհութիւն մը փորձելու, ապրիլ անկրօն միջավայրի մը մեջ:

3.— Ասուծոյ եւ մարդոց հանդեպ ի՞նչ ընթացք պէտք է ունենանք, ապացուցանելու համար մեր հաւասարմութիւնը ֆրիսուսի դասին:

ՅԻՍՈՒՍԻ ՀՈԳԵԿԱՆ ՈՒԺԸ

ԱՌՌԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

Հինգերորդ շաբաթ, առաջին օր

Ա. Պետրոս Բ. 21—24

Հոս կանգ կ'առնէ Պետրոսի վերջիշումը մասնաւորապէս հոգեկան անբաղդատելի ուժին վրայ, որուն ապացոյցը տուաւ Յիսուս: Յիսուս գիտէր համբերութեամբ կրել տառապանքը, և Պետրոս յետահայեաց ակնարկով մը այնտեղ կը տեսնէ իր վարդապետին նկարագրի ամենահիանալի մէկ գիծը: Յիսուսի հոգեկան ուժին նուիրուած այս ուսումնասիրութեան սկիզբը՝ հաստատենք կարեւոր դերը զոր մեր գոյութեան մէջ կը կատարէ համբերատարութիւնն և քաջութիւնը: Օր. համար, մենք ամէնքս կը տառապինք տեսնելով որ մեր կեանքը խոչընդոտներու ենթարկուած է.— ոմանց համար դրամական դժուարութիւններ, ուրիշներու համար խախուտ առողջութիւն մը, տակաւին ուրիշներու համար սուգ և առանձնութիւն, զժբախտ ժառանգականութիւն մը, կամ նեղացուցիչ շրջանակ մը, վերջապէս ամէնքս ալ կը տառապինք մեր ազատութեան ո եւ է մէկ սահմանափակումով. և անցեալ շաբթու տեսանք թէ այն մարդը որ իր գաղափարականին կը հնազանդի, պէտք է վճարէ

ընկալեալ պայմանադրականութիւններէ իր ձերբազատման փրկագիրն: Մենք ամենքս ալ կոչուած ենք մեր կեանքը անցընելու ոչ այնքան խոտէալ կացութիւններու մէջ, որ կը պահանջեն համբերութիւն, քաջութիւն, յարատեւ ու սուկուն հաւատք, ու մեծ չափով չարքաշութիւն:

Այս կէտին մէջ ի՞նչպէս կրցած էք լուծել կեանքի առեղծուածը:

Հինգերորդ շաբաթ, երկրորդ օր

Մատթ. ԺԲ. 41—42, ԺԳ. 13—15

Քրիստոս հարկադրուեցաւ իր գործը կատարել ամէնէն դժուարին պարագաներու մէջ, և կրնար յաճախ վատութեան անձնատուր ըլլալ: Ան ալ ստիպուեցաւ լուծել տիեզերական խնդիրը՝ ամէնէն աննպաստ պայմաններէն կարելի եղած լաւագոյն արդիւնքը ձեռք բերելու: Դիտեցէք թէ ո՞րքան հակամէտ ենք զայրանալու մեր ունեցած դիրքին անպատեհութիւններէն, և շարունակ բաղձալու տարբեր կացութեան մը: Ի բնէ տկար և ծոյլ մարդ մը կ'ըսէր. «Ինձի կը հաւատեն թէ այստեղէն ուրիշ ո եւ է տեղ շատ լաւ պիտի կրնամ կորով ցոյց տալ»: Կրնա՞ք երեւակայել Յիսուսը, որ կարելի նկատէ այսքան տղայական ընթացք մը կեանքին հանդէպ: Ան կրցաւ ազնուօրէն դիմաւորել ամէնէն նուազ խոտէալ կացութիւնը որուն մեծ հոգի մը կարենայ հանդուրժել: Փոխանակ պահանջելու աշխատութեան տարբեր ասպարէզ մը, գործի սկսաւ այնտեղ ուր կը զըտնուէր, և անկէ առաջ բերաւ այնպիսի հոռնձքեր որոնք աշխարհը սնուցին ցայսօր: Իր կեանքը՝ քաջաբար կոչ մը կ'ուզող մեզ ամենուս.— Կարեցեք հեծելէ, դարեցեք ձեր անձին վրայ խղճալէ, տեսէք ի՞նչպէս Աստուծոյ օգնութեամբ՝ պիտի կրնաք յարմարիլ այն դժուարին դիրքին, որուն մէջ անուշ չափի դնէք ձեզ, եթէ ան չպարունակէր ամենաբարձր կարելիութիւնները»:

Հինգերորդ շաբաթ, երրորդ օր

Մատթ. Ժ. 35—41

Դուք, եթէ Յիսուսի տեղը ըլլայիք, պիտի ունենայի՞ք այնքան անայլայլ համբերութիւն աշակերտներու հանդէպ որ ձեզ այնքան քիչ պիտի հասկնային, և որոնք անձնասէր անարքներու կը դիմէին՝ առաջին տեղերը զբաւելու յուսով: Եւ սակայն այս աշակերտներն էին զորս գործածեց Յիսուս, քրիստոնէութիւնը մտցնելու համար աշխարհի մէջ:

Հինգերորդ շաբաթ, չորրորդ օր

Ղուկ. ԻԲ. 39—44

Վայրկեան մը եղաւ երբ Յիսուս պէտքն զգաց բարոյական զօրացումի մը, երբ կատարելէ ետքը բոլոր ինչ որ իր կարողութեան սահմանին մէջ կը գտնուէր, ինքզինքը դէմ առ դէմ գտաւ անխուսափելի ելքի մը: Մեզմէ իւրաքանչիւրին համար չկա՞ն ժամանակներ, երբ աննպաստ պարագաներու հանդէպ հղօրապէս կը զգանք ինչ որ կ'արտայայտէ ծանօթ առածը. «Մեր նաւակները պզտիկ են և ովկիանոսը ընդարձակ է»: Արդ, զօրացումի այս պէտքը կնամարդի զգացում մը չէ. այդ բառը կուզայ միեւնոյն արմատէն, որմէ կը ծագին զօրութիւն, զօրեղ, զօրեղացնել, զինուորական բառ մը, որ կը թելադրէ կորով: Զօրացումի, սրտապնդումի պէտքը՝ պէտքն է մեր անձին համար ներքնապէս շինելու միջնաբերդ մը կեանքի յարձակումներուն դէմ: Յիսուս զօրացած էր ներքնապէս, և ասոր համար է որ Գեթսեմանիէն իսկ յաղթական դուրս եկաւ:

Ճիշտ չէ՞ որ ուս կանուխ մեմ ամենքս ալ կ'անցնինք այնպիսի փորձերէ, որ կրնան երկու արդիւնք ունենալ մեր վրայ. կա՞մ մեզ կը լեցնեն դաւնութեամբ, կ'ըմբոսացնեն, կը վհատեցնեն, կը ստեղծեն մեզ, եւ կամ կ'ազնուացնեն

զմեզ, ու կ'ընեն մեզ աւելի խոնարհ, հեզ, քաղցր, աւելի խորունկ տեսականով մը հոգեւոր իրաց վրայ, եւ աւելի հաստատուն վստահութեամբ մը Աստուծոյ վրայ:

Տարբերութիւնը չի՞ զանուիր նոյն ինքն մարդուն մէջ:

Հիմնգերոյ շաբաթ, հիմնգերոյ օր

Յովն. Ժ. 23—25, Ժ. 27—28, Մատթ. Է. 24—27:

Աղէկ կամ գէշ, մարդ օր մը կը տեսնէ իր զլխուն պայթիլը զժբախտութեան փոթորիկին: Զախորդութիւնը ճշմարիտ փորձաքար մըն է նկարագրի. վերը յիշուած երկու տուններէն մէկը պարտ էր ունենալ միւսին չափ զեղեցիկ երեւոյթ մը՝ ցորչափ կը շարունակէին զեղեցիկ օրերը: Բայց Յիսուս, արհեստով հիւան, գիտէր թէ փոթորիկ մը ի յայտ կը բերէ այդ շէնքերու հաստատութեան աստիճանը: Թող դրամական ձախորդութիւններ պայթին մարդու մը զլխուն, թո՛ղ իր ծրագիրները ձախողին, թո՛ղ մահը հարուածէ իրենները, թո՛ղ արկած մը խորտակէ երկար ատենէ ի վեր փայփայուած սնտիտութիւններ, թո՛ղ առողջութիւնը պակասի իրեն՝ կատարելու համար ստանձնուած ջանք մը, — այն ատեն է որ այդ մարդուն բարոյական հիմերը երեւան պիտի գան:

Ձեր կեանքը հիմնուած է այն ապահովութեան վրայ քե Աստուած ամեն բանէ առաջ հոգեւոր յաջողութեան կը նայի, որ ներքին է, եւ կրնայ նոյն իսկ ձախորդութիւնը ծառայեցնել յօգուտ ձեր նկարագրին. ունի՞՞ Մալդպի Պեպօֆի կողմէ արձայայտուած սա համոզումը. «Անհաւատարիմ գրանուիլ Աստուծոյ, ձախողիլ է կեանքի մեջ, ինչ որ ալ ըլլայ երկրային յաջողութիւնը. հաւատարիմ գտնուիլ՝ յաջողիլ է կեանքի մեջ ինչ որ ալ ըլլայ երեւութեան սնանկութիւնը:» Մեկ խօսով, ձեր կեանքը հիմնուած է առ Աստուած վրաստահութեան վրայ, որ կարենայ անխախտ մնալ փոթորիկի օրը:

Հիմնգերոյ շաբաթ, վեցերոյ օր

Մարկ. Ժ. 29—37

Քրիստոսի խաչը որ կը խորհրդանշէ համբերատար զոհագործումը իր կեանքին, ուրիշ ո եւ է բանէ աւելի իրեն քաջած է մարդիկը. ոչինչ հզօր է այնքան, որքան սէրը որ յանձն կ'առնէ տառապիլ՝ իր նպատակին հասնելու համար: Յիշեցէք Մովսէսի աղօթքը՝ իր ժողովուրդին ի նպաստ. «Աստուած իմ, այս ժողովուրդը մեծ մեղք մը գործեց. ներէ հիմա իր մեղքին. հակառակ պարագային, կը խնդրեմ, ջնջէ անունս այն Գրքին մէջէն զոր գրեցիր»: Ամենազերմ անձնութեան մեջ, որ անհաս մը կը նոյնացնէ դասի մը հետ, արտի անձնութեան մեջ որ դուրս կը վանէ ո եւ է անձնական մտածում, անա՛ ասոնց մեջ կը կայանայ նկարագրի բացարձակ կատարելութիւնը:

Այս տեսակէտէն քննեցէք Յիսուսի կեանքը, և բազմատեղէք ձեր անձնական նուիրումը իր սիրոյն, որ կազմուած է զուտ զոհողութենէ:

Հիմնգերոյ շաբաթ, եօթներոյ օր

Բ. կորնթացաց, Գ. 7—10, Գ. 16—18

Այս հատուածին մէջ Պողոս կատարեալ հասկցողութիւն մը չի՞ ցուցներ իր Վարդապետին ոգիին. Յիսուսի զիւցազնական համբերատարութիւնը՝ անբաղձալի պայմաններու մէջ և տառապելու անհրաժեշտութեան առջեւ, յառաջ կուգար Աստուծոյ նպատակներուն պատուականութեան վրայ ունեցած բացարձակ վստահութենէն: Իր զերն էր կատարելին որ Աստուծոյ կամքն էր իր մասին, և երբեք չի թերանար արժանաւոր լրումը տալ անոր անունով ամէն ճիգի: Ասո՛ր համար է որ Քրիստոս չարչարուեցաւ համբերատարութեամբ, ամէն ինչ կրեց քաջութեամբ, աշխատեցաւ ուրախութեամբ, և յօժարակամ զոհեց ինքզինքը, վստահ

ըլլալով որ Աստուած իր հետն է, և թէ վերջապէս ոչ ոք յաղթական պիտի ելլէ իրեն դէմ. իր մահն իսկ, իր ըմբռնումով, մաս կը կազմէր աստուածային ծրագրին, և վըստահօրէն կը յայտարարէր. «Բո՛ւ կամքդ և ո՛չ իմս»:

Այսօր Գոր Եկարագրի մը անհրաժեշտ եր այսօր Բացարձակ վստահութիւն մը: Կարելի չէ հանդիպիլ հոգեկան այսպիսի ուժի մը որ կը զօրանայ այսպիսի յոյսով մը: Առանց Աստուծոյ վրայ վստահութեան, մարդ կրնայ արհամարհանք ցուցնել ընկերային պատշաճութեանց կամ սոցիակեան համբերատարութիւն ունենայ, բայց չի կրնար ամեն ինչ կրել եւ ինքզինքն զոհել այն ուրախ ստուգութեամբ քե ամեն ինչ կը նպաստէ վերջնական բարիքին:

ԽՈՐՀՐԴԱՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ե. ԵԱԲՅՈՒԱՆ ՀԱՍԱՐ

Յաղթութիւն մը շահիլ կամ պարտութեան մը հանդուրժել քաջութեամբ և մտքի անվրդով հանդարտութեամբ. այս երկու ճիգերէն ո՞րը աւելի դժուար կը թուի մեզի, ո՞րը աւելի լուրջ փորձ մը կ'ենթադրէ մարդկային նկատարի:

Ոչինչ կրնայ այնքան լաւ կերպով ի յայտ բերել մարդկային էակի մը մտքի վիճակը, որքան այն կերպը զոր կը ցուցնէ թշնամութեանց հանդէպ, և կարգ մը յուսախաբութեանց և ձախողանքներու մէջտեղ: Այդտե՛ղ է որ հոգի մը երեւան կը բերէ իր խորքը: Մեծ ուրախութիւն մըն է յաջողցնել իր ձեռնարկները, բայց ազնիւ նկարագրի աւելի՛ դեղեցիկ ապացոյց մըն է, իր մեծ առաջատար խլուելէն ետքը՝ ուրի՛շ առաջատար մը բարձրացնել ցոլակայմին վրայ:

Կեանքը մեզի չի հարցնէր միայն. — Ի՞նչ գործ կատարելու կարող ես: Այլ կը հարցնէ նաեւ թէ՛ ինչի՞ կարող ես հանդուրժել առանց ընկճուելու: Այս ձիրքը յաճախ կը նշանակենք «լաւ խաղացող մը ըլլալ» բացատրութեամբ: Երբ խաղացողներու խումբ մը, պարտութեան մատ մը

մնացած, կը պայքարի և կը դիմադրէ մինչեւ վերջին բոլորէն, երբ վազելու մրցումի մը մէջ արդէն ետ մնաող վազող մը կը յամառի շարունակել իր վազքը և մրցանակը կը շահի շնորհիւ իր աննկուն կամքին, մենք պատրաստ ենք ծափահարելու այս «լաւ խաղացողները»: Կեանքի պայքարին մէջ ալ այս ձիրքը էական մասը կը կազմէ մեծ նկարագրի մը: Կարգալով կենսագրութիւնը պատմաբան Բրէսքօդի, որ արկածով կուրացաւ Հարվարտի մէջ քօլէճականներու մրցախաղի մը միջոցին, և սակայն չուղեց վհատիլ, յարատեւօրէն շարունակեց իր ուսումին և ընտրած ասպարէզին մէջ, մարդ հիացումի մէջ կը մնայ այս աստիճան քաջութեան հանդէպ: Այս քաջութիւնը ամէն մարդու համար ձիրք մըն է՝ անհրաժեշտ օր մը չէ օր մը, առանց որու միւս բոլոր ձիրքերը աննշան տպաւորութիւն մը կը թողուն: Ձեր կեանքը կրնայ երջանիկ ըլլալ իր սկզբնաւորութեանը, բայց կուգայ ժամանակ մը որ ամէն գնով անհրաժեշտ կը դառնայ ցուցնել քաջութիւն, յանդուրժութիւն և տոկուն չարքաշութիւն: Օր կուգայ, ըսաւ Յիսուս, որ հովերը կը փչին, անձրեւները կ'իջնեն և հեղեղները կը յորդին: Երբ ուսումնասիրենք Ուալդըր Սքօթի կեանքը, կը տեսնենք որ սկիզբները շատ երջանիկ եղած է: Նշանաւոր բանաստեղծ մը, իր վէպերով ալ աննախընթաց յաջողութիւն կը գտնէր. իր անունը ամբողջ Եւրոպայի մէջ հրապոյրի և խորհրդաւորութեան տպաւորութիւնը կը թողուր: Էպպօդսֆորտը շինեց, մեծահարուստ եղաւ, և Ասպետութեան կարգ ստացաւ թագաւորէն: Յետոյ ձախորդութիւնները եկան. նախ իր հրատարակիչները սնանկացան, աւելի քան 120,000 սղերլին ոսկիի վրաս պատճառելով. յետոյ կիներ մեռաւ, և իր առողջութիւնը խանգարուեցաւ: Ինքն իսկ կը նկարագրէ կեանքին այս շրջանը, ըսելով թէ «Բացարձակ մութին մէջ, ծովուն վրայ կը ծփար, նաւակի մը մէջ որ ջուր կ'առնէր»: Բոլոր անոնք որ ակարատես եղան այս դառնութեան օրերուն մէջ գրա-

գէտին արիութեան, իր պարտքերուն վճարումէն խուս-
փելու համար օրինական հնարք մը փնտռելէ մերժումին,
իր համբերատարութեան և անվրդով հանդարտութեան,
Աստուծոյ վրայ բացարձակ հաւատքին, և աշխատելու ան-
խոնջ եռանդին, շատ աւելի բարձր գաղափար կազմեցին իր
նկարագրի ազնուութեան վրայ, քան անոր յաջողութեան
օրերուն մէջ: Ու եւ և կարագիր չի կրնար վերջնական կեր-
պով ապացոյցը սալ իր արժեքին, տառապելի առաջ: Աւելի
դիւրին է իր տաղանդին օգուտ քաղել քան իր կրած մախո-
ղանքին, կատարել շատ մը գործեր յաջողութեան օրերու մէջ,
քան համբերատարութեան ցուցնել հակառակութեանց պա-
հուն:

Յիսուսի նկարագրին վրայ ալ կատարեալ գաղափար
կազմելու համար, պէտք է նոյնպէս ուսումնասիրել զայն
այս անկիւնէն եւս. «Պէտք է որդին մարդոյ շատ չարչա-
րանքներ կրէ», ըսաւ ինքը (Մարկ. Ը. 31): Տեսնենք թէ
ի՞նչպէս այս խօսքը իրականացաւ իր կեանքին մէջ:

Նախ եւ առաջ խորհիմն այն հիանալի յանդգնութեան,
եւ այն հաւաստիքին վրայ, զոր Յիսուս ցուցուց՝ հռչակելով
իր մեծ դիտումը իրապէս վիասեցուցիչ պարագաներու մէջ:
Մեծ գործի մը ձեռնարկողին համար չկայ աւելի դժնդակ
բան, քան հարկադրուել ամէն օր պայքարելու խօշընդոտ-
ներու և ընդդիմութեանց դէմ: Մարդ երբ քիչ մը մտածէ
այն պայմաններուն վրայ որոնց մէջ աշխատեցաւ Յիսուս,
չիօրթած կը մնայ:

Նախ կայ իր աշխատութեան ասպարեզին փոքրութիւնը:
Դանէն մինչեւ Բերսեբա հազիւ 139 մղոն կը հաշուուի,
(129½ քիլոմետր) և ամբողջ Պաղեստինը Նիւ-Հէմբըրգի
կէսն իսկ չի ծածկեր: Մր. Հիւկս, «Թօմ Պրատուն՝ դպրոցին
մէջ» գրքին հեղինակը, չի սխալիր հետեւեալ բաղդատու-
թիւնն ընելով.— Առնենք, կ'ըսէ, Հնդկաստանի մէկ նա-
հանգը՝ որ կը կառավարուի Մահրաթ իշխաններով, ինչպէս
կ'ըլլար Պաղեստին Հերովդէսներով, քանի որ այդ իշխան-

ներն ալ կը գտնուին անգլիացի ներկայացուցիչին հսկո-
ւթեան տակ, որ կը կատարեն Պիղատոսի դերը Երուսա-
ղէմի մէջ: Երեւակայեցէք Հիմալայայի ստորոտը գտնուող
նահանգի մը մէջ ծնած մէկը, որ իր ատղաձգործարանի
աշխատանոցէն կ'ելլէ, գալ և ինքզինքը հռչակելու հա-
մար յաւիտենական թագաւորութեան մը հիմնադիրը, աշ-
խարհի օրէնսդիրը, և մարդկութեան փրկիչը: Պիտի ունե-
նանք կացութիւն մը՝ նման անոր որուն մէջ Յիսուս ձեռ-
նարկեց իր աշխատութեան Պաղեստինի մէջ: Այս արտաքին
չըջանակին մէջ է որ անհաւասարելի հաւատքով մը Ան կը
սկսի կատարել իր գործը:

Յետոյ կար անբաւականութիւնը այն օժանդակներուն
գորս սխալուած եր գործածել: Ոչ ոք կրնայ ըմբռնել համ-
բերատարութիւնը այն քանդակագործին, որուն գործիք-
ները կը կտորին ձեռքին մէջ, և կամ չափազանց կոշտ են
պատշաճօրէն երեւան բերելու համար իր մտածումը: Նոյն
ինքն աշակերտներուն անկեղծօրէն պատմածին նայելով,
անոնք այդ կարգի գործիքներ եղան Յիսուսի ձեռքին մէջ:
Անոնք լեցուն էին գձուձ ռիսակալութեան, վրէժխնդրու-
թեան ոգիով (Ղուկ. Թ. 54), որոնք կոյր յարում մը ու-
նէին հրէական պատուիրաններու՝ մաքուր և անմաքուր
ուտելիքներու մասին. և նոյն ինքն Պետրոս չէր յաջողիր
հասկնալու թէ Յիսուս այնքան կարեւորութիւն չէր ընծա-
յեր այդ պատուիրաններու կատարումին, որքան ներքին
մաքրութեան գոր Աստուած կը պահանջէ իր զաւակներէն
(Մատթ. է. 14—19): Անոնք անձնասէր և սնափառ էին,
և ամէն տեսակ հնարքներու կը դիմէին մէկը միւսէն վեր
ըլլալու համար (Մատթ. Ի. 20—21, Մարկ. Ժ. 35—37). և
Ղուկաս կը պատմէ թէ այս վէճը կը շարունակուէր տակա-
ւին Յիսուսի հետ իրենց վերջին ընթրիքի միջոցին (Ղուկ. Իբ.
24—26): Յիսուս այնքան նեղութիւն կը կրէր իր մտածու-
մը անոնց հասկցնելու համար, որ անգամ մը ըսաւ Պետրո-
սին. «Դո՛ւն ալ անմիտ ես», և իրենց միասին անցուցած

կեանքին վերջին իրիկունը սա՛ խօսքն ուղղեց Փիլիպպոսի՝
«Այսչափ ատենէ ի վեր ձեզի հետ եմ, և տակաւին չե՛ս
ձանչնար զիս»։ Վերջապէս իրենցմէ մէկը մատնեց զայն,
ուրիշ մը ուրացաւ, և բոլոր միւսները փախան, համաձայն
այն պատմութեան զոր իրենք իսկ թողուցին։

Յիսուս, երկար ատեն աղօթելէ ետքը, իրեն օժանդակ
ընտրած էր այս մարդիկը, զորս գտած էր ամէնէն կարող
և ամէնէն հաւատարիմ. և այսպէ՛ս էին իր ընտրած աշա-
կերտները (Ղուկ. է. 12—13)։ Ի՛նչ անչափելի, անսպառ
համբերութիւն պէտք է ունենար, ասոնց միջոցաւ կատա-
րելու համար իր ստանձնած պաշտօնը։

Կայրն նաեւ շարունակական քիւրիմացութիւններ, զբ-
պարտութիւններ եւ բացայայտ քննամութիւններ, որոնց կը
հանդիպէր իր փրկութեան գործը։ Սորվեցնել ճշմարտու-
թիւնը երբ մարդ կը զգայ թէ տէրն է անոր, ծառայել ու-
րիշներուն երբ մարդուն հոգին լեցուն է բարի կամեցողու-
թեամբ, ոչ միայն դիւրին գործ մըն է, այլեւ աղբիւր մըն
է ներքին գոհունակութեան։ Բայց խորհեցէք թէ ո՛րքան
տառապած պէտք է ըլլայ Յիսուս, տեսնելով թէ կը ձեւա-
փոխուի իր ճշմարտութիւնը, կը զրպարտուի, կը թշնա-
մանուի իր բարի կամեցողութիւնը. ինք որ կը բարձրա-
ցնէր հոգին՝ մարմինէն շատ վեր, որուն համար հոգին ա-
ւելի թանկագին էր քան աշխարհի վրայ ուրիշ ո եւ է բան,
լսեց որ իրեն համար կ'ըսէին՝ «ուտող և արբեցող»։ Իր
յարաբերութիւնը Աստուծոյ հետ՝ ամենամտերիմ էր և ակ-
նածալից, երեւակայուածէն շատ աւելի, և սա բառերը՝
«քու անունդ սուրբ ըլլայ», ինքնաբուխ արտայայտութիւնն
են իր պաշտանքին։ Եւ սակայն «հայհոյիչ» կոչուեցաւ ան
(Մատթ. Թ. 3)։ Աշխարհային ո եւ է իշխանութիւն չէր փըն-
տուեր (Մատթ. Գ. 8—10), և մերժեց թագաւորական պսակ
մը, կամ պետը ըլլալ ըմբոստութեան մը (Յովն. Զ. 15),
հոգեւոր կեանքի մը փրկիչը միայն ըլլալ բաղձալով։ Եւ
սակայն Հրեաները զինքը ամբաստանեցին թէ քաղաքական

փառքը կը փնտռէ, և սուտ վկաներ կաշառեցին այս զըր-
պարտութիւնները հաստատելու համար, ու խուժանը զըր-
գուեցին պռալու. «Մենք Կեսարէն ուրիշ թագաւոր չու-
նինք»։ Յիսուս իր կեանքը նուիրեց ճշմարտութիւնը տա-
րածելու, և նոյն իսկ մահուան ստոյգ հեռանկարին առջեւ
քնաւ չտկարացաւ իր պաշտօնին կատարման մէջ։ Եւ սա-
սայն Հրեաները զինքը ստախօս կոչեցին (Յովն. է. 12)։
Չարակամութիւն չունեցաւ մարդկային ո եւ է անհատի
հանդէպ, նոյն իսկ իրեն ամէնէն աւելի թշնամի եղողին
նկատմամբ, և սակայն, հակառակ ասոր, «սատանային ծա-
ռայող» կոչուեցաւ (Մատթ. ԺԲ. 24), և նոյն իսկ իր ընտա-
նիքի անդամները զինքը մոլեգնած, խելքը կորսնցուցած
կը նկատէին (Մատթ. Գ. 21)։ Հոգեկան ի՛նչ ուժի պէտք
կայ՝ շարունակելու համար ճոճբան, յոյսով և հաւատքով
լեցուն, երբ քու բարեկամներդ խելակորոյս կը կարծեն
քեզ, երբ քու եկեղեցիդ կը բանադէ քեզ, երբ քու հայ-
րենիքդ կը դատապարտէ քեզ իբր դաւադիր մը։

Տակաւին կար այն սուղութիւնը քե երկրի վրայ իր կա-
սարած գործը ընդ առաջ կը տեսնէր զինքը բուռն մահուան մը՝
խաչի՛ մահուան։ Փիլիպպեան Կեսարիայի մէջ բացայայտօրէն
կ'իմացնէ իր աշակերտներուն թէ կը նախատեսէ որ շատ
պիտի տառապի և պիտի խաչուի (Մատթ. Բ. 31)։ Չմոռնանք
որ հաւանաբար ներկայ գտնուած էր արդէն խաչելութիւն-
ներու։ Դիտենք խաչելութեան մէկ քանի մեծ նկարներ,
ինչպէս Ռիւպէնսի նկարը Անվէրսի մէջ։ Երեւակայենք որ
արդէն տեսած ենք մարդկային անհատի մը այս չարչարանքով
չարչարուիլը և թէ գիտենք որ մենք ալ քիչ ատենէն
ատոր պիտի ենթարկուինք, և այն ատեն տկար գաղափար
մը պիտի ունենանք բարոյական պայմաններուն վրայ, ո-
րոնց մէջ կատարուեցաւ Յիսուսի պաշտօնին վերջին մասը։
Ռիւպէնսի նկարին մէջ, չարագործներէն մէկը վերջին շուն-
չը տալու վրայ է, միւսը՝ սրունքէն զարնուելով հոռմայեցի
զինուորէ մը, որ կ'ուզէր ապահովուիլ անոր մեռած ըլլա-

լուն վրայ, հոգեվարքի վերջին ճիչ մը կ'արձակէ և Չղա-
ձգական պրկուժմով մը ոտքը կ'ազատէ գամէն որ զինքը
խաչին կցած էր: Յիսուսի մայրը և Յովհաննէս կուլան-
աչքերնին անդին դարձնելով խաչէն, և Մարիամ Մաղա-
ղինացի բուռն ցաւի մը մղումով ի զուր կը ձգնի մէկդի-
ընել ձիււոր զինուորը որ իր նիզակը կը խօթէ Փրկչին
մարմինին մէջ: Յիսուսի մարմինը կախուած է ծած զիր-
քով և անկենդան:

Յիսուս գիտէր թէ պիտի խաչուի եւ հաւանաբար տեսած
էր թէ ի՛նչպիսի բան մըն է այս չարչարանքը: Գաղութիւն,
վճակահանութիւն, հոգեկան ուժ բառերը անկարող են բնու-
որոշելու այսպիսի դիւցազնութիւն մը:

Յիսուսի սրտին համար իր չարչարանքն աւելի՛ ծանր-
բեռ մըն էր անուշտ այն սուգուրիւնը թէ իր աւակերտ-
ներն ալ տառապանքի պիտի ենթարկուէին իր պատճառով:
Աւելի՛ հեշտ կը գտնէր չարչարանք կրել, քան թէ ուրիշ-
ները ենթարկել ատոր: Դեթ սեմանիէն դուրս ելլելուն երբ
ընդառաջ կ'երթայ զինուորներուն և կ'ըսէ անոնց. «Ձեզի
ըսի թէ ես եմ, եթէ զիս կը փնտռէք, թողէք անոնք որ
երթան» (Յովհ. ԺԸ. 8), ասիկա իր սիրոյն բնազդական մէկ
ճիչն էր որ կ'արձակուէր: Մոռնալով իր անձին վտանգը,
իր բարեկամները ազատել միայն կը խորհի: Յաճախ կը
պնդեն թէ իր մտերիմներու փոքրիկ շրջանակը մեծ արժէք
կ'ընծայէր Տիրոջը բարեկամութեան. բայց չմոռնանք որ
Յիսուսի աչքին պոտիկ բան մը չէր իր ընկերներուն բա-
րեկամութիւնը: Չանոնք իր բարեկամները կը կոչէր (Յովհ.
ԺԵ. 13—15), իր կեանքին ամէնէն տաղնապալի ժամա-
բուն անոնց ներկայութեանը և օժանդակութեանը վստա-
հեցաւ (Մատթ. ԻԶ. 36—37), զանոնք կը սիրէր այնքան
խորապէս որ առանձին գտնուած ատեն յաճախ անոնց հա-
մար կ'աղօթէր (Ղուկ. ԻԲ. 32), այնքան երախտագիտու-
թիւն կը զգար անոնց անկատար օժանդակութեան համար,
որ անոնց շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր կեանքին վեր-

ջին պահերուն. «Դուք էք որ միշտ հետս էիք իմ փորձու-
թիւններու մէջ...» (Ղուկ. ԻԲ. 28): Երբ կը մօտենայ
վերջին տագնապը, բուռն պէտք մը կը զգայ անոնց եղ-
բայրական բարեկամութեան: «Ցանկանալով ցանկացի այս
պասեքը ձեզի հետ ուսել չարչարուելէ առաջ» (Ղուկ. ԻԲ.
15): Խորհելով իր գործին բարգաւաճման՝ իր մահէն ետքը,
զմայլելի վստահութեամբ մը զայն կը յանձնէ իր բարեկամ-
ներուն: Յիսուս կոչուած է «գերագանց բարեկամը», և
այնպէ՛ս ալ եղած է արդարեւ, այնպիսի խոր յարուժում մը,
զոր դժուարաւ կրնանք ըմբռնել: Եթէ մեր բարեկամները
սիրէինք այնպէս ինչպէս ըրաւ Յիսուս, ան որ կրցաւ ըսել.
«Որպէսզի դուք իրար սիրէք այնպէս ինչպէս որ ես ձեզ
սիրեցի», ի՞նչ պիտի զգայինք զանոնք զրպարտութեանց
և հալածանքի ենթարկուած տեսնելով մե՛ր պատճառովը:
Ասիկա՛ է Յիսուսի զլիաւոր տառապանքներէն մէկը, և
ասո՛ր կ'ակնարկէ յաճախ. «Ձեզ դատարաններուն պիտի
յանձնեն, իրենց ժողովարաններուն մէջ պիտի տանջեն
ձեզ... և ատելութեան առարկայ պիտի ըլլաք ի՛մ անու-
նովս» (Մատթ. Ժ. 17—22, Մարկ. ԺԳ. 19 եւն.): «Մարդիկ
պիտի ատեն ձեզ, պիտի վանեն, պիտի նախատեն, և չար
անուն մը պիտի հանեն ձեր վրայ՝ Մարդու Որդիին պատ-
ճառով» (Ղուկ. Զ. 22): «Ձեզ ժողովարաններէն պիտի
վճնտեն, և պիտի դայ ժամանակ, որ ձեզ սպաննող ո եւ է
մէկը Աստուծոյ պաշտօն մատուցած պիտի համարուի (Յովհ.
ԺԵ. 2): «Իրաւ է որ իմ խմած բաժակս պիտի խմէք, և
իմ մկրտուելիք մկրտութիւնս պիտի մկրտուիք» (Մարկ. Ժ.
39): Ուրեմն Յիսուս ո եւ է պատրանք չունէր այն զոհո-
ղութեանց վրայ որուն պիտի ստիպուէին ենթարկուիլ իր
բարեկամները, Աւետարանի քարոզութեան հետեւանօք:
Կրնա՞նք երեւակայել թէ այս պատճառով ո՛րքան ծանր
բեռ մը կար իր սրտին վրայ:

Տառապանքի այս բոլոր պատճառներուն վրայ աւել-
ցնենք անխուսափելի առանձնուրիւնը իր կեանքին, որուն

դիմ պիտի պայտաբեր Մարդու Ռեդից: «Մեծ ըլլալ՝ չհասկըցուած ըլլալ է», ըսած է Էմբրսըն: Լեռ մը որքան բարձր ըլլայ, այնքան առանձինն է իր գագաթը՝ որ կը բարձրանայ շրջակայ բոլոր սարերէն վեր: Ասիկա ճիշտ է աշխարհի մէջ մարդուս ունեցած բարձր դիրքերուն մէջ եւս: Թէննիսըն, Անգլիոյ նշանաւոր բանաստեղծը, Վիքթորիա թագուհին հետ ունեցած վերջին մէկ տեսակցութենէն ետքը կը գոչէր. «Այսքան բարձր և առանձին ըլլա՛լ. ի՛նչ սոսկալի բան»:— Մտածենք թէ բարոյական ի՛նչ բարձրութեան և հետեւապէս ո՛ր պիտի առանձնութեան մէջ ապրեցաւ Յիսուս: Գեթսեմանիի պարտէզին տեսարանը խորհրդանշին է իր կեանքին.— Պարտէզէն անդին կը տարածուի աշխարհ, հեռաւոր և հակակիր. դրան առջեւ կը կենայ աշակերտներու խմբակ մը, Յիսուսի համակիր, բայց սահմանափակ մտքով որ զինքը չեն հասկնար. յետոյ, Տիրոջը քիչ մը աւելի մօտիկ և անոր յոյսերուն և պայքարներուն քիչ մը աւելի մատչելի՝ Պետրոս, Յակոբոս և Յովհաննէս, ու վերջապէս պարտէզին խորը, ծառերուն տակ, նոյն ինքն Յիսուս, որ կը պայքարի Աստուծոյ հանդէպ:

«Տակաւին շատ ըսելիքներ ունիմ ձեզի, բայց հիմա չէք հասկնար զանոնք». ասոնք են Յիսուսի խօսքերը՝ ի զուր փորձելէ ետքը որ աշակերտները զինքը հասկնան: Ո՛րքան հառաչած պէտք է ըլլայ երկրաւոր բարեկամի մը ետեւէն, որ կարող ըլլար մտնել իր խոր հայեացքներուն մէջ և մասնակցիլ իր հոգեւոր փորձառութիւններուն:

Մեր մտքին մէջ ամփոփենք այն բեռերը որ ծանր կշռեցին Փրկչին կեանքին վրայ.— Ամէն կարգի խոչընդոտներ որ հրեայ ժողովուրդին կողմէ կը հանուէին իր գործունէութեան դէմ, իբրեւ օժանդակ իր ընտրած մարդոց անբաւականութիւնը, զրպարտութիւններ և թշնամութիւններ որով կը դիմաւորուի իր փրկչական պաշտօնը, ստուգութիւնը իր խաչուելուն և իր բարեկամներուն սպասող հալածանքներուն, և վերջապէս իր հոգիին բացարձակ

առանձնութիւնը: Ճանչնալով մարդկային բնութիւնը, ի՛նչ ազդեցութեան կը կարծէք որ ենթարկուի ո եւ է մէկը երբ տրտմութեան և բեռի այսպիսի ծանրութիւն մը կուտակուի իր վրայ: Յիսուսէն ուրիշ ո եւ է մէկը քախճոս, սխուր չպիտի՞ ըլլար: Եւ սակայն ինչ որ ըսինք Յիսուսի ուրախութեան վրայ, իրական է. հակառակ կուտակուած այսքան տառապանքներու, իր ճառագայթող ուրախութիւնը երբե՛ք պարտուած չէ: Չէ՞ր սպասուիր նաեւ որ այսպիսի պայմաններու մէջ մարդ անձկութեան եւ վրդովումի մասնուի իր գործից մասից որ սպառնալիքի սակ է միշտ: Արդ, Յիսուսի վստահութիւնը երբե՛ք տկարացած չէ: Մարիամ Մագդաղինացիի իր ոտքերը թանկագին անուշահոտութեամբ մը օծելէն ետքը կը յայտարարէ թէ «ատիկա իր թաղումին ի նշան ըրաւ», և կ'աւելցնէ. «Ուր որ քարոզուի այս Աւետարանը, ամբողջ աշխարհի մէջ, պիտի խօսուի ասոր ըրածն ալ՝ այդ յիշատակին համար» (Մատթ. ԻԶ. 12—13): Կրնա՞ք դիւրաւ երեւակայել մէկը որ կրէ Յիսուսի կրած տառապանքը, առանց դառնանալու կամ վնասելու:

Տքդ. ձէֆէրսըն այս նիւթին վրայ կը յիշէ Լորտ Բանտոլֆ Չըրչիլի հետեւեալ բառերը զոր իր կնոջը գրած է 1891ին. «Ըստ ամենայն հաւանականութեան, կեանքիս երկու երրորդը սահած անցած է, և չեմ ուզեր կեանքիս մնացած տարիները անցընել զլուստ պատին զարնելով: Ո՛չ յարգանքի հանդիպեցայ, ո՛չ ներողամտութեան, ո՛չ երախտագիտութեան. այլ մի՛այն ատելութեան, չարութեան և թշնամանքներու: Յոգնած եմ և մահու չափ զզուած այս բոլորէն, և որոշած եմ որ ա՛լ չլսեմ քաղաքականութեան վրայ խօսուիլն իսկ»:

Բացարձակապէս մարդկային այս պոռթկումին առջեւ, խորհինք Բրիտոսի համբերութեան, անխախտ հաւատքին և անպարտելի բարեացակամութեան վրայ: Չպիտի՞ սպասուէր որ արդար դատի մը համար այսքան տառապանք կրող մէկը քիչ մը խախտէր Աստուծոյ վրայ ունեցած հա-

ւատքին մէջ: Փորձութիւնները մարդը կը մերկացնեն իր փոխառիկ հաւատքներէն և զինքը կը թողուն իր անձնական միջոցներուն մէջ: Երջանիկ օրերուն կրնայ կանգուն մնալ իր շուրջը գտնուողներուն հասարակաց եղող հաւատքներով, և զոհացում գտնել կրօնքի արտաքին պաշտամունքներով. բայց փորձութեան օրուն մէջ բոլոր արուեստական նեցուկները կ'իյնան, և իր զուտ անձնական հաւատքին վրայ միայն կրնայ վստահիլ: Ուրախութիւնը «մենք» կ'ըսէ, բայց ցաւը՝ «ես»: Ուրախութիւնը կը գոչէ. «Պաշտեցէք ինձի յետ Յաւիտենականը, և բոլորս ալ փառաւորենք իր անունը». բայց վիշտը կը հառաչէ. «Աստուած իմ, հոգիս ընկճուած է իմ մէջս»: Խորհեցէք այն բազմութիւ մարդոց վրայ, որ երբ ինքզինքնուն կը թողուին, կը գիտակցին թէ իրական հաւատք չունին. կը տեսնէք Քրիստոսը որ կատարելագէտ վստահ է Հօրը վրայ, և նոյն իսկ իր խաչելութեան չարչարանքներուն մէջ կ'ըսէ անոր. «Հայր, քու ձեռքդ կ'աւանդեմ իմ հոգիս»:

Ի՞նչ կը խորհիք այսպիսի անձնաւորութեան մը վրայ. պէ՞տք է զարմանալ որ եկեղեցին անյաղթելիօրէն յարած է Քրիստոսի, իբրեւ կենդանի իրականացումը Եսայիի երեսունհեւերեքերորդ գլխուն մարգարէութեանց:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻԹԵՐ

1.— Յիշեցէք աչքառու օրինակներ Յիսուսի հոգեկան ուժին:

2.— Յաշտոյթի՞ւնը թէ նախողանքն է նկարագրի լաւագոյն փորձը:

3.— Յիսուսի դիւցազնական համբերութեան սեսիլը ի՞նչպէս կ'օգնէ մեզի՝ հասկնալու Տառապանքի խորհուրդը:

4.— «Փորձութեան ժամանակ մարդ մինակ պէտք է պայխարի»: Քննեցէք այս ասացուածքը, եւ խորհրդակցեցէք անոր վրայ:

Գ Լ ՈՒ Խ Զ .

Ի Բ Ա Ն Կ Ե Ղ Ծ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ը

ԱՌՈՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

Վեցերորդ շաբաթ, առաջին օր

Եսայի ԻԹ. 13—15, Մատթ. ԺԵ. 7—9

Դիտեցէք որ վերոգրեալ հատուածը, որուն մէջ մարգարէն կը ձագկէ կեղծաւորութիւնը, Յիսուսի սիրելի պարբերութիւններէն մէկն է: Աչքի առջեւ կը բերենք Յիսուսը, որ կը կարգայ զայն, կը խորհրդածէ անոր վրայ, և չգոհանալով ըմբռնելէ անոր պատմական իմաստը, կը ջանայ անոր բարոյական կիրարկումին՝ օրուն դէպքերու մէջ:

Այս շաբթու պիտի ուսումնասիրենք Յիսուսի զգացումները՝ անկեղծութեան և կեղծաւորութեան մասին, և պիտի խորհրդածենք այն նոր ձեւերուն վրայ զոր կը ստանան անոնք մեր սերունդին մէջ: Դիւրին է մեզի դատապարտել փարիսեցիները, քանի որ մեռած են անոնք: Բայց պիտի ստիպուինք սուկալի պայքար մը մղել մեկ կողմ նետելու մարդոց կարծիքը որ «Երեւոյքներուն միայն կը նայի», եւ ջանալու արժանի հանդիսանալ Ասուծոյ գնահատութեան որ «սիրեքը կը բննէ»:

Վեցերորդ շաբաթ, երկրորդ օր

Մատթ. Իգ. 5—10

Ներկայ հատուածին վրայ խորհրդածելով, փորձենք սահմանել այն կեղծաւորութիւնը որմէ կը խորշի Յիսուս: Ասիկա չի՞ կայանար փոյթ չընելու մեզ իր կեանքին իրական մաքրութեան եւ իրական օգտակարութեան, ցորչափ կարելի կ'ըլլայ պահպանել փայլուն կամ գոնէ յարգելի երեւոյթները: Ո՛րքան նոր, ժամանակակից է այս մեղքը:

Մէկը գրած է. — «Ոտքի կը կենայ՝ մէջքը կրօնաւորութեան գօտին կապած, յարգելիութեան զրահը հագած, ստքերը անցուցած է ցուցամով մարդասիրութեան մը կօշիկը, գլխուն վրայ ունենալով պարծենկոտ և սնամէջ հայրենասիրութեան սաղաւարտը, ձախ ձեռքին մէջ յաջողութեան վահանը, աջ ձեռքին մէջ ուժի և ազդեցութեան սուրը. հզօր է դիմադրելու համար գէշ օրերուն, և կրնայ յաղթել ամէնուն՝ մնալով ոտքի վրայ»: Բաղդատեցէք այս պատկերը սկզբնատիպին հետ որ նկարագրուած է Եփեսացւոց ուղղուած թուղթին 2. Գլուխին մէջ (համար 10 և յաջորդները) որ ճշմարիտ պատկերն է Քրիստոսի:

Վեցերորդ շաբաթ, երրորդ օր

Մատթ. Զ. 2—6

Կեղծաւորութեան հիմը կը կազմէ արդար երեւալու բաղձանքը, առանց պատաստան գտնուելու վճարելու արդար ըլլալու համար պէտք եղած արժեքը: Կը սիրենք բարձր գիրք մը գրաւել մարդոց մտքին մէջ. մեր ընթացքը կը կարգադրենք անոնց գնահատութեան վրայ, և մենք սորվեցանք թէ այս գնահատութիւնը կրնանք ձեռք բերել — գոնէ ժամանակի մը համար — հոգ տանելով երեւոյթներուն: Ասոր համար է որ Յիսուս կ'ըսէ Ղուկասի Ժ. 2. զլուխ

15 համարին մէջ. «Դուք էք որ արդար կը ցուցնէք ինքզինքնիդ մարդոց առջեւ, բայց Աստուած գիտէ ձեր սիրտերը»: Անկեղծօրէն խոստովանեցէք թէ առիթներ եղած են որ գիտակցօրէն ծածկած էք ճշմարտութիւնը արտաքին երեւոյթի մը տակ, որպէս զի ձեռք բերէք գնահատութիւնը ձեր ընտանիքին, ձեր ծանօթներուն, ձեր եկեղեցիին...: Ընդունեցէք այսպիսի ընթացքի մը տգեղութիւնը, և անոր հետ բաղդատեցէք ազնիւ ու պատուաբեր ընթացքը այն մարդուն, որուն վրայ՝ զինքը լաւագոյն կերպով ճանչցողները կրնան ըսել ինչ որ Սքրքըն կ'ըսէր Կլատսթընի համար. «Ոչ մէկուն համար կրնանք ըսել թէ անսխալ է, բայց ի՞նչ անդորրութիւն է բացարձակապէս վստահ ըլլալ մարդու մը ուղղամտութեան»:

Վեցերորդ շաբաթ, չորրորդ օր

Մատթ. Ե. 13—16

Ի՞նչպէս կը բացատրէք Քրիստոսի խօսքերուն առերեւոյթ հակասութիւնը: Մեզի կը պատուիրէ այնպէս մը ապրիլ որ մարդիկ կարենան տեսնել մեր բարի գործերը. յետոյ մեզ կը հրաւիր ողորմութիւն չընել մարդոց առջեւ: Ասոր բացատրութիւնն այն չէ՞ թէ երկու տեսակ կեղծաւորութիւն կայ: Սովորական է այն կեղծաւորութիւնը որ մարդս կը մղէ իր եղածէն լաւագոյն երեւալու: Բայց դիտենք որ կան մարդիկ ալ որ կը հաւանին իրենց եղածէն նուազ բարի երեւալու: Եթէ մարդ ծածուկ կերպով աշակերտ է Քրիստոսի, բայց կը մերժէ հրապարակաւ խոստովանիլ զայն և պաշտպանել անոր դատը. եթէ մարդոց այնպէս հաւատացնել կուտայ թէ լուրջ համոզումներ չունի, մինչ հակառակն է ճիշդը, կեղծաւոր վատութիւն մը չէ՞ այդ: Կեղծաւորութիւն է եղածէն աւելի գէշ ցուցնել ինքզինքը, որովհետեւ իւրաքանչիւր ոք պարտաւոր է արժեցնել իր

ունեցածը, յայտնաբերել ինչ որ կայ լաւագոյն իր մէջ, թողուլ որ դուրսն ալ փայլին այն բաները զոր Աստուած ներքնապէս կատարած է մեր մէջ:

Վեցերորդ շաբաթ, հինգերորդ օր

Մատթ. Ե. 33—37

Խորհեցէք այն պատճառներուն վրայ որ առիթ կ'ըլլան շեղուի անկեղծութեան այս ներբողին: Մտածեցէք թէ ի՞նչ կարեւորութիւն ունին բառերը մեր զրացիին հետ լաւ հասկացողութեան համար: Ո՛րքան մեծ հարուած մը կը տրուի մեր վստահութեան, և յարածուն կասկածներ կը պաշարեն մեր հոգին, երբ կը զգանք թէ մէկը մեզ խաբած է: Շատ մարդիկ կը նմանին սեպ ժայռի մը զոր կը ծածկէ խօսքերու հարթ մամուռը, և այն ատեն միայն կը զգանք թէ ո՛րքան կարծր է այդ ժայռը, երբ կ'իյնանք՝ սահելով մամուռին վրայ: Այսպիսի մարդիկ կը խղեն փոխադարձ վստահութեան կապերը որոնցմէ կախում ունի մարդ անուան արժանի ամէն մարդկային կեանք: Այսպիսիներ դաւաճաններ են մարդկութեան:

Ձեր անձին հանդէպ անհոգ զտնուած էք կեղծաւոր և խաբէական խօսքեր ընելու. ընդհակառակն կ'ատէ՞ք սուտը, ինչպէս ըրաւ ձեր Տէրը, այնպէս որ ձեր բարեկամները գիտնան թէ կրնան բացարձակապէս վստահ ըլլալ ձեր խօսքին վրայ:

Վեցերորդ շաբաթ, վեցերորդ օր

Մատթ. Զ. 16—18

Այս հատուածը, ինչպէս նաեւ նոյն գլխուն Ծրդ համարը, ի յայտ չի՞ բերեր Յիսուսի կեանքին ներքին գաղտնիքը: Ան շարունակական յարաբերութեան մէջ կ'ապրէր

«Հօրը հետ որ բոլոր գաղտնիքները կը տեսնէ»: Այս մտերիմ գատաւորին առջեւ կը բերէր զինքը վրդովող բոլոր խնդիրները. ո եւ է գործ չէր կրնար գոհ թողուլ զինքը, եթէ արժանի չէր գնահատութեանը այն Աստուծոյն որ «սիրտը կը նայի»: Միակ բան մը կրնար խաղաղեցնել զինքը. — Ասուծոյ հետ լաւ յարաբերութեան մեզ ըլլալ: Խորհեցէք բարձր արժէքին վրայ ծածուկ աղօթքին, որ միջոցն է մեզի՝ յայտնելու ինչ որ կեղծիք և սուտ գրսերեւոյթ մըն է մեր կեանքին մէջ, դժգոհ ձգելու զմեզ մեր անձէն իսկ, և այս կերպով մեզի մղելու խոնարհելու Աստուծոյ կամքին առջեւ և վերջապէս մեզ ընելու ճշմարտապէս անկեղծ և ուղղամիտ մարդիկ: Կեղծիքը չի կրնար ո եւ է ծառայութիւն ընել մեզի Աստուծոյ առջեւ, և ասոր համար է որ բացարձակ անկեղծութիւն ձեռք ձգելու համար յաճախ ինքզինքնիս կ'ենթարկենք ինքնամփոփման և աղօթքի փորձին:

Վեցերորդ շաբաթ, եօթներորդ օր

Մատթ. Ե. 15—21

Այս հատուածը կարգալով աղօթք մը կը բարձրանայ քնականաբար մեր մէջ. «Ո՛վ Աստուած, իմ մէջս ստեղծէ մաքուր սիրտ մը և նոր հոգի մը»: — Ամէն մարդ կրնայ, ժամանակ ժամանակ և իր կամքին ճիգով կատարել անձնասիրութենէ զերծ գործ մը: Բայց մարդ կրնա՞յ իրապէս զերծ ըլլալ եսասիրութենէ, առանց շարունակ փոխակերպուելու իր հոգիին նորոգութեամբ: Յիսուս կը յայտարարէ քե բարձր գործերը կամ բարի խօսքերը որ բնականօրէն չեն բղիւի մե արտիս խորէն, վաւերական բարութիւնները չեն: Այս պատճառով է որ Պօղոս առաքեալ կը գոչէ. «Եթէ բոլոր ինչքերս աղքատներուն բաժնեմ, եթէ սէր չունենամ, ատիկա ոչ մէկ օգուտ ունի ինձ»: Ով որ կ'ընդունի արդար և անկեղծ կեանքի մը իտէալը իր էութեան և իր արտայայտութիւններուն մէջ, անհրաժեշտօրէն պէտք է

Աստուծոյ դառնայ: Ծառ մը պիտի կրնա՞ր զօրաւոր և առողջ ըլլալ առանց հողէն քաղելու իր աճուսինն անհրաժեշտ ուժերը. նոյնն է մարդուն համար որ անօգուտ փորձ մը պիտի ընէր բարի ըլլալու, առանց ընդունելու Աստուծոյ հոգիին օգնութիւնը:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Զ. ԵԱԲՓՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նախորդ գլխուն մէջ տեսանք թէ Քրիստոս ինչե՞ր կըրեց իր դատին հաւատարիմ գտնուելուն համար. միայն ասիկա պիտի բաւէր հաստատելու իր բացարձակ անկեղծութիւնը: Զախորդութիւնը դժնդակ փորձի մը կ'ենթարկէ մեր անշահախնդրութիւնը, մասնաւորաբար երբ խնդիրը կը դառնայ դատի մը վրայ որ մարդկօրէն խօսելով, քիչ հաւանականութիւն ունի յաջողութեան: Բայց Յիսուս ամուր և անդրդուելի մնաց այն պահուն երբ միայն բացարձակ անձնուիրութիւն մը իր պարտքին հանդէպ՝ կրնար ներշնչել դայն: Յիսուսի անկեղծութիւնը աւելի՛ բան մըն է քան անվերապահ նուիրում մը ընդգրկուած դատին. ատիկա առաքինութիւնն է իր ամբողջ կեանքին թափանցած: Կարգ մը առաքինութիւններ անջատ ծաղիկներ են որ կը գեղեցկացնեն հոգեւոր բնանկարը: Ուրիշներ կը նմանին մթնոլորտին որ յատկութիւնն ունի ծաղկեցնելու բոլոր միւս առաքինութիւնները: Անկեղծութիւնը Յիսուսի հոգեւոր մթնոլորտն եղաւ:

Ոչ մէկ բան ճիշտ կը հնչէ մարդու մը կեանքին մէջ որ ի բնէ անկեղծ չէ, որովհետեւ ստախօսութիւնը հիմնական մեղք մըն է: Մեզմէ ոչ մէկը իրապէս չի տեսներ իր մերձաւորը: Մենք անտեսանելի անձնաւորութիւններ ենք մարմինի մը մէջ ծածկուած, և ինքզինքնիս կը յայտնենք ուրիշներուն՝ խօսքով, նայուածքով և շար-

ժուսներով միայն: Ով որ կը ստէ, կեղծ նշան մը կը պարզէ գիտակցօրէն. անվստահութիւն կը ներշնչէ այն բոլոր նշաններուն վրայ, զորս պիտի կրնար պարզել աւելի վերջը, և կը կազմաւորէ գրութիւնը փոխադարձ վստահութեան որուն վրայ կը հաստատուի մարդկային կեանքը: Եթէ ստուգիւ ստախօս մըն է, այսինքն երբ ստախօսութիւնը իր բնաւորութեան մաս կը կազմէ, այդ սուտը կը խեղդէ իր մէջ առաքինութեան ամէն կարելիութիւն: Յիսուս յատկօրէն կը յայտնէ իր գաղափարը այս մասին, սա կերպով տալով սատանային սահմանը. «Երբ սուտ կը խօսի, իր էութեանէն կը խօսի, որովհետեւ ստախօս է և սուտին հայրը» (Յովն. Ը. 44):

Յիսուսի խոր յարումը ճշմարտութեան, և իր ատելութիւնը՝ ո եւ է կերպով իրաւախոն ըլլալու սուտին հետ, ի յայտ եկաւ այնպիսի առիթներու մէջ ուր սովորական մարդիկ սաստիկ պիտի փորձուէին կեղծիքի գիմելու:

Տեսե՛ք Յիսուսը Պիղատոսի ասեանին մեջ, ի ներկայութեան Հարմայեցի դատարին որ նպաստաւոր տեսաւ իրենց ունի իրեն հանդէպ, մինչ դուրսը՝ խեղճաւոր բարձրադաս կը պահանջէ Յիսուսի խաչուիլը: Ինքզինքնիդ անոր տեղը դրէք. խորհեցէք թէ այսպիսի պարագաներու մէջ ո՞րքան չքմեղացուցիչ պարագաներ պիտի կրնար գտնել մարդ՝ սուտ մը արդարացնելու համար: Ո՞րքան գիւրին էր Յիսուսի համար՝ տարտամ և ոչ-վտանգաւոր պատասխաններ տալ, որ կարող ըլլային մեղմացնել Պիղատոսը և ձեռք բերել իր ազատումը: Ընդհակառակն ի՞նչ համարձակութեամբ Յիսուս կը յայտնէ իր նողկանքը սուտէն, յայտնելով թէ ինք է Քրիստոսը, և սա քաջարի հաւաստումը կ'ընէ. — «Դուն կ'ըսես թէ ես թագաւոր եմ, ասոր համար ծնած եմ արդէն, և աշխարհ եկած եմ վկայելու ճշմարտութեան համար» (Յովն. ԺԸ. 27): Ան չուզեց ստել, նոյն իսկ խաչի շարձարանէն ազատուելու համար: Իր արձամարանքը սուտին — նոյն իսկ այն սուտին զոր տագնապալի պա-

րագաներ արդարացնել կը թուին — կը յայտնուի նաև այն յանդիմանական նայուածքով զոր ուղղեց Պետրոսի, այս աշակերտին զինքը ուրանալէն ետքը (Ղուկ. ԻԲ. 55—62): Բրիտոսի դատուիլն ու խաչուելը կը ներկայացնեն մէկը այն սոսկալի փորձերէն որուն կարելի ըլլար ենթարկել մարդու մը անկեղծութիւնը: Տեսնելով Յիսուսի վարմունքը՝ չափազանցութիւն ըրած կ'ըլլանք յայտարարելով թէ երեւակայիլի ո եւ է պարագայի մեջ ան չպիտի կրնար խաբել ո եւ է մեկը:

Այս բացարձակ ուղղամտութիւնը կը գտնենք իր յարաբերութեանց մէջ Հրեաներու գլխաւորներուն հետ: Եթէ խորհինք Յիսուսի ջերմ բաղձանքին վրայ՝ տեսնելու ժողովրդեան ընդունիլը աստուածային յայտնութիւնը և անոր սկզբունքները թափանցել տալու ընկերային և անհատական կեանքի մէջ, անմիջապէս կ'ըմբռնենք թէ անոր համար ո՛րքան մեծ պէտք է ըլլար փորձութիւնը՝ խոյս տալու վէճերէ այս ազդեցիկ մարդոց հետ: Եթէ կարենար իր կողմը շահիլ Բաբելները, կամ համոզել որ չէզոք մնան, ո՛րքան դիւրին պիտի ըլլար իր գործը, և Աւետարանը ո՛րքան արագորէն պիտի տարածուէր ժողովուրդին մէջ: Բաբելները կարգ մը նախապաշարուամներ կը սնուցանէին: Յիսուս պիտի կրնար իր խօսքերը քողարկել այնպիսի ձեւով մը որ անոնց հետ ընդհարում չունենար: Փարիսեցիներն և Սադուկեցիները նկարագրի որոշ տկարութիւններ և մոլութիւններ ունէին. Յիսուս կրնար անոնց հետ խօսիլ ուրի՛շ նիւթերու վրայ: Եւ ասոր համար կազմ և պատրաստ պատճառ մը ունէր արդարացուցիչ, այն թէ իր կատարած գործին օգուտը խոհեմութիւն կը պահանջէր: Ընդհակառակն իր հաստատուն սովորութիւնն էր ըսել ճշմարտութիւնը մերկապարանոց, առանց հոգ ընելու թէ այս կամ այն անձերը կը թշնամանուին: Խօսելով այնպիսի մարդոց որ չափազանց արժէք մը կ'ընծայէին կրօնական արարողութեանց և կ'անտեսէին ներքին իրականութիւնները,

կը յայտարարէ անոնց թէ իրենց կրօնքը կեղծիք է միայն (Ղուկ. ԺԱ. 42): Կը յարձակի անձուկ նախապաշարուամներուն վրայ՝ շաքար թուրք պահելու մասին, այդ կերպով իր վրայ հրաւիրելով կատաղի ատելութիւնը Փարիսեցիներուն և Հերովդիանոսեաններուն որ կ'ուզէին զինք սպաննել (Մարկ. Գ. 6): Իր խօսքերը հարուստներուն կ'ուղղէր այնքան հատու շեշտերով որ «Փարիսեցիները որ արծաթասէր էին, մտիկ կ'ընէին այս բոլորը և կը ծագրէին զայն» (Ղուկ. ԺԶ. 14): Վերջապէ՛ս երբ պէտք կը տեսնէ դիմակազերծ ընել խտասիրտ կեղծաւորութիւնը, ո եւ է խոհեմութիւն չի չափաւորեր իր խօսքերը: Ով որ կը հետեւի Յիսուսի՝ անոր կատարած քաջարի գործին մէջ, չի կրնար գերծ մնալ այն սպաւորութեան քէ բացարձակ անկեղծութիւն է ան. ոչինչ կրնար վախցնել զայն, կամ հրապուրել. երբեք չէր հաւանիր սախօսութեան, նոյն իսկ երբ բարիք յառաջ գար անկէ:

Այս բացարձակ ուղղամտութեան աւելի՛ աչքառու ուրիշ մէկ արտայայտութիւնը կ'ընծայուի մեզի իր ընթացքով զոր կ'ունենար անոնց հանդէպ որ կը փափաքէին իրեն աշակերտ ըլլալ: Աւետարաններուն մէջ շատ անգամներ կը տեսնենք թէ Յիսուս ո՛րքան կը բաղձար հետեւողներ ունենալ, և ո՛րքան ուրախ կ'ըլլար երբ ո եւ է մէկը տրամադիր կ'երեւար հաւատարմօրէն հետեւելու իր դատին: Այսպէս կ'ըլլար, որ համար, երբ Զաքէոս զըջումի զգացումներ կը յայտնէ (Ղուկ. ԺԲ. 2 եւն.), և երբ հեթանոսներ՝ Փիլիպպոսի միջնորդութեամբ՝ կը փափաքին զինք տեսնել (Յովն. ԺԲ. 20—33): Ասոր հակառակ, կը տեսնենք թէ ո՛րքան կը տրտմէր երբ նոր դարձի մը յոյսը խոյս կուտար իրմէ, ինչպէս հարուստ երիտասարդին պարագային մէջ, որ հրաժարեցաւ Յիսուսի հետեւելու համար անհրաժեշտ գոհողութենէն (Ղուկ. ԺԸ. 22—24): Մեծ պէտք ունէր աօսկերտներու, եւ հազուադէպ էին անոնք որ ինքզինքնին պատաստ կը ցոյցնէին օճանդակելու անոր՝ իր կատարած գործին մէջ: Եւ սակայն, երբ զպիր մը կ'ըսէ իրեն. «Վարդա-

պետ, քեզի պիտի հետեւիմ ուր որ երթաս», Յիսուս առանց վարանելու կը պատասխանէ. «Աղուէսները իրենց որջը ունին, և երկինքի թռչունները իրենց բոյները. բայց Որդին Մարդոյ իր գլուխը դնելու տեղ չունի» (Մատթ. Ը. 19—20): Չէր ուզեր այնպիսի աշակերտ մը որ պատրանքներով օրօրուի, և յստակօրէն կը հասկցնէր թէ ի՛նչ էին իր պաշտօնին ենթարկուելիք պատահարներն և դժուարութիւնները: Այն պահուն որ իր ժողովրդականութեան բարձրագոյն կէտին վրայ կը գտնուէր, և «բազմութիւն մը կը հետեւէր իրեն», դառնալով իր մարդոցը՝ ըսաւ անոնց. «Եթէ մէկը ինձի կուգայ և չ'ատեր իր հայրը, իր մայրը, կինը, զաւակները, եղբայրները և քոյրերը, և նոյն իսկ իր անձը, չի կրնար իմ աշակերտս ըլլալ» (Ղուկ. ԺԴ. 26—27): Խորհեցէք թէ այսպիսի յայտարարութիւն մը ի՛նչպիսի սէր մը կը ցուցնէ ճշմարտութեան: Ան կը ներկայացնէ մէկը մեծագոյն զոհաբերումներէն զորս կատարած է Յիսուս. որովհետեւ Յովհաննէս մեզի կը պատմէ թէ ատկէ վերջը շատ մարդիկ հեռացան իրմէ, վախնալով այն զրկումներէն որոնց պիտի ենթարկուէին իրենց հաւատքին հետեւանօք. այնպէս որ երբ վերջապէս Յիսուս մինակ մնաց տասներկու քներուն հետ, հարցուց անոնց. «Դ՞ո՞ւր ալ կ'ուզէք մեկնիլ» (Յովհ. Զ. 67—68): Ինչ որ ալ քլար, հեմարսուքիւնը կ'ըսէր, ի հարկին յայտնելով իր ապագայ հետեւորդներուն՝ այն վստահները որ անոնց կը սպասէին: Կարդացէք նախորդ գլուխին մէջ այն հատուածները ուր Յիսուս արդէն իսկ նուազած իր աշակերտներու խմբակին կ'աղաթարթէ իրենց սպառնացող հալածանքները: Կը զգաս թէ որոշած է ան՝ ոչ մէկը սխալանքի մէջ ձգել իր լուծութեամբը, թէեւ վտանգի ենթարկուի իր գործին յաջողութիւնը և իրեններն սկսին լքել զինքը: Չափենք, եթէ կրնանք, թէ այսպիսի վարմունք մը ի՛նչ մեծ սարսափ կը նշանակէ սուտէն:

Բայց անուղղամիտ ըլլալու ամէնէն նուրը ձեռք ուրիշները խաբելու գիտակից կամքը չէ. այլ՝ լաւ եւս թողուէն

է որ արտաքին ձեւերու և երեւոյթներու սէրը՝ ներքին և ճշմարիտ կեանքին տեղը բռնէ մեր մէջ: Սուտ չխօսիլ բընաւ, անշուշտ բան մըն է. բայց ուրիշ աւելի՛ խորունկ բան մըն է անկեղծ ըլլալ: Ասո՛ր վրայ կը խորհի Յիսուս, երբ կ'ըսէ. «Դուք կեղծաւորներուն պէս պիտի չըլլաք» (Մատթ. Զ. 5): Արուեստակեալ կեանքին՝ որ արդիւնքին հետամտութիւնը կը փնտռէ փոխանակ ներքին իրականութեան, Յիսուս կը հակադրէ պարզ և ինքնաբոլոր անկեղծութիւնը: Այս մտածումով պէտք է կարգալ Լերան Քարոզը, որ երբեք օրինազիրք մը չէ նոր սկզբունքներու՝ Յիսուսի կողմէ տրուած, այլ յայտնութիւն մըն է անոր ներքին կեանքին: Յիսուս մեզի կը սորվեցնէ թէ իր ընկերներուն դէմ յայտնի թշնամութենէ զգուշանալը կրնայ կեղծիք ըլլալ, և թէ ինք սրտի խորէն անկեղծ և գործօն սէր մը կը պահանջէ (Մատթ. Զ. 21—26): Կը ցուցնէ նաեւ մեզի թէ մարդ կըրնայ իր կամքին վրայ ստիպում ընելով ետ կենալ ու եւ անմաքուր գործէ, բայց միակ մաքրութիւնը որ արժէք ունի իր աչքին, ներքին մաքրութիւնն է և անարատ մտածում մը (Մատթ. Ե. 27—28), թէ ճշմարտութեան յարգանքը կրնայ մակերեւութային ըլլալ, տրուած երզումներու տառական կատարումը միայն, բայց ինք՝ Յիսուս՝ գոհ կրնայ մնալ թափանցիկ անբծութեան կեանքէ մը միայն, որ ճշմարիտ է իր ամենախիռք արտայայտութեանց մէջ: Յիսուս կը ցուցնէ մեզի տակաւին թէ մեր բարեգործութիւնը ցուցամոլութիւն մըն է — և այս բարեգործութիւնը իրեն արհամարհանք կը պատճառէ — եթէ այդ բարեգործութիւնը յառաջ չի գար մարդոց հանդէպ ճշմարիտ հոգածութեան մը, և հաճոյք չ'զգար ծածուկ եղած ծառայութիւններէ մը (Մատթ. Զ. 1—4): Աղօթքն անգամ, կ'ըսէ մեզի Յիսուս, կրնայ ցուցադրութիւնը ըլլալ բարեպաշտութեան մը որ մարդոց գովեստը կը փնտռէ: Ըստ Յիսուսի, աղօթքը մարդը Աստուծոյ միացնող աներեւոյթ կապն է, և մարդոց աչքէն հեռու ծածուկ տեղերու մէջ է որ անոր կը հաղորդէ

իր ամենաթանկագին կորույն ու քաջութիւնը (Մատթ. Զ. 5—6)։ Յիսուս կը խորհի նաեւ թէ կրօնական պարտականութեանց կատարումը, ինչպէս ծովը, կ'ըլլան յաճախ մեքենական, զուրկ հոգեւոր ո եւ է արժէքէ՝ ընդհակառակն իրեն համար կրօնական կեանքը խորունկ փորձառութիւն մըն է ։ իր հոգիին զուտ հաղորդակցութիւնը Աստուծոյ հետ (Մատթ. Զ. 16—18)։ Լերան քարոզը, որ իրաւամբ Քրիստոսի ամէնէն յատկանշական քարոզը նկատուած է, յայտնութիւնն է կեանքի մը, որուն տիրապետող կիրքն է ճշմարտութիւնը։ Յիսուս՝ մանուկը կը նկատէ կատարեալ խորհրդանիշը աննենգ և ինքնարուխ անկեղծութեան, և զայն իբրեւ օրինակ կ'ընծայէ իր աշակերտներուն (Մարկ. Ժ. 16)։

Եթէ տարրալուծենք ճշմարտութեան սէրը՝ Յիսուսի կատարած գործերուն և խօսքերուն մէջ, երկու տարրեր կը գտնենք հոն։ Առաջինն է իր անձին յարգանքը։ Մեկն աւմէնքս ալ կը սիրենք վայելել մեր ընկերին յարգանքը. բայց Յիսուսի նկարագիրը կը բելադրէ մեզի՝ աւելի՛ բարձր ձրգսում մը ունենայ. ներքնապէս այնպէս ըլլալ որ կարենանք ունենալ մեր անձին յարգանքը, Աշակերտ մը որ խարդախութիւն կ'ընէ իր դասը արտասանած ատեն, կամ քննութեան պահուն, կրնայ բարձր նիշ մը առնել, բայց չի կըրնար ինքզինքը յարգել։ Գրող մը որ ուրիշի մը գործէն բանագողութիւն կ'ընէ, և կը ստանայ ժողովրդեան խանդավառ ծափերը, գիտակից է թէ ուրիշներու աչքին փոշի կը նետէ, և չի կրնար ինքզինքին վրայ հիանալ։ Ապրիլ իր անձին յարգանքը վայելելու կերպով, կը նշանակէ ապրիլ բացարձակ անկեղծութեան մթնոլորտի մը մէջ։

Թո՛ղ ամէն մարդ ինքզինքը քննէ, և ինքզինքին հարցընէ թէ կեանքին մէջ քանի՞ առիթներով «խղճմտօրէն ջանացած է, ոչ թէ մեղքէն փախչելու, այլ զայն գաղտնի պահելու»։

Շատ մարդիկ պատուոյ խնդիր կ'ընեն խոյս տալ իրենց չուրջը գտնուողներու պարսաւին ենթարկուելէ, կամ աւե-

լի դրական կերպով խօսելով՝ ստանալ անոնց գովեստը։ Այսպիսի շարժառիթ մը անշուշտ մեծ ազդակ մըն է բարոյական կեանքի. բայց ձեզ անխուսափելիօրէն կը մղէ անուղաճամուտիւն, եթէ իր հիմին մէջ չունի աւելի ազնիւ ձգտում մը. — Ապրիլ այն կերպով որ երբեք կարծրելիք բան մը չունենանք մեր անձին մասին, մեր ըրածին և խորհածին մասին՝ երբ հետու ենք ամէնուն աչքէն։ Բըսքին կը պատմէ թէ վենետիկեան եկեղեցիի մը խորը անգամ մը երեւան հանեց դուքսի մը արձանը։ Արձանին ժողովրդեան կողմը դարձած մասը հիանալի կերպով շինուած էր, մինչ պատին կողմը գտնուած մասը անտաշ վիճակի մէջ մնացած էր։ «Այս խաբուսիկ կոթողը, կ'ըսէ Բըսքին, գոնէ ստուգապատում էր ինքնին, իբրեւ վկայութիւն մը քանդակագործին նկարագրին. որովհետեւ — այս է հիմնական կէտը — այդ մարդը 1487ին արտաքսուեցաւ Վենետիկէն, կեղծարարութեան համար»։ Այս մանրագէտը կը մղէ մեզի հաստատել թէ մարդու մը բարոյական անկումը ընդհանրապէս իրեն մեկնակէտ ունի իր անձին հանդէպ յարգանք չունենալը, այսինքն ներքին անկեղծութեան պակասը։

Գանք այժմ Յիսուսի նկարագրին։ Ան իր հոգեկան ձիրքը կը ցուցնէ մեզի՝ այն արհամարանքին մէջ զոր կ'ունենայ իրենց ողորմութիւնը մարդոց առջեւ ընողներու մասին (Մատթ. Զ. 1), և կամ երբ կ'ըսէ Փարիսեցիներուն. «Մարդոց առջեւ արդար կ'ուղէք երեւալ, բայց Աստուած գիտէ ձեր սիրտերը» (Ղուկ. ԺԶ. 15), կամ երբ կը յայտարարէ թէ մարդկային կեանքի բոլոր չարիքները՝ իրենց աղբիւր ունին սրտի թաքուն մտածումները և ոչ թէ արտաքին ձեւերու անձիշտ հետեւողութիւնը (Մատթ. ԺԵ. 19—20), և կամ երբ կը պնդէ թէ մարդ պէտք է մաքրագործէ իր ներքին կեանքը, իրապէս բարի ըլլալ կարենալէ առաջ (Մատթ. ԺԲ. 34—35)։ Յիսուս անկեղծ էր անով որ կ'ընդունէր այն մտածումները միայն, կը անուցանէր այնպիսի փառասիրութիւններ միայն, կամ այնպիսի զգացում-

ներ, որոնց համար երբեք կամբեղիք բան մը չունեք իր անձին հանդէպ:

Միւս տարրը որ Յիսուսի անկեղծութեան հիմքին մէջ կը գտնուի, կը յայտնուի անոր սա՛ խօսքով.— «Հայրը որ կը տեսնէ ի ծածուկ»: Մենք գրեթէ ամենքս ալ ուշադիր ենք հանրային կարծիքին: Ան կ'ապրէր գիտակցութեանը մէջ կերպով մը տիեզերքին կողմէ ընծայուած գնահատութեան, և այս ներդաշնակութեան զգացումին պէտք ունէր ամէն բանէ առաջ: Ս. Գրական գեղեցիկ բացատրութեան համեմատ, «Աստուծոյ նայուածքին տակ կ'ապրէր»: Արդ, ով որ իր բոլոր մտածումները, բոլոր ծրագրերները, սրտին բոլոր շարժումները կը յանձնէ «ի ծածուկ տեսնող Հօրը» դատաստանին, անկեղծ և ճշմարիտ ըլլալէ տարբեր բան մը չի կրնար ըլլալ: Մեզմէ շատերը կը նմանին անտառներու մէջ գտնուած ժայռաքարերուն, որոնք ծածկուած են հաճոյատեսիլ մագլցիկ տունկերով. բայց դարձուցէք այդ քարը, ինչ սոսկալի իրարանցում մը պիտի տեսնէք զազրելի գեոուններու որ կը փախչին դէպ իրենց ծակը: Ատիկա խորհրդանիշը չէ՞ թէննիսընի սա մտածումին:

«Կը բաղձա՞նք իրապէս որ մեր մեռելները
Միշտ մեր հովը մնան:
Չունի՞նք անոնցմէ ծածկելիք գձձուքիւն մը,
Տգեղութիւն մը գոր կը դողանք ֆողագերձ ընել»:

Թէ Աստուած կը քննէ մեր սրտին խորերը, ասիկա պարզ կարելիութիւն մը չէ, ինչպէս մեռելներու անմիջական ներկայութիւնը, այլ շատ ստոյգ իրողութիւն մը:

Իր ընկերին հետ խաղաղութեամբ ապրիլ, ասիկա կըրնայ անկեղծութեան ապացոյց մը չըլլալ. իր անձին հետ խաղաղ ըլլալ, ասիկա արդէն իսկ կ'ենթադրէ բարոյական աւելի բարձր մակարդակ մը. իսկ հաշտ ըլլալ Աստուծոյ հետ, կը նշանակէ կեանքի բացարձակ մաքրութիւն մը: Նեղութիւն յանձն առա՞ծ ենք երբեք մեր կեանքը չափել այս

չափով: Առաւելապէս տրամադիր չենք ինքզինքնիս պահելու ճիշտ ու ճիշտ ընկերային պատասխանատուութեանց սահմանին մէջ; և գոհանալու ատով: Խորհեցէք այն մարդուն վրայ, որ հանգիստ նստած իր սենեակին մէջ՝ ուր ոչ մէկ օրէնք կրնայ հասնիլ իրեն և շուայտութեան ո եւ է աղմուկ չարձագանգեր, ինքզինքը յանձնէ ա՛յնպիսի մտածումներու, և հաճոյքով հետեւի ա՛յնպիսի ընթերցումներու որոնք իր զինովցած հողին թաւալեն մէկ մոլութենէն միւսին մէջ, և երեւակայութեամբ զգայ այն բոլորը զոր ամէնէն զեղիս և ցոփ մարդիկ կը զգան իրենց ամենաբուռն շուայտութեան պահերուն մէջ: Խորհեցէք թէ ո՞րքան մարդիկ, ըլլա՛յ խաղի մէջ, ըլլա՛յ գործի ասպարէզին մէջ, հազիւ երկու մատ հեռու կը գտնուին նենգութենէ և խարդախութենէ: Ո՞րքան մարդիկ ճիշտ քովիկէն կ'անցնին պատասխանատուութեան կանգնած պատուարներուն, և ընչաքաղց նայուածք մը կը նետեն ատոնցմէ անդին, բաղձալով քաջութիւնը ունենալ սահմանազիծէն անդին անցնելու: Շատ մարդոց ամբողջ արժէքը կը կայանայ իրենց համարձակութիւն ունեցածէն աւելի չար չըլլալուն մէջ. ու մենք ամէնքս ստիպուած ենք խոստովանիլ որ, թէ՛ իր անձին յարգանքին և թէ՛ «ի ծածուկ տեսնող Աստուծոյ» հանդէպ, մեր ներքին կեանքի քննութիւնը ոչինչի կը վերածէ մեր արժանապատուութիւնը և ամօթով կը լեցնէ մեզի:

Հոս է Յիսուսի կեանքին հրաշալիքը: Ան բոպէ մը իսկ չունեցաւ շիկնելու Աստուծոյ առջեւ: «Ատիկա է իմ սիրելի Որդիս որուն ես հաճեցայ». այս եղաւ Աստուծոյ վկայութիւնը իրեն մասին: «Ես միշտ կը կատարեմ ինչ որ հաճելի է անոր» կրնար ըսել Յիսուս, գիտակից ստուգիւ որդիական իր յարաբերութեան Աստուծոյ հետ: Մէկ խօսքով Քրիստոսի փառքը կը կազմէ իր կեանքին անարատ սրբութիւնը:

Հետեւապէս, Յիսուսի անկեղծութիւնը էապէս երկու

տարր կը պարունակէ: Ան ո եւ է պարագայի մէջ չխաբեց
ո եւ է մէկը՝ իր կեանքը փրկելու, իր ստանձնած գործը
գլուխ հանելու և կամ իրեն հետեւորդներ գտնելու համար:
Այնքան խստապահանջ էր իր ներքին կեանքին հանդէպ,
որ երբեք պէտք չունեցաւ ինքզինքէն փախչելու կամ իր
Հօրը նայուածքէն խուսափելու: Նկարագրի ի՛նչ բարձրու-
թիւն հարկ է ունենալ, ոչ միայն այդպիսի իտէալի մը
նուիրուելու, այլեւ աշխարհը համոզելու համար թէ այդ
իտէալը ձեռք բերուած է իրապէս:

Այս բացարձակ անկեղծութեան ազգեցութիւնը Յիսու-
սի հանդէպ մեր զգացումին վրայ՝ յայտնապէս կը տեսնուի:
Երբ կը յայտարարէ թէ միակ կապ մը զինք կը միացնէ
Աստուծոյ, թէ ի՛նք միայն կը ճանչնայ ամբողջ ճշմարտու-
թիւնը անոր մասին և կրնայ սորվեցնել մեզի, եղած յայտ-
նութեան մասին մեր վստահութեան հիմը կը կազմէ Յայտ-
նողին անկեղծութիւնը: Թէ Յիսուսի բերած աստուածային
ճշմարտութիւնը կը հիմնուի ապրուած, իրական և արժա-
նահաւատ փորձառութեան մը վրայ, ատոր հօր ապացոյցը
կը տեսնենք անոր հոգիին մաքրութեան և բացարձակ ան-
կեղծութեան մէջ: «Եթէ ըսեմ թէ չեմ գիտեր զայն», կ'ը-
սէր փարիսեցիներուն, «ձեզ նման ստախօս պիտի ըլլամ»
(Յովհ. Բ. 55):

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

1.— Մտածումի մաքրութիւնը անհրաժեշտ հիմը չէ՞
նշմարիտ քրիստոնէական կեանքի. ի՞նչ եղած է այս մասին
Յիսուսի տուած օրինակը:

2.— Ի՞նչպէս հաշտեցնել ձեւականութեան յարգանքը
անկեղծութեան հետ: Հարկ չէ՞ անհրաժեշտ կարեւորու-
թիւնը ընծայել այս վերջինին:

3.— Սուր կրնա՞յ բնաւ արդարանալ:

Պ Լ ՈՒ Խ Է.

ՅԻՍՈՒՍԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ԱՆՁԻՆ ԻՇԽԵԼՈՒ

ԱՌՈՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

ԵՍՐՆԵՐՈՂ ՇԱՐԱՔ, ԱՌԱՋԻՆ ՕՐ
ԵՔՐ. Բ. 17—18, Գ. 15—16

Այս հատուածները կը սորվեցնեն մեզի որ եթէ Քրիս-
տոսի նկարագիրը պէտք է կենսական նշանակութիւն մը
ունենայ մեզի համար, եթէ կ'ուզենք անոր նայիլ իբրեւ
մեր իտէալին, և ընդունիլ իր Հոգին որ զմեզ իրեն նման
պիտի ընէ, անհրաժեշտ է որ փորձառութիւնը ունենանք
բարոյական պայքարի: Մենք չենք կրնար հասկնալ ու՛ մա-
նաւանդ՝ մեզի տպար առնել նկարագիր մը որ բռնուած
չըլլայ պայքարով: Քրիստոս մը որ անտեղեկ ըլլար փոր-
ձութեան, օտար պիտի ըլլար մեր բարոյական կեանքին:
Ջանանք այս շարժու թափանցել այն իրողութեան թէ
Յիսուս «ամէն բանի մէջ փորձուեցաւ ճիշտ մեզի պէս»:
Ուրախութիւնը այն ատեն արժէք ունի երբ յաղթանակ
մըն է ան՝ վստաութեան վրայ տարուած. վեհանձնութիւնը
ա՛յն ատեն բարձր արժանիք մը կ'ըլլայ, երբ դիւցազնա-
կան ճիգ մըն է վրէժխնդրութենէն փորձուած հոգիի մը.
հաւատարմութիւնը այն ատեն միայն արժանիք մը կ'ըլլայ,

երբ մարդ փորձութիւնը կ'ունենայ ո եւ է դատէ մը դասա-
լքուելու. ուրեմն, երբ ներքին պայքարներու ենթար-
կուած կը զգանք ինքզինքնիս, յիշենք թէ Վարդապետին
նկարագիրը որքան ալ մեծ էր, ատիկա արդիւնքն էր նը-
ւազ աղնիւ տարրերու դէմ կորովի պայքարի մը:

Եօրներորդ շաբաթ, երկրորդ օր

Ղուկ. Գ. 1—8

Յիսուսի բարոյական պայքարի պատմութեան մեկնու-
թիւնը նիւթը պիտի ըլլայ մեր այս շաբթուան ուսումնա-
սիրութեան: Դիտեցէք այսօր թէ, ո՛րքան յստակօրէն կը
ցուցուին մեզի ճնշիչ փորձութիւնները որ կատարուեցան
Յիսուսի վրայ: Մեծ հոգիները չե՞ն որ միշտ աւելի հզօրա-
պէս կ'ենթարկուին փորձութեան: Աւստրալիոյ մացառուտ-
ներուն մէջ ապրող մարդ մը կրնա՞ք խորհիլ որ կասկածն
իսկ ունենայ այն պայքարներուն զօրս մղել հարկադրուած
էր Մովսէս, Եգիպտոսի արքունիքին հաճոյքները լքելով՝
անապատին մէջ թողուելու համար Աստուծոյ ժողովուրդին
հետ: Մովսէսի կաղապարին վրայ ձուլուած ըլլալու է, են-
թարկուելու համար անոր կրած փորձութեանց: Գաւաթ մը
ջուրի մէջ փորձիկ չի կրնար ծագիլ: Այս պատճառով է որ
կեանքին մէջ ներքին մեծ պայքարներ մղելու չստիպուած
մէկը՝ երբ իր խաղաղ առաքինութիւնը կը ցուցադրէ, աւե-
լի՛ իր փորձութիւնն է որ ի յայտ կը բերէ քան թէ բա-
րոյական մեծութիւնը: Փորձութիւնը անպատուութիւն չէ.
անիկա անանջատ մասը կը կազմէ բարիին և արդարութեան
համար մղուած պայքարին: Յիսուս իր անձին մէջ ունենա-
լով հնարաւոր մեծագոյն ուժերը և մեծագոյն կարելիու-
թիւնները, անհրաժեշտաբար ամէնէն աւելի փորձութեան
ենթարկուող մէկը պիտի ըլլար:

Եօրներորդ շաբաթ, երրորդ օր
Ղուկ. Գ. 9—14

Այստեղ ծանօթագրեցէք մասնաւորապէս վերջին հատ-
ուածը: Յիսուս փորձութենէն զօրս կ'ելլէ նոր ուժով մը
ճոխացած՝ ամենադժնդակ պայքարներ մղելու համար: Ան
փորձութիւնը փոխակերպած է փառայիզ փորձառութեան
մը: Անիկա «Ս. Հոգիին կողմէ տարուած էր փորձուելու հա-
մար»: Եւ յաղթելէն ետքը Գալիլիա դարձաւ «զօրութեամբ
Հոգւոյն»: Խորհեցէք որ նկարագրի իրական ազնուութիւն
մը անկարելի պիտի ըլլար, եթէ առաքինութիւնը փոխանակ
յաղթական դիւցազնութիւն մը ըլլալու, փորձի չենթարկուած
անմեղութիւն մը միայն ըլլար: Հոգիին պայքար կեդրոնն է
մարդկային կեանքին, եւ փորձութիւնը առիթ մը յաղթա-
նակի եւ բարգաւաճման: Ահա՛ Յիսուսի կողմէ ներկայաց-
ուած իսկալը:

Եօրներորդ շաբաթ, չորրորդ օր

Մատթ. 2. 9—13, Յակոբ. 2—4

Ինչպէս հաշտեցնել սա երկու խօսքերը. «Մի տանիք
զմեզ ի փորձութիւն»: «Կատարեալ ուրախութեան արժանի
համարեցէք, եղբայրներ, երբ տեսակ տեսակ փորձութիւն-
ներու մէջ իյնաք»:

Շատ մարդիկ յօժարակամ փորձութեանց մէջ կը նետ-
ուին, «ինքզինքնին փորձելու համար» ինչպէս կ'ըսեն:
Արդարանայի կը նկատէ՞ք ասիկա: Ո՛չ: Այն մարդը որ
վսանգի սիրոյն համար առաջ կը բերէ բարոյական ուժերու
պայքար մը, ում կրնար խուսափիլ, կրակին հետ կը խա-
ղայ յիմարաբար: Այս ընելով ինքզինքը կը խաբէ. կ'երեւա-
կայի թէ գովելի է իր շարժառիթը, մինչ ներքնապէս մղ-
ուած է գնուծ հետաքրքրութեան մը եւ նոր զգայութիւններու
հիւանդագին պէսքէ մը: Փախինք փորձութիւններէն, ամէն

անգամ որ ատիկա կրնանք ընել պարկեշտօրէն. բայց երբ մեր պարտականութիւնը կատարելու ատեն կը մղուինք փորձութեան մէջ, ուրախութեամբ քալինք ձեռք բերելու համար հողի կենսունակ յաղթանակը զոր կը նկարագրէ Ճօրճ Մաքտոնալտ. «Ահա՛ միակ հաւատքը՝ առողջ, գործնական, արդիւնաւոր.— Հաւատալ նախ թէ մարդուն միակ ջանքը պէտք է ըլլայ կատարել Աստուծոյ կամքը. յետոյ հաւատալ թէ Աստուած մարդու մը կ'ընծայէ մասնաւոր հոգածութիւն: Եւ վերջապէս հաւատալ թէ այս կերպով պահպանուած մարդ մը պէտք չունի վախնալու ուրիշ բանէ աշխարհի վրայ»:

Եօթներորդ շաբաթ, հինգերորդ օր

Ղուկ. ԺԱ. 21—25

Այս հատուածին պարունակած ճշմարտութիւնը բացառապէս է: Չար կիրքերը մարդուն սիրտէն կը վտարուին՝ աւելի զօրաւոր զգացումով մը միայն: Դրական ու եւ է հաւատքէ ունայնացած մարդկային հոգի մը անհրաժեշտօրէն ուշ կանուխ պիտի լեցուի չարին ոգիներովը: Յիսուսի ապահովութիւնը փորձութեան դեմ՝ յառաջ կուգայ անոր բացարձակ նուիրումէն իր դասին. իր հոգիին մէջ չկար պարագայ սեղ մը ուր չարը կարենաւ բնակիլ. ան կը նանչնար ինչ որ Տրդ. Չալմբուս կը կոչէ նոր հիւանդութիւն մը վատրող գօրութիւնը: Երբ Ողիսեւս անցաւ Յուշկապարիկներու (*) կղզիին քովէն, ինքզինքը մեծ կայմի մը կապել տուաւ, և ականջները խցեց՝ չլսելու համար Յուշկապարիկներու երգը: Ասիկա թեւադրող պատկեր մըն է մարդկային ամուլ ճիգերուն՝ ժխտական յատկութենէ մը պահպանուելու համար:

(*) Յուշկապարիկները, ըստ հելլէն դիցարանութեան, առասպելական հրէշներ էին, կէս կնոջ և կէս ձուկի երեւոյթով, որ իրենց երգերուն քաղցրութեամբ նաւորդները կը հրապուրէին և ժայռերուն վրայ կը ձգէին զանոնք: Թ. Թ.

Բայց Որփէնոս երբ միեւնոյն եզերքները քերելով կ'անցնէր, նստած էր կամրջակին վրայ, անտարբեր՝ Յուշկապարիկներու լարած թակարգին, զիտակցելով թէ ինք ալ մեծ երաժիշտ մըն է, և զօրութիւնը զգալով անոնցինէն անհունօրէն աւելի գեղեցիկ ներդաշնակութիւններ ստեղծելու, այնպէս որ աններդաշնակ կը գտնէր անոնց թովիչ մեղեդիները: Ահա՛ դրական նկարագիրը Յիսուսի ապրած կեանքին, կեանք մը այնքան լեցուն, այնքան ուրախ, այնքան յաղթական, որ իր լեցունութիւնն իսկ կը հեռացնէ չարիքը: Չար կեանքէն ալ պիտի յալթէ՞ փորձութեանց, իտէպլի մը խանդավառ նուիրումին դրական առաքիլութեամբ:

Եօթներորդ շաբաթ, վեցերորդ օր

Մարկ. է. 20—23, Մատթ. ԺԲ. 34—36

Խորունկ ճշմարտութիւն մը պարունակող այս երկու հատուածներուն մէջ Յիսուս կը ծանրանայ այն իրողութեան վրայ թէ թաքուն մտածումին մէջ պէտք է պարտութեան մատնուին փորձութիւնները: Ինչ որ կը մտածէ մարդ իր ներքին կեանքի խորքին մէջ, ճշգրիտ չափն է իր էութեան: Չար գործը զոր կը հաստատենք արտաքուստ, մարդկային սիրտը արատաւորող մեղքին ձգած ստուերն է միայն: Քննեցէք մէկ քանին այն գործերուն, որոնցմով ամէնէն աւելի ամօթապարտ կը զգաք ինքզինքնիդ, և տարէք զանոնք մտքի գէշ ունակութիւններուն որոնցմէ առաջ եկած են անոնք: Ճշմարիտ պատերազմը մեր ներոն է, և տեսանելի գործը անոր արձագանգն և ցոլարձակումն է: Մեղքը արմատախիլ ընելու միակ միջոցը՝ զայն եւ մղելն է մեր խղճի սահմանին մէջ մտնելու առաջին նիգետուն ասէն: «Չեմ ուզեր ատոր վրայ մտածել»: Ասիկա է ուրիշ չար փորձութեան տրուած մահացու հարուածը. որովհետեւ ոչ ոք յաջողած է զսպել զինքը չար գործի մը մղող ձգտումը,

եթէ գաղտնապէս իրաւունք տուած է անոր՝ գրաւելու իր հոգին :

Եօրներորդ շաբաթ, Եօրներորդ օր

Մարկ. Գ. 13—14, Բ. Կորնթ. Գ. 17—18

Լըջօրէն խոկացէք այս երկու հատուածներուն վրայ : Նկատագիրը կը փոփոխուի շուրջը գեոնողներու ազդեցութեան տակ : Ոչ մէկ մաւր չի կրնար յաջողիլ բարի ըլլալ մինակ իր նիգովը, եւ մեր բարոյական անձին կասարելագործումը՝ ընդհանրապէս անգիտակից արդիւնքն է գիտակցօրէն ընդունուած ազդեցութիւններու : Բարեկամ մը գտէք, հաւատացէք անոր և սիրեցէք զայն. երեւան հանեցէք մեծ դատ մը և նուիրուեցէք անոր յառաջացման. իրականացուցէք զիրքի մը գեղեցկութիւնը, և անոր մթնոլորտը թող թափանցէ ձեզի. հոգիի եղբայրակցութիւն մը փնտռեցէք՝ ձեր ձգտումներուն համապատասխան, և միացէք անոնց : Յետոյ, սիրելով ձեր բարեկամը, ծառայելով ձեր դատին, անանկով ձեր զիրքով, աշխատելով ձեր հոգիի ընկերներուն հետ, մի՛ գրազիք ձեր նկարագրով. ան իրեն հոգ պիտի տանի : Բայց դուք կրնաք Քրիստոսը ձեզի բարեկամ ընտրել, երկնքի արքայութիւնը ընտրել իբրեւ ձեր դատը, Աստուածաշունչը իբրեւ ձեր զիրքը, եկեղեցին՝ ձեր հոգեւոր միջավայրը, և գիտակցօրէն ընտրուած այս ազդեցութիւնները՝ առանց ձեր գիտակցելուն՝ պիտի փոխակերպեն ձեր կեանքը :

ՅՈՐԴՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Է. ԵԱԲՅՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Յիսուսի նկարագրին գեղեցկութիւնը, գեղեցկութիւն մը այնքան մաքուր և կատարեալ, որ չի կրնար ճանչնալ ամօթը կամ վախնալ Աստուծոյ նայուածքէն, առաջին ակ-

նարկով, գրթէ վնասութեան տարր մըն է մեզի համար : Ան կը բարձրացնէ մեր անձնական փորձառութիւններէն վեր, և անոր նմանելու պատուէրը կը դարձնէ խորհուրդ մը որուն գրեթէ անկարելի է հետեւիլ : Անոր ամենէն առաջին աշակերտները տպաւորուեցան անոր կեանքին բացարձակ կատարելութենէն. «Անիկա բնաւ մեզք չունի», կը գոչէ Յովնանէս : Պետրոս զայն կը կոչէ «Անարատ և անմեղ գառնուկ մը», և առ Երբայեցիա թուղթին հեղինակը կը յայտարարէ թէ «սուրբ է ան, անմեղ, անարատ, մեղաւորներէն անջատուած» : Յիսուսի բողոք սպաւորութիւնը բացարձակապէս եզական է մարդկութեան հոգեւոր տարբերութեանց մէջ : Իսկ առաջ կամ ետք, ոչ ոք զործած է իրենին մօտեցող ազդեցութիւն մը, եւ նոյն իսկ չէ համարձակած ասոր հետամիլ :

Մովսէս, որ ակնածելի նախահայրը եղած է հրէական հաւատքին, ուր արդարութեան հիմնական գաղափարը տիրող ոգին եղած է Աստուծոյ ըմբռնումին և մարդուն գնահատման, կը պատմուի թէ նոյն Մովսէսը մեռած է Նաբաւ լերան վրայ, իր անհնազանդութեան հետեւանօք : Իսլամութեան մէջ Գուրանը կը հրամայէ նոյն ինքն Մուհամէտին՝ իր մեղքերուն թողութիւնը խնդրել, և այնտեղ կը ներկայացուի Աստուած որ քանի անգամներ թողութիւն կուտայ անոր : Կամիլիկիոս, Չինացիներու ակնածելի փիլիսոփան և անոնց կրօնքը կազմողը, կ'ըսէ իր անձին համար. «Թերեւս հմտութեամբ հաւասար եմ ուրիշ մարդիկներու, բայց նկարագրին գալով, երբեք չեմ հասած կատարեալ մարդու աստիճանին, որ միշտ կը կատարէ ինչ որ կը դաւանի թէ է» : Պուտտայականութիւնը այնքան քիչ հաշուի կ'առնէ իր հիմնադրին անձնաւորութիւնը, որ ու է տեղ ակնարկութիւն եղած չէ անոր նկարագրին կատարելութեան. և իր հետեւորդները բնաւ խորհիլ չեն թուիր այս կէտին մասին ստուգուելու : Իրականութիւնն այն է որ ոչ միայն ու եւ է մարդ չէ յաւակնած բարոյական կատարե-

լուծեան իտէալը իրականացնելու, և իր ետին չէ թողած այս տպաւորութիւնը, այլ և նոյն իսկ այս կատարելութեան կարելիութիւնը ըմբռնել չէ թուած: Եթէ, քրիստոնէութեան շրջանակներէն դուրս, յիշատակութիւն մը կը գըտնենք բարոյական անաղարտ կատարելութեան մը, ատիկա միշտ, ինչպէս Եպիկտետոսի մէջ, Հռոմի խորհող միտքերուն ամէնէն ազնիւին քով կը գտնենք որ կը ստորագծէ անոր անկարելի իրագործումը: Կիկերոն յառաջ կ'երթայ նոյն իսկ յայտարարելու թէ՛ ոչ ոք իր կեանքով թելադրած է թէ ի'նչ կրնայ ըլլալ կատարեալ մարդու պատկերը: Արդ, այս աշխարհին մէջ ուր կ'երեւայ թէ ոչ մէկ մարդ, ո՛րքան ալ մեծ ըլլայ, երբեք չէ արթնցուցած, ոչ ալ յղացած՝ անարատ առաքինութեան մը կարելիութիւնը, կայ սակայն Մէկը, որ ապրած է այն կերպով որ համոզէ մարդիկը թէ կատարելութիւնն իրենց աչքին առջեւ կը գըտնուի: Ի՞նչ կը խորհիք այսպիսի Անձնաւորութեան մը վրայ:

Եթէ ջանանք խորապէս թափսնցելու Քրիստոսի ներքին փորձառութեան, կը գտնենք թէ անոր մէջ կը տիրապետէ Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան անայլայլ զգացումը: Բարիին վրայ ունէր ամենէն բարձր և ամենէն խիստ ըմբռնումը: Անոր աչքին՝ ատելութիւնը սպանութիւն մըն է սրտին, և աղտոտ մտածում մը՝ շնութիւն. իրեն համար ստոյգ մեղք մըն է ատելութիւն սնուցանել սրտին մէջ, կեղծաւորութիւն՝ աղօթքին կամ բարեգործութեան մէջ: Այս խտապահանջութիւնը նախ և առաջ իրեն՝ վրայ գործադրած է անողոք կերպով: Ինքն էր որ իր աշակերտներուն կը պատուիրէր տխուր սովորութիւնը չունենալ ընկերին աչքին չիւղին նայելու՝ իր աչքին մէջի գերանը հանելէ առաջ: Ինքը բարոյականի հիմ դրաւ ներումը թշնամիներու, և խտապահանջութիւն իր անձին հանդէպ, յառաջ երթալով մինչեւ ի հարկին ձեռքը կտրել կամ աչքը հանել յանձնարարելու՝ արդարութեան սիրոյն համար:

ուսննալով անբաղդատելի իտէալ մը բարութեան, և չաքիքի հպուստէն ծայր աստիճան զգայուն սիրտ մը, Յիսուս, որ կ'անդիտանար ամօթի զգացումը, կեանքի առաջին կանոն դրած էր իրեն՝ աւելի՛ անողոք ըլլալ իր անձին քան ուրիշներու մասին:

Երբ երիտասարդ դպիրին կ'ըսէ. «Ինչո՞ւ բարի կը գոչես զիս. չկայ բարի մէկը՝ այլ Աստուած միայն» (Մարկ. Թ. 18), բնաւ չի խորհիր սակայն պղտկցնել իր անձը. բայց լսելով իր բարութեան առերեւոյթ գովեստը, ինք որ չարչարանքէն հնազանդութիւն սորվեցաւ, չարչարանքով կատարեալ եղաւ, մեզի նման ամէն բանի մէջ փորձուեցաւ, բայց առանց մեղքի (Եբր. Ե. 8, Բ. 10, Գ. 15), Աստուծոյ կ'ընծայէ — որուն բարութիւնն է միայն կատարեալ — երիտասարդին ըրած ներբողները: Յիսուսի նկարագիրը մեծցաւ, խորացաւ, կուռեցաւ փորձութեան դէմ և յաղթեց. բայց միշտ էապէս սուրբ և ուղղամիտ եղաւ (Ղուկ. Բ. 52, Մարկ. Ա. 12—13): Աստուծոյ մասին իր տեսլականը յստակ եղաւ շարունակ, և անընդհատ յարաբերութեան մէջ գտնուեցաւ Անոր հետ: Կատարեալ ներդաշնակութեան մէջ ապրեցաւ Աստուծոյ կամքին հետ. իր ամբողջ կեանքը ա՛յդ կ'ապացուցանէ:

Որպէս զի այս իտէալ օրինակը չընկճէ մեզի, աւելի քան որչափ կարող է ներչնչել, հարցնենք ինքզինքնուս թէ այս բարոյական կատարելութիւնը բարոյական ամենախիստ պայքարով մը չէ՞ որ ձեռք բերուեցաւ: Եթէ պարագան այդպէս չըլլար, եթէ Յիսուսի բարոյական գեղեցկութիւնը անարատ անմեղութիւնը միայն ըլլար և ոչ թէ կրակի մէջ փորձուած առաքինութիւն մը, ի զուր պիտի անցնէին իրեն նմանելու մեր ճիգերը:

Ուրեմն Յիսուս իրապէս փորձուեցա՞ւ: Իր մեջ կը գրանուէ՞ր մեղքի կարելիութիւնը, չարիքի փորձութիւնը զգա՞ց, և ունեցա՞ւ նեքին պայքարներ՝ թափանցելի և կասարելի առաջ Աստուծոյ կամբ: Այս բոլոր հարցումներուն հաստա-

տական պատասխան կուտայ նոր կտակարանը: «Ան մեզի նման փորձուեցաւ ամէն բանի մէջ»: Ասիկա ստուգելու համար մօտէն ուսումնասիրենք Քրիստոսի հոգեկան պայքարները:

Ասոր համար տեղեկութեանց երեք աղբիւրներ ունինք — Մեր անձնական փորձառութիւնը՝ որ մեզի կը թելադրէ առաւել կամ նուազ ճիշտ հանգիստութիւններ: Յիսուսի հետ ապրող աշակերտները մեզի կը բերեն իրողութեանց ստոյգ ծանօթութիւն մը: Վերջապէս Յիսուսի յայտնութիւնները իր ներքին կեանքին վրայ՝ գերագոյն կարեւորութիւն պիտի ունենան մեզի համար: Հարցափորձենք այս աղբիւրները, և եթէ անոնք մեզի տան միաձայն պատասխան մը, ա՛լ տարակուսիլ կարելի չպիտի ըլլայ:

Մեր անձնական փորձառութիւնը կը տեղեկացնէ մեզի, նախ եւ առաջ, թէ ով որ ո եւ է կարողութեան տէր է, միշտ կը փորձուի անով գեղձանելու, եւ թէ որքան աւելի մեծ է այդ կարողութիւնը, այնքան աւելի մեծ պէտք է ըլլայ իւրաքանչեւ քիւնը իր անձին վրայ: Մեծ փորձութիւնները կը յարձակին մեծ կարելիութիւններու տէր մարդուն վրայ: Երբ հասարակ, աննշան մէկը, իր խղճալի պայքարները մղելու համար, կը նախանձի մեծ մարդու մը ուժին վրայ, չի նշմարեր այդ մարդուն գտնուած բարձրութեան շուրջը պատող փոթորիկները. եթէ հասկնար, իր անհատական պայքարները աննշան պիտի թուէին: Քանի մը չորցած տերեւ բաւական պիտի ըլլային դժուարացնելու նոր տնկուած խողկաղինի բոյսի մը աճումը. բայց անգամ մը որ ան կաղնիի ծառ դառնայ, խողկաղինը պիտի կրնայ դիմադրել զինքը շրջապատող սոսկալի յարձակումներուն: Մեր անհատական փորձառութեանց բոլոր արդիւնքները կը ցուցնեն թէ մեր Տէրը մեզմէ նուազ փորձի չենթարկուեցաւ, այլ ընդհակառակն շատ աւելի մեծ փորձութիւններ կրեց: Անպատին մէջ յողմած և դժնդակ վիճակով, ինչպէս կը ներկայացուի Թինթորէի նկարին մէջ, հարկադրուեցաւ մղել

պայքարներ, զորս մեր տկար իմացականութիւնները հազուկրնան ըմբռնել: «Եթէ Աստուծոյ Որդի ես, հրաման ըրէ որ այս քարերը հաց ըլլան»: — «Եթէ Աստուծոյ Որդի ես, ասկէ վար նետէ ինքզինքդ»: — «Այսարհի բոլոր թագաւորութիւններն և փառքը պիտի տամ քեզի, եթէ երկըրպազես ինձի»: Յիսուսի մէջ գտնուած արտասովոր զօրութիւնը բաղխեցաւ բացառիկ փորձութիւններու:

Մեր սկա՞ր թէ գօրաւոր կողմերուն վրայ կը խորհիք թէ փորձութիւնը կ'ուղղէ իր ամենեւնի խիստ հարուածները: Տաղանդէ զուրկ փաստաբան մը գիտէ՞ թէ ի՛նչ տեսակ բան է իրեն հարկը հազար տողար ընծայուիլը ոճրագործի մը կողմէ, իբրեւ զին իր անպարտ արձակուելուն գիտէ՞ թէ ի՛նչ է աչքին առջեւ շողացուիլը իշխանական հարստութեան մը, որ իրենք պիտի ըլլայ եթէ հաճի ժամ մը ամբողջ պաշտպանողական խօսիլ ի նպաստ դատի մը որ գիտէ թէ դատապարտելի է: Այսպիսի փորձութիւններ կը խնայուին անձարակ փաստաբանի մը, բայց փայլուն տաղանդով օժտուած ճարտար իրաւագէտ մը շատ անգամներ կ'ենթարկուի ատոնց: Այո՛, փորձութիւնները կը ծնին մեր առանձնայատուկ ձիրքերուն շուրջը: Ընկերային դասակարգի մէջ տաղանդով օժտուած մարդիկ ամենէն աւելի հակամէտ են մսխումի. անոնք որ գործի աշխարհին մէջ մեծ ձիրքեր ունին, ամենէն աւելի ենթարկուած են ընչաքաղցութեան: Մե՛ծ երկրի մը մէջ կրնայ պայթիլ մեծ պատերազմ մը: Այստե՛ղ ալ մեր ողջամիտ իմաստութեան վկայութիւնը կը հաստատէ թէ փորձութիւնները ոչ թէ կը նուազին, այլ կ'աւելնան մեր ուժերուն համեմատութեամբ:

Եթէ հիմա խորհուրդ հարցնենք մեր տեղեկութեանց երկրորդ աղբիւրին, առակեցնելու վկայութեան, պիտի տեսնենք թէ ա՛ն ալ պիտի հաստատէ մեր փորձառութեան հաւաստումը: Յիսուսի պատկերին, այնպէս ինչպէս կը գծեն Աւետարանները, ճամբրիտ ըլլալը կը հասկցուի անով որ, թէեւ իտէալը կ'անձնաւորէ Ան, բայց ներկայացուած է ամենախոնարհ

և ամենէն սովորական կացութիւններու մէջ՝ իր կեանքը կը պարզուի խեղճ, արձակունակ, և անձուկ ծիսամուրութեամբ մը համակուած միջավայրի մը յետին մակերեսին վրայ: Առաքեալները ոչինչ կը հնարեն, գեղեցկացնելու համար այն շրջանակը որուն մէջ կ'ապրէր իրենց Վարդապետը: Անոնք կը ջուճեն մեզի թէ այս ամենասովորական պայմաններուն մէջ առանց բարոյական սոսկալի պայքարի չէ որ Ան հասաւ իր նկարագրի լրիւ կազմութեան: Աւետարաններու Քրիստոսը չա՛տ իրական կեանք մը ապրեցաւ: Քաղցր Յիսուսը չէ ան որուն դիմաստուերը կը ներկայացնեն մեզ կրօնական պատկերները՝ անուշ ստուերագծումով մը, այլ մարդ մը որ ստիպուած է պայքարելու ամենէն հզօր և անդիմադրելի փորձութիւններու դէմ, սկսեալ այն օրէն որ մինակ կը պայքարի անապատին մէջ, մինչեւ այն օրը որ Գեթսեմանիի մէջ ներքին խռովքը՝ որ Հօրը կամքին հպատակութեան յանգեցաւ՝ իր ճակատին վրայ կը փայլեցնէ արիւն քրտինքի կայլակներ: Այն խօսքերը, որոնցմով Ղուկասի մէջ կը վերջանայ փորձութեան պատմութիւնը, շատ թելադրող են. «Այն ատեն սատանան վերջացուցած ըլլալով իր փորձութիւնը, քաշուեցաւ անկէ՝ ժամանակի մը համար» (Ղուկ. Գ. 13): Չարը վերադարձաւ քանի՛ քանի անգամներ, ինչպէս կը պատմեն աշակերտները: Պետրոս ձեռնարկած ըլլալով համոզելու իր Վարդապետը որ չընդունի տառապող Մեսիայի մը վիճակուած դժխեմ բախտը, Յիսուս կը դառնայ իր աշակերտին և կը սաստէ զայն. «Շտիս դնա՛, սատանայ, որովհետեւ դուն չես հասկնար Աստուծոյ գործերը» (Մարկ. Ը. 33): Աշակերտները բնաւ չեն գրել թէ Տէրը մեղքէ գերծ մնաց ներքին մասնաւոր զօրութեամբ մը: Սփոփանքը զոր անոր մէջ կը գտնեն, լաւ եւս անկէ առաջ կուզայ որ «չարչարանքին փորձը առած ըլլալով, կարող է օգնական ըլլալ փորձանաւորներուն» (Եբր. Բ. 18): Յիսուսի կասաբելութիւնը չի կայանար Անոր մեղք գործելու անկարողութեանը, այլ իր յաղթելու կարողութեանը մէջ:

Եթէ կ'ուզենք հասկնալ Քրիստոսի փորձութեանց բնութիւնը, պէտք է որ մեր անձնական փորձառութեան եւ առաքեալներուն ընծայած վկայութիւններէն ետքը, քննենք նոյն ինքն Յիսուսի բրած յայնուրիւնները: Անապատին մէջ Յիսուսի փորձութեանց նկարագրութիւնը անհրաժեշտաբար պէտք է Յիսուսի ընծայել, որովհետեւ Ան եթէ նկարագրած չըլլար, ոչ ոք տեղեկութիւն պիտի ունենար ատոնց մասին: Չարին երբեակ ստիպումները կենդանի կերպով ի վեր կը հանեն — եզեկիէլի և Երեմիայի նման — հոգեկան սեղմ և խոր պայքար մը: Յիսուս յայտարարել կը թուի. «Այսպէ՛ս եղան յատկանշական փորձութիւնները որոնք պաշարեցին զիս, որոնց հետ մասնաւորապէս հարկադրուեցաւ պայքարել իմ հոգիս, երբ անապատին լռութեան մէջ կը փնտռէի իմ պաշտօնիս մէջ զիս առաջնորդելու կոչուող սկզբունքները»: Ինչպէս որ Լեւրան Քարոզը նմոյշ մը կ'ընծայէ մեզի Յիսուսի շարունակական ուսուցման եղանակին վրայ, նոյնպէս անապատին փորձութիւնը օրինակ մըն է այն բարոյական փորձերուն որոնց կ'ենթարկուէր շարունակ: Աւսպէս, մեր առջեւ ունենալով նոյն ինքն Յիսուսի կողմէ եղած պատմութիւնը, ի՛նչ խոր շահագրգռութեամբ պէտք է ուսումնասիրենք զայն:

Այս երեք տիպար-փորձութիւններուն մէջ հասարակաց տարր մը կայ. բոլորն ալ կը վերաբերին սա կէտին թէ Յիսուս ի՞նչ կերպով պիտի գործածէր իր բացառիկ կարողութիւնը: Մկրտութիւնը ստացած էր և վճռական վայրկեանի մը մէջ կը գտնուէր: Մեսիական գործին ընդունելութիւնը, իր մեծութեան կրկնուած գիտակցութիւնը, իր աստուածային պաշտօնին ջախջախիչ զգացումը, լուրջ և յուզիչ կ'ընծայէին այդ վայրկեանը: Եւ կարծես թէ իր զօրութեան փորձի ենթարկուելը կենսական կապ մը ունենար այդ զօրութիւնը նուիրագործող մկրտութեան հետ, Մարկոս կը պատմէ թէ «նոյնժամայն Հոգին կը հանէ զայն յանապատ» փորձուելու համար: Բոլոր իր պայքարները կը

մղուին միակ եւ նոյն փորձութեան դեմ. այն է զեղծանու-
մբ քոր կրնար ունենալ իր իշխանութեան մեջ: Տիրոջը գո-
յութեան հարցը՝ ի՛ր անձին իշխելու կարողութիւնն էր:

Ո՛րքան յստակօրէն պատմուած է մեզի ներքին պայ-
քարը զոր առջ կը բերէ առջին փորձութիւնը. «Եթէ
Աստուած ես, հրամայէ որ այս քարերը հաց ըլլան» (Մատթ.
Գ. 1—4): Յիսուս կը փորձուէր անձնաւորաբար գործածել
իր զօրութիւնը: Խորհեցէք այն ուժերուն վրայ զոր իր մէջ
ունէր, անձնուիրութեան ներշնչելու այն կարողութեան
վրայ որ Նափոլէոնի նախանձի առարկան կ'ըլլար. չափե-
ցէք ամբողջ ազդեցութիւնը իր անձնաւորութեան՝ աշխար-
հի վրայ, անձնաւորութիւն մը այնքան հզօր որ կարող է
«կայսրութիւններ բարձրացնել և իր յատակէն տեղափո-
խել դարերու գետը»: Յետոյ կշռեցէք թէ ի՛նչ կը նշանակէ
այդ զօրութիւնը իր անձնական փառքին գործածելու փոր-
ձութիւնը: Անհուն հարստութիւններ զիջուած ունենալ,
և զանոնք բնաւ չգործածել իր անձին համար: Յիսուսի
նկարագրին հրաշալիքը չի կայանար միայն այն բաներուն
մէջ որ ըրած է, այլ նաեւ այն բաներուն մէջ զոր ետ կե-
ցած է ընելէ: Իր բացառիկ ձիրքերուն այնքան վերապա-
հօրէն և անձնասիրութենէ բացարձակապէս զերծ գործա-
ծութիւնը, իր մերժումը տառապանքի ամենակարծր քա-
րերը անձնական գոհացումի համեղ հացին փոխելու — մինչ
կարող էր այդ հրաշքը գործելու և բաղձանք ալ ունէր ա-
տոր — ահա՛ աննախընթաց քաջագործութիւնը զոր կատա-
րեց Յիսուս հոգեկան կալուածին մէջ: Ան կը պատմէ թէ
ատիկա սոսկալի պայքար մը արժեց իրեն. բայց իր յաղ-
թութիւնն այնքան կատարեալ է, որ երբեք չպիտի կրնա-
յինք ենթադրել իսկ, առանց այս վկայութեան, թէ Ան
փորձուեցաւ անձնասէր կեանք մը ապրիլ: Յիսուսի պատ-
մութեան առջեւ ա՛լ այսուհետեւ կարելի չէ կասկածիլ թէ
ամբողջ կեանքին մէջ Ան ստիպուած չըլլայ ներքնապէս
գիմազրելու իր զօրութիւնը իր անձին համար գործածելու

բաղձանքին: Խորհեցէք թէ մենք ի՛նչպէս պիտի գործա-
ծէինք նմանօրինակ ուժ մը, կամ նոյն իսկ հիմա ի՛նչ կերպ
գործածութիւն մը կ'ընենք մեր ձիրքերուն և կարողու-
թեանց, և այն ատեն թերեւս պիտի կրնանք զգալ Քրիս-
տոսի յաղթանակին այս հրաշքը:

Երկրորդ փորձութեան իմաստը նոյնքան բացայայտ է:
Սատանան կը թելադրէ Յիսուսի՝ ինքզինքը վար նետել
Տաճարին բարձունքէն, և իր Աստուծոյն վստահիլ՝ զինքը
պահպանելու համար ամէն չարիքէ (Մատթ. Գ. 5—7): Ինչ
որ կրնայ մեկնուիլ սապէս. — Յիսուս փորձուած է սպասե-
լու հպարտութեամբ, որ Ասուած ընդհատէ իր ասուածային
օրհնեցներ՝ իրեն խնայելու համար սառապանք:

Փրկութեան գործ մը ստանձնել յոռի աշխարհի մը մէջ,
ստուգիւ փոխաբերական իմաստով կը նշանակէ անդունդին
մէջ նետուիլ. որովհետեւ այսպիսի գործ մը կ'ենթադրէ
տառապանք և մահ: Բայց Քրիստոս, իր Հօրը անհուն սի-
րոյն վրայ բացարձակ վստահութեամբ, իր պաշտօնին աստ-
ուածային բնութեան վրայ ունեցած գիտակցութեամբ, փոր-
ձուած է հաւատալու թէ «հրեշտակները իրենց ձեռքին
վրայ պիտի բռնեն զինքը որպէս զի իր ոտքը մի գուցէ
քարին զարնուի», այսինքն կը յուսայ ապահովագրուիլ իր
փրկչական գործին անխուսափելի հետեւանքներուն դէմ:
Բայց այս ապահովութիւնը չէ ընծայուած իրեն. ոչ մէկ
ցաւ ու վիշտ, որ այս անկատար աշխարհին մէջ անբաժան
են մարդկութեան հանդէպ մեծ սէրէ մը, չէ խնայուած ի-
րեն: Պէտք է դառն բաժակը քամէ ցմբուր, և իր կեանքը
խորտակուի այնքան վախցուած քարերէն:

Եթէ Յիսուս խօսած չըլլար անոնց մասին, երբեք չպի-
տի կասկածէինք իր հոգեկան անձկութիւններուն վրայ:
Ան ուրախութեամբ վճարել կը թուի մարդոց փրկութեան
զինը, այնքան համարերպութեամբ ընդունիլ անպարստու-
թիւնն և հալածանքները, այնքան հաստատ քայլերով ըն-
թանալ դէպի Գողգոթան, որ մենք չենք կրնար դուրսէն

գուշակել իր մէջ տառապանքէն խուսափելու փորձիչ բաղձանքը: Բայց այն վայրկեանէն սկսեալ որ Յիսուս մեզի կը յայտնէ իր պայքարները, մենք անոր նշանները կը նշմարենք իր ամբողջ կեանքի ընթացքին: Երբ Պետրոս կը պնդէ որ ան չիմէ զոհողութեան բաժակը, Յիսուս կը զգայ նորէն հին փորձութեան հարուածը, և այդ թելադրութիւնը սատանայական կը կոչէ: Գեթսեմանիի մէջ բռուն փորձութիւն մը կը համակէ զինքը, այն է խնդրել իր Հօրմէն որ խնայէ իրեն՝ Խաչին տանջանքը: Ինչո՞ւ ինքը, Աստուծոյ սիրելի Որդին, պարտաւորուէր ենթարկուիլ ամօթալի մահուան մը: Սովորական փորձութեան հետ այս վերջին հանգիստմին առթած խոսովքը արիւն քրտինք կը հոսեցնէ ճակատէն, մինչեւ որ հուսկ ուրեմն կարենայ ըսել. «Ոչ թէ իմ կամքս այլ քուկդ ըլլայ» (Ղուկ. ԻԲ. 39—40): Եթէ խորհինք թէ մենք ո՞րքան կը վախնանք տառապանքէ, նոյն իսկ երբ անոնք արդիւնքն են մեր սխալներուն կամ բաժինն են ընդհանուր մարդկութեան, ո՞րքան պիտի դժկամակէինք ընդունիլ ուրիշներու համար եղած թեթեւ զոհողութեան մը դառն հետեւանքները, և պիտի կրնայինք հասկնալ Քրիստոսի անձկութիւնները: Հետեւապէս, այսքան կատարեալ յաղթանակի մը, փրկչական զոհողութեան այսքան ամբողջական ընդունելութեան մը առջեւ, ինքզինքնիս համակուած կը զգանք աննկարագրելի հիացումով մը:

Փորձութեան երրորդ տեսակը զոր ճանչցաւ Յիսուս, համեմատական էր գերազանցօրէն մեծ անձնաւորութեան մը ուժերուն: Աշխարհի բոլոր թագաւորութիւնները կ'ընծայուին իրեն, եթէ՛ զանոնք ստանալու համար՝ հաւանի հետեւիլ սատանային հայեացքին: Ուրիշ բառերով, Յիսուս կը թելադրուի երկրաւոր արեւայութիւնը նախընտրելու հոգեւոր եւ ներքին արեւայութեան (Մատթ. Գ. 8—10):

Մենք մեր անձին մէջ չունինք պէտք եղած ձիրքերը, ի վիճակի ըլլալու համար հասկնալու այսպիսի փորձութիւն մը, և երեւակայութեամբ միայն կրնանք ըմբռնել զայն:

Արդարեւ, ժողովուրդը Մեսիայէն կը սպասէր ստեղծել արդարութեան թագաւորութիւն մը, բայց ժամանակաւոր թագաւորութիւն մը, ի հարկին ուժի վրայ հիմնուած: Իրեն թագ մը ընծայելով, կը ստիպէր հնազանդիլ Չարին փորձութեանց (Յովհ. Զ. 15): Փիլիպպեան կեսարիայի մէջ Պետրոս կը քննադատէ զինքը թէ ինչո՞ւ երկար ատեն կը մերժէ օգտուիլ զործելու առիթէն. և Երուսաղէմի մէջ անցուցած վերջին շաբթուն, ժողովուրդը ոտքի հանող աղմկալից յոյսերը՝ համոզում կը ներշնչեն կայեափայլ թէ Յիսուս պէտք է մեռնի կամ կեդրոնն ըլլայ յեղափոխութեան մը (Յովհ. Ժ. 47—50): Այն ատեն իսկ երբ Յիսուսի առջեւ կը պարզուէր խաչուելու հեռանկարը միայն, Ան կը դիմադրէ փորձիչին թելադրութեանց, այնքան արագ և վճռական կերպով, որ առանց անսպասին մէջ ենթարկուած փորձութեան մասին իր իսկ ըրած պատմութեան, մենք չպիտի կասկածէինք անգամ թէ աշխարհային ո եւ է փառքէ հրաժարումը ներքին այսպիսի պայքարի մը առիթ պիտի ըլլար իրեն:

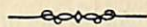
Գլխաւ թէ օժտուած է գերմարդկային զօրութեամբ և բնաւ չգործածել զայն իր անձին համար, աստուածային պաշտօն մը ստանձնած ըլլալ և բնաւ չյուսալ թէ Աստուած պիտի թեթեւցնէ կամ նուազեցնէ ատոր վտանգները, տեսնել որ երկրի տիրապետութիւնը կ'ընծայուի իրեն և հաւանիլ խաչուելու՝ հոգեւոր թագաւորութեան մը համար, ասո՞ր մէջ կայացած է Յիսուսի փորձութիւնը և յաղթանակը միեւնոյն ատեն: Ամէն բանի մէջ Ան փորձուեցաւ մեզի նման, բայց մենք երբեք փորձութեան չենք ենթարկուած նոյն աստիճանով: Դիմակալելու համար այն փորձութեանց զէր կրեց Յիսուս, պէտք է կազմուած ըլլալ իր էութենէն: Շքեղ բարձունքներուն վրայ ուր ապրեցաւ, կը փչէին մեր ուժերուն համար շատ բռուն հովեր, որոնք պիտի քշէին տանէին մեզ:

1.— Ինչպէ՞ս փորձուեցաւ մեր Տերը: Ջանացեք կապ մը հաստատել իր փորձութիւններուն եւ իր նկարագրին եւ կատարած գործին կարգ մը երեւոյթներուն միջեւ:

2.— Փորձութեանց դիմադրելու ի՞նչ կերպ ցուցուց Յիսուս իր կեանքին մէջ:

3.— «Մի սանիր գմեղ ի փորձութիւն, այլ փրկեա գմեղ ի Չարեան»: Ինչո՞ւ չըսեք. «Փրկե մեզ փորձութեան»: Ի՞նչ է փորձութեան դերը, եւ արժեքը հոգեւոր պայքարի մը:

ԻՐ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՔԱՋՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՌՕՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

Ուրեմն շաբաթ, առաջին օր

Մատթ. Ժ.Բ. 9—14

Դիտեցէք թէ ով որ կ'ապրի իր խղճին համաձայն, միշտ պէտք պիտի ունենայ կռուելու կարգ մը ընդունուած սովորութիւններու դէմ: Յիսուս իտէալ կեանք մը ապրեցաւ, ոչ այնքան իտէալ աշխարհի մը մէջ. պայքարը ան խուսափելի էր: Վերը յիշուած հատուածին մէջ կը տեսնենք թէ մարդոց վրայ ունեցած սէրը կը բաղխի շարժի խիստ օրէնքներուն: Մեր կեանքին պատշաճեցնենք այս օրինակին մէջ գտնուած ճշմարտութիւնը. պիտի տեսնենք թէ մարդ երբ կ'ապրի իրապէս Բրիտանի կամքին համաձայն, պէտք է դիմակալէ հաստատուած սովորութիւններու թշնամութեան, ըլլայ այն իր ուսումնասիրութեանց միջոցին, ընկերային կեանքի մէջ կամ իր անհատական գործերուն մէջ:

Դուք ա՛յն դասակարգին կը պատկանիք որ կ'ապրին սովորական կեանքը, ամէն մարդու բրածին պէս կ'ընեն եւ կը թողուն որ հոսանքը տանի զիւրեք, քէ հաստատուած

կը հետեւի՛ք ձեր իսկալի կոչին, վնասպէս խզուած ըլլալով
ընկերային կեանքի կարգ մը արհամարհելի սովորոյթներէն:

Երկրորդ տարաք, երկրորդ օր

Մասք. ԺԵ. 1—6

Իրիստոս հարկադրուած է յաճախ դէմ երթալ իր ժողովրդեան բարքերուն: Իտէալի մը համար ապրող մարդը պէտք է շատ պայքարի, իր անձը վեր բռնելու համար զինք շրջապատող միջակութենէն: Ռամկավար ընկերութեանց մէջ մարդ շատ անգամ կը փորձուի հաւատալու թէ «ժողովրդեան ձայնը Աստուծոյ ձայնն է»: Կարելի՞ է իրապէս պնդել ատոր վրայ: Ի՞նչ արդիւնք կ'ունենայ քուէներու մեծամասնութիւնը, ժողովրդային քուէարկութեան մը միջոցին.— Շէքսփիբի թատերախաղերը թէ անհամ վօսվիլներ, ձօրձ էլիբիթի գործերը թէ զգայացունց թերթօնվէպեր, ամենէն ազնի՞ւ թէ միջակ նկարագիրները: Աւխարհ սակաւին շատ հետու է վերանորոգուած ըլլալէ, եւ միշտ կը ջանայ փակել ինչ որ կայ լաւագոյն մեր մէջ: Ով որ բարոյական գերազանց մարդ մ'ըլլալ որո՞ւսած է հասասապէս, պէտք է կորովը եւ քաջութիւնը ունենայ դուրս գրեցնելու ռամիկ եւ ստորնացնող ազդեցութիւններէ: Ատոր վրայ խորհեցէք ի մասին ձեր միջավայրի սովորութեանց, — երիտասարդներու և երիտասարդուհիներու միջեւ յարաբերութիւններ, օր. համար —, այնտեղ տիրապետող խօսակցութեանց, ամենէն աւելի փնտռուած գրականութեան, նաեւ ի մասին այնտեղ տիրապետող յարգանքի պակասին և թեթեւութեան, կրօնական իրաց նկատմամբ:

Ուրբերորդ տարաք, երրորդ օր

Մարկ. Բ. 23—28

Ի՞նչ քաղցրութեամբ, բայց ի՞նչ հաստատամտութեամբ, Յիսուս այստեղ ալ կը մերժէ կապուած մնալ իր ժողո-

վրդեան սովորամոլութեան: Անհուն քաջութեան պէտք ունի մարդ, այսպիսի դիրք մը բռնելու համար անհասկացողութեան դէմ, նաեւ անխուսափելի կերպով ատկէ յառաջ գալիք քննադատութեանց դէմ: Այս դիմադրութիւնը Յիսուսի համար հետեւանք ունեցաւ մահը, իսկ մեզի համար յառաջ կը բերէ խեցեվճիո(*), կորուստը մեր բարեկամներուն, և կեղծ համեստութեան և արտաոտցութեան համբաւ մը: Բայց, վերջապէս, ճշմարիտ չէ՞ թէ ով որ հանդարտ յարատեւութեամբ մը կը հետապնդի բարձրութեան և մաքրութեան իր իտէալին, հուսկ ուրեմն կը շահի յարգանքը ամէն անոնց որոնց համարումը նշանակութիւն մը ունի: Եւ ճշմարիտ չէ՞ նաեւ թէ մարդկային ընկերութիւնը կը յառաջդիմէ անոնց միջոցով միայն, որ կը համարձակին իրենց ժամանակի սովորութիւններէն յառաջ ընթանալ: Ձեր ընկերային եւ կրօնական միջավայրին մէջ կատարելագործման աշխատանք մըն է, որովհետեւ որո՞ւսած էք՝ առանց ցուցամոլութեան եւ առանց արհամարհանքի, բայց միեւնոյն ասեմ քաղցր հասաստմութեամբ մը ապրիլ սովորապէս ընդունուած մակարդակէն վեր:

Ուրբերորդ տարաք, չորրորդ օր

Մասք. Է. 14—20

Չեւականութեանց պատճառով կործանելու վրայ գրտնուող կրօնական կազմակերպութեան մը մէջ, Յիսուս իր բոլոր ուժովը աշխատեցաւ ստեղծել հողեւոր կեանք մը՝ աւելի՛ ճշմարիտ, և կրօնական ըմբռնում մը՝ աւելի՛ բարձր: Երբեք անդամանելի չնկատեց գոյութիւն ունեցող վիճակը.

(*): Խեցեվճիո (ostracisme), յունարէնէ թարգմանուած բառ մը, օստրաֆօն (խեցի) բառէն յառաջ եկած. որովհետեւ Աթենացիները իրենց քուէները խեցիի մը վրայ կը գրէին: Աթենացի ժողովրդեան վճիռն էր ան, որով տասը տարուան համար կ'արքայէին կասկածելի քաղաքացի մը: Խեցեվճիո փոխաբերաբար կը նշանակէ հալածանք, արտաքսում, տարագրութիւն: Ծ. Խ.

կը հաւատար լաւագոյն բանի մը, եւ նուիրուեցաւ ապագայի դասին:

Կրօնական տեսակէտով, ի՞նչ են ձեր ապրած միջավայրի պայմանները: Անոնց թերութիւնները անխուսափելի՞ կը նկատէք՝ ըսելով թէ այսպէս եղած է միշտ և այսպէս պիտի ըլլայ: Կամ թէ արդեօք կը բաւականանա՞ք մէկ կողմ կենալով, քննադատելով հանդերձ կացութիւնը: Այդ պարագային Քրիստոսի հոգիովը զգեստաւորուեցէք: Այս կամ այն ընկերային խմբաւորումի կրօնական կեանքը կըրնայ արմատապէս բարեփոխուիլ միակ մարդու մը միջոցաւ, որ բարեացակամ կը գտնուի, քաջ, յարատեւող, որ գիտէ հաւատք ունենալ յառաջդիմութեան վրայ, որուն կը յուսայ և որուն համար կ'աշխատի: Իրաւ է որ այսպիսի անձ մը յաճախ ընդդիմութեան պիտի հանդպի, բայց իր միջավայրին կրօնական կեանքը ոգեւորելու բաղձանքը, իր օժանդակութեան բաժինը բերելու հաստատ կամքը, որքան ալ համեստ ըլլայ այդ օժանդակութիւնը, մաս չի՞ կազմեր Քրիստոսի աշակերտ ըլլալու ձեր ջանքին:

Ուրեւրոդ շաբաթ, հինգերոդ օր

Մասք. ԻԱ. 9—13

Շատ մարդիկ իբրեւ բնական բան մը կ'ընդունին տնտեսական և ընկերային պայմաններն այն սերունդին որուն մէջ ծնած են: Դասակարգի մը գերութիւնը, տղոց շահագործումը, օրական տասներկու ժամ աշխատանքը՝ խաղի մը անփոփոխ կանոնները կը թուին իրենց: Երբեք չեն հարցնիր իրենք իրենց թէ ո՞րքան ատեն է ի վեր կը տեւէ իրաց այս վիճակը, թէ արդա՞ր է ան, և թէ կրնա՞յ աւելի տեւել: Կացութիւնը կ'ընդունին պարզապէս, և կը ջանան մեծագոյն օգուտը քաղել անկէ: Յիսուս երբեք բնական չնկատեց իրաց վիճակ մը որ գէշ կը թուէր իրեն, ո՞րքան ալ մեծ ըլլար անոր տիրականութիւնը և հուրթիւնը. կը

հաւատար Ասուծոյ քաղաւորութեան, որ պէտք է հաստատուէր, եւ որուն մէջ բոլոր ներկայ իրերը պէտք է փոխուէին: Կը մասնակցի՞ք ձեր ցեղին ապագային վրայ այս հաւատքին, եւ ձեր սերունդին մէջէն պիտի ըլլա՞ք մէկը այն քաջարի և յառաջդէմ գաղափարներու տէր մարդոցմէն, որոնք արդէն զգացած են գալիք դարերու մեծութիւնը:

Ուրեւրոդ շաբաթ, վեցերոդ օր

Մասք. Գ. 13—17

Ի՞նչ վսեմ ժամ Քրիստոսի մկրտութեան այս ժամը, ուր կը նուիրագործուի իրեն վիճակուած մեծ պաշտօնին գիտակցութիւնը: Բայց խորհեցէք այն դիւցաղնութեան վրայ զոր կը պահանջէ այս պաշտօնին կատարումը, անձնուրացութիւնը զոր պիտի պահանջէ իրմէ: Բաւական փաշտօնիւն ունի՞ք ինքզինքնիդ բոլորովին յանձնելու Ասուծոյ մեռքը, քողով որ ձեզ գործածէ ինչպէս որ հաճոյ կը թուի իրեն, առանց վախնալու անոր հետեւանքներէն:

Քաջութեան այս հիմնական գործէն կախում ունի ամբողջ մնացածը:

Ուրեւրոդ շաբաթ, եօթներոդ օր

Ղուկ. ԺԲ. 1—4

Յիսուսի բարոյական քաջութիւնը սերտիւ կապուած է իր վստահութեան թէ չարը չի կրնար վերջնական յաղթանակ տանիլ, այլ ընդհակառակն բարիին ամէնէն անշան սերմերն են որ հուսկ ուրեմն երեւան պիտի ելլեն: Գիտէ թէ Աստուծոյ և արդարութեան համար աշխատելով հուսկ յաղթականին կողմը պիտի գտնուի, ինչ որ ալ ըլլան անմիջական ընդդիմութիւնները որոնց զիմակալել հարկ է: Ձեր կեանքը ամրապնդուած է այսպիսի վստահու-

Թեամբ մը: Ձեր սրտին խորէն կը հաւատա՞ք թէ Աստուծոյ դատը պիտի յաղթանակէ, թէ Ձարը արդէն իսկ պարտուած է, թէ արդարութեան ի նպաստ ձեր իւրաքանչիւր ջանքը կը պատրաստէ յաղթանակի ճամբան, որուն վրայէն օր մը պիտի քալեն փառքով՝ Բարիին զօրքերը: Մտածեցեք որ գերութեան ջնջումը յառաջ բերողն եղաւ հօգո կամբը հեռուն տեսնող վեհանձն մարդոց, որ առաջուրն հաւատացին ասոր: Այսօր ո՛րքան պէտք ունինք այնպիսի մարդոց որ իրապէս հաւատան թէ պատերազմի ջնջումը կարելի է, թէ տեսնական անիրաւութիւնը եւ քաղաքական ապականութիւնը վերջ պիտի գտնեն, թէ մարդկային եղբայրակցութիւնը իրագործելի բան մըն է, եւ թէ աշխարհ պիտի կրնայ ճշմարտապէս քրիստոնէայ դառնալ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ը. ԵԱԲԹՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Էմբրսըն կը նկարագրէ հերոսը իբրեւ այնպիսի մէկը, որ ձեռքին մէջ ունի իր համբաւն եւ իր կեանքը, և անայլալ ու կատարեալ քաղաքավարութեամբ կը դիմակալէ խռժանին և կախաղանին, իր խօսքին բացարձակ անկեղծութեամբ և իր ուղիղ վարմունքով: Պէտք չկայ ըսելու թէ Քրիստոս ճանչցաւ այս դիւցազնութիւնը, և սուղ գնով յառաջ տարաւ իր կամքը մինչեւ վերջին ծայրը: Բայց չենք կրնար ամբողջովին բմբունել այս խորհրդածութեան իմաստը, եթէ համակիր ոգիով մը չջանանք թափանցել այն թանձրացեալ հարցերուն որոնց պիտի դիմակալէր Յիսուս:

Երբ կ'ըսէ. «Մի վախնաւ անոնցմէ որ մարմինը կը սպաննեն, բայց անկէ վերջը ուրիշ բան մը չեն կրնար ընել» (Ղուկ. ԺԲ. 4), կրնանք վստահ ըլլալ թէ այս խօսքերը յայտնութիւն մըն են իր կեանքի հարցին: Իր բերած պատգամին բնութիւնը և իր գործելու կերպը սկիզբէն կը խըրտչեցնեն իր սերունդին ուղղափառ և բարեպաշտ մարդիկը:

Եթէ ան իր հոգին վեր բռնած չըլլար մարդոց երկիւղէն, բնաւ չպիտի կրնար շարունակել իր պաշտօնը: Կը քարոզէր Աւետարան մը որ յեղափոխական կը թուէր Հրեաներուն: Իր խօսքերը լսելով կը հարցնէին. «Ի՞նչ է աս, ի՞նչ է այս նոր վարդապետութիւնը» (Մարկ. Ա. 27): Եւ ի տես այն հիանալի առաքելութեան զոր կը կատարէ ամէն դասակարգի մարդոց մէջ, կը գոչեն. «Բնաւ չենք տեսած այդպիսի բան մը» (Մարկ. Բ. 12): Յիսուսի նկարագիրն և գործերը այնքան նոր և գրգռիչ՝ վրդովիչ կը թուին, որ «ինչո՞ւ» հարցումը ամէն կողմ կը հետեւի անոր՝ իր ստուերին պէս: «Ինչո՞ւ կ'ուտէք և կը խմէք մաքսաւորներու և մեղաւորներու հետ» (Ղուկ. Ե. 30): «Ինչո՞ւ քու աշակերտներդ չեն հետեւիր ձերերու աւանդութեանց» (Մարկ. Է. 5): Հրեայ քահանայապետներուն համար Յիսուս նեղացուցիչ մարդ մըն էր: Ան, չարտօնուած վարդապետ մը, օրէնքը կը մեկնաբանէր նոր և խառնակիչ կերպով մը: Օրէնքին որոշ պատուարաններուն տեղ, — ինչպէս Մովսիսական պատուիրանը ապահարզանի մասին — կը դնէր ընդհանուր սկզբբունքներ, որոնք՝ կ'ըսէին՝ կը ցուցնեն ժամանակաւոր և ոչ թէ անփոփոխ բնոյթը այդ պատուիրաններուն (Մարկ. Ժ. 1—9): Կ'արհամարհէր հաստատուած կանոնները, բացայայտօրէն կ'այսպանէր Ռաբբինները, և Օրէնքին մէջ ի պատուի եղող կարգ մը հրահանգներու մասին կ'ըսէր. «Դուք կ'անտեսէք Աստուծոյ հրամանը ձեր աւանդութեան համար» Մատթ. ԺԵ. 6): Հրեաներու աչքին Յիսուս նորասէր մըն էր ի մասին կրօնի, և վտանգաւոր յեղափոխական մը՝ ընկերային տեսակէտով:

Այդ փարիսեցիները, և անոնց ետին հրեայ ժողովուրդը որուն վրայ անոնք մեծ ազդեցութիւն ունէին, եռանդով և մեծ անկեղծութեամբ կապուած էին իրենց հին Օրէնքին: Այնպէս ինչպէս գրուած էր Հին Կտակարանին մէջ կամ կ'աւանդէին բերանացի աւանդութիւնները որոնք իրենց համար մեկնութիւններն էին Ս. Գիրքերու, անոնք

կը ներկայացնէին Աստուծոյ կամքը: Այսպէ՛ս, մարդկային կեանքի նուիրական ընոյթը յարգելու վրայ ըլլայ խնդիրը, կամ թէ Շաբաթ օրը անուամ հակիթ մը ուտելու վրայ, բժախնդիր ջերմեանդուութեամբ մը կը հետամտէին այդ օրէնքի կատարման: Հոռոմայեցի Պետրոն առաջարկած ըլլալով կայսերական արձան մը կանգնել Տաճարի շրջափակին մէջ, Փարիսեցիներու պատասխանը վճռական եղաւ. «Կը մեռնինք և չենք թոյլատրեր Օրէնքին հետուամը»: Մակարայեցու պատերազմին ատեն հազարաւոր հրեայ բարեպաշտ զինուորներ յօժարեցան կտոր կտոր յօշոտուելու Շաբաթ օրը, քան թէ Օրէնքին դէմ գործելու՝ նոյն օրը պատերազմելով: Կրօնից պատմութիւնը հազուադէպ կերպով տուած է, լաւ եւս բնաւ տուած չէ աւելի՛ անողոք, աւելի՛ միաձայն, աւելի՛ եռանդուն և յատկանշական օրինակ մը ուղղափառութեան: Ձատկի շաբթուն երբ ամբօխը խոնուեցաւ Պիղատոսի առջեւ, «ի խա՛ջ հան զդա» պօռալու համար, գրուած է թէ այս մարդիկը ապարանքը չմտան, չպղծուելու համար, (Յովհ. ԺԸ. 28): Եւ շրջափակին բոլորտիքը կարգով շարուեցան, ինչ որ բացայայտ մէկ ապացոյցն էր իրենց խղճամիտ յարգանքին, հանդէպ պարտականութեան, իրենց ըմբռնած ձեւով, և անկէ պահանջեցին բարձրագոյ՛ Մարգու Որդիին մահը: Երեւակայեցե՛ք քե հի՛ն օրհնքին անձնուէր ժողովուրդի մը ականջին ի՛նչ սարօրինակ, յեղափոխական, ասելի կը հնչէր ձայնը Անոր որ կը քարոզէր.— «Հի՛ն օրհնքին մէջ ըսուեցաւ... բայց ես ձեզի կ'ըսեմ»:

Ոչ ոք յարձակած է հին կարծիքներու դէմ — որոնք զօրացած են ընկերային սովորութիւններով, թանկագին եղած են հին յիշատակներով և մտաւորական ճշմարիտ գրութիւն մը կազմեն — առանց ընդհարելու զօրաւոր ընդդիմութիւններու: Յիսուս՝ նորոգող մը՝ ատելութեան առարկան կ'ըլլայ անոնց որ կը սիրեն հաստատուած կարգը, և այս ատելութիւնը այնքան աւելի անողոք է, որքան, ինչպէս կ'ըսէ Յիսուս, «կը հաւատան թէ ատով պաշտօն մը

կը մատուցանեն Աստուծոյ» (Յովհ. ԺԶ. 2): Գիտութեան մէջ նոր տուեալներ մտցնել, յեղաշրջել ընդունուած ստեղծութիւնները ֆիզիքական աշխարհին, կեանքի ծագման և բարգաւաճման վրայ, այնպիսի գործ մըն է այս որ միշտ յարուցած է վէճեր, ծաղր և հալածանք, և յաճախ մահուանը պատճառ եղած է նոր գաղափար մը մտցնողին: Բայց ո՛րքան մեծ պիտի ըլլայ ատելութիւնը, և ո՛րքան սուրբ պիտի թուի ատիկա անոնց, որոնց կրօնքին դաշիւ կը համարձակին, մինչ ամենէն նուիրական զգացումները կ'արմատանան այդ ժառանգական վարդապետութեանց մէջ, և որոնց կը թելադրուի Աստուծոյ մասին նոր ըմբռնում մը, մինչ հինը խարսխած է իրենց հոգիին մէջ: Որովհետեւ Յիսուսի բերած գաղափարները չեն կրնար պարզապէս միանալ միւսներուն, ինչպէս ցորենի հատիկներ կը միանան ուրիշ ցորենի հատիկներու: Անոնք նման են քիմիական քաղադրութեան մը մէջ մտցուած օտար նիւթի մը, որ զայն անհրաժեշտօրէն կը վերածէ նոր արտադրութեան մը որուն տարազը հարկ կ'ըլլայ վերակազմել: Այսպէ՛ս է աւետարանական ճշմարտութեան ազդեցութիւնը, և Յիսուս անհրաժեշտօրէն պիտի ենթարկուի ատոր հակահարուածն եղող ատելութեան:

Եթէ Քրիստոս յեղափոխական մը կ'երեւայ կրօնական խնդրոց մէջ, պէտք է սակայն գիտնալ որ Ան ինքզինքը միտք ամբողջացնող մը կը նկատէ եւ ոչ քե ջնջող մը Խորայիլի հի՛ն Աստուծոյն յայնուրեքանց: Հիներուն այնքան սիրելի աւանդութեանց մասին իր յանդիմանութիւնն այն է որ անոնք կ'այլափոխեն և կը մթազնեն աստուածային օրէնքին ճշմարիտ նշանակութիւնը (Մատթ. Է. 8): Ըստ Յիսուսի, Հին Կտակարանը կ'ամփոփուի Աստուծոյ և ընկերին սիրոյն մէջ: «Այս երկու պատուիրաններէն կախեալ են ամբողջ Օրէնքն և մարգարէները» (Մատթ. ԻԲ. 40): Ես եկած չեմ, կ'ըսէ, քանդելու, այլ իրականացնելու համար այս յայտնութեան խորունկ իմաստը (Մատթ. Ե. 17) Յիսուս

հեռու էր արձամարհելէ անցեալը. կը յարգէր Օրէնքն և մարգարէները, կը հասկնար, կը սիրէր զանոնք, և անոնց ներքին իմաստը կ'ըմբռնէր ո եւ է փարիսեցիէ շատ աւելի լաւ: Իր մէջ ինչ որ կար եղական, կը խորամխուէր անցեալին մէջ. անկէ՛ կը քաղէր այն հիւթն իսկ որ նոր աճում մը առաջ պիտի բերէր: Իր ուսուցումը կը նկատէր հաստատութիւնը, ամբողջացումը հին յայտնութեան որուն «մէկ յովտը որ նշանախեց մըն է չպիտի անցնի» (Մատթ. 6-18): Եւ կոչուած եմ, կ'ըսէր, լուսաբանելու ստուերի մէջ մնացած ճշմարտութիւն մը: Բայց, Լոյսի բոլոր պատգամաբերներուն նման, խաւարասէրներու ատելութեան առարկան եղաւ: Ինչպէս որ ստուերին վարժուած աչքերը բնազդաբար կը գոցուին ցորեկուան ճառագայթարձակ լոյսին, Հրեաներու հոգիներն ալ կը փակուէին Աւետարանի Լոյսին առջեւ, այն Աւետարանին որ քանդիչ կը թուէր իրենց: Ինչպէս որ Յիսուս կ'ըսէր տեսակ մը նուրբ հեգնութեամբ. «ոչ ոք հին գինին խմելէ ետքը նորը չուզեր, որովհետեւ, կ'ըսէ, հինը լաւագոյն է» (Ղուկ. 6-39):

Յիսուսի խոր յարգանքը մարգարէներու խօսքին, կը յայտնուի զանազան առիթներով: Երկիրցս կը յիշէ Ովոսէի սախօսքը. «Ողորմութիւն կ'ուզեմ և ոչ թէ զոհ» (Մատթ. 13 և Ժբ. 7): Ի տես փարիսեցիներու կեղծաւորութեան, իր զգացումը կը յայտնէ Եսայիի բերնով. «Այս ժողովուրդը շրթունքով կը պատուէ զիս, բայց իր սիրտը հեռու է ինձմէ» (Մատթ. 6-6): Տագնապի ատեններն է որ, երբ խորհրդածելու ժամանակ չի տրուիր մեզի, մեր խօսքերը կը մատնեն այն մտածումներ որոնցմով սովորաբար կը սնանին մեր հոգիները: Արդ, փորձութեան անձկոտ սեղմումին տակ, Բրիստոս վերջնապէս ետ մղելու համար Փորձիչը, կը գործածէ Ս. Գրքին բացատրութիւններն իսկ (Մատթ. 9-4, 7, 10): Երբ իր բուռն զայրոյթին մէջ, Տաճարը կը մաքրէ զայն պղծողներէն. կը գոչէ Եսայիի հետ. «Իմ տունս աղօթքի տուն պիտի կոչուի», և արագ անցու-

մով մը Երեմիայի, կ'աւելցնէ. «Բայց դուք անիկա ըրիք աւազակներու որջ» (Մատթ. 13): Խաչելութեան վերջին տաղնապին մէջ, Սաղմոսներէն կ'առնէ իր անձկութեան, և յետոյ Աստուծոյ վրայ իր վստահութեան արտայայտութիւնները. «Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ թողուցիր զիս», (Մատթ. 14-46): «Հա՛յր, քու ձեռքդ կ'աւանդեմ իմ հոգիս» (Ղուկ. 10-46): Յիսուսի միտքը սնած էր Հին Կտակարանով: Եթէ իր ժողովրդեան կրօնական կեանքին մէջ յեղաշրջում մը առաջ բերաւ, ատիկա անոր համար չէր բնաւ որ մարգարէները իրմէ նուազ յայտնութիւններ ըրած էին: Կը յայտարարէ թէ փարիսեցիները նման են իրենց հայրերուն, որ կը սպաննէին մարգարէները և յետոյ անոնց գերեզմանները կը զարդարէին սին ձեւակերպութեան ոգիով մը (Մատթ. 10-29—31): Անոնք չստացան մարգարէներու ոգին, չգիտցան տեսնել ինչ որ մարգարէները տեսան, այսինքն թէ Աստուած կենդանի՛ Աստուած մըն է որ երբեք չէ արտասանած իր վերջին բառը, և սակայն ի պահեստի ունենալով մեր ըմբռնել կրցածէն շատ աւելի ճշմարտութիւններ, կը բաղձայ ամբողջացնել և բացատրել հին յայտնութիւնները՝ նոր յայտնութիւններով: «Աստուծոյ թագաւորութեան մասին ուսած ո եւ է վարդապետ», կ'ըսէ Յիսուս, «նման է տանուտէրի մը որ իր գանձուն մէջէն կը հանէ հին ու նոր բաները» (Մատթ. 13-52):

Յիսուսի մէջ խոնավարարական ոգի մը տեսնելի հետու պիտի գտնուինք նաեւ այն իրողութեամբ որ ան զանազան եւ նոր հեմարսութիւնը դնել ժողովրդեան մտքի հասաղութեան մօտ, եւ դիւրին ընծայել անոր ընդունելութիւնը: Հրեական օրէնքին հետեւողութեան մէջ մեծցած, միշտ հաւատարիմ մնաց անոր՝ այն չափով որ իր խիղճը կը թոյլատրէր, և աշակերտներուն ալ պատուիրեց որ նոյնը ընեն: «Դպիրներն և փարիսեցիները նստան Մովսէսի աթոռը, ըսաւ անոնց, ըրէք ուրեմն և հետեւեցէք ինչ որ անոնք ձեզի կ'ըսեն» (Մատթ. 10-2): Երբ կը կշտամբէ փարիսեցիները

որ խղճմտօրէն կը հատուցանեն անանուխի, սամիթի և չամանի տասանորդը, և անհոգ կը գտնուին օրէնքի լուրջ պատուիրանները կատարելու, բնաւ միտքէ չանցըներ թէ տասանորդը պէտք է ջնջուի: Արդարութիւնը, ողորմութիւնը և հաւատքը կրնան գործադրուիլ, կ'ըսէ, առանց պէտք ըլլալու որ միւսները մոռցուին (Մատթ. ԻԳ. 23): Երբ կը խօսի եղբօր մը թշնամանքին ներելու կարեւորութեան վրայ՝ Տաճարին զոհ մը մատուցանելէ առաջ, չի մոռնար աւելցնել. «Յետոյ եկուր և զոհդ ըրէ» (Մատթ. Ե. 23—24), և երբ կը բժշկէ բորոտ մը, անոր կը պատուիրէ՝ հրէական օրէնքին համաձայն՝ երթալ ներկայանալ զոհագործին (Մատթ. Ը. 4):

Քրիստոս յայտնապէս ջանաց իր գործը գլուխ հանել հնար եղածին չափ քիչ աղմուկով: Հոգ կը տանի ժողովարաններու շրջափակին մէջ աշխատելու: Հրեաներէն յարգուած հին բանաձեւեր կը գործածէ, ինչպէս «Աստուծոյ արքայութիւնը», «Մարդու Որդին», «Մեսիան»: Երբ կը պատահի որ անոնց մէկ Օրէնքին դէմ գործէ, ինչպէս շաբաթի պատուիրանը, հոգածու կը գտնուի արդարացնելու այսքան նոր ընթացք մը՝ Հրեաներուն զիւրահասկնալի փաստերով, անոնց կը յիշեցնէ թէ Դաւիթ, տագնապալի պարագայի մը մէջ, հակառակ գործեց պատուիրանին (Մատթ. Բ. 25—28): Դիտել կուտայ անոնց թէ, օրէնքին համաձայն, աղքատ մարդ մը իրաւունք ունի հորը ինկած իր եզը կամ էջը ազատելու շաբաթ օրը. ինչո՞ւ ուրեմն ինքը, Յիսուս, իրաւունք չունենայ շաբաթ օր մը բժշկելու մարդկային արարած մը (Ղուկ. ԺԳ. 15—16, ԺԳ. 1—6): Հիանալի համբերատարութեամբ մը կը փորձէ աստիճանական և զիւրին դարձնել վերելքը զոր անոնք պէտք է ընեն իր մակարդակին հասնելու համար: Ան եկած է ոչ թէ լուծելու այլ ամբողջացնելու համար:

Այսու հանդերձ, երբ հին Օրէնքին հանդէպ իր յարգանքը, և ճշմարտութիւնը խաղաղօրէն տարածելու իր ճի-

գը անհասկցողութեան կը բախին, և փարիսեցիները վէճ յառաջ կը բերեն, կը յայտնուի իր անողոք և անվեհեր հոգին: Քանի սր այնպէս կ'ուզեն, թո՛ղ այնպէս ըլլայ, ուրեմն. ան եկած է «ոչ թէ խաղաղութիւն այլ սուր բերելու համար» (Մատթ. Ժ. 34): Յիսուսի ենթարկուելիք տառապանքի, թշնամանքի, մարտիրոսութեան անմիջական պատճառն այն է որ ան չի հաւանիր մանուածապատ բառեր գործածելու կամ երկդիմի ընթացք մը ունենալու, ոչ ալ բութաշափ մը ընկրկելու. ան որոշած է ինքզինքը լսելի ընել: Քաջութեան շատ տեսակներ կան, որոնք արժանի են մարգոց հիացումին.— Ֆիզիքական քաջութիւնը հեծելազօրաց գնդապետի մը որ կը հաւաքէ իր վարանոտ զինուորները՝ նետուելու համար յառաջխաղացութեան մը մէջ որ գիտէ թէ յուսահատական է. զիւցազնական հաւատարմութիւնը ոտքն ու ձեռքը կապուելով խարոյկին վրայ դրուած մարտիրոսին, որ զգալով հանդերձ թէ բոցերը կը շրջապատեն զինքը, լսելով հանդերձ իր զակին աղեկուոր ազգակը և գահիճին կոչը՝ «ուրացի՛ր», կը մերժէ տակաւին ընկրկիլ իր հաւատքէն: Բայց Յիսուսի զիւցազնութիւնը շատ աւելի բարձր է և վսեմ.— Աշխարհին կը բերէ ճշմարտութիւն մը որ իր փրկութիւնը պիտի ըլլայ, և զայն կ'աւետարանէ քաղցրութեամբ և բարութեամբ. և սակայն կը հանդիպի անգութ հակակրութեան մը, կը տեսնէ որ իր ունկնդիրները կը ցրուին հետզհետէ իր պատգամը լսելով, մինչեւ որ հուսկ ուրեմն կը մնայ տասներկուքներու խմբակ մը, որ ան ալ տատամտոտ է տակաւին: Ան հարկադրուած է կուռելու կրօնական կազմակերպութեան մը դէմ, որ երգմամբ որոշած է իր մահը. և հակառակ այս ամէնուն, միմիայն իր պարտականութեան զգացումէն մղուած, չիտակ դէպի խաչ կը քալէ, մինչ քիչ մը իրաւախոսութիւն, քանի մը մտային վերապահումներ, կամ պարզապէս լուռութիւնը պիտի կրնային ազատել զինքը: Ու, վերջապէս, աղմկող խուժանի մը մէջ որ իր խաչուիլը կը պահանջէ, ան կը մնայ

հաստատուն, և կը պաշտպանէ իր դատը՝ անվարան, աներկիւզ, առանց կողմնակի ճամբաներու մէջ իյնալու: «Մի՛ վախնար», այս խօսքը որ շարունակ կուզայ Յիսուսի շըրթունքին վրայ, յայտնութիւնն է զինքն ոգեւորող հոգիին (Մատթ. Ժ. 26—31, Ղուկ. ԺԲ. 4—32):

Քաջարի դիրքը զոր ունեցած է Հրեայ պաշտօնական եկեղեցիին հանդէպ, կը յայտնուի մասնաւորապէս երկու կէտերու վրայ: Նախ, պնդեց թէ մարդուն հաղորդակցութիւնը Աստուծոյ հետ, կախեալ է հոգեկան պայմաններէ եւ ոչ թէ կրօնական ծեսերու կատարումէն: Ռարբիները Աստուծոյ կամքը կը մեկնեն աւելի՛ ձեւական քան թէ բարոյական իմաստով: Առանց ձեռք լուալու ուտել՝ ծիսական մեղք թը կը նկատուէր: Եւ քահանան որ կը համարձակէր ուրանալ անոր իրականութիւնը, կը բանադրուէր, և կը թաղուէր չնուիրագործուած հողի մէջ: Այս մասին պէտք չէ անիրաւ հանենք Փարիսեցիները: Պէտք չէ մոռնալ որ իրենց խոր յարգանքը՝ Օրէնքին, բարոյական ըլլայ թէ ծիսական, տեսլ կուզար խղճմտօրէն և ամենափոքր մանրամասնութեանց մէջ Աստուծոյ ծառայելու բարեպաշտ բաղձանքէն: Չմոռնանք նաեւ թէ դպիր մըն էր որ Օրէնքը ամփոփեց՝ իր բոլոր սրտովը զԱստուծոյ, և իր ընկերն ալ իր անձին չափ սիրելու գեղեցիկ պատուիրանին մէջ, զոր Յիսուս եւս գնահատեց սրտագին. բայց եթէ ընդունինք իսկ որ Փարիսեցիները տրամաբանօրէն կը գործէին այս կերպով, ստոյգ կը մնայ տակաւին թէ սիրոյ, արդարութեան, գթութեան պատուիրաններուն անտեսումը՝ խղճմտօրէն վճարելու համար անանուխի, սամիթի և չամանի տասանորդը, ցաւալի և հարկեցուցիչ հետեւանքն է մարդուն և Աստուծոյ հաղորդակցութիւնը ծիսակատարութեան վրայ հիմնելու ըմբռնումին: Ռարբիական Օրէնքին կարգ մը նրբութիւնները, որ կը գտնուին Թալմուտի մէջ, ստուգիլ անհեթեթ են իրենց փոքրոգութեամբ, և անշուշտ կը գործադրուէին Յիսուսի ժամանակ: Մարդ մը որ Շաբաթ օր

մը թոչունի մը թեւէն փետուր մը կը փրցնէր, զայն կը փետրատէր, յետոյ աղուամազը կը մաքրէր բոլորովին, երիցս հակառակած կը գտնուէր Օրէնքին, ինչ որ կը հարկադրէր զինքը՝ երեք անգամ քաւչական զոն մատուցանել: Նոյն իսկ հետեւեալ մեծ պատուիրանն ալ տրուած էր: Արգիլուած էր սանդուխ մը մէկ աղանետունէն ուրիշ մը փոխադրել Շաբաթ օրը, բայց թոյլատրուած էր ֆեյլով տանիլ, առանց զայն վերցնելու գետնէն:

Քրիստոս կրօնական կեանքի ա՛յսպիսի ըմբռնումի մը դէմ է որ կը կանգնի վճռաբար: Ինք իսկ կ'եղծանէ Շաբաթը, և նոյն օրը՝ իր աշակերտներուն աչքին առջեւ՝ արտի մը մէջէն ցորենի հասկեր կը քաղէ և կ'ուտէ, և չի վախնար բժշկութիւններ ընելէ (Մատթ. ԺԲ. 1 եւն., Մարկ. Գ. 1 եւն.): Արհամարհանքով կը վերաբերուի մաքուր և անմաքուր սննդեղէններու հանդէպ (Մարկ. է. 14—19): Կը մերժէ ծոմ բռնել Հրէական եկեղեցւոյ պատուէրներուն համաձայն, և զղջացող մաքսաւորը հոգեկան լաւագոյն վիճակի մէջ կը նկատէ քան խստակրօն փարիսեցին, որ շաբաթը երկու օր ծոմ կը բռնէ, և իր ամբողջ ունեցածին տասանորդը կուտայ (Ղուկ. ԺԲ. 9—14): Հրեաներուն լաւ հասկցնելու համար որ իր ընթացքը իմաստ մը և նպատակ մը ունի, անոնց կը յայտարարէ թէ չուզեր նոր կտոր մը ձգել (Ղուկ. Ե. 36—39), այսինքն թէ չի կրնար իր վարդապետութիւնը յարմարցնել հին դրութեան մը, և կ'ուզէ իր նոր ճշմարտութիւնը դնել նոր շրջանակի մը մէջ: Կարելի՞ էր կասկածիլ այս աստիճան արմատական և անվերելի կերպով գործող մէկու մը ենթարկուելիք բախտին վրայ, երբ ան կը յարձակէր ինքնավստահ և հպարտ եկեղեցւոյ մը հաստատուն չէնքին վրայ: Մարկոս կը պատմէ թէ առաջին անգամ որ Յիսուս իր կարծիքը կը յայտնէ շաբաթի օրէնքին վրայ, «Փարիսեցիները դուրս ելան և անմիջապէս խորհրդակցեցան Հերովդիանոսեաններուն հետ, զայն կորուստի մատնելու միջոցներուն վրայ» (Մարկ. Գ. 6):

Միեւնոյն քաջարի անկեղծութիւնը կը յաւկանուի Յիսուսի ընթացիկն մեզ, փարսեցիներու նեղմիտ սարամերձութեան դիմ: Այն ատենուան ուղղափառներու կարծեօք, բարեպաշտ և Օրէնքին հնազանդ Իսրայէլացիներէն ուրիշ ոչ ոք կրնար ո եւ է մասնակցութիւն ունենալ Աստուծոյ բարիքներուն: Եւ բազմաթիւ Հրեաներ, որ ժամանակ չունէին դաստիարակուելու, կամ իրենց արհեստին բերուածով չէին կրնար գործադրել օրէնքին բոլոր նրբութիւնները, մերժուածներ կը նկատուէին (Յովհ. Է. 49): Սամարացիները ա՛յնպիսի արհամարհանքի մը առարկայ էին Հրեաներուն համար, որ իր անուան արժանի ո եւ է Ռաբբի չէր հաւանիր կոխելու անոնց գաւառին հողը, և Յիսուսի համար փնտռելով նախատալից բառ մը՝ «դեւ» բառին համանշանակ, զայն «Սամարացի» կոչեցին (Յովհ. Ը. 48): Քրիստոս բացայայտ պայքար կը բանայ այս նեղմիտ տարամերձութեան դէմ: Իր ծննդավայր քաղաքին մէջ առաջին քարոզութեանը միջոցին, մաղ մնաց մահուանը պատճառ ըլլալու աստիճան թշնամութիւն արթնցուց իրեն դէմ, ըսելով որ թէեւ Եղիայի ժամանակ Իսրայէլի մէջ շատ այրիներ կային, Աստուած իր բարիքը յայտնեց Սիզոն հեթանոս քաղաքէն այրիի մը՝ անոր զրկելով իր մարգարէն. և թէ Եղիսէի ժամանակ շատ բորոտներ կային Իսրայէլի մէջ, Աստուած նպատակորեց Նեէման Ասորին, իր մարգարէին միջոցաւ զայն բժշկելով (Ղուկ. Գ. 16—30): Կը յայտարարէ հաւաքուած դպիրներուն և փարիսեցիներուն թէ Աստուած հեթանոսները պիտի հրաւիրէ երկնային խրախճանքին, քանի որ Հրեաները արհամարհեցին իր կոչը (Մատթ. Ը. 11—12). և խօսելով ամէն անոնց վրայ զորս Իսրայէլ կ'արհամարհէ և կը մերժէ, ճշմարտութիւնը կը յայտնէ աւելի՛ ամուր և մերկապարանոց ոճով մը. «Մաքսաւորներն և պոռնիկները ձեզմէ առաջ պիտի ըլլան երկնքի արքայութեան մէջ» (Մատթ. ԻԱ. 31): Երբ կը մօտենայ ճակատագրական ելքը, որուն կ'առաջնորդէ զինքը ճշմարտութեան

անպարտելի սէրը, Յիսուս չի տկարանար: Սուր հեզնութեամբ մը կը հաստատէ թէ «Ձի կրնար ըլլալ որ մարգարէ մը մեռնի Ս. Քաղաքէն դուրս» (Ղուկ. ԺԳ. 33), և գիտնալով թէ ի՛նչ կը սպասէ իրեն, «Ճամբայ կ'ելլէ, Երուսաղէմ երթալու որոշմամբ» (Ղուկ. Թ. 51): Հասնելով այս քաղաքը որ կեդրոնավայրն է իր թշնամիներուն, զանոնք կը կատղեցնէ Տաճարէն դուրս վանելով յամառ վաճառորդները: Սանդղիոնէն պատգամաւորութիւն մը իրեն եկած ըլլալով այս ընթացքին մասին բացատրութիւն պահանջելու, անոնց կը պատասխանէ թափանցիկ առակովը չար այգեգործներու, որոնք այգիին տիրոջ կողմէ զրկուած ծառաները թշնամանելէ ետքը, նոյն ժամուն կը դաւադրեն սպանելու համար իր Զաւակն ալ: Եւ կը վերջացնէ սա բառերով, որ միեւնոյն ատեն կոչ մը և ամբաստանութիւն մըն են. «Աստուծոյ արքայութիւնը պիտի առնուի ձեզմէ և պիտի տրուի ազգի մը որ պիտի պտղաբերէ զայն» (Մատթ. ԻԱ. 33—46): Այսպիսի քաջարի ընթացք մը, նմանօրինակ պարագաներու մէջ, միակ ելքի մը կրնար յանգիլ, և դէպի այս ելքն է որ կ'ընթանայ Քրիստոս հանդարտ հաստատամտութեամբ մը, կրկնելով ճիշտ այն վայրկեանին որ կը կքէր խաչին տակ. «Մի՛ լաք իմ վրայ, այլ լացէք ձեր և ձեր զաւակներուն վրայ» (Ղուկ. ԻԳ. 28):

Սորհելով Քրիստոսի կեանքին դիւցազնութեան վրայ, անոր վայրկեան մը իսկ տկարացում չունեցող գործունէութեան վրայ, չենք զարմանար տարիներ ետքը Պետրոս Առաքեալի գրութեանց մէջ գտնելով ճառագայթացում մը մտքի միեւնոյն վիճակին: «Բայց նոյնիսկ եթէ տառապիք արդարութեան համար, երջանիկ պիտի ըլլաք. մի՛ վախնաք ուրեմն այն բաներէն որով ձեզի երկիւղ կ'ազդեն, և մի վրդովուիք բնաւ (Պետ. Գ. 14): Մեր աղօթքի հաւաքոյթներուն մէջ սովորութիւն ունինք Աստուծմէ խնդրելու՝ մեր կեանքերուն մէջ ներկայութիւնը բարութեան և քաղցրութեան այն ձիրքերուն որոնք, անգամ մը որ մըտ-

նենք սովորական կեանքի մէջ, պիտի զգացնեն աշխարհի թէ Յիսուսի մօտ եղած ենք: Այսպիսի աղօթքներ լաւ են անշուշտ. բայց աշակերտներուն յատկանիչը, որոնք Յիսուսի աշխարհի վրայ գտնուելու միջոցին ամէնէն աւելի նմանեցան իրեն, ոչ թէ կրաւորական այլ գործնական առաքինութիւն մըն էր. ոչ թէ քաղցրութիւնն էր այլ քաջութիւնը: Այսպէս, Գործք Առաքելոցին մէջ կը կարդանք. «Տեսնելով Պետրոսի և Յովհաննէսի վստահութիւնը... զարմանքի մէջ էին և կը հասկնային թէ անոնք Յիսուսի հետ գտնուած են» (Գործք Գ. 13):

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

1.— Յիսուս ո՞ր կէ կը ստանար այն վստահութիւնը որ զինքը անընդունակ կ'ընէր երկիրդի: Նկատի առե՛ք այն պատգամները ուր ի յայտ բերաւ այդ ինքնավստահութիւնը:

2.— «Ով որ ինձի հետ չէ, ինձի դէմ է»:

Ի՞նչ կերպ իրաւախոսութիւն պէտք է աններելի նկատել: Սկզբունքներու հանդէպ անհաւատարմութիւնն է ան:

3.— Երբ օրերու քրիստոնեաները իրենց քաջութեամբ կը յիշեցնեն Յիսուսը եւ իր առաջին աշակերտները:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ.

Ս Ր Տ Ի Կ Ե Ա Ն Ք Ը

ԱՌՕՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

Իններորդ շաբաթ, առաջին օր

Յովհ. ԺԵ. 9—15

Առաջին երեք Աւետարաններէն ոչ մէկուն մէջ չենք գտներ այս զմայելի արտայայտութիւնը Յիսուսի սիրոյն՝ իր աշակերտներուն հանդէպ, թէեւ անոնք կը ներկայացնեն զինքը՝ ամենախանդակաթ և ամենահաստատուն սիրով մը կապուած իր բարեկամներուն հետ: Նկատի առե՛ք քեզիման անսովոր եւ դիւցազնական քաջութիւն մը, յեղաշրջող յանդիմանութիւն մը, բռնուց զայրոյթի մը եւ խորագրեցիկ քաղցրութեան եւ աղապատանքի խառնուրդ մը կը ներկայացնէ Յիսուսի նկատմամբ: Միեւնոյն հակադրութիւնը կը նշմարենք Պողոս առաքելի քով երբ, հիացում յայտնելէ ետքը պետական մարդու իր փայլուն ձիրքերուն, իր իմացական նշանաւոր ուժին և իր աննկուն քաջութեան վրայ, սա տեսակ հատուած մը կը կարդանք. «Հեզ և քաղցր եղանք ձեր մէջ, դայեակի մը նման որ մանուկները կը սնուցանէ. նոյնպէս զթասիրտ եղանք ձեզ նկատմամբ. հաճելի էր մեզի՝ ձեզի տալ ոչ միայն Աստուծոյ Աւետարանը, այլեւ մեր անձը, որովհետեւ մեր սիրելիներն եղաք» (Ա.

Թեւ. Բ. 7—8): Շատ մարդիկ կեղծ ամօթ մը կը զգան խորունկ խանդաղատանքի այս շեշտը դնելու իրենց բարեկամութեան արտայայտութեան մէջ. բայց ասոնք զձուձ հոգիներն են, որովհետեւ մեծ բնաւորութիւնները միեւնոյն ատեն սիրող բնաւորութիւններն են:

Իննեւորդ շաբաթ, Երկրորդ օր

Մատթ. ԺԸ. 1—6, 10—14

Մեր այս շաբթուան ուսումնասիրութեան մէջ պիտի տեսնենք թէ Յիսուսի ուսուցումը միշտ կերպով մը կը պատկանի ընտանիքին: Նկատողութեան առնենք որ ընկերային ո եւ է համախմբումի մը մեջ, որքան ալ բազմաթիւ ըլլան զայն կազմող անհասները, իւրաքանչիւր անհաս կը ներկայացնէ անսահման արժեք մը, եւ քե այս ընկերային համախմբումը կը կազմէ նեմարիս ընկանիք:

Վերոգրեալ հատուածին մէջ Յիսուս ասիկա կը տարածէ ամբողջ մարդկային ազգին, որ իրեն կը թուի անհուն ընտանիք մը որ ունի Հայր մը, և Անոր աչքին իր զաւակներուն ամէն մէկը թանկագին է: Ո՛րքան մեծ պէտք է ըլլայ սիրելու կարողութիւնը Անոր որ կը սիրէ ամբողջ մարդկութիւնը, իբրեւ թէ անոր իւրաքանչիւր անդամը մաս կազմէր իր ընտանիքին, և անոնցմէ ոչ մէկը պէտք չէ անտեսել: Համարեցէք թէ այդ մեծ ընտանիքին մէջ կ'ապրիք, և սիրոյ մասնաւոր առարկան էք Անոր որ հայրն է ամէնուն: Ձեր կեանքը կը համապատասխանէ՞ այս սիրոյն. կ'ապրի՞ք իրապէս այն կերպով որ զուք անսահման արժէք մը ունենաք Աստուծոյ աչքին, և բոլոր արարածները, նոյն իսկ ամէնէն խոնարհները, ունին ձեզի չափ արժէք: Խորհեցէք անեստուած, արհամարհուած, բարեկամներէ զուրկ անձերու վրայ, եւ այսօրուրնէ սկսեալ մասնաւոր յարգանքով վարուեցէ՛ք անոնց հետ, որպէս քե քանկագին եղած ըլլային անոնք ձեր աչքին:

Իննեւորդ շաբաթ, Երրորդ օր

Ղուկ. ԺԷ. 21—32

Բաւական մի սեպէք կարգալ Անտակ՝ Որդիի առակին վերջին մասը միայն. կարգացէք ամբողջ առակը: Այստեղ ալ կը տեսնենք թէ Աւետարանը կը կենայ ընտանեկան գետնի վրայ: Ընկերային միակ համախմբում մը կայ, ընկանիք, որուն կապերը անբախտելի են. չար գաւալ մը գաւալ կը մնայ, չար եղբայր մը եղբայր է միշտ: Քրիստոս այս ընտանեկան կապը կը տարածէ ամբողջ կեանքին վրայ: Ինչպէս որ առակին անդրանիկ զաւակը կ'ուրանար անտակ որդին, փարիսեցիներն ալ, կ'ըսէ Յիսուս, կը մերժէին եղբայրական ո եւ է յարաբերութիւն այնպիսի մարդոց հետ զորս մեղաւոր կը նկատէին, մինչ բոլոր մարդիկ, նոյնիսկ չար, ազէտ, ապականած մարդիկ, մեր եղբայրներն են:

Մտածեցէք թէ աշխարհի մակերեսը որքան պիտի փոխուէր եթէ ընդունէինք Քրիստոսի սկզբունքները. և եթէ բոլոր մարդիկը նկատէինք իրապէս մեր եղբայրներն և քոյրերը: Ի՛նչ փոփոխութիւն պիտի կրէր մեր ճարտարագործական և առեւտրական կեանքը, ի՛նչ նոր ներշնչում պիտի ունենային առաքելական գործին և ընկերային ծառայութեանց նուիրուողները: Խորհեցէ՛ք նաեւ այն փոփոխութեան վրայ որ յառաջ պիտի գար կարգ մը մարդոց նկատմամբ մեր ունեցած դիրքին մէջ:

Իննեւորդ շաբաթ, չորրորդ օր

Մարկ. Զ. 30—34, Մատթ. ԻԳ. 37—38

Քննեցինք ընտանիքի գաղափարը, որ հիմը կը կազմէ Յիսուսի սիրոյն մարդոց հանդէպ: Աստուած մեր Հայրն է. մենք ամէնքս եղբայրներ ենք, և ինչպէս ընտանեկան յարկին տակ, զաւակներու իւրաքանչիւրը անչափելի արժէք

մը ունի Հօրը համար: Հայրական, որդիական, եղբայրական այս յարաբերութիւնները անլուծելի են. այնպէս որ ո եւ է մարդկային արարածի մեղքը ազատ չի կացուցաներ զիս անոր եղբայր ըլլալէ՝ կարելիութեան սահմանին մէջ: Վերի հասուածները քող մեզի հասկցնեն քե Յիսուսի կեանքին հիմնական գաղափարները ո՛րքան կենսունակ եւ գործնական էին գեղուն սիրով մը, որ խոր եւ եւ կարեկցութեամբ լի բոլոր մարդկութեան համար:

Անշուշտ բարձր կը բռնէք քրիստոնէական սկզբունքը՝ մարդոց եղբայրութեան եւ Աստուծոյ հայրական միջամտութեան մեր կեանքին մէջ. բայց այս գաղափարը կը կիրարկուի՝ ձեր ամենօրեայ վարմունքին եւ ընկերին հանդէպ ձեր զգացումներուն մէջ:

Իններորդ շաբաթ, Հինգերորդ օր.

Յովն. ԺԳ. 1-5, 12-15

Կարելի է երեւակայել, տրուած պարագաներուն մէջ, սիրոյ աւելի զմայլելի արտայայտութիւն մը քան այն զոր Յիսուս կուտայ իր աշակերտներուն:

Բարեկամութիւնը կը փոփոխի իր ընտելեան մէջ. ան կը նմանի տունկի մը որ կը բուսնի ամէն կլիմայի տակ, բայց նիհար եւ ազազուն կ'ըլլայ հիւսիսի մէջ, իսկ գեղեցիկ եւ ճոխ կ'ըլլայ հարաւի կողմը. ուսումնասիրեցէք Յիսուսի եւ իր աշակերտներուն բարեկամութիւնը: Այս բարեկամութիւնը՝ սնած միեւնոյն հաւատքով, միեւնոյն յոյսով եւ միեւնոյն հաւատարմութեամբ մեծ Դատին, աճած է հողեկան ներդաշնակութեան եւ փոխադարձ ծառայութեան մը շնորթի մը մէջ. Յիսուս բարեացակամ է ամենուն, բայց անո՛նց միայն բարեկամ կրնայ ըլլալ որոնք կը ջանան իրեն միանալ իր գտնուած բարձրութեան վրայ. «Դուք իմ բարեկամներս եք, երբ կը կասարեք ամեն ինչ որ կը պատուիրեմ»:

Ձեր բարեկամութիւններն այս բարձրագոյն սեսակէ՞ն են, եւ մաս կը կազմէ՞ք Տիրոջը բարեկամներու ընկերակցութեան:

Իններորդ շաբաթ, Վեցերորդ օր.

Ա. Յովն. Ա. 1-7

Քննեցէ՛ք քրիստոնէական կեանքին մեկնութիւնը որ կը թելադրուի մեզի այստեղ: Բարեկամական հաղորդակցութեան քեանք մըն է ան մեր Հօրը հետ. ձեր սրտին խորը չկա՞յ մեկը որ ձեզ զգուցանէ Չարեն, որ յանդիմանէ զձեզ մեղքի համար, որ ձեր առջեւ դնէ գեղեցիկ իտեալը քե ի՛նչ պե՛տք է ըլլաք, որ ձեր այժերուն շողացնէ վերջնական յաղթանակը՝ ձեր ամենեւնի վիստած վարկեաններուն մէջ, եւ որ երբեք չի լիաներ ձեզ: Այս ձայնը չէ՞ք բացատրեր «խղճմըտանք» անուանելով զայն. հոն մէկը կայ որ կ'ուզէ բարեկամի նման վարուիլ ձեզի հետ: Համերա՞ջիս էք այս անբեւոյթ ընկերին հետ: Կը լսէ՞ք անոր ձայնը: Իրեն կը վերապահէ՞ք իսաղաղ ժամեր որ այս ձայնը կարենայ ինքզինքը լսելի ընել. եւ կ'աշխատի՞ք անոր հետ համաձայն կերպով, իրագործելով այն հաղորդակցութիւնը որու մասին Պօղոս կը գրէր. «Աստուծոյ հետ գործակից ենք»:

Իններորդ շաբաթ, Եօթներորդ օր.

Ա. Կորնթ. ԺԳ.

Ըսուած է թէ Պօղոս առաքեալ այստեղ ուղած է Յիսուսի պատկերը գծել: Իր դիտումը այդ ըլլայ թէ ոչ, այս սողերը լիովին կը յատկանշեն Յիսուսի ոգին: Վերստին կարգացէ՛ք նկարագրութիւնը այն գանազան եզանակներուն որոնց մէջ սէրը կը յայտնուի կեանքի ընթացքին: «Սէրը

երկայնամիտ է, կը քաղցրանայ...» տեսէք թէ սիրոյ լուրաքանչիւր կերպը որքան կը համապատասխանէ Քրիստոսի կեանքին, ինչպէս որ ծանօթ է մեզի:

Այստեղ նշանակուած առաքինութիւններէ մէկ քանին ընդհանրապէս հիացումի առարկայ եղած են աւելի, քան թէ գործադրուած. և լաւ պիտի ընենք, եթէ քննենք մեր ներքին կեանքը՝ բաղդատելով զայն Յիսուսի միջոցով յայտնուած սիրոյ («լայնութեան, երկայնութեան, բարձրութեան և խորութեան») հետ:

Ի ՈՐՇՐԴԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Թ. ՇԱԲՈՒԱՆ ՀԱՍՄԻ

Յաճախ ուշադրութենէ վրիպած են Յիսուսի նկարագրին կորովի դիմադները, իր քաջութիւնը՝ օրինակի համար, մինչ կը ծանրանային իր բնաւորութեան գորովալի կողմին վրայ: Ռեքնան կ'ըսէ Յիսուսի համար թէ անոր մէջ սրտի գորովը երեւոյթը կ'առնէր անհուն քաղցրութեան մը, բանաստեղծական հմայքի մը, տարտամ և տիեզերական. և Սթրաուս կը գիտէ թէ «Յիսուս մեզի կ'երեւայ բնականէն համակրելի նկարագիր մը, որուն ոչինչ կը պակսէր՝ եթէ ոչ հասուննալ և գիտակցիլ ինքզինքին»:

Ինքզինքնիս պահպանելու համար Յիսուսի նկարագրին այս խիստ քաղցր մեկնութենէն, օգտակար էր ի վեր հանել իր կորովի ձիրքերը՝ ուժգին գայրոյթը, քաջութեան, ուղղամտութեան, ինքզինքին տէր ըլլալու կարողութիւնը. բայց այս պատկերին էական գիծերը պիտի պակսէին, եթէ ի նկատ չառնէինք իր մէջ գտնուած ճառագայթող բարութիւնը, իր բնական ջերմ խանդաղատանքը: Ուսումնասիրելու համար Տիրոջը նկարագրին այս երեսակը, մէկզի կը թողունք ինչ որ կը պատկանի իր տիեզերական առաքելու-

թեան, և կը մօտենանք իր անձնական և մտերիմ յարաբերութեանց, որոնց մէջ ի յայտ բերաւ իր բարեկամութեան առանձնայատուկ գեղեցկութիւնը:

Աստուածաբանները բնականաբար փառաբանած են յանձին Յիսուսի այն անասման սէրը որ կ'ընդգրկէր ամբողջ մարդկութիւնը, և որով Աստուած իր շնորհքը արտայայտեց մարդկութեան համար: Բայց երբ կարգանք Աւետարանը, կը տեսնենք որ Յիսուս մասնաւոր խանդաղատանքով մը կը զբաղի մէկ քանի տղոցմով. անօթութիւնն իսկ և իր սաստիկ յոգնութիւնը կը մոռնայ՝ բարութեամբ վերաբերուելու համար վատահամբաւ կնոջ մը հանդէպ (Յովհ. Գ. 6 ևն.), կը հաւանի հիւրասիրուիլ ընտանիքէ մը զոր ուրիշներէն կը նախընտրէր (Յովհ. ԺԱ. 5), և իր աշակերտներուն կ'ըսէ խորունկ սիրոյ անկեղծ շեշտով մը. «Ձեզ ծառայ չկոչեցի... ձեզ բարեկամ կոչեցի» (Յովհ. ԺԵ. 15): Ամէն տեղ Յիսուս ապաւորութիւնը կը թողու գորովոտ բարութեան մը՝ ոչ թէ տարտամ, ցրուած, տիեզերական, այլ որոշ, վճռական, մասնաւորապէս շահագրգռուելով կարգ մը մարդոց և կարգ մը կիներու հետ հաղորդակցութեամբ. ապա հովաքար իր աղօթքներուն մէջ յիշեց անուններ՝ Բարտիմէոս կոյրը, նախորդ իրիկունը հանդպած տղաքներ, և մանաւանդ իր բարեկամներուն մտերիմ շրջանակը. եթէ, ինչպէս կ'ըսուի, մարդկութիւնը ընդարձակ դաշտ մըն է մշակութեան, իր անձնական յարաբերութեանց նեղ շրջանակը պարտէզն է ուր բարի կամեցողութեան և սիրոյ սերմերը, ծիւրերը կը բարձրանան՝ յոռաջիկային աւելի ընդարձակ գեանի մը վրայ վերստին անկուելու համար: Ալիս-Պրիմէն-Բալմըրի խօսքերը հաւատարիմ արտայայտութիւնն են Յիսուսի զգացումներուն և անոր կիրարկած գործելու եղանակին. «Անհատներն են որ հաշտի կ'առնուին. ջանացէք անհատները շահիլ. անոնք ուրիշներ ալ պիտի շահին, այս վերջիններն ալ ուրիշներ, և այսպէս պիտի շարունակուի ձեր գործը անսահմանօրէն»:

Յիսուսի սիրող բնաւորութիւնը կը յայտնուի նաեւ իր ընտանիքին մէջ: Երուսաղէմ այցելութենէն ետքը (Յիսուս 12 տարեկան էր այն առնն), ա՛լ չենք լսեր Յովսէփի վրայ խօսուիլը: Անիկա ա՛լ չերեւար աւետարանական պատմութեանց մէջ, և ներելի է մտածել թէ՛ մեռաւ երբ Յիսուս շատ երիտասարդ էր տակաւին. հաւանական է ուրեմն որ եթէ իր առաքելական պաշտօնին սկսաւ 30 տարեկանին, ատիկա արդիւնքն է այն իրողութեան որ պատասխանատուութիւն կը ծանրանար իր վրայ նիւթապէս ապրեցնելու իր ընտանիքը: Նաղարէթի մէջ, արհեստաւորի խոնարհ յարկի մը տակ, Յիսուս ատաղձագործութիւն կ'ընէր իր մօրը օգնելու համար. իր փոխարեւորութիւններուն և առակներուն մէջ կը տեսնուի բացայայտ հետքը այս աղքատ և պարզուկ շրջանակին մէջ անցուցած տարիներու աշխատանքին: Յիսուս կը զիտէ թէ՛ տուն մը ի՛նչպէս պէտք է շինուի ամուր ըլլալու համար (Մատթ. է. 24 ևն.), կ'ըմբռնէ թէ՛ որքան անհրաժեշտ է նախապէս հաշուել շինուելիք շէնքին ծախքը (Ղուկ. ԺԳ. 28), տեղեակ է աղուէսներու և անոնց որջին և թոչուսներու և անոնց բոյնին մասին (Մատթ. Ը. 20), իր ձագերը թեւին տակ ժողվիլու հոգածու հաւերու մասին (Մատթ. ԻԳ. 37), ծանօթ է երկրագործական աշխատութեանց, որոնցմէ կ'առնէ սովորաբար իր պատկերները. գիտէ թէ՛ ո՛րքան աժանագին կերակուր մը կը կազմեն ճնճղուկները, որոնք կը վաճառուին հրապարակին վրայ (Մատթ. Ժ. 29): Իր տանը մէջ տեսած է որ իր մայրը կը կարկատէ հագուստները, մինչև այն աստիճան որ կարելի չըլլայ նոր կարկտան գնել (Մատթ. Թ. 16): Մասնաւոր համակրութիւն մը ունենալ կը թուի իր մօրը նման ընտանեկան հոգերով պաշարուած այրիներուն: Կարելի է որ այս համակրութիւնը ունեցաւ ա՛յն այրիին մասին, որ տաճարին մէջ լուծայ մը ձգեց զանձանակը, նուէր մը որ Յիսուսի աչքին աւելի մեծ երեւցաւ քան բոլոր մեծահարուստներուն նուէրները (Մատթ. ԺԲ. 42), և իր զայրոյ-

թին մէջ կ'արտայայտուի անո՛նց դէմ որոնք «այրիներուն տունը կ'ուտեն և պատճառանքներով կ'երկարեն իրենց աղօթքը» (Մարկ. ԺԲ. 40): Տկարի մը՝ անձանձրոյթ օգնութիւն խնդրելը նկարագրելու համար տուած օրինակը այրի մըն է, որ անիրաւ գատաւորին կը դիմէ իր կարեւոր դատը տեսնելու (Ղուկ. ԺԸ. 1 ևն.): Այստեղ ալ Ան իր յիշողութեան մէջ կրնայ ունեցած ըլլալ իր մօրը կեանքէն ո՛ր եւ է դէպք:

Նկատի առնելով Յիսուսի գորովը փոքրիկ տղոց հանդէպ, մարդ կը տարուի մտածելու թէ՛ այդ ձիրքը իր առաջին արտայայտութիւնը ունեցած է Նաղարէթի ընտանեկան յարկին տակ, ուր կերպով մը ընտանիքի հայր կը նկատուէր: Մատթէոսի ԺԸ. գլուխը մեղի կը պարզէ Յիսուսի սէրը փոքրիկներուն համար: Տղուն հեղութիւնը, ամէն բանի հաւատալու հակամիտութիւնը և միամիտ անկեղծութիւնը անոր համար խորհրդանիշն են Երկնքի Արքայութիւնը մտնելու անհրաժեշտ հոգեկան վիճակին (համար 2—5): Այս անմեղութիւնը գայթակղեցնել այնքան վատ ոճի մը կը թուի իրեն, որ զայն գործողին համար ո՛ր եւ է պատիժ խիստ չպիտի ըլլար, և ո՛ր եւ է զոհողութիւն — նոյնիսկ մէկ աչքը հանելը կամ մէկ ձեռքը կտրելը — այնքան մեծ չպիտի ըլլար, «չգայթակղեցնելու համար այդ փոքրիկներէն մէկը (համար 6—10): Անոնց իւրաքանչիւրը թանկագին է Ապտուծոյ աչքին. իր սէրը կը հսկէ անոնց ամէնուն վրայ, որովհետեւ իր կամքը այն է որ այս փոքրիկներէն ոչ մէկը կորուստի չմատնուի (համար 14): Մարկոսի Աւետարանին մէջ՝ մանուկներու նկատմամբ Յիսուսի սէրը նկարագրուած է այնպիսի բառերով, որ անկարելի է երեւակայել Պղատոնի կամ Արիստոտէլի քով, եթէ ձանօթ է նին ըմբռնումը տղոց վրայ: «Եւ զանոնք գիրկն առնելով, անոնց վրայ զբաւ ձեռքերն և օրհնեց» (Մարկ. Ժ. 16):

Աւետարանի կարգ մը հատուածները, առաջին նայ-

ուածքով, հակասել կը թուին Յիսուսի սիրոյն՝ իրեններուն հանդէպ: Ընտանեկան խանդաղատանքը ինչպէս կրնար նկարագրի գիծն ըլլալ անոր որ կ'ըսէր. «Եթէ մէկը կուգայ ինձի և չ'ատեր իր հայրը, մայրը, կինը, զաւակները, եղբայրներն և քոյրերը, և նոյնիսկ իր անձը, չի կրնար իմ աշակերտս ըլլալ» (Ղուկ. ԺԳ. 26): Յիսուս շատ անգամներ իրեններէն յօժարակամ բաժնուելը ցուցուց իբրև կնիքը Յիսուսի աշակերտի կեանքին. այն աստիճան որ քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ վանական-միանձնական կեանքը շատերուն աւելի՛ աղնիւ թուեցաւ քան ընտանեկան բնականոն կեանքը, և ընտանիք մը հիմնելը ցաւալի գիջում մը նկատուեցաւ բնախօսական օրէնքներու: Յիսուսի խօսքերուն այս կերպ մեկնուելը սխալ մըն է. գիտեցէք որ մեր յիշած բնագրին համաձայն մարդ իրենները պէտք է առէ ճիշդ այն իմաստով որ իր անձը կ'ատէ: Ասով Տէրը այն կը հասկնայ որ մարդ նուիրուի Իր դասին. և ատիկա կը պահանջէ ամէնէն վճական և կտրուկ բառերով, մատնանշելով այն բաները զորս լքել ամէնէն աւելի գիտարին է, այն է մարդկային ամենաթանկագին բարիքները: Ան ըսել կ'ուզէ թէ ամէնէն աղնիւ համակրութիւններն և սէրերն անգամ կրնան մարդու մը արգելք ըլլալ նուիրուելու Աստուծոյ դասին, եթէ անոնք հակառակին այս նուիրումին: Ու խորհելով ամէնէն դառն զրկումներուն վրայ, որուն կրնայ հաւանիլ աղնիւ ծնունդ ունեցող մէկը, կ'ընտրէ ընտանեկան կապերը. հետեւաբար Աւետարանի այս խօսքը ի վեր կը հանէ եւ կը ներքուի բնական յարկի գեղեցիկութիւնը, եւ ոչ քեզայն կը վարկաբեկէ: Յիսուս մասնաւոր գիտումով է որ անձին զոհողութիւնը կը ներկայացնէ ամենախիստ բառերով: Յիսուս ապահովաբար ինք ալ զգաց ինչ որ Մածծինի կը բացատրէ այսպէս. «Ով որ ձակատագրական պայմաններու մէջ կը զրկուի ընտանեկան վճիռ երջանկութեանէն, սրտին մէջ այնպիսի պարսպ մը կ'ունենայ զոր ոչինչ կրնայ լեցնել. և ես որ այս սողերը կը գրեմ, խիստ լաւ գիտեմ ատիկա»:

Եթէ, այս մեկնութեան լոյսին տակ, ուսումնասիրենք Յիսուսի հրապարակային գործունէութիւնը, իր խօսքերուն և գործերուն շարքը մեզի համար պիտի ստանայ նոր և աւելի ակնառու նշանակութիւն մը: Երբ կ'ըսէ թէ աղուէսները որջեր ունին և երկնքի թռչունները բոյներ, բայց Որդին Մարդոյ տեղ մը չունի գլուխը դնելու, անշուշտ կը հառաչէ ընտանեկան յարկի մը համար: Եթէ Բեթանիոյ մէջ Ղազարի և իր քոյրերու տունը փափաքելի հանգստավայր մը կը թուի իրեն, պատճառն այն է որ այնտեղ կը գանձէ ընտանեկան յարկի մթնոլորտը որմէ զրկուած է տարիներէ ի վեր: Երբ խստիւ կը յարձակի իր Ժողովրդեան բարքերուն մէջ ընդունուած ամուսնալուծման դէմ, և այր և կնոջ միջև անյուծելի կապի իտէպը կը գաւանի, ատոր մղուած է անաղարտ ընտանեկան կեանքի մը մասին ունեցած սէրէն (Մարկ. Ժ. 5—9). երբ խստիւ կը յանդիմանէ փարիսեցիները՝ այն աւանդութեան համար որու համաձայն մարդ կրնայ զանց ընել իր ծնողաց պէտքերը հողալը՝ բաւական է որ ան յայտարարած ըլլայ կորբան (Աստուծոյ ընծայ) իր ինչքերուն համար (Մարկ. Է. 10—12). երբ հինգերորդ պատուիրանը՝ «քու հայրդ ու մայրդ պատուէ» կը դասէ այն պատուէրներուն մէջ զորս պէտք է կատարել յաւիտեան կեանքը ստանալու համար (Մատթ. ԺԹ. 19). երբ արամութեամբ կը նախատեսէ թէ իր Աւետարանին հետեւանքը պիտի ըլլայ ընտանիքներու խոռովութիւնն ու բաժանումը (Ղուկ. ԺԲ. 53). երբ ջերմագին ներքող մը կը հիւսէ անոնց որ իր սիրոյն համար լքած են տուն, եղբայր, քոյր, հայր, մայր կամ զաւակ (Մարկ. Ժ. 29—30), այս ամէնուն մէջ Ան կը յայանէ իր խոր սէրը ընտանեկան կեանքի համար: Ուստի ապահովաբար իր կեանքին ամէնէն զժողակ մէկ պահը եղաւ, երբ իրենները եկան զինք փնտռելու, և աշխատելու որ զինքը ետ կեցնեն իր առաքելութենէն, և ինք չկրցաւ խուսափիլ ներքին պայքարէ մը (Մարկ. Գ. 21, և 31—35):

Ազգէ վերջը իր ընդգրկած դատին կատարեալ նուիրումը կը նկատէ յօժարակամ լքումը ընտանեկան երջանկութեան: Թէ որքան անդրդուելի խանդաղատանք մը զինքը միշտ կը կապէր իրեններուն, զայդ կը յայտնէ մեզի Սաչին վրայէն, երբ իր հոգեվարքի միջոցին կը մտահոգուի մօրը մասին, և անոր ապաստանարան մը կ'ընծայէ Յովհաննէս Աւետարանիչին մօտ (Յովհ. ԺԹ. 26—27):

Իրապես, Յիսուսի ամենեկն յասկանեալան ուսուցումը իր եզրերը կ'առնէ ընտանեկան, ընտանեկան ոգին սիրապետել կը բուսի իր գործունեութեան մեքոններուն վրայ, եւ մարդկութեան համար երազած իսկալը՝ ընտանեկան կեանքն է: Աստուծոյ մասին գծած պատկերը Թագաւորի մը կամ Դատաւորի մը պատկերը չէ, այլ Հօր մը պատկերը: Մարդոց իրարու հետ ունեցած բոլոր յարաբերութիւնները կ'ամփոփուին միակ բառի մը մէջ՝ եղբայրութիւն. և երբ Անտուայ Որդիի առակին մէջ անդրանիկ որդին՝ անձնասէր և պաղ՝ կ'ըսէ իր հօրը. «Ահա՛ քու որդիդ» (Ղուկ. ԺԵ. 29 էն.), Յիսուս պատասխանել կուտայ հօրը. «Ահա՛ քու եղբայրդ»: Հայրութիւն և եղբայրութիւն կը համապատասխանեն իր ամբողջ ըմբռնումին, Աստուծոյ և մարդոց նկատմամբ: Ընտանեկան յարաբերութիւններէ ալ շատ մը դադափարներ և գործելու կերպեր փոխ կ'առնէ: Սիրով միացած ընտանիքի մը մէջ իւրաքանչիւր անդամ հաւասարապէս թանկագին է միւսներուն համար. և երբ գաւակներէն մէկը վտանգի մը ենթարկուի, միւսներուն առողջութիւնն ու ապահովութիւնը չի կրնար հանդարտեցնել ծնողքին սիրտը: Այս է ոգին որով Քրիստոս կը սիրէ մարդկութիւնը (Ղուկ. ԺԵ. 3—10): Իր անուան արժանի ընտանիքի մը մէջ, կատարելագործման ճշմարիտ ազդակը անձնական ազդեցութիւնն է մէկը միւսին վրայ. և այս է նաեւ գործելու միջոցը զոր կ'ընտրէ Յիսուս, երբ «տասներկուքներ կ'որոշէ իրեն հետ ըլլալու համար» (Մարկ. Գ. 14), և անոնց ապագայ աշխատութեան ծրագիրը գծելու առթիւ կ'ըսէ իրենց. «Դուք աշ-

խարհի լոյսն էք», «Դուք երկրի աղն էք»: Մարդկային բոլոր յարաբերութեանց մէջ ընտանեկան կապերը միայն անքակտելի են: Այն ազազակին մէջ զոր Դաւիթ կ'արձակէր՝ որբալով իր դաւաճան և ըմբոստ դաւակին մահուան վրայ, «Աբիսողո՛մ՝ դաւա՛կս, դաւա՛կս Աբիսողո՛մ», կը յայտնէր ընտանեկան կապի մասնաւոր յատկութիւնը, որ շատ տարբեր է տիրոջ և ծառայի, թագաւորի և հպատակներու, դատաւորի և ամբաստանեալի միջեւ գտնուած յարաբերութիւններէն: Յիսուս ուզեց ա՛յս կապը տարածել ամբողջ մարդկութեան վրայ: Միեւնոյն ատեն կը քարոզէ Աստուծոյ անսպառ զբօթութիւնը մարդուն հանդէպ, և մարդուն ներդրութեան անսահման անձնութեան ոգին՝ իր եղբայրներուն հանդէպ: Մէկ խօսքով, Յիսուսի խոսքին էր աշխարհի մասին, զայն ընել անհուն ընտանիք մը. միակ հայր մը ամէնուն համար, բոլոր մարդիկ՝ եղբայրներ, և մարդկային բոլոր յարաբերութիւնները ներգաշնակուած՝ ընտանեկան կապի այս հոգեկան ըմբռնումին մէջ: Սրտի ս'րքան խանդաղատանքէ, և յոյսի ս'րքան մեծութենէ պէտք է պոթկացած ըլլայ Յիսուսի այս խոսքը:

Յիսուսի սիրքը կը յայտնուի նաեւ իր բարեկամութիւններու ուժգնութեան եւ յասկութեանց մէջ: Իր անհուն, ճառագայթարձակ սէրը՝ վեհանձն բոլոր արարածներուն հանդէպ, իր նկարագրին մէջ մեզի ամէնէն աւելի ընտանի տարն է, և ստիկա է անոր անձնաւորութեան այն կողմը, զոր քրիստոնէական եկեղեցին միշտ ի վեր հանած է, և կը ստորագծէ սա հոգեւոր երգին մէջ. — Ո՛վ աստուածային բարեկամ բոլոր մարդու որդիներուն: Բայց աւելի սահմանափակ շրջանակի մը մէջ իր խանդաղատանքի անձնական ձիրքը յայտնուած է իր մասնաւոր գործովանքին մէջ այն քանի մը անձներուն հանդէպ, զէպի որոնք կը զգայ թէ կը մղուի բոլորովին հոգեկան համակրութեամբ: Իր հետեւորդներուն մէջ տասներկուքները իր մօտիկն են. և անոնցմէ երեքը՝ Պետրոս, Յակոբոս և Յովհաննէս՝ իր անձնական բա-

բեկամներու մտերիմ շրջանակին պատկանեցան: Անոնք թէև անկատար կերպով միայն գուշակեցին Յիսուսը, բայց անոնք էին որ ամէնէն աւելի հասկցան զինքը, և այս երեքը մասնաւորապէս նշանակուեցան Իր կողմէ, ներկայ գրանուելու Իր հոգեւոր մեծ փորձառութեան, Այլակերպութեան լերան վրայ (Մարկ. Թ. 2 ևն.), կամ երբ հրաշք մը կը գործէր ընտանեկան շրջանակի մը մէջ ուր մերձաւոր բարեկամներ միայն կրնային իրեն հետեւիլ, (Մարկ. Ե. 37), և կամ երբ զիմեց իր կեանքի վերջին գերագոյն փորձին, Գեթսեմանիի մէջ (Մարկ. ԺԳ. 32—33):

Թէ ի՞նչ կը նշանակէր Յիսուսի բարեկամութիւնը իր մերձաւորներուն համար, ատիկա կը հասկնանք առաքեալներուն վրայ գործած ազդեցութեան արդիւնքովը: Յիսուս հաւատարմութիւնը ունէր անոնց անձին, և իրենց մէջ ունեցած կարելիութեանց վրայ՝ շատ աւելի քան որչափ իրենք չէին հաւատար (Ղուկ. Ե. 8—10). իր քով կը պահէր զանոնք, որպէս զի կարենան ընդունիլ իր հոգիին գրոշմը, անոնց կը վստահէր կատարուելիք գործերը՝ այս կերպով պատրաստելով զանոնք իր ծառայութեան (Մարկ. Զ. 7 ևն.), նաև զանոնք կը տանէր խաղաղիկ առանձնավայրեր՝ այնտեղ խօսակցելու և աղօթելու համար (Մարկ. Զ. 31): Առանձնութեան մէջ կ'աղօթէր անոնց համար (Ղուկ. ԻԲ. 32), և երբ վերջին անգամ անոնց ամէնուն հետ հանդիպում մը ունեցաւ, բարձրաձայն իր սիրելիներուն համար ուղղեց աղօթք մը, որուն մէջ աննկարագրելի գորովով ու խանդաղատանքով կ'արտայայտուի (Յովն. ԺԷ.): Այն բոլոր ձրքերը որոնք սրբազան բան մը կը զարձնեն բարեկամութիւնը, կը գաննենք Յիսուսի սիրոյն մէջ իր աշակերտներուն նկատմամբ.— Հաւատարմութիւն՝ որ չի լքեր Յուզան իսկ, բայց եթէ այն ատեն միայն երբ սիրոյ վերջին բառ մը չի զօրեր ետ կեցնելու զայն մատուցենէ (Մատթ. ԻԶ. 50), անվերապահ անկեղծութիւն՝ որ կը պարսաւէ չա-

րիքը բարեկամներու մօտ, մինչ աւելի զիւրին պիտի ըլլար անոնց ներքէ (Մարկ. Լ. 33), շարունակական հոգածութիւն՝ որ պիտի հսկէ անոնց վրայ, և պիտի պաշտպանէ զանոնք «ամէն օր, մինչև աշխարհի վերջը» (Մատթ. ԻԲ. 20), վերջապէս զոհողութեան ոգի՝ որ միայն բառերով չի դոհանար, այլ գործնական ապացոյցը կուտայ ամէնէն վսեմ սիրոյն, «որ իր անձը կուտայ իր բարեկամներուն համար» (Յովն. ԺԵ. 13):

Յաճախ նկարագրուած է թէ Յիսուս ո՛րքան սէր ունէր իր աշակերտներուն վրայ, բայց այնքան շատ անգամ չէ խօսուած թէ անոնց բարեկամութիւնը ի՞նչ արժէք ունէր Յիսուսի աչքին: Ատիկա Անոր միակ սիրտինքը եղաւ Իր երկրաւոր պաշտօնին մէջ: Դիտելով շուրջը հաւաքուած աշակերտները, զանոնք կը կոչէ «Իր մայրը, քոյրերը և եղբայրները» (Մատթ. ԺԲ. 49-50). չի գոհանար զանոնք ունենալով իրրեւ ծառայ և աշակերտ, կ'ուզէ իրեն բարեկամ ընել զանոնք (Յովն. ԺԵ. 14—15), իրեն համար մեծ զոհունակութիւն մըն էր տեսնել որ անոնք կ'ըմբռնեն իր միտքը (Մատթ. ԺԶ. 15—17), կամ հաւատարմօրէն կատարած են իրենց վստահուած գործը (Ղուկ. Ժ. 17—20):

Սոր երախտագիտութիւն կը զգայ, երբ անոնց նուիրումը կը տեսնէ իր դատին (Մարկ. Ժ. 29—30), և մասնաւոր խանդաղատանքով կը խօսի «անոնց մասին, որոնք ինձի հետ մնացին իմ փորձութիւններու մէջ» (Ղուկ. ԻԲ. 28): Անոնց կը վստահի՝ շարունակելու համար իր գործը՝ երբ այլևս այնտեղ չպիտի ըլլայ, և բացարձակապէս կախում ունենալով հանդերձ Աստուծմէ, երախտագիտութիւն կը զգայ մարդկային համակրութեան և ըմբռնումին համար: Երբ հասած է իր վերջին իրիկունը, անբացատրելի հայրենաբաղձութեամբ մըն է որ կ'ըսէ անոնց. «Յանկանալով ցանկացայ այս Պատեքը ձեզի հետ ուտել չարչարուելէ առաջ» (Ղուկ. ԻԲ. 15): Այդ գիշերը երբ ուրիշ ամէն ինչ

պիտի պակսի իրեն, իր բարեկամները իր հարստութիւնը կընկա-
տէ. «Քուկդ էին, կ'ըսէ Հօրը, և դուն ինծի տուիր զանոնք»
(Յովն. ԺԷ. 6): Յիսուսի զգացումը իր աշակերտներուն նը-
կաամամբ, մեր վրայ տպաւորութիւնը կը գործէ անձնական
խոր աղապատանքի մը, այն տեսակ ջերմ և կենսանորոգ
բարեկամութեան մը, որ ի փոխարէն կը հրաւիրէ ամէն
փորձէ վեր հաւատարմութիւն մը և անձնուիրութիւն մը:
Յիսուսի սիրած աշակերտը (Յովհաննէս) անոր «լանջքին
փարած էր» վերջին ընթրիքի միջոցին. այս զէպքը ինք-
նին խորհրդանիշ մը չէ՞ այնքան գեղեցիկ և գրաւիչ սի-
րոյ մը:

Մարդկային ո եւ է յարաբերութիւն կատարեալ չէ, եթէ
չէ պսակուած բարեկամութեամբ: Աշխարհի մէջ շատ եղ-
բայրներ և քոյրեր գտնուած են, բայց եղբայրական բարե-
կամութիւնը, իր ամենաբարձր ձեւին մէջ, խիստ բացառիկ
է. հազուադէպ են այն ամուսինները, որոնց համար ամուս-
նութիւնը այն բաժակն է ուր կը մեծնայ բարեկամութեան
ծաղիկը. խիստ յաճախ հայրը՝ ծննդագործող մը, հսկող մը
և հոգացող մըն է միայն իր զաւակները. այդ հայրական
կապը այն ստեն միայն կատարեալ կ'ըլլայ, երբ բարեկա-
մութիւնը կը գեղեցկացնէ զայն և կ'ամրապնդէ. մինչև
իսկ վեհապետներ և և իրենց հպատակներուն միջև, բարե-
կամութիւնն է որ կ'ազնուացնէ անոնց յարաբերութիւնը:
Թէնիսարն օր մը կը գրէր Վիքտորիա թագուհիին. «Ձեզի
չպիտի ըսեմ թէ ես ամէնէն հաւատարիմն եմ ձեր հպա-
տակներուն, և թէ ձեր Վեհափառութիւնը ամէնէն շնոր-
հալին է վեհապետներուն մէջ, որովհետեւ ասոնք այնպիսի
բառեր են զորս շատ գործածած և զեղծած են ձեր հպա-
տակները. այլ պիտի ըսեմ թէ մեր խօսակցութեանց միջո-
ցին զգացի շողալը ճշմարիտ բարեկամութեան կայծին որ
իրարու կը կապէ մարդոց սիրտերը, թագաւոր ըլլան անոնք
թէ հնակարկատ»:

Յիսուս սիրուած էր իր աշակերտներէն իբրև իրենց

Տէրն ու Վարդապետը, բայց այս նուիրական կապը անբա-
ւական կը թուէր իրեն. անոնց մէջ բարեկամներ փնտոց:
Եւ անկէ ի վեր, քրիստոնէութեան սուրբերն և հաւատաց-
եալները ճշմարիտ քրիստոնեային կեանքը նկատած են բարե-
կամական հազորգակցութիւն մը Աստուծոյ հետ, Յիսուս-
Քրիստոսով:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

1.— Աւեստրաններուն մեջէն ի վեր հանեցեք Քրիստոսի
սեր յասկանոյ ցերդամտութեան և խորունկ խանդաղա-
սանքի գիծերը, և բաղդասութեան դրեք անոր խստապահանջ
բարոյականին հետ:

2.— Ի՞նչ պայմաններ անհրաժեշտ են Յիսուսի բարեկա-
մը ըլլալու համար:

3.— Մեր ընկերին հանդէպ մեր սիրելի կարողութիւնը
կախում ունի Աստուծոյ հանդէպ մեր սերէն: Քննեցեք այս
կէտերը:

4.— «Սիրեցեք ձեր քեւամիները»: Նկատի առեք այս
պատուերը հետեւեալ իրողութեանց յայտը.

Ա. — Յիսուսի դիրքը Յուդայի հանդէպ:

Բ. — Ի՞ր վարմունքը Սամարացիներուն հանդէպ, բաղ-
դասելով ընդհանրապէս Հրեաներու ունեցած վարմունքին:

ԳԼՈՒԽ Ժ.

ԱՐԺԷՔՆԵՐՈՒ ԳԱՍԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԻՆԸ

ԱՌՏՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

Տասներորդ շաբաթ, Առաջին օր

Մասք. Զ. 19—24

Ո՛րչափ անգամներ կը հետամտինք երկու բաներու ուրոնք փոխադարձաբար իրար կը վանեն. վատառողջ հաճոյքներ և մաքուր խղճմտանք մը, փրասակար հակումներու հեռելի և լաւ ատողջութիւն մը, ծուլութիւն և յաջողութիւն, անձնասէր և աշխարհիկ կեանք մը և աստուածային գնահատութեան զգացումը: Ամեն սեղ մարդիկ կը ջանան ձեռք բերել առաւելութիւններ որոնք չեն կրնար հասնուիլ իրարու հետ, և մտնջենապէս կը ձայնողի: Պարտաւոր են գոնանալու մեկով կամ միւսով. կեանքի մեծ դասը այն է որ պէտք է ընտրութիւն մ'ընել: Ընդ մէջ աշխարհիկ մակե-

րեւութային կեանքի մը՝ ցանկութիւններով և իր անձին հանգէպ հաճոյակատարութիւններով լեցուն, և անչառախնդրօրէն Աստուծոյ նուիրուած կեանքի մը՝ կարելի չէ գտնել գոհացուցիչ իրաւաստութիւն մը: Մեր սիրտը միակ ճշմարիտ գանձ մը կրնայ պահել. ստիպուած ենք ընտրութիւն մը կատարել:

Տասներորդ շաբաթ, երկրորդ օր.

Մասք. Զ. 25-33

Այն հաստատումները զոր նշանակեցինք, ուժգնութիւն կուտան այն ճշմարտութեան զոր պարզեցինք մեր երէկուսան խորհրդածութեանց միջոցին: Մէկ բան մը պէտք է անհրաժեշտօրէն առաջնակարգ տեղ գրաւէ արժէքներու ճշգրտման մէջ: Մարդկային շահերը զանազան բնութիւններ և կարեւորութեան աստիճաններ ունին: Նիւթական ապահովութիւն, զբօսանքներ, հանոյքներ:—«Մեր երկնաւոր Հայրը գիտէ քեզ պէտք ունիք այս ամեն բաներուն»: Բայց ասոնց մէջ բան մը կայ որ անհրաժեշտաբար միւսներէն աւելի առաջնութիւն ունի ձեր մեզին մէջ: Արդ, կ'ըսէ մեզի Յիսուս, այդ բանը պէտք է ըլլայ Աստուծոյ քաղաքութիւնը երկրի վրայ, և միւս բոլոր շահերը պէտք է ստորադասութիւն անկէ: Ասիկա չի նշանակեր բնաւ թէ շատ մը լաւ բաներ պէտք է դուրս հանուին մեր գոյութենէն: Ընդհակառակն, ատողջութիւնը, բարեկեցութիւնը, հաճոյքը, զրամբ, համակրութիւնները թանկագին բարիքներ են զորս պէտք է ծառայեցնենք աստուածային գաւառին յատկապէս: և այս գաւառին յաղթանակը, ի մէջ այլոց, արդիւնք պիտի ունենար մեզի ամէնուս հայրթայթել ատողջութիւն, բարեկեցութիւն և ընտա-

նեկան երջանիկ կեանք մը. բայց եթէ նոյն իսկ ատոնք պակսէին, Աստուծոյ թագաւորութիւնը առաջին տեղը զբաւեւրու է մեր կեանքին մէջ: Ամէն զէշ բաներ պէտք է զոհուին անոր. ամէն աղէկ բաներ պէտք է ստորադասուին անոր: Խորհինք թէ ի՞նչ կը նշանակէ ստիկա մեզի համար: Փորձենք սովորական լեզուի թարգմանել թէ «Աստուծոյ թագաւորութիւնը առաջին կարգի վրայ դնելը» ի՞նչ կը պահանջէ մեզմէ մեր ամենօրեայ կեանքի զանազան գործերուն մէջ:

Տասներորդ շաբաթ, Երրորդ օր,

Ղուկ. ԺԳ. 16—24

Բոլոր անոնք որ մերժեցին խնդրոյ առարկայ հրաւերը, գէ՛շ բաներով զբաղած էին: Ընդհակառակն: Այն ետանդը զոր այս մարգիկը կը ցուցնէին իրենց գործին մէջ և իրենց ընտանիքին համար, գովելի բաներ էին: Բայց այս զբաղումները ա՛յնպիսի տեղ մը զբաւած էին անոնց կեանքին մէջ, որ առաջին կարգի կարեւորութիւն ունեցող արժէքները զուրս ձգուած էին:

Խորհեցէք որ մեր կեանքի օրերը և մեր կորովը սահմանափակ են, և եթէ մտահոգութիւնք պղտիկ բաներով, մեծերը պիտի կորսուին մեզի համար: Ռեւքին կը գրէր ընթերցումներու համար. «Հաշուի առէք որ եթէ ա՛յս գիրքը կարգաք, չպիտի կրնաք կարգալ միւսը»: Ձեր կեանքին մէջ առաջին տեղը կուտա՞ք այն բաներուն որ իրաւ պէս արժանի են ստոր:

Տասներորդ շաբաթ, Զորրորդ օր.

Մատթ. ԺԳ. 19—23

Մասնաւորապէս խորհեցէք այն սերմին վրայ որ փուշերուն մէջ ինկաւ, և որ կրնայ բացատրելու ծառայել երէկ պարզուած գաղափարը: Սերմը կ'իյնայ արդէն գրաւուած հողի մը վրայ, և այս կերպով զուրս կը նետուի: Մեր բարոյական պարտութիւններու մեծ մասը անկէ առաջ չէ՞ն գար որ մենք կ'ապրինք տարապայման մտահոգութեան և զբաղումներու մէջ, մտահոգութիւններ այնպիսի բաներու համար որ ըստ ինքեան անարժան բաներ չեն, բայց նուազ արժանի են մեր ուշադրութեան, քան հոգեւոր իրերը: Եւ այսպէս, մեր ինքնամոլութեան կեանքը, Աստուծոյ վրայ մեր վստահութիւնը, մեր գաղափարապաշտութիւնը, մեր անշահախնդրութիւնը կը խզուին և կը կորսուին: Շիլլէր կը գիտէ թէ ճշմարտապէս արուեստագէտ նկարիչ մը անկէ կը ճանչցուի որ գիտէ ընտրութիւն ընել: Իր գծած պատկերը չի ծանրաբեռներ խառն ի խառն գիզուած հազար ու մէկ մանրամասնութիւններով, այլ կ'ընտրէ կեզրոնական մօրթի մը և անոր կը ստորադասէ բոլոր միւսները:— Ձեր կեանքը կանոնաւորուած է համեմատութիւններու նշանակող գրաւումով մը: Ո՛չ ժամանակ եւ ոչ ալ կարողութիւն ունիք ամէ՛ն բան յաջողապէս գլուխ հանելու: Առաջին ասիանակին վրայ դիմ առաջնակարգ կարեւորութիւն ունեցող իրերը: Ասոր վրայ խորհեցէք դրամի սիրոյն, բնկերային դիրքի եւ հանդիմանութեան երեւակ տեսակներովը, որոնք երեք բեւաբաններ են ձեր անհասակաւնութեան եւ ձեր արժանապատւութեան:

Տասներորդ շաբաթ, Հինգերորդ օր.

Ղուկ. ԺԳ. 16—21

Եթէ ջանանք ճանչնալ թէ ի՞նչ էին այն բաները զորս

առաջին կարգի վրայ կը գնէր Յիսուս, պիտի տեսնենք թէ
ամէնէն վերգնահատուած է բարոյական անհատականու-
թիւնը, որով օգտակար, մաքուր և բարձր է կեննքը: Ո՛չ
մէկ հարստութիւն կ'արժէ այս գերագոյն բարիքը: Եւ յի-
րաւի, յիշուած հատուածին մէջ, Յիսուս «անմիտ» կը հըռ-
չակէ այն մարդը որ իր յոյսը կը գնէ իրե՛ն համար միայն
ամբարուած ինչքերու վրայ, և որ հարուստ չէ Աստուծով:
Ինքզինքնուզ հարցուցէք թէ ո եւ է կերպով փորձուած չէ՞ք
զբամ դիզելը ձեր կեանքին նպատակ ընտրելու: Այս փոր-
ձութեան յաղթելու չկայ ուրիշ միջոց, եթէ ոչ ինքզինքնիդ
զբապէս նուիրել Աստուծոյ դատին, և զբամը գործիք մը
ընել ձեր հոգեւոր նուիրումին: Կրամին տուե՛ք ծառայի հա-
մազգեստը, եւ օգտակար գործեր պիտի կատարէ: Բայց երբ
անիկա սիրական իշխանութիւն ձեռք բերէ, այն ասե՛ն մարդ
դասապարտուած է հոգեւորապէս:

Տասներորդ շաբաթ, Վեցերորդ օր.

Յովի. Ժ. 10—16

Այս հատուածը մեզի կը ցուցնէ թէ ի՛նչ եղած է Քրիս-
տոսի համար արժէքներու ճշմարիտ գասակարգութիւնը:
Անհատներու բարոյական կեանքը անհամեմատօրէն մեծ
կարեւորութիւն ունէր իր աչքին: Եւ ա՛յս պատճառով է որ
ո եւ է գոհողութիւն մեծ չթուեցաւ իրեն՝ զանոնք փրկելու
համար: Որովհետեւ մենք երկրորդական արժէքները կը
գոհենք անոնց որ հիմնական կարեւորութիւն ունենալ կը
թուին մեզի, անմիջապէս կը հասկնանք թէ ո՛րքան կարե-
ւոր է մեզի՝ ճշգրիտ գաղափար մը ունենալ առաջնակարգ
արժէք ունեցող իրերու վրայ: Յիսուս պարտաս էր ամեն
ինչ գոհելու, մարդոց փրկութեան գործը ի գլուխ հանելու:

համար. զրամ, հանգստուէ կեանք, հանոյք եւ նոյն իսկ իր
անձին գոյութիւնը: Մարդուն հոգեւոր կեանքը նուիրական
գեղին մըն էր իրեն համար, և ինչ որ կը մեղանչէր անոր
զէ՛մ, սրբապղծութիւն մը կը թուէր իրեն: Ոչ մէկ զին շատ
բարձր կը թուէր իրեն, երբ խնդիրը կը դառնար մարդկա-
յին հոգիները պահպանելու կամ կորուստէ փրկելու վրայ:

Չեր կեանքը այս կամ այն կերպով կը ցուցնէ՞ թէ կը
մասնակցիք Քրիստոսի ըմբռնումին՝ գերագոյն արժէք ու-
նեցող իրերու վրայ:

Տասներորդ շաբաթ, Եօթներորդ օր.

Ղուկ. Ժ. 30—37

Ինչ ըրած էին քահանան և զեւտացին որ Յիսուսի
գնահատութեան արժանի չեղան: Բան մը ըրած չէին. և
ճիշդ այդ էր իրենց մեղքը: Ուզեցին չեղոք մնալու փորձ
մը ընել, մինչ իրենց առջեւ ունէին ակնառու օրինակ մը
այն աւերներուն զորս Չարը կը գործէ մարդոց մէջ. պար-
զապէս ճամբուն միւս եղերքը անցան: Այս կարգի չեղո-
քութիւն մը ծանր թերացում մը չէ՞: Այսպէս, քահանան
և զեւտացին, հանրային մտածումին մէջ, գործակից մնա-
ցին այն աւազակներուն որ կը կողոպտեն իրենց եղբայր-
ները. որովհետեւ կերպով մը ուժ տուին աշխարհի մէջ տի-
րող անիրաւութեան: Ոչ ոք կրնայ իրապէս չեղոք ըլլալ:
Ինչպէս Յիսուս կ'ըսէ Կրքին յաջորդ գլխուն մէջ, «Ով որ
ինձի հետ չէ ինձի հակառակ է. և ով որ ինձի հետ չի
ժողվեր, կը ցրուէ» (Ղուկ. ԺԱ. 23): Մեծ կռիւ մը կը մրդ-
ուի այստեղ Բարիին եւ Չարին միջեւ. եակասամարսի դաւար
ձեր մէջը եւ ձեր շուրջը է: Չեր իւրաքանչիւր մտածումը, իւ-
րաքանչիւր գործը անխուսափելի կերպով դիւր մը բռնել է:

Միանգամ ընդ միտս նեղա՞ծ եմ քե՛ս՝ Կողմին պիտի պատկանիմ: Արիաբար ինկզիմնիդ դրա՞ծ եմ Աստուծոյ դասին առաջին գիծին վրայ:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒՅԻՒՆՆԵՐ Ժ. ԵԱԲՅՈՒԱՆ ՀԱՍԱՐ

Յիսուս-Քրիստոսի վրայ հաւատաքը պայմանն է քրիստոնէական կեանքին մէջ մտնելու: Ասիկա կերպով մը հասարակ տեղիքն է մեր կրօնական ուսուցումին: Դիտենք սակայն որ մեր օրերը կարելի է որ մարդ մը ինքզինքը հաւատացեալ նկատէ, առանց իրապէս ունենալու ներքին փորձատուութիւնը այն մարդոց որ Պաղեստինի մէջ ամէն ինչ կը լքէին՝ Յիսուսի հետեւելու համար: Այսօր կարելի է Յիսուսի հաւատալ զուտ վերացական մտածումով, և Անոր կեանքը գիտել իբրեւ վսեմ բանաստեղծութիւն մը կամ շքեղ նկար մը, բաւականանալով հաստատել թէ Ան ամէնէն գեղեցիկ նկարագրին է որ երբեք գոյութիւն ունեցած ըլլայ: Կամ թէ մարդ կը տարուի վարդապետական բանաձեւերով, և կամ զուտ մտաւորական հաւանութեամբ կը կրկնէ ինչ որ ուրիշներ գրած են Քրիստոսի անձնաւորութեան աստուածաբանական նշանակութեան վրայ: Բայց այս երկու տեսակ մարդիկ կրնան ոչ մէկ հիմնական փոփոխութիւն զգացած ըլլալ, զոր Յիսուս կը գործէ իրեն հաւատացեալներուն հոգիին վրայ: Ինչ որ Յիսուս կը պահանջէ անոնցմէ, յեղաշրջում մըն է արժէքներու գնահատութեան, երկրորդական աստիճանի վրայ գրուիլը ընդհանրապէս էական նկատուած բաներու, և նոր գնահատում մը երկար առեւնէի վեր անտեսուած իրերու: Յիսուս աշխարհի վրայ գտաւ մարդկային արարածներ որոնք տենդագլին կը սպառէին իրենց ուժերը, զիջելու համար նիւթական ստացուածքներ,

և ջանաց անոնց կեանքին տալ իրենց ձգտումներուն աւելի՛ արժանի կեդրոն մը: «Ամէն բանէ առաջ փնտոցէ՛ք Աստուծոյ արքայութիւնը և անոր արդարութիւնը» (Մատթ. 9. 33): Յիսուս հանդիպեցաւ մարդոց որ շարաթը պահելը աւելի՛ կարեւոր կը նկատէին, քան նեղութեան մէջ գըտնուող մարդու մը օգնելը, և փորձեց սրբազրել անոնց մէջ արժէքներու գնահատութեան սխալ և զեղծ կերպը: «Շարաթը մարդուն համար եղաւ և ոչ թէ՛ մարդը շարաթուն համար» (Մարկ. Բ. 27): Ուր որ կ'երթայ, կը տեսնենք որ պատուոյ տեղ կուտայ կարգ մը գաղափարներու՝ իբրեւ արժանի խոր յարգանքի, եւ իրենց յարմար երկրորդական դիրք կուտայ ուրիշներու: Ասեմ կոյլ կը տեսնենք քե՛ս կական եւ երկրորդական իրերու մասին իր գնահատումը այնքան նոր եւ յեղաշրջող բնոյթ մը ունի, որ զայն ընդունիլ՝ ո եւ՛ է մեկուն համար՝ իր կեանքը ենթակել է ամբողջական փոխակերպութեան մը: Պետրոս քրիստոնէական հաւատքի հիմերը գնելէ շատ առաջ, հաստատելով թէ իր Տէրը Քրիստոսն է (Մարկ. Ը. 29), զգացած էր թէ ի՛նչ կը պահանջէ Յիսուս իրեն հետեւիլ փափաքողներէն, այն է հիմնովին փոփոխել կեանքի էական արժէքներուն մասին իրենց ըմբռնումը:

Մասնաւոր գիտումով և գիտակցօրէն է որ Յիսուս այս գաղափարը ապաւորեց իր աշակերտներու մտքին մէջ. երբ կ'ըսէր թէ «Ո՛ւր որ է քու գանձդ հոն պիտի ըլլայ քու սիրտդ ալ» (Մատթ. 9. 21), պատճառն այն է որ գիտէր թէ այն կերպը որով մարդ կը գնահատէ իրերը, իր կեանքը վճռապէս որոշող ազդակն է: Հակառակ ո եւ է հրապարակային դաւանութեան զոր կրնայ ընել մարդ մը, իր որոշ տեղը ունի միշտ սա հարցումը. «Ո՞րն է այն բանը զոր այնքան թանկագին կը նկատէ որ չատրուստ ըլլայ անոր ստորագասակ ուրիշ բոլոր իրերը»: Արդ, երբ Յիսուս կ'ուզէ փոխել մարդոց գնահատութեան ըմբռնումը, յստակ գաղափար մը կուտայ մեզի իր անձնական նկարագրին վրայ: Ի՛նչ լուսա-

գոյն միջոց կայ մարդու մը բնաւորութիւնը գիտնալու, քան երեւան հանելը այն բաներուն որոնց ամէնէն աւելի արժէք կ'ընծայէ: Յիսուսի սկզբունքը կրնանք կիրարկել իրեն վրայ. երեւան հանելով թէ ո՛ւր է իր գանձը, պիտի գիտնանք թէ ո՛ւր է իր սիրտը:

Նշանակալից յայտարարութեան մը մէջ Ան կը ցուցնէ մեղի թէ Իրեն համար ո՞րն է գերագոյն գանձը: «Ինչի՞ պիտի ծառայէ մարդու մը համար ամբողջ աշխարհը չափիլը, եթէ կորսնցնէ իր անձը» (Մատթ. ԺԶ. 26): Աւելորդ է ըսել թէ անձը որուն կ'ակնարկէ Յիսուս, Փիղիքական չէ այլ հոգեկան, կը նշանակէ անձին խորքը և էութիւնը: Յիսուսի համար, հոն է գերագոյն արժէքը, որուն ոչ մէկ բան կրնայ բաղդատուիլ: Չեւքը կտրել կամ աչքը հանել՝ առանց վարանումի կատարուելիք գոհողութիւն մըն է, եթէ այդ կը պահանջէ հոգեւոր կեանքը (Մատթ. Ե. 29—30): Այս իրական Եսը, այս աներեւոյթ անձնաւորութիւնը՝ Աստուծոյ պատկերին վրայ շինուած, անոր հետ նոյնանալու սահմանուած, և յաւիտենապէս ապրելու ստուգութեամբ, ասիկա՛ անհուն արժէք մըն է Յիսուսի աչքին: Ան իր բոլոր խօսքերով կ'ուզէ հասկցնել իր աշակերտներուն թէ աշխարհի վրայ ամէն բան պէտք է ատոր ստորագասուի:

Աստուած մարդկային էակը վեր կը բռնէ բնութեան ամէն կենդանիներէն: «Եթէ Աստուած այսպէս կը հագուեցնէ վայրի խոտը որ այսօր կայ և վաղը կրակը պիտի ձգուի, չպիտի հագուեցնէ ձեզ» (Մատթ. Զ. 30): «Ինչքա՛ւելի կ'արժէք քան շատ մը ձնձղուկներ» (Մատթ. Ժ. 31): «Արդ, մարդ մը ո՛րքան աւելի արժէք ունի քան ոչխարը» (Մատթ. ԺԲ. 12): Մարդկային հոգին շատ աւելի թանկագին բան մըն է քան ամէնէն նուիրական կրօն. Հաստատութիւնները. «Շարաթը մարդուն համար եղաւ և ոչ թէ մարդը շարաթուն համար» (Մարկ. Բ. 27). այո՛, այնքան

թանկագին որ այս հոգիներէն մէկ հատին իսկ դարձը կ'ողջունուի հրեշտակներու երգերով. «Կ'ըսեմ ձեզի թէ ուրախութիւն պիտի ըլլայ հրեշտակներուն մօտ միակ մեղաւորի մը համար որ կ'ապաշխարէ» (Ղուկ. ԺԵ. 7—10):

Քրիստոս աւելի՛ իր անձին ամեւօրեայ օրինակներով քան քե իր հաւաստումներով ցուցուց քե ի՛նչ արժէք կ'ընծայէ բարոյական անձնաւորութեան: Իր կեանքին հրայրքը եղաւ հոգիները փրկել: Եկեղեցին կերպով մը հաստատատիպ բընոյթ մը տուած է «Փրկիչ» տիրազօսին, և աստուածաբանութիւնը տեսակ մը ցուբա և պաշտօնական տեղ մը ընծայած է անոր: Բայց Յիսուսի ժամանակ աստուածաբանութիւնը գոյութիւն չունէր, և փրկութեան գաղափարը կը ցայտէ Իր կեանքէն իսկ, ինքնաբերաբար և բուն կերպով: Իր բացայայտ և միշտ նորոգուող երջանկութիւնն է փրկել մարդիկը և անոնց ծառայել: «Որդին մարդոյ եկած է ոչ թէ ծառայութիւն ընդունելու այլ ծառայելու և իր կեանքը փրկանք տալու շատերու համար» (Մարկ. Ժ. 45): «Որդին Մարդոյ եկաւ փնտռելու և ապրեցնելու կորուսեալը» (Ղուկ. ԺԺ. 10): Այս խօսքերը պատահական և անշատ աստութիւններ չեն, այլ իր կեանքին տիրապետող բնաբանը: Հոգիներու կ'օգնէ՝ մարմինները խնամելով, և իր ժամանակին մեծագոյն մասը կը յատկացնէ հիւանդները բժշկելու (Մարկ. Զ. 54—56), մինչ իր քարոզութիւններու շնորհիւ աւելի ուղղակի կ'ազդէ անոնց հոգեւոր էութեան: «Անձը». ա՛յս է գերագոյն արժէքը որուն համար ապրեցաւ, որուն համար քարոզեց, որուն համար գոհուեցաւ. յաճախ ինկած և Աստուծմէ հեռացած անձ մը, բայց հակառակ այդ ամէնուն Հայր Աստուծմէ սիրուած անձ մը, որ բարիի և չարի անհուն կարեկիտութիւններ ունի: Յիսուսի ամբողջ գոհողութիւնը հիմնուած է արժէքներու գնահատութեան վրայ. մարդոց համար մեռաւ Ան, որովհետեւ խորապէս կը հաւատար քե մարդիկ ունեին պէտք եղած արժէքը՝ իրենց համար գոհուող մը ունենալու:

Յիսուս՝ էական արժէքներու ըմբռնումը մարդոց ընդունել տալու իր ջանքին մէջ ունեցաւ սոսկալի թշնամի մը. մաւնուայ կը կոչէ գայն, արամերէն չին բացատրութիւն մը, որ կը նշանակէ «հարստութիւն»: Մարգիկ ունին իրենց գանձը աշխարհի մէջ, «ուր ցեցն և ուտիճը ամէն ինչ կ'ապականեն, և գողերը կը խորտակեն ու կը գողնան» (Մատթ. 9. 19): Անոնք այս նիւթական հարստութիւնները հոգևոր հարստութիւններէն վեր կը գտան, և նիւթական ինչքերուն աւելի՛ արժէք կ'ընծային քան նկարագրին: Անոնց արժէքներու ամնողտխին զերեւը կը պրտնուի հարստութիւնը: Այս աշխարհի ինչքերուն հանդէպ Յիսուսի բռնած զիրքը այն ատեն միայն պիտի կրնանք հասկնալ, երբ ըմբռնենք թէ անոր աչքին «հարստութեան ցանկութիւնը» (Մարկ. 9. 19) գլխաւոր ոտխն է որուն պէտք է յաղթել՝ համոզելու համար մարգիկը թէ հոգիի կեանքը գոյութիւն ունեցող ամէնէն թանկագին բանն է: Յիսուս կը տեսնէ արարածներ, որոնց մէջ գերազոյն կեանքի ամէն կարելիութիւն խզողւած է նիւթականի զուր հոգերով (Մատթ. 9. 31): Կը տեսնէ մարգիկ որ զբազուած են աննշան բաներով, որոնց՝ արժէքներու մասին ունեցած հեռանկարը սխալ է բացարձակապէս, և որոնք կը մերժեն տուածային կեանքին (Ղուկ. 11. 18 և ն.): Յիսուս կը տեսնէ մարգիկ որոնք՝ հարստութիւն զիջելու անյապ տենչին մէջ՝ կը մոռնան մարդկային եզրայրակցութեան ամենաունորական իրաւունքները. մարգիկ որ իրենց հոգիին զիտեն ընծայել միայն դրամ, բարեկեցութիւն և հաճոյքներ (Ղուկ. 11. 16 և ն.): Ան կը զայրանայ հպարտ փարիսեցիներուն, որոնք ի ցոյցս մարդկան բարեգործութիւններ կ'ընեն փոխանակ սրտի իրական բարութեան (Մատթ. 9. 2 և ն.): Ան կը տխրի տեսնելով որ յաճախ հոգևոր վերանորոգումի ծիւղերը կը խզուին, — փուչերու մէջ ինկած սերմերու նը-

ման, — այս աշխարհի հոգերով և հարստութեան տենչանքով» (Մատթ. 13. 22): Տիմոթէոսի ուղղուած Ա. թուղթին նկղինակը կը կ'ըսէ թէ «Արժաթասիրութիւնը արմատն է ամէն չարութեան» (Ա. Տիմոթ. 2. 10), Յիսուսի նա միեւնոյն գիտողութիւնը կ'ընէ: Ամէն աւսակէտով արժաթասիրութիւնը գլխաւոր թշնամին է արժէքներու դասակարգութեան զոր հաստատեց Քրիստոս:

Կեանքի երկու ըմբռնումներու միջեւ պայքարը երբեմն այնքան անուժելի կը թուի Յիսուսի, որ հարստութեան տէր մարդոցմէն կը յուսահատի. «Ճշմարիտ կ'ըսեմ՝ ձեզի, թէ հարուստ մը դժուարաւ պիտի կրնայ մտնել երկինքի արքայութիւնը. և զարձեպ կ'ըսեմ, աւելի զիւրին է ուղտի մը անդին ծակէն անցնիլը, քան հարուստի մը երկինքի արքայութիւնը մտնելը» (Մատթ. 13. 23—24): Այս յուսահատ արտայայտութիւնը ընկու կը մղուի Յիսուս, աւսնելով հարուստ և ազցեցիկ երիտասարդ մը, որ պատրաստակամ գտնուելով հանդերձ լսելու իր խօսքին և հասկնալու և հաւատարու իրեն, չի կրնար յատաջ երթալ ընդունելու չափ արժէքներու գնահատութեան անոր կերպը, և զբամին երկրորդական զիրք մը տալ իր կեանքին մէջ: Թերեւս նմանօրինակ փորձառութեան մը հետեւանքն է սրտէ բխած այն ազազակը զոր Ղուկաս միայն կը յիշէ. «Երանի ձեզի որ ազքատ էք, որովհետեւ ձերն է երկինքի արքայութիւնը... քայց, վա՛յ ձեզի, հարուստներ» (Ղուկ. 9. 20—24):

Այսպէս, Յիսուս կ'ատէ ընչաքաղցութիւնը, ինչպէս մայր մը կ'ատէ իր գաւկին ստողութիւնը՝ աւերող չարիքը: Եւ երբ զիպուածով կը հանդպի մարդու մը որ իր ինչքներուն տէրն է և ոչ թէ գերին, կը հրճուի և կը ներկայացնէ գայն տիպար մը լաւ հասկցուած կեանքի. «Ազնիւ, ծառայ բարի և հաւատարիմ», պիտի ըսէ անոր որ իր հարստութիւնը Աստուծոյ կողմէ իրեն վստահուած աւանդ մը կը նկատէ (Մատթ. 13. 21—23): Ո և է մէկուն իր

հարստութիւնը գործածելու կերպը՝ կուտայ չափը այն վրաստանութեան որով Աստուած պիտի պատուէ զայն: «Ուրեմն եթէ գուք հաւատարիմ չեղաք անիրաւ հարստութիւններու մէջ, ո՞վ պիտի վստահի ձեզի ճշմարիտ հարստութիւնը» (Ղուկ. ԺԶ. 11): Իր ամբողջ կեանքին մեջ Յիսուս. կը պնդէ քե՛ «ճշմարիտ հարստութիւնը» նիւթական կալուածին մեջ չի գտնուիր այլ բարոյականին մեջ, եւ քե՛ ու եւ է գոհուութիւն մեծ չի կրնար նկատուիլ պահպանելու համար հոգիին գերազանցութիւնը երկրորդական կառելորութիւն ունեցող իրերու վրայ:

Ըսինք թէ մարդուն անձը կեանքի մէջ գերագոյն արժէք մը ունի Յիսուսի համար, և անոր մտածումին մէջ՝ այս բացատրութիւնը աւելի մեծ նշանակութիւն ունի քան անհատին ինքնիրեն զարգացումը: Յիսուս անհատին կատարելութեան գալուստը: Ան կ'ըսէ մեզի. «Ի՞նչ օգուտ ունի մարդուն ամբողջ աշխարհը շահիլը, եթէ կորսնցնէ իր անձը»: բայց կ'ըսէ նաեւ. «Ամենէն առաջ փնտնեցե՛ք երկնի Արեւայութիւնը եւ անոր արդարութիւնը»: Այս խօսքերուն առաջինը կը ցուցնէ թէ ի՞նչ է Յիսուսի համար խոհալ չափը անհատին բարգաւաճումին՝ անոր անձին հետ համեմատելով. իսկ երկրորդը կը ցուցնէ թէ Յիսուսի աչքին ի՞նչ է անձի մը ամենակատարեալ արտայայտութիւնը ընկերութեան մէջ: Ընկերային ինչպէս նաեւ անհասական կեանքի մեջ երկրորդական արժեք ունեցող բոլոր սարերը պէ՛տ է ըստորագաստին կամ նոյնիսկ գոհուի զանձերու ամենէն քանակազինին, այն է արդարութեան սիրապետութիւնը մարդոց մեջ: «Երկնքի արքայութիւնը, կ'ըսէ Յիսուս. նման է ագարակի մը մէջ թաղուած գանձի մը, զոր մարդ մը գտած և թաղած է. և իր ուրախութեան մէջ կ'երթայ կը վաճառէ բոլոր ունեցածը և կը գնէ նոյն ագարակը (Մատթ. ԺԳ. 44): Կեանքի մէջ ոչինչ այնքան թանկագին է որ չկարենանք ձեռքէ հանել զանոնք երկինքի թագաւորութեան համար:

Իր ուսուցումին մէջ այնքան յստակօրէն օրարգուած այս գատողութիւնը կը հաստատուի Յիսուսի ամբողջ կեանքին մէջ, ուր ամէն բան զոհուած է աստուածային գաղափարին համար, այն է իր հանգիստը, իր ընտանեկան կեանքը, իր համբաւը և մինչև իսկ իր ժողովրդեան յարգուած Հաստատութիւնները: Այս բացարձակ հաւատարմութիւնը հիմնուած է արժէքներու իր գնահատութեան վրայ: Կը մեռնի Աստուծոյ քաղաւորութեան համար, որովհետեւ կը նկատէ քե՛ այսպիսի գոհուութեան մը արժանի Դաս մըն է ան:

Ընկերային գետնի վրայ ալ Յիսուս կը հանդպի մամոնային, ահաւոր թշնամիին, որ կը գիմակալէ իր ջանքերուն՝ ժողովուրդին առջև բանալու նոր հայեացքներ կեանքի իրական իմաստին վրայ: Ամէն կողմ հարստութեան հետապնդումը կը կործանէ ընկերային կեանքը, և կը թուրուորէ յարաբերութիւնը անոնց որ Աստուծոյ զաւակները պէ՛տ է ըլլային: Յիսուս կը տեսնէ հարուստներ որոնց մէջ եղբայրական զգացումը այն աստիճան խզղուած է զրամին ընծայած հանգստաւէտութեան մէջ որ անդգայ կը մնան ամէնէն պոռացող թշուառութեանց հանդէպ, երբ նոյն իսկ անոնք հաստատուած ըլլան իրենց դրան առջև (Ղուկ. ԺԶ. 19 եւն.): Կը տեսնէ մարդիկ որ կը սոնքան թէ կրօնական խնդրոց մէջ հեղինակութիւններ են, և որոնք սակայն այնքան ազականած են հարստութեան խայծով, որ «կ'ուտեն այրիներուն տունը», և իրենց անգթութիւնը կը ծածկեն բարեպաշտիկ երեւոյթներու տակ (Մատթ. ԺԲ. 40): Կը տեսնէ ուրիշներ, որ կը թուին հասկնալ և նոյնիսկ ընդգրկել արժէքներու իր ըմբռնումը, և որոնք սակայն ընչաքաղցութեան հետեւանօք կատարեալ կոյրեր կ'ըլլան ասոր համար: «Փարիսեցիները որոնք ազահ էին, կը ծաղրէին զայն», ինչպէս կը կարգանք Ղուկասի մէջ (ԺԶ. 14): Արժամի ծարաւը կը մղէ նոյն իսկ կարգ մը մարդիկ՝ չափազործել հասարակ ժողովրդեան բարեպաշտութիւնը, ինչպէս կ'ընէին Տաճարին լուծայափոխները. և ընչաքաղցու-

թեան մղումով է որ շարագործները կհասմեռ կը թողուն իրենց զո՞ր Երիբովի ճամբուն վրայ (Ղուկ. Ժ. 30 Էւն.): Յիսուս արծաթասիրութիւնը կը նկատէ մեծ խոչընդոտը որ արգելք կ'ըլլայ մարդուն՝ ճիշդ գնահատութիւն մը ընելու արժէքներու:

«Չէք կրնար ծառայել Աստուծոյ և մամոնայի» (Մատթ. 24). այս է այն երկայրարանութիւնը որ յստակօրէն կը ներկայանայ մեր մտքին. իրաւ է որ մենք կրնանք մամոնան գործածել Աստուծոյ ծառայութեան, զայն գործածել իբրև Աստուծոյ կողմէ արուած ոյժ մը. բայց չենք կրնար այս երկու աշխարհներու ծառայել միանգամայն: Հո՞ս է գաղաւթը այն խիստ, գրեթէ հակակիր լեզուին զոր Յիսուս կ'ունենայ հարստութեան դէմ: Նոյն իսկ իր աշակերտներուն մէջ կը տեսնէ մամոնայի աղետալի իշխանութեան՝ հեղձեռէ ապականելը հոգի մը ու զայն քշել տանիլը իր թագաւորութեան մէջ: «Ի՞նչ կուտաք ինձի որ զայն ձեզի մատնեմ», կ'ըսէ Յուդա Յիսուսի թշնամիներուն: «Եւ անոր առին երեսուն արծաթ» (Մատթ. ԻԶ. 15): Յիսուսի կարծիքը արծաթի վրայ՝ հիմնուած է կեանքի նկատմամբ ըրած խոր ուսումնասիրութեանց և անձնական դառն փորձառութեանց վրայ: Ոչ թէ իբրև անտեսագէտ մը կամ յեղափոխական վարդապետութեանց կուսակից մը, այլ իբրև՝ մէկը որ մարդուն մէջ և մարդոց միջև արգարութիւնը ամէն բանէ վեր կը գտէ, Ան կը գոչէ. «Չաւակնե՛րս, որքան զըժուար է Աստուծոյ թագաւորութեան մէջ մտնել այն մարդուն որ յոյժ իր հարստութեան վրայ կը գնէ» (Մարկ. Ժ. 24):

Եթէ նկատի ունենանք լնցունութիւնը այն կեանքին զոր ապրեցաւ Յիսուս իր յղացած բարձրագոյն, տիպար կեանքով, պիտի հասկնանք թէ գիտակցութիւնը ունէր թէ ինք անհունօրէն հարուստ մէկն է. «Ես եմ ճանապարհ, ճշմարտութիւն և կեանք»:— «Ես եմ կեանքի հացը»:— «Ես եկած եմ որ իմ ոչխարներս կեանքը ունենան և աւելի

ևս ունենան»: (Յովն. ԺԳ. 6, Զ. 48, Ժ. 10): Այսպիսի յայտարարութիւններ սպաւորութիւնը չեն զործեր զո՞հողութիւններէն ազրատացած հոգիի մը, այլ մէկու մը որ գիտէ թէ տէր է աշխարհի բոլոր հարստութիւնները գերազանցող գանձի մը: Եւ այս շեշտը կը գտնուի առաջին երեք Աւետարաններուն մէջ ալ: «Ով որ կ'ուզէ իր անձը ապրեցընել, պիտի կորսնցնէ զայն, իսկ ով որ ինձի և Աւետարանին համար իր անձը կորսնցնէ, զայն պիտի ապրեցնէ» (Մարկ. Լ. 35): Իր աչքին, ուրիշ կեանքերու մէջ ընկուղուող և Աստուծոյ թագաւորութեան համար զոհաբերուող կեանք մը՝ գտած է ալմենարարձր հարստութեան գաղտնիքը: Ներքին անձնաւորութեան հարստանալը, ընկերային արդարութեան գործադրութիւնը, ասո՞նք են Յիսուսի համար իրական ըստացուածքները, միակ անկորնչելի հարստութիւնը. և այն մարդը որ այս կալուածին մէջ մեծ պահեստներ ունի, ա՛ն է ճշմարիտ միլիոնատէրը: Ահա ա՛յս իմաստով է որ Յիսուս կը զգայ թէ ինք անհունօրէն հարուստ է: Յաւիտենական կեանքի մէջ չունի՞ անկորնչելի գանձ մը, և միակ վաւերական ստացուածքները իրեն չե՞ն վստահուած: «Աստուծո՞մով հարուստ» չե՞ ան (Ղուկ. ԺԲ. 21): Փորձառութեամբ գիտէ թէ «մարդ մը թէեւ առատ ստացուածք ունենայ, այդ ստացուածքները կեանք չեն տար իրեն», այլ կեանքը կը գտնէ իր ներքին գանձին մէջ, կատարուած աշխատութեան գոհունակութեան մէջ, յաւիտենական ծրագրի գործակցութեան մէջ, այն անսահման յոյսին մէջ որուն մասին կը խօսի Գիրքը: «Ով որ Որդին ունի, կեանքը ունի» (Ս. Յովն. Ե. 12)— «Յաւիտենապէս տեսող կեանքը» (Ս. Տիմոթ. Զ. 19):

Իրանք որ Յիսուս չէր անգիտանար և չէր ալ արձաւ մարդեր գոյութեան նիւթական պէտքերը: «Չեր երկնաւոր Հայրը, ըսաւ, գիտէ թէ զուք պէտք ունիք այս բոլոր բաներուն» (Մատթ. Զ. 32): «Երբ կ'աղօթէք, ըսէք,— Ով մեր Հայրը որ երկինքն ևս, այսօր մեզի տուր մեր ամենօրեայ

հացը»։ Ինքն իսկ կատարեալ անձնութեամբ կ'աշխատի սփոփել ֆիզիքական թշուառութիւնները. և բաւական է աչքէ անցընել Աւետարանները, հասկնալու համար թէ ազբատներու խայտարղէտ ամբոխ մը միշտ կը շրջապատէր զինքը։ Թշուառ և լքուած բորոտ մը (Ղուկ. Ե. 12), Անբուժելի հիւանդութեանց ենթակայ կիներ որոնք իրենց հարստութիւնը սպառած են բժիշկներու մօտ (Ղուկ. Լ. 43), ծոյլ մշակներ որ կը սպասեն որ զիրենք վարձող մը ըլլայ (Մատթ. Ի. 7), մերկ, անօթի, բարեկամներէ զուրկ արարածներ (Մատթ. ԻԵ. 36 եւն.), մորութեան զոհեր որ իրենց մարմինը ծախած են գոհացում տալու համար իրենց անօթութեան և սնտոխտութեան (Մատթ. ԻԱ. 31), պարտապաններ որ ազատ չպիտի թողուին մինչեւ որ չհատուցանեն վերջին նաքարակիտը (Մատթ. Ե. 25—26), այս բոլոր գէժքերը իրարու կը յաջորդեն աւետարանական պատմութեանց մէջ, զորս Քրիստոս իրեն կը քաշէ իր համակրութեան հօր ճառագայթումովը։ Ան կը ճանչնայ նիւթական հոգերու ճնշող բեռը, անձանօթ չէ ազբատութեան սարսափներուն. բաւական է կարգալ տաղանդներու իր առակը, կամ պատմութիւնը իմաստուն անտեսին, որ իրեն բարեկամներ չինամ էր անիրաւ հարստութիւններով (Ղուկ. ԺԶ. 9), համոզուելու համար թէ ինչ որ մենք «ստացուածք» կը կը կոչենք, ան կը նկատէ իրապէս օգտակար և բարի։ Բայց նիւթական հոգերէ զերծ գտնուիլը իրեն համար ճշմարիտ հարստութիւնը չէ տակաւին։ Այն կեանքը որ իրեն կեղբուն ունի անհատականութեան բարգաւաճումը և արդարութեան գործադրութիւնը, ա՛յդ է միայն որ ապահով զրամագլուխ մը կը կազմէ։ Այն է միակ գանձը «զոր ոչ ցեցը և ոչ ուտիճը կ'ապականեն, և ոչ ալ զոյրեր կը խորտակեն և կը զոգնան»։ և երբ երկրորդական արժէքեր պայքար կը մղեն բոլոր հարստութեանց ամէնէն մեծին հետ, Տէրը «կը վաճառէ ուրախութեամբ բոլոր ունեցածը, ապաստելու համար այս վերջինը»։

Ո՞վ կրնայ նկատի ունենալ Քրիստոսի կողմէ ճշգրտած արժէքներու գասակարգութիւնը, և ինքզինքը ստորնացած չ'զգալ։ Ամենօրեայ կեանքի ամէնէն սովորական դէպքերը սօք պմամբ կը հարկադրեն մեզ ընտրութիւն մ'ընել. և եթէ մենք ինքզինքնիս Յիսուսի աշակերտը կը նկատենք, այս ընտրութիւնը պէտք է համապատասխանէ Անոր արժէքներու գասակարգութեան։ Առաջին գծին վրայ գտնուող էական բաները. ա՛յս է որ կ'ուզէ Յիսուս. և ոչ մէկ կրօնական ձեւակերպութիւն, ոչ մէկ իմացական հաւանութիւն այս վարդապետութեանց և դաւանութեանց, չի կրնար զայն իտարել մեր գնահատումներու բոլորովին եւ կրային բնոյթին վրայ։ Հարցնենք ուրեմն թէ ո՞րն է մեզի համար հիմնական բանը, որուն կը ստորագասենք բոլոր միւսները։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

- 1.— Ի՞նչ եղած է Յիսուսի համար արժեքներու նշմարիտ գասակարգութիւնը։
- 2.— Գրուած է թէ «Բիսոսնեուքիւնը բշուառ իրաւախոհութիւն մըն է Ասուծոյ եւ մամոնային միջու»։ Բարդասեցեի մարդոց մեջ կեիո ունեցող արժեքները՝ անոնց հետ զորս Բիսոսս զրաւ առաջին աստիճանին վրայ։
- 3.— Ասուծային սնտոխտեան մեջ ի՞նչ տեղ յաշկացուած է դրամին եւ այս աշխարհի գանձերուն։

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Յ Ի Ն Ո Գ Ի Ն

ԱՌՕՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՅՈՒԱԾՆԵՐ

Տասնըմեկերորդ շաբաթ, Առաջին օր.

Մասք. ԺԱ. 25—30

Այստեղ կը տեսնենք հեռաքրքրաշարժ հակադրութիւն մը, Քրիստոսի երկու յայտարարութեանց միջև: Մէկ կողմէ կը յայտնէ թէ կ'ապրի կատարեալ մտերմութեան մէջ Աստուծոյ հետ, և միւս կողմէ իր անձին համար կ'ըսէ թէ «հեղ և սրտով խոնարհ» է: Բայց եթէ ձեզի այնպէս կ'հրեւայ թէ հակասութիւն մը կայ այս ընթացքին մէջ, ինքզինքնուս հարցնենք թէ ի՞նչ է հեղութիւնը իրապէս: Ասիկա յակոթիւնը չէ՞ այն մարդուն որ զԱսուած ակնադիւրք կը նկատէ իր մեջ գտնուած բոլոր գեղեցիկ բաներուն. այնպէս որ ինչ ալ կարենայ կատարել, ասկի իրեն փառք չի հաներ, եւ ուրիշ պատճառ չի տեսներ հպարտանալու: Այս է հեղութեան ոգին: Ասո՛ր համար է որ մարդ որքան աւելի

Տասնըմեկերորդ շաբաթ, Երկրորդ օր.

Ղուկ. ԺԳ. 7—11

Հեղ և խոնարհ սիրաբ մեր բնազգական համակրութիւնն է՞ Վայելի: Մենք շատ աւելի կը յարգենք կլատսութիւն մը երբ կ'իմանանք թէ ծանր պատասխանատուութիւն մը ստանձնելու առթիւ ըսած է. «Ո՛րքան աւելի կ'ապրիմ, այնքան աւելի կը պիտակցիմ իմ կատարեալ անկարողութեանս՝ երեւի. Ժողովին մէջ: Բայց ինձի սկզբունք ըրած եմ բնա շընկրկիլ պատասխանատուութեան մը առջեւ, երբ ան իմ վրայ կը դրուի ձեռնհաս անձի մը կողմէ»: — Մենք աւելի՛ կը սիրենք Թէնիսընը, երբ կ'իմանանք թէ «Առուակը» գրելէ հաբը զայն կողովը նետեց, որովհետեւ արդար պարթեան անարժան կը նկատէր: Բնագը մը մեզի կ'ըսէ քե յաւագոյն աշխատութիւնը կատարուած է խոնարհ մարդոց կողմէ, այսինքն ձեռնմանքու եւ յառաջդիմութեան ընդունակ մարդոց կողմէ, այնպիսի մարդոց որ չեն վախնար ձեռնմանքու իստակին՝ գիտակցելով հանդերձ քե անկէ շատ հեռու են, որ յսակօրէն կը զգան քե գործունէութեան յաւագոյն ուժը իրենցմէ չի գար, այլ իրենց տրուած է:

Տասնըմեկերորդ շաբաթ, Երրորդ օր.

Մարկ. Գ. 26—32

Ուրիշ է մահկանացու չպիտի կրնար աճեցնել հունձը

մը: Կենսական շունչը Աստուծոյ կը պատկանի և ոչ թէ մարդուն, և ամբողջ իր աշխատանքով ան ուրիշ բան չի կրնար ընել, եթէ ոչ առիթ տայ Աստուծոյ՝ ի կիր արկանելու իր զօրութիւնը: Տիեզերական նեւարտութիւն մըն է քե մարդուն ամբողջ կարողութիւնը կը կայանայ իւրացնելուն մեջ այն ուժերը գործ ինք չե սեղծած բնաւ: Վայրենիներու շինած կոշտ նաւակի մը և մեծ շողնաւորի մը ամբողջ տարբերութիւնը առջ կուգայ՝ բնութեան ուժերը օգտագործելու մասին մարդուն ունեցած աւելի կամ նուազ ընդունակութենէն: Ծաղկաւէտ ծառին և չորցած վտիտ ծառին տարբերութիւնը անոր մէջ է որ միեւնոյն կարողութիւնը չունին իւրացնելու հողէն և արեւուն ճառագայթներէն ստացուելիք կենսական ուժերը: Ինչ որ կայ բաւազոյն մեր մէջ, Աստուծա՛ն է որ կը գտնուի մեր ներսիդին, և մեր ամբողջ ճիգը պէտք է ըլլայ աշխատիլ իւրացնելու իր աստուածային զօրութիւնը: Բոլոր մեծ հողիները Աստուծա՛ն կախեալ ըլլալու զգացումը ունին: Յիսուս կ'ըսէ. «Ես իմ անձէս ոչինչ կրնամ ընել»: Եւ Պօղոս կը յարէ. «Ես կ'ապրիմ, այլ ես չե որ կ'ապրիմ. Յիսուս կ'ապրի իմ մէջս»:— Այսպէս հասկցուած հեղութիւնը ազնուական և բարձր նկարագիր մը կը ստանայ: Հեղութիւնը, «Ես ամէնէն մեծ մեղաւորն եմ» ըսելը չէ միայն. ան կը յայտնուի նաեւ Պօղոսի սա խօսքերուն մէջ. «Աստուծոյ շնորհին եմ ինչ որ եմ»:

Տասնըմեկերորդ շաբաթ, Զորորդ օր.
Ղուկ. Զ. 12, Մարկ. Ա. 32—35, Զ. 45—46

Այս հատուածները յատկօրէն երեւան կը բերեն ինքնամոռիութեան սովորութիւնը գործունէր Յիսուս: Ինքն իսկ կ'ըսէ մեզի թէ իր գործերը կը կատարէ Աստուծոյ Հոգիին

ուժով. և կը տեսնենք որ աղօթքի միջոցաւ ուժի նոր պաշարներ կը քաղէ իր աշխատութեան համար:

Սորհեցէք այն ինքնաբաւ վստահութեան վրայ որ կը վարէ ձեր կեանքը, և որ անհրաժեշտօրէն նշան մըն է մակերեւութային կեանքի և հոգեւոր հպարտութեան. յետոյ բազմապատեցէք զայն Յիսուսի խոնարհութեան՝ իր Հօրը հանդէպ:

Տասնըմեկերորդ շաբաթ, Հինգերորդ օր.
Մատթ. է. 7—11

Ոմանք կը հարցնեն. ինչ բանի կը ծառայէ աղօթքը, բանի որ Աստուած մեզմէ ազէկ գիտէ թէ ինչ բան օգտակար է մեզի, և քանի սր ինք տրամադիր է զայն մեզի տալու: Պատասխանը պարզ է. «Աստուած չի կրնար իր օրհնութիւնները բաշխել մեզի, եթէ մեր սիրտը բացուած չէ զանոնք ընդունելու համար. ճիշդ ինչպէս որ հայր մը չի կրնար ուսումը բռնի գլխին մէջ խօթել ծոյլ զաւակի մը: Կենսական գործ մըն է Աստուծոյ կամքը ընդունիլ, և առոր ատակ դարձնել մեր միտքը և զայն կատարելու ուժն ու կարողութիւնը. և աղօթքը՝ գործադրելի լուսազոյն միջոցն է աստուածային կամքի ընդունելութեան համար անհրաժեշտ ճիգին: Աստուած կրնայ գործել աղօթող մարդուն միջոցաւ և անոր անձին վրայ, ինչ որ չի կրնար ընել աղօթքի համար փակուած սրտի տէր մարդու մը. ճիշդ ինչպէս որ ուսուցիչ մը կրնայ ընել լաւ տրամադրուած աշակերտի մը, ինչ որ չի կրնար ընել հետաւ ըմբոսա աշակերտի մը:

Աղօթքը սեսակ մը գործակցութիւն է Աստուծոյ հետ, եւ ասոր միջոցաւ առիք կ'ընծայենք Անոր՝ մեր անձին վրայ կ'աւարել ինչ որ քերեսու երկար ատենէ ի վեր կը փափաքէր բնել:

Անշուշտ Յիսուս երբեք, այս սոսկալի ժամուն չափ, բաղձացած չէր Աստուծմէ ընդունելու իրեն վիճակուած ճակատագրին փոփոխութիւնը: Եւ սակայն տեսէք իր աղօթքին եղբակացութիւնը. «Բայց ոչ թէ ինչպէս որ ես կ'ուզեմ, այլ ինչպէս որ դուն կ'ուզես»: Աղօթքը պէտք չէ ըլլայ խնդրանք մը Աստուծմէ՝ ընել մեզի համար բոլորովին առանձնաշատուկ բաներ: Հաւատացեալը չ'սպասեր որ աստուածային ծրագիրները փոփոխութեան ենթարկուին իր քմահաճոյքներուն գոհացում աւելու համար: Աղօթքը, բառին բարձրագոյն իմաստով, այն ձիգն է զոր հոգին կ'ընէ ընդունելու համար Աստուծոյ կամքը: Մենք աղօթելու համար չենք փորձեր «չարժել այն թեւը որ աշխարհը կը վարէ», այլ ինքզինքնիս այն աստիճան ներդաշնակել իր դիտումներուն որ Ան աշխարհը վարած ատեն մեզ ալ վարէ:

Աղօթքը ձեզի համար եղած է սա խորունկ փորձառութիւնը. այն է՝ մտերիմ յարաբերութիւն Անոր հետ որ հետու չէ մեզմէ ոչ մէկէն, նրբին լսողութիւն Անոր ձայնին, անկեղծ բաղձանք ոչ մէկ կերպով չդպչիլ մեր կեանքին հանդէպ անոր ունեցած ծրագրին. այնպէս որ ինչ ալ ըլլայ ձեր մասնաւոր և ջերմ բաղձանքը, ձեր աղօթքը վերջանայ միշտ Յիսուսի խօսքերով. — «Ոչ թէ ինչպէս որ ես կ'ուզեմ, այլ ինչպէս որ դուն կ'ուզես»:

Ուշագիր եղէք Հոգիին պատգներուն զորս կը թուէ

Պօղոս, և դէմ առ դէմ դրէք Յիսուսի նկարագրին: Դիտեցէք որ այս առաքինութիւնները աւելի՛ դիւրաւ կը զգացուին քան թէ յօտակօրէն կը բացատրուին: Անոնք կատարուած չեն կարգ մը դրական պատուէրներու, այլ հոգեկան ճառագայթումը որ կը թափանցէ կեանքի բոլոր գործերուն, կը լուսաւորէ զանոնք, և բարձր արժէք մը կուտայ անոնց: Ինչ որ աշխարհը շահեցուց Յիսուսի Դատին, միայն անոնք չեն ինչ որ ըլլաւ Յիսուս, այլ անոնք մանաւանդ ինչ որ եղաւ Ան, ինչ որ կ'արտացոլար իր գործերու իւրաքանչիւրին մէջ: Որովհետեւ գործի մը արժէքը կը կայանայ զայն կատարող մարդուն ներքին ձիրքին մէջ: Մեր աշխարհը մեծ պէտք ունի հոգեկան արժէքներով հարուստ մարդոց. հոգիի բարձրութիւն և խորութիւն, ներքին հըզօր կեանք, ուրկէ գործերը կը ցայտեն ուժով, ինչպէս հեղեղ մը կ'իջնէ լեռներէն: Այս է Յիսուսի աղբեցութեան գաղտնիքը: Ասոր աղբիւրները պէտք է փնտռել իր աղօթքի և Աստուծոյ հետ մտերիմ կեանքին մէջ:

Արդեօք կ'անտեսէք հոգեկան ուժի և հարստութեան այս աղբիւրը:

ԽՈՐՀՐԴԱՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԺԱ. ԵՄԲՈՒԱՆ ՀԱՍԱՐ

Մի առ մի ուսումնասիրելով Յիսուսը յատկանշող առաքինութիւնները, տակաւին չհասանք անոր անձնաւորութեան խորքը: Ազամանդի մը երեսակներուն նման, այդ առաքինութիւնները՝ իրենց ճառագայթումով ուրիշ բան չեն ըներ, եթէ ոչ զգացնել գոյութիւնը այն լուսաւոր կորիզին ուրկէ ցայտած են իրենք: Ասոնցմէ ոչ մէկը իր մէջ չունի իր փայլին աղբիւրը. մակերեսին ցոլքին ետին կը ծածկուի ազամանդին սիրտը. և մինչ մարդ կրնայ նկարագրել անշատարար այդ երեսակներուն իւրաքանչիւրը, ո՞վ պիտի

կրնայ գաղափար մը տալ այն աւելի նուրբ իրին վրայ, այն է յատկութեանը վրայ այն լոյսին որ ատոնց բոլորին մէջէն կ'անցնի և ատոնց ամէնուն կ'ընծայէ շքեղ ճառագայթում մը:

Յիսուսի անձին վրայ, մասնաւորապէս, անհրաժեշտ է այդ առաքինութեանց աղբիւրը փնտել այն ոգիին մէջ որ կը թափանցէ անոնց, եւ որուն փոխադրիչն են անոնք կերպով մը: Ոչ ոք իր գործերը կը նետէ աշխարհի գանձուն մէջ, դրամի միութիւններու նման որոնց արժէքը որոշուած է կանխաւ. մեր գործերը, մեզմէ անցնելով ուրիշ կեանքերու, մեզմէ բան մը կ'ընծայեն անոնց. հոգեւոր միջնորդա մը, կլիմայ մը ունին անոնք: Իւրաքանչիւր անհատ, իր հոգեկան ձիրքերուն համեմատ, իր գործերուն կը հազորդէ լաւ կամ յոռի բոյր մը, որ զայն կը զատորոշէ ուրիշ անհատներու կատարած նմանօրինակ գործերէն: Ճիշդ այսպէս, Յիսուսի ոգին իր ունեցած ատաքինութիւններուն վրայ կը տարածէ գերբնական լուսապսակ մը: Անոնք մեզի կ'երեւան, Մովսէսի նման, Աստուծոյ ներկայութեամբ տակաւին ճառագայթող դէմքով մը: Երբ Յիսուս խոնարհ ժեստը կ'ընէ զենջակ մը կապելու և իր աշակերտներուն ոտքերը լուսալու, այդ ընթացքը՝ Իր կողմէ կատարուած՝ կը ստանայ բացառիկ նշանակութիւն մը, և կը լուսաւորուի այնպիսի ճառագայթումով մը, զոր միեւնոյն գործը կատարող ուրիշ մարդիկ ի զուր պիտի փորձէին հազորդել անոր:

Ամենեւն ուղիղ նամբան որուն կրնանք հետեւիլ Յիսուսի ոգին ուսումնասիրելու համար, բերես քննելն է անոր վարիչ շարժառիթները: Ինչպէս բոլոր լոյսերը չունին միեւնոյն բնոյթը, բոլոր կատարելութիւններն ալ չունին միեւնոյն իսկութիւնը: Արդ, այս տարբերութիւններն ընդհանրապէս կը բացատրուին շարժառիթներու տարբերութեամբ: Ասոնք ոչ միայն հիմն են նկարագրին, այլ և անոր կը հազորդեն իրենց բնոյթը, ինչպէս ակունքներու ջուրերը՝ այն

գետերուն որոնց մէջ կը թափին. ինչ որ կը մղէ մարդ մը բարին փնտոելու, իրեն վրայ ազդող պատճառները, զինքը եւ կեցնող պատճառանքները, զինքն ատոր համոզող նկատողութիւնները, բոլոր ասոնք իր նկարագրին հիւստածքին մէջ կը մտնեն և անոր բնաւորութիւնը կ'որոշեն:

Հոգեկան կերպար որով հիւսուած է մարդու մը նկարագիրը, մեծ մասամբ կախում ունի ուրեմն այն շարժառիթներէն որոնցմով առաքինի եղած է ան: Օրինակի համար, քննենք Յիսուսի կեանքը. յատկօրէն կը տեսնենք թէ պատիժի վախը ոչ մեկ դեր ունի իր վարմունքին մէջ, մինչ շատ մարդիկ մանրակրկիտ խոհեմութեամբ կ'ուսումնասիրեն յարոյականի կանոնները, ճիշդ այն նկատուածով որ կը գործադրեն քաղաքներու փողոցի ստեւտուրի կանոնները՝ այն է վախնալով պատիժներէն որոնց պիտի կրնային ենթարկուիլ այդ կանոններու բռնաբարումով: Այս բնոյթը ունեցող ատաքինութեան մը և Յիսուսի ատաքինութեան միջև տարբերութիւնը շատ մեծ է և աչքառու: Երկրորդ կարգին վրայ կրնանք զատել այն ատաքինութիւնները որոնք հիմնուած են բարի համբաւ մը չինելու բաղձանքին, կամ այն համոզումին վրայ թէ «պարկեշտութիւնը լաւագոյն քաղաքականութիւնն է»: Յիսուսի ատաքինութիւնը շատ գեղեցիկ է, շատ խորունկ, և չէ ազդուած այնպիսի նկատողութիւններէ: Չի մերժեր փարիսեցիներուն ընծայել սեռակ մը ատաքինութիւն, բայց զիտէ թէ շատ խեղճ որակ մը տնի ան: «Եթէ ձեր արդարութիւնը, կ'ըսէ, աւելի չէ քան զպիլոսներուն և փարիսեցիներունը, բնաւ չպիտի մանկ երկիրի արքայութիւնը» (Մատթ. Ե. 20):

Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան մէջ գտնուելու գիտակցութիւնը, զոր ունեւ Յիսուս, ուրիշ ո եւ է բանն աւելի լաւ կը բացատրէ իր բարոյական կատարելութեան բացառիկ ձիւրք: Այս հազորդակցութեան իղձը արիւարակառող շարժառիթն էր իր կեանքին: Սա խօսքերը, զոր ըստ Յովհ. Աւետարանչին

Յիսուս ըսաւ. «Հա՛յր արդար, աշխարհ բնաւ չճանչցաւ բայց ես ճանչցայ քեզ» (Յովն. ԺԷ. 28), Մատթէոս կը յիշէ թէ լսած է անկէ տարբեր ձեւով մը՝ ըսելով իր աշակերտներուն. «Ոչ ոք կը ճանչնայ Որդին, եթէ ոչ Հայրը, ու ոչ ոք կը ճանչնայ Հայրը, եթէ ոչ Որդին» (Մատթ. ԺԱ. 27): Իր ամբողջ կեանքը լեցուն է սա գիտակցութեամբ թէ անփակաբար կապ մը զինքը կը միացնէ Աստուծոյ: Այստեղ կը յանդիմար Հօր և Որդւոյ միութեան յայտնի գաղափարին. ասոր վրայ չենք խօսիր իրրեւ աստուածարանական վարդապետութիւն մը, այլ իրրեւ անձնական փորձառութիւն մը Յիսուսի կեանքին:

Հօր և Որդւոյ այս ներքին ներդաշնակութիւնը, Յիսուսի հաստատ վստահութիւնը թէ Աստուած իր մէջ կը բնակի, կը խօսի իր խօսքերովը, կը գործէ իր բազուկներովը, թէ ինք և Հայրը մէկ են, և թէ բան մը չի կրնար ընել առանց անոր (Յովն. Ե. 30, ԺԳ. 9, 10, 14), ասիկա՛ է որ կը սպառնայ իր աշակերտները՝ Յիսուսի անձնաւորութեան մասին: Ասոնք կը ճանչնան ու կը ներբողեն Անոր ատաքինութիւնները, Անոր սիրոյ և ներողամտութեան ոգին, Անոր արգարութիւնը, համբերութիւնը. բայց այդ ատաքինութիւնները անոնց աչքին արբանեակներն են միայն կեդրոնական ատաքինութեան որ արեւի նման կը ճառագայթէ իրենց մէջ. Աստուած Քրիստոսի մեջ է: Անոնք չեն կրնար իրենց մաքին մէջ դայն անջատել Աստուծմէ, որուն շարունակական վկայութիւն մըն է Անոր կեանքը, որուն կը միացնէ զինքը որդիական կապ մը և որ անոր կը հազորդէ իր գործութիւնը: Բայց նկարագրելով այն սպառնութիւնը զոր Յիսուս կ'ընէ իր աշակերտներուն վրայ, տակաւին չենք հպիր մեր նիւթին կորիզին. ասոր համար պէտք է ընկղմինք Քրիստոսի ներքին կեանքին խորքը: Եւ յիշուի, Հօր և Որդւոյ միութիւնը աստուածաբանական վարդապետութիւն մը չէ միայն, ոչ ալ աւանդալներուն վրայ

յառաջ բերուած սպառնութիւն մը. ամեն բանէ առաջ Քրիստոսի անձնական մէկ փորձառութիւնն է: Խոր յարգանքով ըսենք. իր էութեան խորհրդաւոր խորքին մէջ Յիսուս զգացած է այս կատարեալ հաղորդակցութիւնը: Ի վեր հանել իր կեանքէն մանրամասնութիւններ՝ հաստատելու համար թէ որքան կատարեալ և անընդմիջական եղած է Հօր և Որդւոյ միութիւնը, ասիկա ծովէն լեցուն ամանով մը ջուր առնել չպիտի՞ ըլլար՝ ասպոցուցանելու համար թէ ծովը թրջած է: Անոր խորունկ կեանքը ծովն է՝ կազմուած միաձեւ միակ տարրէ մը: Քրիստոսի ոգին իր միակ նկարագրերը ի վեր կը հանէ ա ն իրողութենէն թէ շարունակ գիտակից է ան՝ իր մէջ աստուածային ներկայութեան:

Հօրը հետ հաղորդակցութեան այս կեանք բացայայտեան երեւան կուգայ այն կերպին մէջ որով Յիսուս կը խօսի Աստուծոյ վրայ եւ Ի՛ր վրայ: Աստուածայնութեան մեր ըմբռնումին տկար մէկ մասը միայն յայտնուեցաւ անմիջական փորձառութիւնէն զոր մենք կ'ունենանք իր ներկայութեան նկատմամբ. (ինքնամիտմտով կամ աղօթքով, խղճի ձայնով կամ իտէալի ձայնով, և հազուադէպ կերպով ներողամտութիւն ի գործ դնելով): Բայց Յիսուս, ինքը, պէտք չունի փոխառիկ գաղափար մը ունենալու Աստուծոյ վրայ: Ինքը, անմիջական յայտնատեսութեամբ մը, սկիզբէն միացած է Աստուծոյ. Աստուած իր մաքին մէջ վարկած մը չէ որ աշխարհը կը բացաարէ. անիկա բնաւ փաստ մը չէ զոր մէջ կը բերէ վիճաբանութիւն մը եզրակացնելու համար, մէկ խօսքով Աստուած չի բնակիր այնքան իր մըտքին՝ որքան իր ներքին էութեան մէջ: Յիսուս չի տար մեզի ո եւ է նոր փաստ ինպատակ Աստուծոյ, եթէ ոչ սա թէ Աստուած իր մէջ կը տեսնուի շարունակաբար:— «Ես միակ չեմ, այլ Հայրը որ զիս զրկեց, ինձի հետ է» (Յովն. Ը. 16): «Ով որ զիս զրկեց իմ հետ է, և Հայրը զիս բնաւ մինակ չձգեց, որովհետեւ կը կատարեմ ինչ որ հաճելի է

իրեն» (Յովհ. Բ. 29): «Ես և Հայրս մէկ լինք» (Յովհ. Ժ. 30): «Որպէս զի ամէնքն ալ մէկ ըլլան, ինչպէս որ գուն, Հայր, իմ մէջն ես, և ես քու մէջդ. որպէս զի անոնք ալ մէկ ըլլան մեր մէջ» (Յովհ. Ժէ. 21): Յովհաննու Աւետարանի այս համարները առաւել քան երբեք կը շեշտեն ինչ որ ի յայտ կուգայ նախադրյն կենսագրութիւններէն, թէ աստուածային ներկայութեան այս ներքին գիտակցութիւնը եղած է Յիսուսի կեանքին գոյութեան շարժառիթը, անոր փառքը:

Հօր եւ Որդոյ հոգեկան հաղորդակցութիւնը ի յայտ եկած է նաեւ աղօթով, Յիսուսի կեանքին մեջ: Ան կ'աղօթէր այնքան բնականօրէն որքան կը շնչէ տղայ մը. յաղթական աղօթք մը, ինչպէս պայծառակերպութեան օրը, երբ «աղօթած միջոցին իր գէմքը այրակերպեցաւ» (Ղուկ. Թ. 29), կամ ցաւապին կոչ մը, ինչպէս Գեթսեմանիի մէջ, որու մասին գրուած է թէ օրհասական տաղնապի մէջ ըլլալով մտադիւրութեամբ կ'աղօթէր, և քրտինքներ՝ արիւնի կայլակներու նման կը հոսէին երկրի վրայ (Ղուկ. ԻԲ. 44): Ամբողջ գիշերներ կ'անցընէր խոկումով. արչարայէնն առաջ կ'ելլէր աղօթելու համար, արեւամուտին կ'առանձնանար, մինակ ըլլալու համար իր Աստուծոյն հետ (Ղուկ. Զ. 12, Մարկ. Ա. 35, Զ. 46—47): Կ'աղօթէ իր կեանքի մեծ տաղնապներէն առաջ, և իր գժուարին և անձկոտ աշխատանքներէն ետքը: Երբ խաղաղ տեղ մը չի կրնար գտնել, գոնէ կը քաշուի իր հողիին սրբարանին մէջ: Ղուկասի մէջ (Թ. 18) կը կարդանք թէ «Եւ եղաւ որ երբ առանձին կ'աղօթէր, աշակերտներն իրեն հետ էին»: Յիսուս այնքան լայն հակացողութիւն մը ունէր հոգեւոր իրերու, որ այս մասին ո եւ է ներքող զայն նուազեցնել կը թուի. և սակայն իր աղօթքները պարզ են, ինչպէս աղու մը աղօթքը: «Հայր, քու ձեռքդ կ'աւանդեմ իմ հոգիս»: Այս խօսքերը որ արտասանուեցան Սալչին վրայ իր հոգեվարքի միջոցին, ի յայտ կը բերեն անվերապահ ապաւինում մը Աստուծոյ: Բայց

հակասակ իրենց պարզութեան, այս աղօթքները այնքան տգաւորիչ են որ առաքեալներէն մէկը ուզելով նշանակել որոշ քաղաք մը, կը խօսի անոր վրայ իբրեւ «այն տեղը ուր հաց կերած էին Տիրոջը գոհութիւն մատուցանելէն ետքը» (Յովհ. Զ. 23): Իրենց պատմութեան համաձայն, աշակերտները Յիսուսէն խնդրած էին մէկ բան միայն. աղօթել սորվեցնել իրենց: Արդ, Յիսուս գիտակցութիւնը ունենալով Հօրը հետ իր միութեան, այն աստիճան վստահութիւն ունի որ գիտէ թէ «ի՛նչ պէտք է մեզի, մեր աղօթելէն առաջ» (Մատթ. Զ. 8): Վստահ է թէ Աստուած աւելի կը բաղձայ բարի բաներ ալ իր զուակներուն, քան անոնց այդ բարիքը ընդունելու փոփաքը. գրուած է իրեն համար, «այնքան բացարձակօրէն ինքզինքը կը յանձնէ Աներևոյթին, և այնքան ապահով է թէ սիրը վախճանն է ամէն բանի», որ կ'աղօթէ այնքան բնականօրէն, որքան կը շողայ արեւը կամ ինչպէս մայր մը կը սիրէ իր զաւակը: Աղօթքը ինքնարուխ լեզուն է Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան իր կեանքին:

Այսպիսի կեանքի մը մէջ ոչ մէկ գործ, ոչ մէկ առաքինութիւն գուրկ կը մնայ իր աղբիւրին մէջ իսկ աչքառու ըլլալէ: Իր կատարելութիւնը կազմող տարրերը՝ վճիռ ուրախութիւն, բարոյական քաջութիւն, յարատեւութիւն, հողի մեծութիւն՝ կը շողան մեր հողիին առջեւ, մէկը միւսէն անջատաբար. բայց միեւնոյն հուրը կը բորբոքէ ամենքն ալ: Ասիկա կը բացատրէ մեզի թէ ինչո՞ւ համար ուրիշ կեանքերու մէջ՝ զաջութեամբ և մինչեւ ինքնագոհութիւն առաջ տարուած գոհողութեամբ լեցան, այսինքն այնպիսի առաքինութիւններով որ Անորին հաւասարիլ կը թուին, բնու չենք կրնար գտնել գերմարդկային այն բանը որով կը թափանցէ Յիսուսի զիւցազնութիւնը, և իր գոհաբերութիւնը խորհրդանիշը կը դարձնէ աստուածային սիրոյն: Ինչ որ եզակի բարձրութեան մը վրայ կը գնէ Քրիստոսը, իր առանձին՝ անջատ ձիրքերը չեն գորս կարելի ըլլայ նկարա-

գրել, այլ աղբիւրը Աստուծոյ միացած իր խորունկ կեանքին, ուրկէ ինքնաբերաբար կը ձառագայթեն այնպիսի առաքինութիւններ որոնք բոլորն ալ կը պահեն բոլորը իրենց աստուածային ծագումին:

Այն առաքիւնութիւններուն մեջէն որ բացայայտեմ կը բխին Աստուծոյ հետ միացած իր կեանքէն, մասնաւորապէս յիշատակեմ իր խոնարհութիւնը: «Ես ինքնիրմէս բան մը չեմ կրնար ընել» (Յովհ. Ե. 30): Այսպէս էր, ըստ Յովհաննու, Յիսուսի ներքին զիրքը: Թերեւս ատոր մէջ պիտի գտնենք պատճառը առերեւոյթ հակասութեան որ գոյութիւն ունին երբեմն. զարմանալի իր յանձնապատասխանութեան և միւս կողմէ խոնարհութեան իր յորդորներուն, և թողած այն տպաւորութեան միջեւ թէ «ան քաղցր էր և խոնարհ սրտով»: Յիսուսի շատ խօսքերուն մէջ չի հնչեր խոնարհ շեշտը. «Երկինք և երկիր պիտի անցնին բայց իմ խօսքերս չպիտի անցնին» (Մարկ. ԺԳ. 31): «Երբ Որդին Մարտոյ գայ իր փառքովը և իրեն հետ բոլոր հրեշտակներովը, այն ատեն պիտի նստի իր փառքի աթոռին վրայ. և անոր առջեւ պիտի ժողովուին բոլոր ազգերը» (Մատթ. ԻԵ. 31): «Ով որ իր հայրը կամ մայրը կը սիրէ ինձմէ աւելի, ինձի արժանի չէ» (Մատթ. Ժ. 37): «Բայց ան որ զիս ուրանայ մարդոց առջեւ, պիտի ուրացուի Աստուծոյ հրեշտակներուն առջեւ» (Ղուկ. ԺԲ. 9):

Այս յայտարարութիւնները և նմանօրինակ ուրիշներ, — միանալով այն իրողութեան թէ ընդունած է Մեսիա տիտղոսը (Մարկ. Լ. 29) և թէ իրեն համար կ'ըսէր թէ «միակն է որ ձգտարապէս կը ձանձնայ զԱստուծո» (Մատթ. ԺԱ. 27), — առաջին ակնարկով բացարձակապէս հերքել կը թուին խոնարհութեան ոգին Յիսուսի մէջ: Եւ սակայն շարունակ այդ առաքինութիւնը կը քարոզէ ան. «Երանի հեղբուն, որովհետեւ անոնք երկիրը պիտի ժառանգեն» (Մատթ. Ե. 5): Ով որ ինքզինքը կը խոնարհեցնէ այս մանուկին նման, ան է մեծ երկինքի արքայութեան

մէջ» (Մատթ. ԺԸ. 4): «Որովհետեւ ով որ իր անձը կը բարձրացնէ պիտի խոնարհի, և ով որ իր անձը կը խոնարհեցնէ պիտի բարձրանայ» (Մատթ. ԻԳ. 12): Այս ձգտարաութիւնը կը հռչակէ նաեւ առականրով. ատենցմէ մէկուն մէջ գովեստը կ'ընէ մարգու մը որ խնջոյքի մը հրաւիրուելով ամէնէն վար տեղը կ'ընտրէ, փոխանակ հրաւիրեալներու բարձրագոյն տեղը բազմելու (Ղուկ. ԺԳ. 7 և Ե. 11): Ուրիշ առակի մը մէջ կը գովէ մաքսաւորը որ կը խոնարհի Աստուծոյ առջեւ (Ղուկ. ԺԸ. 13 և Ե. 11): Եւ աւելի զարմանալին, այս անձը որ իր վրայ այնքան բարձր գաղափար մը ունենալ կը թուի, կ'ըսէ նաեւ. «Ինչո՞ւ բարի կը կոչես զիս, ոչ մէկը բարի է, բայց միայն Աստուած» (Մարկ. Ժ. 18). Ինքզինքը կը կոչէ «հեղ և խոնարհ սրտով» (Մատթ. ԺԱ. 29), և քրիստոնէութեան առաջին սերունդին վրայ այնքան անտարակուսելի կերպով տպաւորութիւնը թողած է խոնարհ էակի մը, որ Ս. Պողոսի Յիսուսի կեանքին և նկարագրին վրայ հազուադէպ կերպով ըրած խօսքերուն մէջ կը գտնուի սա նախադասութիւնը. «Ես, Պողոս, ձեզի կ'աղաչեմ Քրիստոսի հեղութեամբ և բարութեամբ (Բ. Կորնթ. Ժ. 1):

Այս առերեւոյթ անհամաձայնութեան լաւագոյն բացատրութիւնը տուած է Ռեքսին, և միեւնոյն նիւթին առթիւ յիշատակուած է Տքդ. Սբիրի «Յիսուս-Քրիստոս մարգը» գործին մէջ. «Կը կարծեմ որ, կ'ըսէ, մեծութեան առաջին նշանը խոնարհութիւնն է»: Ասով չեմ հասկնար այն զգացումը, որով մարդ կը տարակուսի իր իսկ ուժերուն վրայ և վարանոտ կ'ընէ զայն իր կարծիքը յայտնելու, այլ կը հասկնամ ձգբրիտ ըմբռնումը այն յարաբերութեան որ կայ անոր մէջ զոր կրնայ ըսել և կատարել, և աշխարհի մնացեալ մասին ըսածին և կատարածին միջեւ: Բոլոր մեծ մարդիկը ոչ միայն խորապէս ունին իրենց սեփական կալուածքը, այլ և գիտակից են իրենց գերազանցութեան. ոչ միայն ճիշդ կը գտան էական խնդիրները, այլ և կը զգան

Թէ ճշմարտութիւնը իրենց կողմն է. և ասոր համար աւելի բարձր գաղափար մը չունին իրենց անձին վրայ: Արնոլֆ գիտէ թէ կարող է ինքը Ֆիօրէնցայի մէջ կառուցանել հոչակաւոր գմբէթ մը: Ալպէն Տիւռէ կատարեալ հանդարտամտութեամբ կը գրէ իր գործին մէկ քննադատելի կողմը գտնող մէկու մը թէ «անիկա լաւագոյն կերպով չէր կրնար կատարուիլ»: Իսահակ Նեւտոնն գիտէ թէ ինքը լուծած է մէկ երկու խնդիրներ որոնք պիտի վնասեցնէին իրմէ ուրիշ ոեւ է մէկը: Եւ սակայն այս մարդոցմէն ոչ մէկը չ'սպասեր որ աշխարհ ծուռկի գայ իր առջեւ և պաշտէ զինքը: Անոնք բոլորն ալ իրենց սրտին խորը հետաքրքրաշարժ գիտակցութիւնը ունին իրենց անկարողութեան. գիտեն թէ զիրենք ոգեւորող կարողութիւնը իրենց անձին մէջ չէ, այլ կը գործէ իրենց միջոցաւ, և թէ իրենք չպիտի կրնային ըլլալ կամ ընել ուրիշ բան մը, եթէ ոչ այն գոր կը հրամայէ ընել աստուածային ազգակ մը: Այս պատճառով է որ անոնք իրենց հանդպած ոեւ է էակի մէջ կը տեսնեն աստուածային բան մը, և իւրաքանչիւրին հանդէպ կը ցուցնեն անհաւատալի, յոգնութիւն չգիտցող և երբեմն անխմաստ ներողամտութիւն մը:

Այս խօսքերը անտարակոյս կուտան բանային Յիսուսի նկարագրին. մէկ կողմէ բացարձակ վստահութիւն իր անձին վրայ, և միւս կողմէ մեծ խոնարհութիւն մը սրտի: Որովհետեւ իր զօրութիւնը ինքը չէ իրրեւ մարդ, այլ աստուածային շունչը որ կը գործէ իր մէջ: Յովհաննէս Աւետարանիչ մասնաւորապէս կը շեշտէ մտքի այս վիճակը, որուն մէջ կ'ապրէր Յիսուս. համոզուած էր թէ ինք բան մը չընէր ինքնիրմէ, թէ արտասանած խօսքերը իրը չէին, թէ իր անձնական ուժը չէր որ կը գործածէր, և թէ անոնք որ իրեն կը հաւատան, կը հաւատան զինք զրկող Աստուծոյն (Յովհ. Ե. 30, ԺԿ. 10 եւ 24): Մարդոց յայտնելով աստուածային կեանքը և ծրագիրները, Յիսուս կերպով մը նկատողութեան չէ առած իր անձնականութիւնը. և ասոր հա-

մար է որ միեւնոյն ատեն արտասովոր կերպով համոզուած է իր գերազանցութեան և իր պատգամին ստուգութեան, և զարմանալի կերպով ներքնապէս խոնարհ է իր գործին վրայ որ զուտ միջնորդութիւն մըն է:

Հայտն երբ Ասեղծագործութիւնը կը գրէր, գոչեց օր մը. «Այս ամէնը ինձի է չի դար, այլ Բարձրէն»: Ամիէլ իր ներշնչուած մէկ ժամուն կը գրէր. «Սորապէս կը զգամ թէ մարդ ինչ որ կ'ընէ կամ կրնայ ընել գեղեցիկ, մեծ ու բարի, գործիքը կամ փոխադրիչն է միայն իրմէ աւելի բարձր բանի մը կամ անձի մը»: Այն գիտակցութիւնը թէ Աստուծոյ մով միայն է ինչ որ է, պատճառն է միեւնոյն ատեն Յիսուսի թէ հաստատ ինքնապատահութեան, և թէ իր խոնարհութեան, որ չէր ընդունիր նոյն իսկ «վարդապետ բարի» մակղիւրը:

Բացարձակապէս խոնարհ այս ոգին, որով ապրեցաւ Յիսուս մարդոց սիրուն համար՝ իր բոլոր խօսքերն ու գործերը նկատելով կատարումը աստուածային զօրութեան իր անձին միջոցաւ, այս ոգին է որ եզական արժէք մը կուտայ իր առաքինութեանց իւրաքանչիւրին: Ինչպէս որ արեւը յանկարծ լուսաւորելով արքայական գոհարատուփ մը, իւրաքանչիւր ազամանդի կ'ընծայէ մասնաւոր շող մը և լոյսի ազդիւրներ կը ժայթքեցնէ, Յիսուսի ոգին ալ գերերկրային ճառագայթումով մը լուսաւորած է իր կեանքին բոլոր գործերը: Այս առաքինութեանց նմանիլ ուզել՝ բացարձակապէս զուր պիտի ըլլար, եթէ չլանայինք թափանցել մինչև խորքը անոր հոգիին, որ միայն կրնայ կատարել մեր անձին մէջ Աւետարանին խոստումը. «Կատարեալ եղէք, ինչպէս երկինքին մէջ գտնուող ձեր Հայրը կատարեալ է»:

ԽՈՐՀՐԴԱՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԳՈՒԹԵԱՆ ՆԻԻԹԵՐ

1. — Յիսուսի նկարագրի ուսումնասիրութեան կրնա՞ք փաղի նմարիս խոնարհութեան արբերք:

2. — Խորհեցե՞ք քե աղօթքը ի՞նչ տեղ կը բռնէ Տիրոջ կեանքին մէջ, եւ ի՞նչ դեր կատարած է անոր մտնութեան մէջ Աստուծոյ հետ:

3. — Ի՞նչ է աղօթքին նպատակը:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՌՕՐԵԱՅ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

Տասներկուերորդ օտարաբ, Առաջին օր

Ղուկ. է. 6—9, ԻԳ. 44—47

Այս գլուխին մէջ կը փափաքինք ուսումնասիրել Յիսուսի թողած տպաւորութիւնը զանազան դասակարգի անհատներու վրայ: Այն հատուածներուն մէջ զորս վերը արձանագրեցինք, կը տեսնենք թէ Երուսաղէմի հարիւրապետը, ինչպէս Կափառնաուամի հարիւրապետը ենթարկուած են ազդեցութեանը այն հզօր հեղինակութեան, որ կը բխի Յիսուսի անձէն, իր ամենօրեայ գործունէութեան պահուն ըլլայ թէ նոյն իսկ իր վերահաս մահուան հանդէպ: Յիշեցէք նաև Յիսուսը ձերբակալելու համար զրկուած զինուորները, որոնք պարապ ձեռքով ետ դարձան՝ ըսելով. «Երբեք ոեւէ մարդ մը խօսած չէ այդ մարդուն նման»: Այս վկայութիւններուն վրայ շահազրգուական է աւելցնել նաև վկա-

յութիւնը Նափոլէոն Ա.ի, որ հռոմայեցի հարիւրապետին տիպարէն մարդ մըն էր. «Մեծն Աղեքսանդր, Կեսար, Մեծն Կարոլոս, և ես իսկ հիմնեցինք մեծ կայսրութիւններ: Բայց ինչի՞ վրայ հաստատուած էին մեր հանճարի այս ստեղծագործութիւնները.— Ուժի՛ վրայ: Յիսուս միայն իր կայսրութիւնը հիմնեց սիրոյ վրայ. և տակաւին այսօր, հազարաւոր մարդիկ յարար են իրեն համար մեռնելու: Կը կարծեմ թէ քիչ շատ կը ճանչնամ մարդկային բնութիւնը. և կը հաշակեմ թէ անոնք մարդ էին, և ես ալ մարդ եմ: Բայց Յիսուս-Քրիստոս մարդէն աւելի բարձր բան մըն է: Ուրիշ ոչ մէկը կը նմանի անոր»:

Ինքզինքնուր հարցուցե՛ք թէ Յիսուս ի՞նչ միջոցով կոչում կ'ընէ ձեր մէջ զսնուած ամենեկն արի եւ կորովի ձիւրքի:

Տասներկուերորդ օտարաբ, Երկրորդ օր:

Մարկ. Ժ. 13—16:

Ի՞նչ խոր հակասութիւն հարիւրապետի մը և փոքրիկ տղու մը միջև: Եւ սակայն Յիսուս իր անձին մէջ միեւնոյն ատեն կը կրէ այն առնական կորովը որով կը շահի պայքարի մարդոց համակրութիւնը, և անկեղծ պարզութիւնը որ իրեն կը քաշէ մանուկները: Խորհեցէ՛ք թէ Յիսուսի գալուստը ի՞նչ նշանակութիւն ունեցած է պղտիկներուն համար. խորհեցէ՛ք իր ծննդեան տարեդարձին վրայ, որ արդարապէս նկատուած է մանկութեան տօնը. խորհեցէ՛ք անհունօրէն աւելցող յարգանքին վրայ զոր կը ներշնչէ մանկութիւնը ամէն ուր որ թափանցած է Աւետարանը, և զիտեցէ՛ք որ այս բոլոր յառաջդիմութեանց ահազրիւրը կը գտնուի Քրիստոսի անձնապէս բռնած դիրքին մէջ: Նկատեցէ՛ք իր անձին վրայ նկարագրի այն գիծերը որոնք զինքը սիրցնել կուտային փոքրիկներէն, և խորհեցէ՛ք այն բազմութիւ առիթներուն վրայ ուր ձեզի իբր օրինակ կը ներկայացնէ ինչ լաւագոյն բան որ կայ տղուն մէջ. — Անկեղծութիւն, պարզութիւն, քաղցրութիւն, խոնարհութիւն:

Տասներկուերորդ շաբաթ, Երրորդ օր.

Ղուկ. Ե. 27—32, Մատթ. Դ. 18—22

Այն մարդիկը որոնց վրայ կը խօսուի վերոգրեալ հատուածներուն մէջ, իրենց նկարագրով և մտազբաղութիւններով շատ կը տարբերին պղտիկ տղոցմէն որոնց ինքզինքը սիրելի կ'ընծայէ Յիսուս: Եւ սակայն իր գործած տիրական ազդեցութիւնը այնքան մեծ է որ անոնք իրենց համար առանձնաշնորհում մը կը նկատեն ամէն բան թողուլ, և Անոր նուիրել իրենց կեանքը: Քանի՜ անգամներ Յիսուս իր ծառայութեան լծած է Ձերեթիայի որդիներուն նման մարդիկ, և զանոնք մղած է իրենց բոլոր կորոզութիւնները և երբեմն նոյնիսկ իրենց հարստութիւնը յատկացնել Երկինքի արքայութեան գործին: Քանզէն Հօգի կենսազրութիւնը, խօսելով այն բոլոր բարիքին վրայ, զոր ան ըսած է Լոնտոնի խեղճ տղոց՝ հիմնելով իր արհեստական վարժարանը, սա կերպով կը շարունակէ: «Այս Հաստատութիւնը իրապէս իր կեանքի նպատակը եղած էր, իր ապրելու շարժումիթը. բընաւ երեսի վրայ չձգեց իր գործերը. բայց ատոնցմէ դուրս, իր մարդասիրական աշխատութիւնը կը գրաւէր իր բոլոր ձիրքերը և կը տիրապետէր իր բոլոր մտածումներուն. այն աստիճան որ իր մէջը այլապէս տեղ չէր մնացած անձնական ոեւէ մտազբաղութեան, չունէր ոեւէ փառասիրութիւն, ոեւէ բաղձանք որ չվերաբերի իր գործին գոյութեան և կատարելագործումին»: Եւ նոյն ինքն Հօկ սապէս կը յայտարարէ. — «Քրիստոնէութիւն մը որ անհատը չի մղեր փրկելու իր նմանները, շատ հեռաւոր ազգական մըն է Քրիստոսի»:

Թողուցած էք որ Յիսուս գրաւէ ձեր գործունէութեան բոլոր ընդունակութիւնները:

Տասներկուերորդ շաբաթ, Չորրորդ օր.

Ղուկ. Ը. 1—3, Ժ. 38—42: Մատթ. Ի. 55—56

Այրերու և կիներու փոխադարձ մտայնութեանց միջև

տարբերութիւններ կան, որ առածի կարգ անցած են: Եւ սակայն Քրիստոս, իր երկրային կեանքի ասպարէզին մէջ կոչ ուղղեց լաւ տրամադրուած կիներու, ինչպէս նաեւ գործի մարդոց: Կնոջ հոգին յայտնատեսութիւն մը ունի հոգեկան իրերու, ինչ որ յաճախ զլացուած է այր մարդոց, և ընդունակ է աւելի նուրբ և փափուկ ազդեցութիւններու: Կնոջային հոգիի այս կարողութիւնը զիտցած է թափանցել Յիսուսի մէջ այնպիսի ձիրքեր, զորս այր մարդը առանձին գուցէ անտեսէր: Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ կայ բարձր կնոջ մէջ, և ինչ որ կայ լաւագոյն՝ այր մարդուն մէջ, Յիսուսին կը նայի իբրև իր իտէալին, և կը պատասխանէ անոր կոչին, նուիրուելով անոր դատին:

Մտածեցէք այն ձիրքերուն վրայ որոնք նշանակելի կ'ընծային կիներուն մէջ ամէնէն ազնիւները, և ըսէ՛ք դուք ձեզի թէ Յիսուս իր ամենակատարեալ մարդկութեան մէջ զանոնք վստահաբար ունէր իր անձին վրայ:

Տասներկուերորդ շաբաթ, Հինգերորդ օր:

Ղուկ. Է. 40—48

Կարգացէք վերոգրեալ հատուածներէն անմիջապէս առաջ գտնուած պատմութիւնը: Հոն կը խօսուի այն կիներէն մէկուն վրայ, զորս մարդիկ կ'արհամարհեն և մասնաւորապէս առաքիլի կիները կը մերժեն: Ինչ կայ ուրեմն Յիսուսի մէջ որ իր ոտքը կը բերէ այս կինը՝ ամօթահար, զղջացող, երախտապարտ և լաւագոյն կեանք մը ապրելու ձրգատող: Դիտեցէք որ Յիսուսի առաքիլութիւնը ոչինչ ունի խստապահանջ և ժխտական. ատիկա առաքիլութիւն մըն է որ ինքզինքը կը սպառէ, ինքզինքը կը զոհէ, որ կ'ուզէ փրկել և ոգևորել ինկած կիներ նոր յոյսով մը, և որ մոլորած մարդուն ընդհամարել կուտայ մաքուր կեանքի մը կարելիութիւնները: Ո՞րքան բազմաթիւ են այն այրերն և կի-

ները զորս Յիսուս մտցուցած է բարիքի շաւիղին մէջ որ իրենցմէ անհունորէն բարձր և անմատչելի կը թուէր անոնց։
Խորհեցէք հրաւերին վրայ զոր Յիսուս կ'ուղղէ ձեզի, գուցէ կայ մեղք մը որ կ'ապականէ ձեր գոյութիւնը և կը ջլատէ ձեր կամքը։ Վայրկեան մը իսկ կրնա՞ք հաւատալ որ Յիսուս ջախջախիչ դատաստան մը ընէ ձեր մասին, եթէ տեսնէ զձեզ անկեղծօրէն զղջացող՝ մեղաւոր կնոջ նման։

Տասներկուերորդ շաբաթ, Վեցերորդ օր։
Ղուկ. 8. 7—8, 15—17

Յովհաննէս Մկրտիչի անձը ո՞րքան խոշոր հակասու-
թիւն մըն է անոնց հետ զորս նկատի ունեցանք այս հատ-
ուածներուն մէջ.— հարիւրապետներ, տղաք, մեղաւորներ,
մաքսաւորներ, կիներ, զղջացողներ։ Յովհաննէս եռանդուն
պաշտպան մըն է արդարութեան, ու ջերմապէս կը դատա-
պարտէ մարդոց մեղքերը։ Մատթէոսի ԺՍ. գլխուն 7—19 հա-
մարներուն մէջ կարդացէք Յիսուսի կարծիքը անոր մասին։
Նկատի առէք խտտամբեր կեանքի այն ձիրքերը զորս կը
տեսնէ անոր անձին վրայ, և ամէն բանէ առաջ անոր խըս-
տապահանջութիւնը և անխախտ հաստատամտութիւնը։
Մարգ դժուարաւ կրնայ երեւակայել որ Յովհաննէս օրհնէ
պզտիկ տղաքները և գնահատէ կնոջային նկարագրի փափ-
կութիւնները։ Եւ սակայն Յիսուս, որ տղու մը քաղցրու-
թիւնը և կնոջ մը զգայնութիւնը ունի, տէր է նաև այն ա-
ռաքինութեանց որ իրեն կը հրաւիրեն ջերմ պաշտանքը այս
խտտամբեր և ճգնակեաց մարգարէին։ Բարոյական կորովը
Յովհաննէսի նկարագիրը բնարոշող գիծն է, և սակայն ան է
որ Քրիստոսի վրայ խօսելու ստեն կ'ըսէ. «կուզայ մէկը որ
աւելի հօգօ է ինձմէ, և ես արժանի չեմ ծռելու և անոր
կօշիկին կապերը քակելու»։

Խորհեցէք Յիսուսի նկարագիրը կազմող իրարու ներ-
հակ ձիրքերու հիանալի ներդաշնակութեան վրայ։

Տասներկուերորդ շաբաթ, Եօթներորդ օր։

Մատթ. Իէ. 1—6, Ղուկ. ԺԵ. 1—2

Այս հատուածները կրնան գաղափար մը տալ այն տը-
պաւորութեան մասին զոր Յիսուս կը թողուր նոյն իսկ իրեն
անհաւատարիմ և թշնամի եղողներուն վրայ։ Խորհեցէք իր
թշնամիներուն ըրած ամբաստանութեանց. ջերմ բարեկամ
մը յառաջդիմութեան՝ հրէական հին աւանդութիւններուն
տեղ Ան կը հաստատէր իր հոգեւոր Աւետարանը. ջերմապէս
ազատական՝ կ'ընդունէր ընկերութիւնէն վտարուածները.
չափազանց գթասիրտ՝ կը ներէր ամենաձանր մեղքերուն,
բաւական է որ զղջային։ Յիշեցէք որ Պիղատոս կը պնդէր
թէ անոր վրայ ոեւէ յանցանք չի գտներ, և Յուդա կը
խղճահարուի մինչև անձնասպան ըլլալու աստիճան, անմեղ
մը մատնած ըլլալուն համար։ Աւետարաններուն մէջ չեն
յիշուիր Յիսուսի բարեկամներու ներքողները, բայց լեցուն
են իր թշնամիներու ամբաստանութիւնները։ Եւ սակայն
կրնա՞ք գտնել տառնց մէջ միակ ամբաստանութիւն մը,
որ ուղղուած չըլլայ Յիսուսի ոեւէ մէկ առաքինութեան
դէմ։

Անա՛ ուրեմն մարդ մը որ հեղինակութիւն ունի պա-
տերազմիկներու վրայ, որուն քաղցրութիւնը կը հրապուրէ
տղաքները, որուն բարոյական բարձրութիւնը իր դատին
անձնուէր կ'ընէ կիները, որուն խանդակաթ գթութիւնը կը
վերարժարձէ մեղաւորներու յոյսը, որուն արդարութեան
անվեհեր սէրը կ'արթնցնէ մարգարէի մը խանդավառու-
թիւնը, և զոր իր թշնամիները մեռցնել կ'ուզէին, բայց կը
դատապարտէին զինքը այն բանին համար որ մեզի իր կա-
տարելութիւնը կը թուի։

ԽՈՐՀՐԴԱՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԺԲ. ՇԱԲՈՒԱՆ ՀԱՍԱՐ

Յիսուսի նկարագիրը ուսումնասիրելու միջոցին քա-

նիցս արձանագրեցինք հիանալի հաւասարակչութիւնը որ գոյութիւն ունի անոր հակընդդէմ ձիրքերուն միջև, զորս զուգարբել անկարելի կը թուի մեզ: Երբ ի վեր կը հանուի անոր ձիրքերէն սեւէ մէկը, օրինակի համար անոր ինքնա-վստահութիւնը, պէտք կ'ըլլայ անմիջապէս պնդել անոր հակընդդէմ ձիրքին, այսինքն անոր մեծ խոնարհութեան վրայ: Մենք նշմարեցինք իր դատողութեանց խտապահանջութիւնը, իր բարոյական պահանջներուն անոզքութիւնը, և միւս կողմէ իր ներողամիտ գնահատութիւնը անկեղծ հոգիի մը մէջ գտնուող բարիքի ամենաթեթեւ կամահաճութեան հանդէպ. մէկ կողմէ իր սրտին ծայր աստիճան զգայունութիւնը որ այնքան արագօրէն կը զգայ ուրիշներու և նոյնիսկ իր ցաւը, որքան աչք մը զգայուն է օտար մարմնոյ մը ներկայութենէն. միւս կողմէ իր զուարթութիւնը և ներքին անսպառ ուրախութիւնը: Արձանագրեցինք իր մեծ եւտնդը Աստուծոյ դիտումները կատարելու աշխարհի մէջ, և միւս կողմէ իր անհուն հոգածութիւնը խոնարհ անձերու հանդէպ: Իր ձիրքերու այս հիանալի հաւասարակչութիւնը ուշադրութիւնը գրաւած է բոլոր անանց որոնք ուսումնասիրած են Քրիստոսի անձնաւորութիւնը:

Տոքո. Պըչնէլ դասական դարձած էջի մը մէջ ցուցուցած է թէ ո՛րքան դժուարութեամբ ձեռք կը բերուի այս հաւասարակչութիւնը մարդոց կողմէ. «Մարդիկ կը ջանան ձգտել զէպի հոգեպաշտութիւն, և կ'իյնան ճգնակեացութեան մէջ, ուր կ'ուզեն յայնօրէն ընդունակ ըլլալ կեանքի ուրախութեանց, և կը սուզուին աշխարհիկ հաճութիւններու մէջ. գերի դառնալով անոր նորոյթներուն, Խղճատօրէն կ'աշխատին հեռու կենալ ամէն մեղքէ, և կ'իյնան օրէնքի լուծին տակ, անտեսելով մարդկային ազատութիւնը, և կամ ընդհակառակն՝ տարուելով այս ազնիւ ազատութեան հրապոյրէն, անձնատուր կ'ըլլան անոր հակամիտութիւններուն, և կ'իյնան անկարգ կեանքի մը մէջ. յրջամիտները բուռն, ցասկոտ կ'ըլլան, խանդավառները մոլեռանդներ կը

դառնան, չափաւորները՝ վարանոտ, համոզուածները՝ անապաշտ, ազատամիտները սկեպտիկութեան մէջ կ'իյնան, և գթասիրտները ցուցամոլութեան մէջ. խեղճ, տկար մարդկութիւն, որ ոչ մէկ բանի մէջ հաստատուն կրնայ ըլլալ. ուր որ արդարութեան նժարը սխալ է, աւաքինութիւններու հաւասարակչութիւնը անկարելի է»:

Մեր վերջին ուսումնասիրութեան մէջ մօտէն պիտի գննենք Յիսուսի նկարագրին հիանալի կատարելութիւնը, և իր բոլոր ձիրքերուն տկնառու ներդաշնակութիւնը:

Անձին զարգացումը եւ անձին մոռացումը երկու իսկալներ են զորս գուցէ ամենեւնի դժուարին բանն է հաշտեցրել: Լավագէտի ուղղուած նամակի մը մէջ, կէօթէ սապէս կը բացատրէ այս ձգտումներու առաջինը. «Իմ գոյութեանս բուրգը, որուն հիմերը դրած եմ, երկինքին մէջ հնար եղածին չափ բարձրացնելու բաղձանքը՝ իմ մէջս կ'ողնչացնէ ուրիշ սեւէ բաղձանք և բնաւ չի հեռանար ինձմէ»: Միւս զգացումը պարզապէս է Թօմաս Քէմբիսի սա խօսքովը. «Ինչո՞ւ կարգ մը սուրբեր այնքան կատարեալ եղած են իրենց հայեցողական կեանքին մէջ. որովհետեւ ճիգ ըրած են մեռնելու երկրաւոր ամէն բաղձանքի համար, և այսպէս կրցած են իրենց բոլոր էութիւնը կեդրոնացնել Աստուծոյ վրայ»: Այստեղ կը տեսնենք մէկ կողմէ ձկտոււր զարգացման, նրբացման. եսին իրականացման, և միւս կողմէ աւաքինութիւնները անձնուրացութեան, անձը ոչնչացնելու, գերագոյն անձնազոհութեան: Բացայայտ է որ Քրիստոս կը ճանչնար այս երկու իտէալներու անհրաժեշտութիւնը: Երբ կ'ըսէ. «Միտէ ընկերդ քու անձիդ պէս» (Մատթ. ԺԹ. 19) մեղի կը յանձնարարէ արժէք ընծայել մեր եսին, և յետո՛յ սիրել ուրիշները մեր անձին պէս: Երբ կ'ըսէ. «Ինչ որ կ'ուզէք որ մարդիկ ընեն ձեզի, դուք ալ անոնց ըրէք» (Մատթ. Է, 12), մեղի կը յանձնարարէ մեր անձին համար բաղձալ լաւագոյնին և ամէնէն փափաքելին, և յետո՛յ փնտռել զայն

ուրիշներու համար: Բայց հաստատել ճշգրիտ կշիռ մը ապ-
րելու բաղձանքին և ուրիշներու անձնուէր ըլլալու միջև,
ասիկա՛ է ամէնէն դժուարին խնդիրը: Յիսուս ինչպէս լու-
ծեց այս երկասարարանութիւնը:

Գաղտնիքը այն հաւասարակշռութեան որ տիրած է Յի-
սուս կեանքին մէջ՝ անձին բարգաւաճումին և անձին մո-
ռացումին միջև, թելադրուած է իր հուսկ աղօթքին սա-
բառերէն. «Ես ինքզինքս կը սրբեմ անոնց համար», (Յովն.
Ժէ. 19). այսինքն թէ փոխանակ կէտթէի նման միմիայն
իր անձին բարգաւաճման նուիրուելու, կամ միջին դարու
ճգնաւորներուն նման մէկդի նետելու բոլոր ինչ որ կը վնաս-
սէ իր անձին բացարձակ չքացումին և մոռացումին, Յիսուս
այս երկու հակադիր ձգտումները զուգակցած է հարուստ և
լեցուն կեանքի մը միութեան մէջ, ապրելով հնարաւոր
ազնուագոյն կերպով՝ ուրիշներու բարեքին համար: Իր միա-
քը կը սնուցանէ իր ժամանակի լաւագոյն բնութեան մով, այն
է Հին Կտակարանը, և կը ջանայ թափանցել բնութեան
գաղտնիքներուն և խոր իմաստին, այս կերպով իր կեանքը
հարստացնելով ուրիշներու համար. յարածամ աղօթքով իր
հոգին կը պահէ սրբութեան մթնոլորտի մը մէջ, որ իրեն կը
թոյլատրէ միշտ օրինակ ըլլալ իր աշակերտներուն. կը
տեսնէ թէ այս աշխարհը պէտք ունի իր մէջ գտնուած աղ-
նուագոյն բանին, և թէ՛ հետեւաբար՝ անձին բարգաւաճ-
ման իրականացումը և ընկերին հանդէպ ծառայութիւնը
երկու երեսներն են միակ իրողութեան մը: Իր բարեկամ-
ներուն, ինչպէս նաև իր անձին համար, և որպէս զի իր
կեանքին սրբութեամբը անոնք ալ սրբանան, Յիսուս կը
յազթէ փորձութեան, կը սրտապնդուի, կը զօրանայ աղօթ-
քով, և իր հոգին կը նորոգէ իր արամադրութեան տակ
գտնուած բոլոր հոգեւոր աղբիւրներէն: Եթէ կը բաղձայ
հարուստ և լեցուն կեանք մը, իրեն կոչ ընողներու սիրոյն
համար է: «Ինքզինքը կը զոհէ անոնց համար. ինք ալ կը
ձկախ այնպիսի գոյութեան մը որուն մէջ իր անձը պիտի

ելլէ կարելի եղածին չափ բարձր: Բայց այդ կեանքը կը
գտնէ ուրիշներու ծառայութեան համար խոնարհելուն մէջ
(Մատթ. Ժ. 39): Հետեւապէս, իրեն համար, անձին բար-
գաւաճումը և անձին ուրացումը երկու անջատ և անհաշտ
իրողութիւններ չեն, այլ երկու երեսակները ընկերին հան-
դէպ բռնուած միեւնոյն ընթացքին: Յիսուս զանոնք կը
միացնէ կատարեալ հաւասարակշռութեան մը ներդաշնակու-
թեան մէջ:

Դիտենք հիմա որ խանդավառ նուիրումը գատի մը՝ գրե-
թէ անհաշտ է համբերատարութեան և հոգիի հանդարտութեան
հետ: Արդ, բաւական է Աւետարանները թղթատել, տեսնե-
լու համար թէ Քրիստոս միեւնոյն ատեն քարոզեց խանդա-
վառութիւնն և համբերատարութիւնը: Ան աշակերտներ
կ'ուզէ այնքան եռանդուն երկնքի արքայութեան համար,
որ անգամ մը արօրին ձեռք զարնելէ ետքը, ա'լ բնաւ ետ
չեն նայիր (Ղուկ. Թ. 12). և սակայն անոնց կը յանձնա-
րարէ տեղի չտալ անհամբերութեան, եթէ արքայութիւնը
կը յապաղի գալու (Մարկ. Գ. 26 ևն.), չվրդովիլ հալա-
ծանքներէ (Մատթ. Ժ. 12-13), անձկութեան չմատնուիլ,
նոյն իսկ եթէ սատանան որով ցանէ ցորենին մէջ (Մատթ.
Ժ. 25 ևն.): Ոեւէ մէկուն համար զիւրին է կրել գատի
մը ձախողուածը, երբ անով շատ չի շահագրգռուիր. բայց
լքած ըլլալ ընտանիք և սասցուածք՝ այդ գատին նուիր-
ուելու համար, և առանց տենդոտ վրդովումի գիտել անոր
յառաջդիմութեան դանդաղութիւնը, և երբեմն ալ անոր վե-
րահաս ձախողանքը, ահա՛ ատոր մէջ է որ պէտք կ'ըլլայ
հիանալի կերպով հաւասարակշռուած կորով մը:

Աւետարանները բացայայտօրէն կը ցուցնեն թէ Յիսուս
գիտցած է պահպանել այս հաւասարակշռութիւնը. Եռան-
դով նուիրուած է գաղափարի մը, և ինչպէս ըսած է Տքդ-
Սիլի արդարապէս, կրնար ներել ամէն յանցանքի և թե-
րութեան, բայց բնաւ չէր ուզեր գործ ունենալ խանդա-
վառութեան անընդունակ մարդոց հետ: Երբ նոր հետեւորդ

մը իրմէ հրաման կը խնդրէ, իր ետեւէն երթալէ առաջ, հրաժարիլ իր տունէն (Ղուկ. Թ. 61-62), Յիսուս ատիկա շատ գէշ նշան մը կը նկատէր իր կոչումին համար: Իրենցմէ մէկը թոյլատու թիւն խնդրած ըլլալով երթալ նախ թաղե- լու իր հայրը, Յիսուս կը պատասխանէ. «Թողէք որ մեռել- ները (այդ բառով կը հասկնայ եռանդի և խանդավառու- թեան անընդունակ սիրտերը) թաղին իրենց մեռեալները» (Ղուկ. Թ. 59-60): Վերջապէս օր մը տեսնելով որ իր ուն- կընդիրները՝ ազգուած իր ներկայութեան և իր խօսքերուն հրապոյրէն՝ պատրաստ են յայտարարելու թէ բոլորն ալ Վարդապետին աշակերտները պիտի ըլլան, Յիսուս վրդով- ուելով այն գաղտփարէն թէ չըջապատուած պիտի ըլլայ այնպիսի ամբոխէ մը, որ կազմուած է ոգեւորուած բայց մակերեսային և աշխարհիկ զգացումներէ տարուած մարդոց- մէ, անոնց կը հասկցնէ վրդովիչ կորովով մը (Ինչպէս կ'ընեն Քոյսր վերանորոգիչները այդպիսի առիթներու մէջ) թէ ով որ շատեր իր հայրը, իր մայրը, և նոյն իսկ իր անձը, չի կրնար ընդունուիլ Իր կողմէ (Ղուկ. ԺԳ. 26):

Յիսուս՝ խանդավառութեամբ ու եռանդով յեցուն բայց գերազանցօրէն համբերատար ոգիով մը՝ Աստուծոյ թագա-ւորութեան յառաջդիմութիւնները կը բաղդատէ բնութեան զործելու եղանակին հետ, որ «ինքնին կը բերէ նախ խոտը, յետոյ հասկը, յետոյ անոր մէջ կազմուած ցորենը» (Մարկ. Գ. 28 եւն.): Ան վստահ է թէ մանանիսի հատիկին նման, Արքայութեան տկար սկզբնաւորութիւնները պիտի մեծնան, յանգելու համար յողթական արդիւնքի մը (Մատթ. ԺԳ. 31-32), թէ Աւետարանի համեստ խմորը պիտի խմորէ ամ-բողջ երեք գրիւ ալիւրը (Մատթ. ԺԳ. 33): Ոչ մէկ բնորոշ-մութիւն չի կրնար կասկած ներշնչել իրեն՝ իր կատարած գործին ելքին մասին (Մատթ. Ե. 12-14). Իր ամբողջ կեանքը ի վեր կը հանէ անձկոտ երկիւղէ գերծ ոգին, որուն կը հրաւիրէ Լեբանի Քարոզի իր ունկնդիրները (Մատթ. Զ. 25 եւն.): Եւ աւելի՛ զարմանալի իրողութիւն մըն է թերևս

որ իբրև ոճրագործ խաչուելու մօտ, հացը կտրելով և բա-ժակը լիցնելով, կ'ուղէ հանդիսաւոր ընծայել իր մահը, և խորհրդաւոր նկարագիր մը տալ անոր, ինչ որ ապացոյց է անոր խաղաղ վստահութեան՝ ապագայ յաղթանակին մա-սին (Մարկ. ԺԳ. 22):

Մենք պէտք եղածին չափ տպաւորուած չենք այն հրա-չալի իրողութենէն թէ նոյն ինքն ծերունիներուն համբե-րութիւն սորվեցնողը երիտասարդ և խանդավառ մեկն է, որ ջերմեռանդ հրայրքն ունի մեծ գաղափարի մը, պատ-րաստ անոր համար մեռնելու, ի հարկին հետը տանելով իր աշակերտները անձնազոհութեան ճամբուն մէջ. ան միև-նոյն ատեն բացարձակ և խաղաղ վստահութիւնը ունի վաղ-ուան համար, նաև գերագոյն համբերատարութիւն նեղու-թեան մէջ, իր ստանձնած գործը զլուխ հանելու համար, և սիրով կրելով տառապանքները:

Քրիստոսի ներդաշնակ ձիրքերուն այս ուսումնասիրու-թիւնը կրնայ յանձնուս երկարիլ: Կարելի է գմայլիլ քաղց-րութեանը վրայ այս անձին, որուն կը բերէին մայրերն իրենց զաւակները, որպէս զի ձեռքերն անոնց գլխուն վրայ դնէ և օրհնէ. բայց միեւնոյն ատեն պէտք է արձանագրել բուն զայրոյթը որով լուծայափոխները կը վճատէր տաճա-րէն. կարելի է գովել մտքի և սրտի լայնութիւնը, որով դաւանութեան և ցեղի պատուարներուն վրայէն իր եղբայ-րական ընդունելութիւնը կը տարածէ հեթանոսներուն վրայ. բայց պէտք պիտի ըլլայ ի վեր հանել նաև իր անողոք խըս-տութիւնը, որ երբեք չի հաւանիր, նոյն իսկ կարեկցութեան մղումով, անտեսել արդարութեան պահանջները, և որ ի-իրեն ըսել կուտայ. «Կեանքին առաջնորդող դուռը անձուկ և ճամբան նեղ է, և քիչեր կը գտնեն զայն» (Մատթ. Է. 14): Եւ ինչ որ լաւագոյն կերպով ի վեր կը հանէ Քրիստոսի ան-ձին այնքան կատարեալ նկարագիրը, այն հաստատուած ի-րողութիւնն է թէ իր գործը տիեզերական է, և թէ իր կո-չը կ'ուղղուի ամէն ժամանակներու մէջ և ամէն անձի,

վեր գնուելով մարդկային կեանքին բոլոր փոփոխութիւններէն և բաժանումներէն, և սակայն հասկնալով անոնք ամէնքը (*):

Դիտենք, որ համար, խոր տարբերութիւնները որ իբարմէ կը բաժնեն մարդկային յաջորդական սերունդները: Մարք Թուէն իր «Քոննէքդիքդի Եանքին» Արթուր Թագաւորի արքունիքին մէջ» գործով զուարթախո՛ս ոճով մը կը նկարագրէ տարօրինակ և ծաղրելի կացութիւնները որոնց առիթ կուտայ ներկայութիւնը մարդու մը, որ կ'երեւակայէ թէ կ'ապրի իրենինէն տարբեր դարու մը մէջ, Սերունդներու միջև գտնուած այս աննմանութիւնները ճաղրելի են յաճախ: Եթէ ուէ մէկը ունենար բաւական հմտութիւն և երեւակայութիւն՝ իբր թէ համայնապատկերի մը մէջէն նըշմարելու համար այն փոփոխութիւնները որ երկրի վրայ կատարուած են Յիսուսի երկրաւոր կեանքի ժամանակէն ի վեր, մտքի առջև բերելու համար ոչ միայն արտաքին դէպքերը՝ (անհամար արքայական հարստութիւններ, շարունակ կրկնուած պատերազմներ ևն.) այլ և իւրաքանչիւր դարու մէջ տիրապետող մտածումը, իր ընկերային ձկտումները, իր գիտական եզրակացութիւնները, իր քաղաքական հայեացքները, իր աստուածաբանական և փիլիսոփոյական գաղափարները, ինչ վրդովիչ փոփոխութիւններ չպիտի պարզուէին անոր առջև, արագ տեսիլի մը մէջ: Ինչ հեռաւորութիւն ինքնակալութեան և ռամկավարութեան միջև, հրաշքին և կանոնաւոր օրէնքին միջև, տափակ երկիրը երկինքի կլորութեան տակ և նոր տիեզերքը իր անչափելի անջրպետներով, յոյն բնագանցութիւնը և ժամանակակից փիլիսոփայութիւնը: Եւ սակայն այս բոլոր փոփոխութիւններուն կը տիրապետէ Յիսուսի դէմքը և կը ծառայէ անոնց, ու քսաներորդ դարուն մէջ աւելի շատ են այն անձերը որ անոր կը նային իբրև իրենց իտէալը, մինչ մեր թուականի առաջին դարերուն մէջ իր անունը գիտցողներ չկային նոյն թիւով:

(*) Տես «Յիսուսի թիեզերակաճուրիւնը» Կ. Ա. ձօնաթիւն Բօսի:

Յիսուսի նմանիլը՝ ինքնին կը հասկցուի թէ չի կըրնար իր մէջ պարունակել անոր կեանքին բոլոր մանրամասնութիւնները: Իր տարագը, իր խօսած արածերէն գաւառաբարբառը, և՛ աւելի կարեւոր մարդի մը մէջ՝ իր մըտածելու և արտայայտուելու կերպը անհրաժեշտօրէն համաձայն են իր ժամանակի ոգիին, և մենք չպիտի կրնայինք մինչև այդտեղ հետևել իրեն: Բայց իր նկարագիրը կը մնայ թիեզերակաճ. ա՛յնքան տիեզերական որ Ռոնան կը գոչէ. «Ինչ որ ալ ըլլան ապագայի անակնկալ երեւոյթները, Յիսուսը գերազանցող մը չպիտի ըլլայ»: Եւ յիշուի, բոլոր սերունդներու մարդիկը իրենց գերագոյն տիպարը գտած են այս հոգիին մէջ, որ կազմուած է Աստուծոյ վրայ վստահութեամբ, իտէալի յարումով, մարդոց հանդէպ սիրով, կենդանի յոյսով, այն յախտեանական և տիեզերական ձիրքերով ուր կը թափանցէ աստուածային շունչը: Կարգ մը սերունդներու համար գերագոյն առաքինութիւնը եղած է իշխանութեան առջև հպատակութիւն. ասոնք Յիսուսի մէջ կը տեսնէին Այն որ ըսած է՝ «Քու կամքդ ըլլայ և ոչ թէ իմս»: Ուրիշ դարերը ջաններու յատկանշող գիծը եղած է ըմբոստութիւն ամէն արտաքին իշխանութեան դէմ, և անոնք ըսած են Յիսուսի սախօսքերը, «Աստուծոյ խօսքը կ'անարգէք ձեր աւանդութեամբ» (Մատթ. Է. 13): Ուրիշ դարեր ձկտած են մարմինի ճգնաւորական հպատակութեան, և ա՛յս մարդոց ըսած է Յիսուս. «Ներքինիներ կան որ ինքզինքնին ներքինի ըրած են Աստուծոյ արքայութեան համար» (Մատթ. ԺԹ. 12): Եւ տակաւին ուրիշ ժամանակներու մէջ մարդիկ պանծացուցած են կեանքի ուրախութիւններն և անոր գեղեցկութիւնները, և Քրիստոսը որուն տկանջ կը գնէին, այն է որ ըսաւ. «Սողոմոն անգամ իր ամբողջ փառքին մէջ չէ հագուած այս շուշաններէ մէկուն պէս» (Մատթ. Զ. 29): Անհատին փրկութեան մտահոգութիւնն ունեցող չըջաններուն Յիսուս ըսած է. «Ձեր հայրը չուզեր որ այս փոքրիկներէն մէկ հատն իսկ կորսուի» (Մատթ. ԺԸ. 14): Անոնց որ

ընկերային երջանկութեան յարած կը մնան, իր աղօթքը կը պատասխանէ. «Քու թագաւորութիւնդ գայ. քու կամքդ ըլլայ երկրի վրայ ինչպէս երկնքին մէջ»: Իւրաքանչիւր սերունդ, անկատար և կոտորակային՝ ինչպէս է ամէն անհատ, կ'անտեսէ կարգ մը ձիրքեր, այս կերպով յառաջ բերելով՝ յաջորդ շրջանին՝ բռնոն հակազդեցութիւն մը դէպի հակընդդէմ ձիրքերը: Ընդհակառակն Յիսուսի մէջ իրարու ներհակ այդ առաքինութիւնները ղրբար կը հակակշռեն: Եւ ի՞նչ բարձրութեան մէջ պիտի դնենք այս բացարձակապէս կատարեալ նկարագիրը, եթէ խորհիւնք թէ առաջին դարու Պաղեստինին մէջ ծնած, այդ գաւառական տարամերժ և աղանդաւոր Պաղեստինին մէջ, ան ամբողջ վաթսուն սերունդներու վրայ գործած է իր հոգեկան տիրապետութիւնը, և այս ժամուն իսկ զգալի ըրած է տակաւին քսաներորդ դարու մարդոց թէ զայն ամբողջովին հասկնալ ուզելը երկինքը թիզով չափելու ջանալ կը նմանի:

Քրիստոսի սիեզերական կոչը լեցուցած է ցեղերը իրարմէ անջատող խորունկ անդունդները: Ըրտեարտ Քիւրլինկ որ Արեւելքը կը ճանչնայ այնքան լաւ որքան Արեւմուտքը, սա երկտողը զրած է. — «Արեւելքը Արեւելք է և Արեւմուտքը Արեւմուտք, և երբեք Արեւելքը և Արեւմուտքը իրարու չպիտի հանդիպին»:

Եւ սակայն անոնք իրարու հանդիպեցան. ի՞նչ կայ աւելի յատկանշական արեւելեան մտածումին մէջ զոր չգրտնէինք նաև Յիսուսի մէջ: Հնդիկ բարձրագոյն տիպարը մեզմէ շատ աւելի լաւ կ'ըզայ ներկայ կեանքի ոչնչութիւնը և հոգիի գերակշռութիւնը: Արդ Յիսուս ըսաւ. «Ի՞նչ օգուտ է մարդուն ամբողջ աշխարհը շահիլը»: Հնդիկը կը զգայ, ինչպէս մենք երբեք չենք կրցած զգալ, թէ կրօնական փորձառութիւնը ամբողջական չէ առանց կատարեալ հաղորդակցութեան մը անոր հետ որ է Բացարձակը: Արդ, Յիսուսի կեանքին փառքը իր հաղորդակցութիւնն եղած է Աստուծոյ հետ: Հնդիկը կը սիրէ, ինչպէս հազուադէպօրէն կը պատահի մեր

մէջ, աղօթքի և հայեցողութեան կեանքը: Արդ, Յիսուս ճիշտ նոյն կերպով ամբոխէն կը հեռանար, նուիրուելու համար առանձնական աղօթքի (Մատթ. Ժ. 23): Եւ արդէն Յիսուս արեւելքցի մըն է և դժուարութիւն չունի իր կեանքը պատշաճեցնելու խորհրդապաշտ և հայեցողութեան կեանքով մը ապրող ցեղերու: Միւս կողմէ միեւնոյն Յիսուսն է որ ըսած է. «Ոեւէ մարդ որ ինձի Տէր Տէր կ'ըսէ, չպիտի մտնէ երկինքի թագաւորութեան մէջ. այլ իմ Հօրս կամքը կայարողն է որ պիտի մտնէ երկինք» (Մատթ. Է. 21): «Ուրեմն ով որ իմ ըսած խօսքերս կը լսէ և զանոնք կը գործադրէ, զիրենք կը բաղդատեմ խոհեմ մարդու մը որ իր տունը ժայռի մը վրայ շինած է» (Մատթ. Է. 24): «Որովհետեւ ով որ երկինքի մէջ գտնուող իմ Հօրս կամքը կը կատարէ, ան է իմ եղբայրս. քոյրս և մայրս» (Մատթ. ԺԲ. 50): «Քանի որ ցորեկ է պէտք է որ կատարեմ գործերը Անոր որ զիս զրկած է» (Յովն. Թ. 4): Արեւելքը ինքզինքը հայեցողութեան տուած է՝ բոլորովին մոռնալու աստիճան գործնական կեանքը. Արեւմուտքը ընկղմած է գործնականութեան մէջ, բացարձակապէս մոռնալով ինքնամփոփումը: Բայց Յիսուս կատարեալ ներդաշնակութեան մը մէջ միացուցած է երկու աշխարհներու ամենաբարձր առաքինութիւնները: Անոր մէջ կը մարմնաւորին ամենաընտիր բաները զորս ստեղծած ըլլան ամէն լեզուներու, ամէն տոնմերու, ամէն ազգերու և ամէն ցեղերու պատկանող մարդիկ: Պրահման մը առաջին անգամ լսելով Յիսուսի պատմութիւնը կը գոչէր. «Ո՞վ Քրիստոս, դուն միակ Պուտտան ես»:

Տեսնենք հիմա թէ Յիսուսի իրազործած բարոյական իտէալը ի՞նչպէս կրնայ լեցնել այն հեռաւորութիւնը որ կը բաժնէ առնական հոգին կնոջային հոգիէն: Երկու սեռերը կը ներկայացնեն նկարագրի երկու բեւեռները. իրենց փոխադարձ խառնուածքով անոնք կը շարժին երկու տարբեր շրջափոխներու մէջ, ուստի և իրենց լաւ հասկցողութեան իտէալ պայմանը պաշտօնակատարութեան նոյնութիւն մը չէ,

այլ տարբեր ձիւքերու ներդաշնակ համադրութիւն մը: Արդ, մենք ապահովութիւնը ունինք քե երկու սեռերը կրնան իրենց իսեալը գտնել Քրիստոսի մէջ: Ուր որ այր մարդը հարկագրուած կ'ըլլայ մինակ ապրելու, զրկուած կնոջ քաղաքակրթիչ ազդեցութենէն, իր ուժը այլասերելով խստութեան կը փոխուի, և իր անկախութիւնը վայրագութեան և բրտութեան: Ուր որ կինը մինակ է, զրկուած այր մարդու ուժաւորող և առնական ազդեցութենէն, իր գաղափարապաշտութիւնը զգայականութեան կը փոխուի և իր ուղղամիտ անձնութեան ձիւքը կը մեռնի, առարկայ չգտնելով: Իրենց էութիւնը կատարելագործելու համար անոնք փոխադարձաբար պէտք ունին իրարու: Հոն է իտէալը. բայց ո՞ւր կը գտնուի իրականացումը այս միութեան որ հակընդդէմ ձիւքերու իրարու մէջ ձուլումէն առաջ կուգայ: Քրիստոսն էութիւնը բաւականացած չէ գայն երեւակայելով, այլ իւրացուցած է Քրիստոսով, որուն մէջ համադրուած են խանդաղատանքը, սիրալիր յարումի ընդունակութիւնը և անձնութեան իրութիւնը, որոնք կնոջ գեղեցկութիւնը կը կազմեն: Կնոջ սիրտը չի՞ ձգտիր դէպի մանուկը, ինչպէս կողմնացոյցի մը ասեղը դէպի բեւեռ: Եւ սակայն ո՞ր կինն է որ Յիսուսէն աւելի գորովանքով և շնորհալիութեամբ արտայայտուած է երբ կ'ըսէ. «Թողէք պզտիկ տղաքները որ ինձի գան և մի արգիլէք»: Այր մարդուն սիրտը հրամայողական կերպով մղուած է դէպի յանդուգն պայքարը: Եւ սակայն ո՞վ է այն մարդը որ Քրիստոսի չափի դիւցազնօրէն դիմադրած է իր թշնամիներուն՝ այն աստիճան որ երբ անոնք յողթեցին իր մարմինին, իր հոգին հեռու էր ընկձուելէ և կրցաւ անոնց պօռալ. «Մի լաք իմ վրայ այլ լացէք ձեր վրայ» (Ղուկ. ԻԳ. 28): Կինը ունի գուրգուրանքի և անձնութեան ուժ մը որ անձանօթ էրիկ մարդուն. արդ, Յիսուս իրենները սիրելով երբեք չէ դադրած զանոնք սիրելէ մինչև վերջը: Այրը կը սիրէ պաշտպանել և վարել. արդ, Յիսուս ըսաւ. «Դուք մէկ վարդապետ մը միայն ունիք, Քրիստոսը,

և ամէնքդ եղբայրներ էք» (Մատթ. ԻԳ. 8): Իր անձին մէջ, հաւատարմութեան և տառապանքի հանդուրժելու առաքինութիւնները, որ կնոջ յատկանիշն են, հրաշալի կերպով զուգակնուած են քաջութեան և գործունէութեան ուժերով, որոնք այր մարդը կը յատկանշեն: Իր անձին մէջ, ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս, «չկայ ոչ այր ոչ կին»:

Իսեմք տակաւին քե Քրիստոսի օրինակը եւ նկարագիրը կը խօսին կեանքի ամեն հասակներուն: Երիտասարդութիւն, չափահասութիւն, ծերութիւն, — սրբան տարբեր են իրենց փոխադարձ յատկութիւնները և իրենց պէտքերը: Մանկութեան համար պէտք է գորովալի հոգածութիւն. երիտասարդութեան առաջնորդ մը որ զինք տանի դէպի ասպետական արկածներ. չափահաս տարիքին անհրաժեշտ է իմաստութիւն և կորովը զոր կը պահանջէ կեանքի լեցուն պայքարը. և վերջուպէս ծերութիւնը պէտք ունի համբերատարութեան և խաղաղ համակերպութեան: Այս զանազան յատկութիւնները, որոնք կը համապատասխանեն անհատի պէտքերուն, իր զարգացման յաջորդական շրջաններուն մէջ, բոլորն ալ կը գտնենք Քրիստոսի մէջ: Մանկութիւնը քաղցրութիւնը ունի առանց ուժի. երիտասարդութիւնը ունի յանդգնութիւն առանց համբերութեան, չափահաս տարիքը կորովի է բայց յաճախ անպատկառ է և հմայաթափ. ծերութիւնը համբերատար է բայց յաճախ յոյսէ զուրկ: Արդ Քրիստոս հազիւ 33 տարիներու փորձառութիւնը ունեցող մարդկային էակի մը համար անհասկնալի ըլլալու աստիճան ունեցած է բոլոր ձիւքերը այս յաջորդական հասակներուն՝ առանց անոնց համապատասխան թերութեանց. քաղցր և հզօր, յանդուգն և համբերատար, դիւցազն և զրուարթ, հարուստ՝ չարքաշուրթեամբ և յոյսով: Տարիներութիւնը երբեք չի փոփոխեր մարդուն իտէալը զոր կը ներկայացնէ Յիսուս:

Բոլոր դարերը, բոլոր ցեղերը, բոլոր հասակները Յիսուսի մէջ կը գտնեն կատարելագործումը իրենց ամենա-

մաքուր առաքինութեանց: Անիկա սպիտակ լոյսն է որ կը միացնէ և իր մէջ կ'ընկրուզէ բոլոր մասնակի երանգները մեր փոքրիկ արեգակնային ծիածանին: Թափանցենք այս ճշմարտութեան, և հետեւեալ բառերը պիտի արձագանգեն մեր մէջ բոլորովին նոր ձեւով մը՝ անհունօրէն թելագրող. «Զիս Տէր և Վարդապետ կը կոչէք, և աղէկ կ'ընէք, որովհետեւ այնպէս եմ»:

ԽՈՐՀՐԴԱՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

1. Յիսուսի նկարագրին ո՞ր երեսակն է որ ձեր մեջ ամենէն աւելի կը տեսեք բարիքի ուժերը:
2. Եթէ աւեսարանչական գործին մէկ մեծ մասը կը մընայ ապարդիւն, պատճառն այն է որ անկասար գաղափար մը կուսայ Քրիստոսի անձնաւորութեան վրայ. կենցեղէք այս հաւաստումը մեր վերջին ուսումնասիրութեան լոյսովը:
3. Յիսուսի նկարագիրը կը յայտնուի տարբեր երեւոյթներով՝ զանազան ցեղերու եւ յաջորդական շրջաններու մէջ: Այս իրողութիւնը ի՞նչ դեր ունի առաքելական գործին մէջ:
4. Կարելի՞ է ըսել թէ կասարելութեան երկու իսկալներ կան, մէկը կնոջ եւ միւսը այլ մարդուն համար: Եւ կամ չկա՞յ միակ գաղափարական մը, «կասարեալ քրիստոնեայի» իսկալը:

ՎԵՐՋԱԲԱՆ՝ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉԷՆ

Ներկայ աշխատութեան վերջին պրակը ընթերցողներու մատուցանելու առթիւ, ինքզինքնիս անկարող կը զգանք ծածկելու մեր գոհունակութիւնը՝ այն հոգեւոր գեղեցիկ ազդեցութեան համար զոր այս գործը ունեցաւ Հայ հաւատացեալ Քրիստոնեաներու վրայ: Բերանացի թէ գրաւոր գնահատութիւններ եղան մեզի զայն կարդացող բարեպաշտ այրերու եւ մանաւանդ կիներու կողմէ, որոնք խորապէս տպաւորուած մնացին, Մարդ-Յիսուսին հոգեկան նկարագրի անհասանելի բարձրութեան ուսումնասիրութեամբ ամբարանդուելով իրենց հաւատքը Տիրոջ աստուածութեան վրայ, եւ զիտակցելով թէ քրիստոնէական ճշմարիտ կեանքը կը կայանայ գործնականացնելուն մէջ Աւետարանով յայտնուած մեծ ճշմարտութիւնները, ապրուած կեանքի մէջ կիրարկելով անոր պատգամները:

Ամերիկացի Հովիւին ներկայ երկասիրութիւնը՝ Մարդ-Յիսուսի աննման նկարագրի ուսումնասիրութեան նուիրուած՝ բնաւ չի հակասեր Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցոյ անստերիւր վարդապետութեանց: Հայ. Ս. Եկեղեցին, Քրիստ. ընդհ. Եկեղեցոյ հետ միասին, զՔրիստոս կը դաւանի «Աստուած կասարեալ եւ մարդկասարեալ»: Եւ Պօղոս առ Տիմոթէոս Ա. թուղթին մէջ (Բ. գլ. 5 համար) կը գրէ. «Զի մի է Աստուած, եւ մի միջնորդն Աստուծոյ եւ մարդկան, մարդն Յիսուս-Քրիստոս»: Քրիստոսի մարդկային նկարագրի ամենաբարձր գիծերը ի վեր հանելով, զբքին հեղինակը առանց ոչինչ վերցնելու Փրկչին աստուածային բնութենէն, ընդհակառակն կը հաստատէ թէ մեր Փրկիչը իբրեւ մարդ սոյն աննման ձիրքերը իր անձին մէջ կը կրէր, որովհետեւ Աստուած էր միեւնոյն ատեն, շարունակական սերտ հաղորդակցութեան մէջ էր իր երկնաւոր Հօրը

հետ որ մեր ալ Հայրն է, նոյնացած էր անոր հետ (եւ եւ հայր իմ մի եմք)։ Եւ հետեւապէս բոլոր այն ճշմարիտ Քրիստոնեաները որոնք կը ձգտին անխզելի պահել իրենց հաղորդակցութիւնը Աստուծոյ հետ, հետեւելով Անոր պատուէրներուն, յոյսը եւ հաւատքը ունին տիրանալու Յիսուսի անձին մէջ յայտնուած մարդկային ամենաբարձր կաւարելութեան։

Տիրոջը մարդկութեան ուսումնասիրութիւնը այս երջանիկ արդիւնքին կը մղէ հաւատաւոր ընթերցողը. եւ մենք վարձատրուած կը զգանք ինքզինքնիս, առիթ ընծայած ըլլալնուս համար ընթերցողներուն՝ աւետարանական սուրբ կեանքով մը ապրելու, եւ ձկտելու Աստուծոյ որդիները, Յիսուսի եղբայրները ըլլալու, փրկչական անսուտ խոստումին համածայն։

*
* *

Ընթերցողները տեսան թէ գործիս երրորդ պրակէն սկսեալ անոր թարգմանութիւնը մենք ստանձնել հարկադրուեցանք. առաւելապէս հետեւեցանք Երիտասարդաց Քրիստ. Ընկերութեան կողմէ կատարուած Ֆրանսերէն թարգմանութեանը։ Բայց շնորհակալութեան պարտք մը ունինք սոյն գեղեցիկ հատորը առաջին անգամ մեզի ծանօթացնող բարեպաշտ անձնաւորութեան՝ Տիար Միհրան Թորոսեանցի։

Փափաքելի էր որ սոյն գործը լայն ծաւալ մը գտնէր Հայ-քրիստոնեաներու մէջ, որոնք հոգեւոր կեանքի, բարոյական բարձր կեանքի եւ գործնական կեանքի գեղեցիկ դասեր պիտի քաղէին անկէ։ Փափաքելի էր՝ մասնաւորապէս՝ որ մեր քահանայ Հայրերը մտադիւր ուշադրութեամբ վերձանէին զայն, իրենց խնամքին յանձնուած բարեպաշտ ժողովրդեան մէջ ծաւալելու համար Ս. Աւետարանով յայտնուած բարձր գաղափարականը։

ԶՍՐՄԱՅՐ Ա. ԲՃՆՅ. ԿԻՋԻՒՐՅԱՆ

Յ Ա Ն Կ

	Երես
Երկու խօսք	Գ.
Հեղինակին յառաջաբանը	Է.
Գլ. Ա. — Տիրոջը ուրախութիւնը	9
Բ. — Յիսուսի վեհաձեռութիւնը	24
Գ. — Յիսուսի ցասումը	41
Դ. — Յիսուսի հաւատարմութիւնը իր դասին	58
Ե. — Յիսուսի հոգեկան ուժը	75
Զ. — Իր անկեղծութիւնը	91
Է. — Յիսուսի կարողութիւնը իր անձին իշխելու	107
Ը. — Իր բարոյական փառութիւնը	125
Թ. — Մրթի կեանքը	143
Ժ. — Արժեքներու դասակարգութիւնը	160
ԺԱ. — Աւսումնառման ոգին	178
ԺԲ. — Յիսուսի բացարձակ կրօնաբանութիւնը	198
Վերջաբան՝ քարոզանկէն	213

0

« Ազգային գրադարան

NL0158324

